

తెలంగాణ విముక్తి పోరాటంలో

అజ్ఞాత సీర్చులు

(శ్వాస సంకలనం)

ఇతిహస సంకలన సమితి (భారతీయ)

తెలంగాణ

తెలంగాణ విముక్తి పోరాటంలో 'అజ్ఞాత సీర్చులు'

ముద్రణ : శ్రీ ప్లవ నామ సంవత్సరం కార్తీక మాసం,
నవంబరు 2021

ప్రతులు : 300

ప్రచురణ : ఇతిహస సంకలన సమితి (భారతీయ) తెలంగాణ

అక్షరాల కూర్చు : రాము గ్రాఫిక్స్, చిక్కడవల్లి, హైదరాబాద్ -500 020

ముద్రణ : ఆకృతి ఆఫ్సెట్ ప్రింటర్స్
చిక్కడవల్లి, హైదరాబాద్ - 500 020
దూరవాణి : 040 - 2766 4525

ప్రతులకు : సాహిత్యనికేతన్
3-4-852, కేశవనిలయం,
బర్కుత్సపురా, హైదరాబాద్ -500 027, తెలంగాణ.
దూరవాణి : 040-2756 3236

సాహిత్యనికేతన్
ఎలూరురోడ్, గవర్నర్సేట,
విజయవాడ - 520 002, ఆంధ్రప్రదేశ్
దూరవాణి : 63035 41244

వెల : రూ. 150/-

వేందుల నీరెసింహారా

8142136815

ప్రస్తావన

‘ఇతిహాసం’ అంటే చరిత్ర. గతంలో జరిగిన సంఘటనలు, ఆనుభవాలు, గుణపాతాలు.. ఇలా అన్నిటినీ యథాతథంగా భావితరాల వారికి అందించడమే చరిత్ర. చరిత్ర లేఖనం వాస్తవ సంఘటనల ఆధారంగా జరుగుతుంది. భారతదేశ చరిత్ర నిరంతర పోరాటాల చరిత్ర. వేయి సంవత్సరాల ముస్లింల పాలన, ఆ తరువాత రెండు వందల సంవత్సరాల ఆంగ్లేయుల పాలనలలో భారతదేశం అన్ని విధాలా దోషించి గురైంది. ఈ పన్నెండు వందల సంవత్సరాల కాలంలో విదేశీ పాలన నుంచి దేశాన్ని విముక్తం చేయడానికి భారతీయులు పోరాటం కొనసాగిస్తానే ఉన్నారు. విదేశీ చరిత్ర కారులు భారతదేశ చరిత్రను పరాధీన చరిత్రగా చిత్రీకరించారు. అయితే భారతీయులు విదేశీ పాలన సమయంలో మౌనంగా ఉండిపోలేదు. నిరంతరం పోరాటం కొనసాగిస్తానే ఉన్నారు. దేశానికి స్వాతంత్యం వచ్చిన తరువాత కూడా వామపక్షీయులచే వక్కికరించబడిన చరిత్రను సరిదిద్దే ప్రయత్నం జరగలేదు. స్వదేశీ, స్వావలంబన, స్వధర్మం ఆధారంగా చరిత్రను రచించడం ఆవసరమని జాతీయవాదులు, మేధావులు భావిస్తానే ఉన్నారు. ఈ దిశగా ఇప్పుడిప్పుడే ప్రయత్నాలు ప్రారంభమయ్యాయి.

కీ. శే. బాబూ సాహెబ్ ఉపాఖ్యా ఉమాకాంత్ కేశవ ఆష్ట్ర్ సంఘు సేవకులు, సామాజిక కార్యకర్త. క్రీ. శ. 1903 ఏప్రిల్ 3వ తేదీన జన్మించిన ఈ ప్రభుర

దేశభక్తుడు క్రీ.శ. 1971లో స్వర్గస్థులయ్యారు. భారతదేశ వాస్తవ చరిత్రను దేశ ప్రజలకు తెలియజేయాల్సిన అవసరం ఉండని అభిప్రాయపడేవారు. దేశ చరిత్రను పునఃలిఖించడం అనే మహా యజ్ఞాన్ని చేపట్టిన “అభిల భారతీయ ఇతిహాసేన్ సంకలన యోజన”కు స్వార్థి స్వర్గీయ బాబాసాహేబ్ ఆష్టేష్ ఉపన్యాసాలే. ప్రముఖ సంఘసేవకులు స్వర్గీయ మోరేశ్వర్ నీలకంఠ పింగళే మార్గదర్శనంలో క్రీ.శ. 1973 సంవత్సరంలో ‘బాబాసాహేబ్ ఆష్టే స్వార్థక సమితి’ ఏర్పాటింది. నిజమైన చరిత్రకు సంబంధించిన గ్రంథాలను ప్రచురించడం ఈ సంస్థ పని. చరిత్రపై ప్రజలలో అవగామన కల్పించడానికి ‘ఇతిహాస సంకలన యోజన’ నదన్నులు, చర్చ గోప్యులు నిర్వహిస్తూ ఉంటుంది. ఆయా ప్రాంతాలలోని ‘ఇతిహాస సంకలన సమితులు’ ఈ పనిని చేస్తున్నాయి.

మన దేశానికి క్రీ.శ. 1947, ఆగస్టు 15న స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది. అయితే నిజాం పాలనలో ఉన్న తెలంగాణ ప్రాంతానికి మాత్రం ఆ భాగ్యం లభించలేదు. నిరంకుశుద్ధేన ఏడవ నిజాం పాలనలో తెలంగాణ ప్రాంత ప్రజలు ఎన్నో కష్టాలు పడ్డారు. తను, మను, ధను, ప్రాణాలు కోల్పోయారు. నిజాం పాలననలో తెలంగాణ ప్రాంతాన్ని విముక్తం చేయడానికి రాజకీయ నేతలతో పాటు కవులు, రచయితలు, విద్యావేత్తలు, సామాజిక కార్యకర్తలు, ధార్మిక, ఆధ్యాత్మిక సంస్లు కృషి చేశాయి. ఈ పోరాటం బహుమంచంగా కొనసాగింది. జాతీయ విద్యా సంస్లు ఏర్పాటు చేశారు. ప్రతికలు నడిపారు. రచయితలు, కవులు ప్రజలలో చైతన్యం కల్పించే రచనలు చేసారు. కొందరు నేరుగా ఆయుధాలు చేపట్టి నిజాంపై పోరాటం కొనసాగించారు. పండిత కేశవ కొరట్టుర్, కొమురం భీం, రాంజీగౌండు, రాజ బహదూర్ వెంకట్రామరెడ్డి, భాగ్యరెడ్డి వర్క, సురవరం ప్రతాప రెడ్డి, ముదిగౌండ శంకరారాధ్యడు, తుప్రెబాజ్ఫొన్, వానమామలై జగన్నాథాచార్యులు, దున్న ఇద్దాను, పండిత్ రాజరత్నాచార్యులు, బండోలు కుర్కున్న, పండిత మదన మోహన్ విద్యాసాగర్, బత్తిన మొగలయ్య గౌడ్, పోయబుల్లాభాన్, ఎనుమలపల్లి పెద్దన్న వంటి వందల మంది నిజాం పాలనపై ప్రత్యక్ష పోరాటం కొనసాగించారు.

ఈ పోరాటాల ఫలితంగా స్వతంత్ర భారత ప్రభుత్వం ‘ఆహరేష్వన్ పోలో’ చర్యతో తెలంగాణ ప్రాంతానికి క్రి.శ. 1948, సెప్టెంబర్ 17వ తేదీన స్వతంత్ర్యం లభించింది. ఈ ప్రాంతం స్వతంత్ర భారతదేశంలో విలీనం అయింది.

2021 ‘అజ్ఞాదీకా అమృతోత్సవ్’ సందర్భంగా అజ్ఞాత తెలంగాణ స్వతంత్ర్య సమర యోధుల చరిత్రను వెలుగులోకి తేచ్చే ప్రయత్నం ప్రారంభమైంది. ఇతిహస సంకలన సమితి (భారతీయం) ఈ సందర్భంగా కొన్ని పుస్తకాలను ప్రమరిస్తోంది. అజ్ఞాత సమర యోధుల చరిత్రను వెలుగులోకి తేవడంలో అనేకమంది రచయితలు చరిత్రను పుస్తక ముద్రణకు అవసరమైన ఆర్థిక సహకారాన్ని అనేకమంది వదాన్యలు అందజేసారు. ఇంకా అనేకమంది ఇతరత్రా సహకరించారు. ఈ పుస్తక ప్రచురణలో భాగస్వాములైన అందరికీ పేరుపేరునా ధన్యవాదాలు. భావితరాలకు స్ఫూర్తినిచ్చే మా ఈ చిన్న ప్రయత్నం ప్రజల ఆదరాభిమానము చూరుగొంటుందని ఆశిస్తూ...

సంఘటనా కార్యదర్శి,
ఇతిహస సంకలన సమితి, తెలంగాణ ప్రాంతం
ప్రౌదరాబాద్, నవంబరు 2021

- రాంపీళ్లి మీల్లికార్ధున్ రావ్,

94409 12192

ఆర్.ఎస్.ఎస్. తెలంగాణ

ప్రాంతీ కార్డ్ కార్బిస్ సిభ్యులు

మయిందుమాటు

ఈ పుస్తకం మనం ఎందుకు చదవాలి?

భూరతదేశానికి స్వాతంత్రం వచ్చి 75 సంవత్సరాలు పూర్తి అవవున్న వేళ ఈ సమయంలో మనం ఏమి అలోచించాలి? ఈ దేశంలో 1857 నుండి 1947 మధ్య జరిగిన చరిత్ర అంతా లిపి బద్ధం చేయబడిందా? ఎందుకంటే 1857 స్వాతంత్ర్య పోరాటం తర్వాత జరిగిన ప్రయత్నాలు కేవలం రాజకీయ స్వాతంత్రం కోసం మాత్రమే జరగలేదు.

ఈ దేశంలో సామాన్య ప్రజల నుండి అసామాన్యుల వరకు అందరూ ఈ దేశం యొక్క ఆమూలాగ్రం పరివర్తన కోసం వ్యక్తుల రూపంలో సంస్థల రూపంలో పని చేశారు. అట్లాగే ఈ దేశం యొక్క సామాజిక సమస్యల పరిష్కారానికి ప్రయత్నాలు వేగవంతమైనాయి. ఈ దిశలో జరిగిన ప్రయత్నాలు లిపిబద్ధం చేయవలసిన అవసరం ఉంది. 75వ సంవత్సరంలో అడుగు పెడుతున్న వేళ ఆ దిశలో ఇతిహా సంకలన సమితి తెలంగాణ చరిత్ర విషయాలను సేకరించే చిన్న ప్రయత్నమే ఈ పుస్తకం.

స్వతంత్ర భారతంలో స్వాతంత్రం కోసం పోరాటం చేసిన అనేకమంది చరిత్రలు మన పార్య పుస్తకాలలో మనకు అంతగా కనబడవు. కనబడినా ఆ చరిత్రలు రెండు సిద్ధాంతాల చ్యాల మధ్యలో బిగించబడి కనపడతాయి. ఆ రెండు సిద్ధాంతాలు - 1. బ్రిటిష్ వాళ్ల వలస వాద సిద్ధాంతం, 2. భారత్ ఒక దేశం కాదు; ఒక జాతి కాదు ఇది అనేక జాతుల సమూహరము అనే సిద్ధాంతాన్ని పట్టుకుని పని చేస్తున్న కమ్యూనిస్టులు రవించిన చరిత్ర. ఈ వట్టంలో బిగించబడిన చరిత్ర అయితే వక్రీకరణకు, లేక విస్మరణకు గురి అయ్యంది. అందుకే ఈ దేశం యొక్క అసలైన చరిత్ర వెలుగులోకి తీసుకుని రావాల్సిన అవసరం చాలా ఉంది. విస్మరణకు వక్రీకరణకు గురి అయిన వీరుల బలిదానాల చరిత్ర బయటకు తీసుకుని వచ్చి ఈ దేశ ప్రజలు స్వేచ్ఛ, స్వాతంత్రాల కోసం ఎంతటి మూల్యాన్ని చెల్లించారో అందరికీ అర్థం చేయించ వలసిన అవసరం ఉంది. ఆ బలిదానాలు ఈ దేశాన్ని జాగృతం చేయడం కోసం శక్తివంతం చేయడం కోసం ప్రేరణ అవుతుంది. ఈ దిశలో తెలంగాణ ప్రాంతానికి సంబంధించిన కొద్దిమంది వీరుల చరిత్రను వెలుగులోకి తీసుకొని రావటానికి జరిగిన ఒక చిన్న ప్రయత్నమే ఈ పుస్తకం. ఈ పుస్తకంలో పేర్కొనబడ్డ కొన్ని పేర్లు మనం కొన్ని చూచాయగా విని ఉంటాం, కొన్ని పేర్లు అసలు పరిచయం లేని పేర్లు ఉండవచ్చు. అటువంటి వాటిని ఈ పుస్తకంలో ప్రస్తావించిన కొన్ని పేర్ల గురించి రేఖ మాత్రముగా ప్రస్తావించే ప్రయత్నం చేస్తాను.

అందులో పండిత కేశవరావుకోరాట్టర్. వారు ఒక ప్రక్క స్వాతంత్రం కోసం పోరాటం చేస్తానే మరో ప్రక్క ఆర్య సమాజ్ పనులను వేగవంతం చేశారు. ఇంకొక ప్రక్క అనేక సేవా కార్యక్రమాలు కూడా నిర్వహించారు. అంతేకాదు విద్య ద్వారానే సామాజిక చైతన్యం సాధ్యమని 1901లో రెసిడెన్సీ బజార్లో ఒక పారశాలను ప్రారంభించారు. 1907 సంవత్సరం నాటికి అది ఒక వ్యవస్థగా రూపుదిద్దుకొని వివేకవర్ధని పారశాలగా నామకరణం చేయబడింది. ఆ విద్యానంస్తలు ఈ రోజున కూడా భాగ్యవగరంలో మనకు

దర్శనమిస్తాయి. ఇట్లా అనేక రూపాలలో పనిచేసిన పండిత కేశవరావు కోరాట్టూర్ స్వాతంత్రం రాకషూర్యమే కన్నుమూళారు.

భారతదేశంలో వేల సంవత్సరాల నుండి సర్వతంత్ర స్వాతంత్రంగా, స్వేచ్ఛగా జీవించే గిరిజనుల జీవితాలను బ్రిటిష్ పాలకులు, నిజాం పాలకులు జోక్కుం చేసుకుని చిచ్చు రగిల్చారు. గిరిజనులు తమ స్వేచ్ఛ స్వాతంత్ర్యాల కోసం వారిని వెంటాడి, వేటాడి సేలకౌరిగిన కొమరంబీమ్, రాంబీగోందు వరిత్ర ఈ పుస్తకంలో సంక్లిష్టంగా వివరించబడింది. పట్టణాలకు దూరంగా ఉండే గిరిజనులు స్వేచ్ఛ స్వాతంత్ర్యాల కోసం ఎలా పోరాటం చేశారో ఇప్పటి తరానికి తెలియాలి. జాతీయ భావాలు కలిగి తెలంగాణ కవిగా ప్రసిద్ధి పొందిన వానమామలై వరదాచార్యులు, జగన్నాథచార్యులు వారి కవితల ద్వారా తెలంగాణ ప్రజలలో స్వేచ్ఛ స్వాతంత్ర్యాల భావ జాగ్రత్త కోసం ఎలా పనిచేసారో ఈ పుస్తకంలో వివరించబడింది. అట్లాగే తెలంగాణలో రజూకార్లకు వ్యతిరేకంగా గళం విప్పిన దళిత పద సంకీర్తనాచార్యుడు దున్న ఇద్దాను తత్త్వ జ్ఞానంతో ప్రజలను ఎలా జాగ్రత్తం చేశారో ఈ పుస్తకంలో చూడవచ్చు. తెలంగాణలో స్వాతంత్ర పోరాటం అంటే నిజాం నియంత నిరంకుశ పాలన నుండి విముక్తి కూడా దానిలో ఒక భాగం. దానికోసం కాంగ్రెస్ లాంటి సంస్థల కన్నా తెలంగాణలో ప్రభావపంతంగా పనిచేసింది ఆర్య సమాజ్. ఆ ఆర్య సమాజ్ చరిత్ర తెలుసుకోకపోతే తెలంగాణ చరిత్ర మనకు అర్థం కాదు. ఈ పుస్తకంలో ఆర్య సమాజ్ ద్వారా జరిగిన ప్రయత్నాలు కూడా వివరించబడ్డాయి. అందులో పండిత రాజూరత్నమాచార్యులు లాంటి అనేక మంది ఉన్నారు. అట్లాగే నిజాం నిరంకుశ పాలన ఎదిరించి తొడగొట్టి సవాలు చేసిన జానపద వీరుడు బండ్ల కురుమన్న మరియు ఒక జర్నలిస్టుగా పనిచేస్తూ నిజాం నియంత్రణ్యాన్ని ప్రశ్నించిన కలం యోధుడు పోయబుల్లాఖాన్ జీవిత వివరాలుకూడా కనపడతాయి. ఉద్యమాలకు ఉపాయి పోసిన తెలంగాణ సాహిత్యానికి సంబంధించిన వివరాలు ప్రస్తావించబడ్డాయి. భాగ్యవంగర్ కోపింగ్సార్ కొత్స్టాల్

రాజ బహుదూర్ వెంకట్ రామ్ రెడ్డి లాంటి ఇంకా కొంతమంది ప్రస్తావన కూడా ఈ పుస్తకంలో ఉంది.

ఈ దేశ ప్రజలు స్వేచ్ఛ స్వాతంత్ర్యాల కోసం ఎటువంటి బలిదానాలకైనా సిద్ధపడుతారు అనే విషయం ఆ చరిత్రల ద్వారా మనకు అర్థమాతుంది. అది మనకు ఎంతో ప్రేరణ కలిగించే విషయం. ఈ ప్రేరణ ఈ దేశాన్ని తిరిగి శక్తివంతం చేసేందుకు, అట్లాగే ప్రపంచంలో ప్రజలందరూ స్వేచ్ఛ స్వాతంత్ర్యాలతో జీవించాలి అనే ఆకాంక్షను గుర్తుచేస్తుంది. అదే ప్రపంచ శాంతికి దారితీస్తుంది. ఈ దేశాన్ని ఆ దిశలో ముందుకు తీసుకోని వెళ్లటమే ఆ వీరులకు మనం సమర్పించే నిజమైన నివాళి.

విషయ సూచిక

ప్రస్తావన	- 3
ముందుమాట	- 6
1. ఎనుముల పల్లి పెద్దన్న	- 11
2 రాంజేగోండు	- 17
3. తుప్రెబాజ్ ఖాన్	- 21
4. దున్న ఇద్దాసు	- 27
5. కేశవరావు కోరట్టుర్	- 34
6. రాజ్ బహుద్దర్ వెంకట్రామారెడ్డి	- 43
7. భాగ్యరెడ్డి వర్మ	- 50
8. సురవరం ప్రతాప రెడ్డి	- 61
9. నక్కలపల్లి రామన్న	- 69
10. కొమురం భీం	- 75
11. శంకరారాధ్యడు	- 81
11. బండ్లోల్ కుర్రున్న	- 81
13. వానమామలై వరదాచార్యులు, వానమామలై జగన్మాథాచార్యులు	- 87
13. బత్తిని మొగిలయ్య గౌడ	- 108
14. బావానంద పాండురంగ క్షేత్రం	- 111
15. రజుకార్ హింసకు బలైన బ్రాహ్మణులు	- 129
16. ఛోయబుల్లా ఖాన్	- 133
17. నారాయణరావు పవార్	- 137
18. పండిట్ రాజరత్నాచార్యులు	- 142
19. పండిత మచన్ మోహన్ విద్యాసాగర్	- 148
20. “ఉద్యమ స్వార్థికి ఊపిరి” తెలంగాణ ప్రతికలు	- 151

సంగీనొభిల్ ఎర్స్.ఱో

94400 73124

మధ్యయగాల తెలంగాణ యోధుడు ఓరుగల్లు మంత్రి ఎనుములపల్లి పెద్దన్న

మధ్యయగాల చరిత్రలో ఎందరో చారిత్రక పురుషులు ప్రసిద్ధులున్నారాజులు కొందరు. అతి కొద్దిమంది మంత్రి, దండనాధులు స్వేచ్ఛ చరిత్రలో మిగిలిన వారు. అలాంటి వాళ్లలో తెలంగాణ యోధుడొక్కడు చరిత్రలో ఆక్షరబద్ధం అయినాడు. అతని పేరు ఎనుములపల్లి పెద్దన్న. పెద్దనామాత్యుడు తన కార్యాలయంలో చరిత్రకవి చరికొండ ధర్మన చేత ‘చిత్ర భారతం’ కృతి ప్రాయించుకుని అంకితం పుచ్చుకున్నాడు. ఈ కావ్య అవతారికలో ఇతని జీవితంలోని పలు కోణాలు బయటపడ్డాయి.

ఎనుములపల్లి పెద్దనామాత్యుడు కరీంనగర్ (ఉమ్మడి) జిల్లాలోని ధర్మపురి గ్రామస్తుదైన బ్రాహ్మణుడు. బాల్యం నుండే కత్తిపట్టి యుద్ధంల్లో అనేక విజయాలకు కారణం అయిన సైన్యాధిపతి కూడా. ఇతడు ఓరుగల్లు రాజ్యానికి ప్రధానమంత్రిగా పనిచేసినాడు. మాదయ, కృష్ణాంబలు తల్లిదండ్రులు. కాశ్యపన గోత్రీకుడు. స్థానిక దైవం లక్ష్మీనరసింహుని ఆరాధన చేసే కుటుంబంలోని వాడు. ఈ ఆరాధనను ఒక అలంకారంగా భావించాడు. కుటుంబం (వంశవృక్షం)లో చాలామందికి నరసింహ నామాలే పేర్లుగా ఉన్నాయి. నరహరి, సింగంమంత్రి, లక్ష్మణాని, లక్ష్మాయి ఇలా ఉన్నాయి.

బరుగల్లు నేలిన పితాచ్ఛాన్ (చిత్తాప్సభాన్) రాజుకు మంత్రిగా పనిచేసినాడు. ఈ పితాచ్ఛాన్ శాసనం ఒకటి బరుగల్లులో క్రి.శ. 1504లో లభిస్తున్నది. “శాకాశ్చే తత్వదేవ ప్రజి విభుగణితే రక్తసంవామిర్షే మాఘేపక్క సితాభ్యే శుభగుణ. సహితే పంచమీ భానువారే భోగే చిత్తాపభాన క్లితిపతి తిలకో విక్రమాదిత్యతుల్య ప్రాస్కుండాద్రాజధానీం యవన పరిహృతం రర్యమేకో పలాభ్యాం” అని శాసన కాలం. ఏక+ఉ పల=ఏకశిలా నగరం. దీన్ని యవనుల నుండి (తురుష్మల నుండి) పరిహృతం చేసి (జయించి) ఏలుతున్న చిత్తపభానుడు ఒక గొప్ప వీరుడైన రాజు. అతని మంత్రిగా ఎనుములపల్లి పెద్దన.

“ఆ రాజేంద్ర శిఖావంతున నిజ బాహ్యయుత్త విశ్వంభరాథేరేయుండు ఎన్నులపల్లి మాదవిభు పెద్దామాత్యుడు” (పీరిక - 15వ ప.) అని చిత్తభారతము పేర్కాన్నది. “నిజ బాహ్య...” అనడంలో పెద్దన కత్తి పట్టిన వీరుడని తెలుస్తోంది.

పెద్దనామాత్యుడే కాదు ఇతని వంశంలోని పలువురు కూడా యోధులే. ఈతని తండ్రి కుమారుడు నరసింగ “సంగర స్ఫుల విదారిత శాత్రవుడు” అని పేర్కానబడ్డాడు. పెద్దన స్వంత తమ్ముడు సింగ కూడా మంత్రే. చిత్తపభానుని వద్దే వని చేశాడు. రెండో తమ్ముడు బరుగల్లులో పాంచలీవ్వర దేవాలయ ప్రాంగణంలో లక్ష్మీదేవికి మందిరం కట్టినవాడు. పెద్దనాన్న నారాయ రెండో కుమారుడు రంగనాథుడు కూడా సైన్యాధిపతే. అతడు “దండనాథకుల శేఖరుడు...” ఇతడు కొరవి నగరంలో నరసింహోలయం కట్టించాడు. కుటుంబం అంతా యోధులే. బరుగల్లు తురుప్పాక్రాంతం అయినాక తెలంగాణలో హిందూ మతస్థులకు రక్షణ కరవైంది. అనేక దేవాలయాలు పాడు చేశారు. హిందూ మతానికి పట్టిన దుర్గతి గూర్చి మినతాప్రు శాసనం, మధురా విజయం అని తల్లి కలువచెరు శాసనం, వేదాంత దేశికుల ఆభీతిస్తవం మొదలగు గ్రంథాలు వివరంగా ప్రాశాయి.

ఎనుములపల్లి పెద్దన ధర్మపరిలో ఉండగా అతని యవ్వనంలో లక్ష్మీనరసింహోలయం దోషిడీకి గురైంది. ఈ దేవాలయం పశ్చిమ చాళుక్యులు

క్రీ.శ. 1018లో నిర్మించారు. దీన్ని క్రీ.శ. 1425లో బహుమనీ సుల్తాన్ అహమ్మద్ షా సేనాని అజింఖాన్ దోచుకుని దేవాలయంలోని విగ్రహం పగులగొట్టించి నగరమంతా ధ్వంసం చేశాడు. అప్పటికి పెద్దన పైలాపచ్చీన్ వయస్సు. ఆయనకు ఒళ్ళు మండింది. కత్తిపట్టి నరసింహోలయం పాడు చేసిన వారిని తరువాత చంపి వచ్చినాడు. ఇది చరిత్రలో ఓ అపురూపమైన విషయం. దీన్ని పెద్దన చేసిన ఘనమైన పనిగా ఆ కృతికర్తను వరిగొండ ధర్మ తన చిత్ర భారతంలో ఉటంకిస్తూ ప్రశంసించినాడు.

కం॥ బాహోస్సిటీకథారా

రాహుముఖ గ్రస్త విమతరాజ! నహోల
 క్షీహోరి మందిర స్వామి
 ద్రోహం గండాంక! దానరుచిర శశాంకా!

(చి.భా. 3వ. 170 సం.)

మహాలక్ష్మీ హరిమందిరం పేర్కోబడింది. అంటే “శ్రీలక్ష్మీనరసింహోలయం”. ఆ ఆలయ స్వామికి ద్రోహం చేశారని వారిని గండ+అంక=చంపిన ఘనత (బిరుదుగా) వహించాడని అర్థం.

ముస్లిం సైన్యాలు క్రీ.శ. 1425లో ధర్మపురిలోని లక్ష్మీనరసింహస్వామి ఆలయాన్ని ధ్వంసం చేసి స్వామి యొక్క అపురూపమైన విగ్రహం పాడు చేయడం ‘స్వామి ద్రోహం’గా పేర్కోబడింది. ఈ విగ్రహం గోదావరిలో పారవేయగా, 2010లో నది ఎండిపోయిన తర్వాత దొరికింది. శిల్పం అద్భుతంగా అసిత చంద్రకాంత శిలాపై చెక్కి ఉంది. షడ్యజ నారసింహుడు. హిరణ్యకశిపుని పొట్ట చీల్చిన పేగులను రెండు చేతులతో పైకెత్తినపుడు అవి హోరాలుగా శిల్పి మలిచాడు. ఈ 1000 సంవత్సరాల ఈనాటి విగ్రహం తరువాతి విజయనగర రాజుల కాలపు ఆలయాల్లో కూడా శిల్పికరించబడి మెరిసింది. హంపి విరలాలయంలో, ఒంటిమిట్ట రామాలయంలో దీని ప్రతికృతులున్నాయి. ఈ ధర్మపురి లక్ష్మీనరసింహోలయాన్ని శిథిలంగా మార్చినాక ఒక 200 సంవత్సరాల

పిదవ క్రీ.శ. 1693లో రుస్తం దిల్భాన్ మసీదుగా (మధ్యకాలంలో మారినదానికి) నిర్వహణ విదానాన్ని నిర్దేశిస్తూ ఒక మౌజుమ్ (మసీదు నిర్వహకుణ్ణి)ను నియమించి వంద భీగాల భూమిని ఏర్పాటు చేసి దానపత్రం ప్రాయించినాడు.

“బాహోసి తీక్ష్ణ ధారా రాహుముఖగ్రస్త విమతరాజు! అని ఈ పద్యంలో తొలి భాగంలో చేసిన ప్రశంసలో (చేతికత్తి అంచుపదును అనే రాహువు కోరల్లో చికిష్ణ శత్రు రాజులు కలవాడా!) అతని భుజబలం, ఖడ్గ చాలనా సైపుణ్యం (విమతరాజులు = స్వమతం కాని తురుష్ములు) శత్రురాజులైన ముస్లిం పాలకులు, వారి విధ్వంస కాండ అన్నీ స్వటం ఆవుతున్నాయి.

చిత్రభారత కర్త ధర్మ కూడా ధర్మపురివాడే. అతని ధర్మపురి ప్రశంస కావ్యం నిండా కనబడుతుంది. పెద్దనను తొలి (కావ్య) పద్యంలోనే ధర్మపురి లక్ష్మీనరసింహుడు కాపాడాలని ప్రాసినాడు.

శా॥ శ్రీలక్ష్మీకుచ పారిజాత కులికాళిపోరు వష్టండు దే
నాళీమోళిమణి ప్రభారుచిర పాదాంభోజుండుద్యద్యయా
లీలన్ ధర్మపురీశ్వరుండు గుణశాలిన్ మాదనాంభోనిధి
ప్రాలేయ ద్యుతి పెద్దన ప్రభు సమగ్ర శ్రీయమంజేయుతన్

(చిత్ర భారతం - 1)

ఈ గ్రంథంలోని ఇతర ఆశ్యసాది పద్యాల్లో ధర్మపురి నరసింహస్వామి ఆశీస్సులను వాంఖించి వ్యక్తించినాడు. ఎనుములపల్లి పెద్దన పూర్వీకులు కూడా స్థానిక దైవాన్ని కొలిచినవారే. స్వామి వారి అనుగ్రహంతో పుట్టినవారేనని పేర్కొల్దారు. తాత సింగన నరసింహని వరం చేత పుట్టినాడట. లక్ష్మీయులో అయి అనేది అమృతబ్లూపు. ఇది మరాటి పదం. ధర్మపురిలో బ్రాహ్మణ స్త్రీలకు పేరు పక్కన ఉంటుంది. లక్ష్మింబాయి, అమృతాబాయి, రుక్మింబాయి, రాధాబాయి వంటి పేర్లు నేటికీ ఉన్నాయి. స్త్రీలకు సింగమ్మ, సింగసాని వంటి పేర్లున్నాయి. స్వయంగా పెద్దన భార్య పేరు సింగసానే. పెద్దన వంశం వారు కండాళ

వంశీకుడైన గురువును (కందాళపును) దీక్షాగురునిగా స్వీకరించారు. పెద్దన పెద్దనాన్న, తండ్రి అయిన నారయ, మాదయలు కందాళపు శిఘ్రులని చరిగొండ ధర్మన్న పేర్కొన్నాడు. ఈ కందాళ వంశీకులు నేటికీ లక్ష్మినరసింహోలయంలో ఆస్తాన పురోహితులుగా కొనసాగుతున్నారు.

తాత నరసింగన్న కొరవిలో నరసింహోలయం కట్టించాడు. ఇది క్రీ.శ. 4వ శతాబ్ద ఉత్తరార్ధంలో చివరి దశకంలో జరిగింది. ఈతని మనుమడుగా పెద్దన్న 1410 ప్రాంతాన పుట్టి ఉంటాడు. ధర్మపురి ఆలయ ధ్వంసం నాటికి సంవత్సరాల కుర్రవాడు. అనేక యుద్ధాలు చేసిన ఈ పరాక్రమశాలికి గల బీరుదులు చిత్ర భారతంలో పేర్కొబడ్డాయి. 50 సంవత్సరాల వయస్సులో బహుశ పితాబ్ ఖాన్కు మంత్రి అయినాడు. క్రీ. శ 1475 ప్రాంతానికి ఓరుగంటి ప్రభువుకు మంత్రిగా, దండనాధునిగా ఉన్నాడు. ధర్మన్న చిత్ర భారతాన్ని ఇదే సమయంలో రాసినాడు. పితాబ్ ఖాన్కి ఓరుగల్లును అద్భుత వైభవోవేత రాజధాని నగరంగా వర్షించినాడు. ఈ కావ్యకాలంనాటికి పెద్దన వృద్ధుడైనాడు. ఆ విషయం ఎలా తెల్పిందంటే ఈ పెద్దన ‘తత్పూర్వరాజుల వద్ద పనిచేసి ప్రశంసలు పొందినాడట’. అని చిత్రభారతంలో (ఎ-1) పేర్కొబడ్డది. పెద్దన సైన్యాధివతిగా శూరునిగా పేరుగాంచిన అనుభవంతో చిత్తాపఖాన్ వద్దకు చేరినాడు.

చిత్తాపఖానుడు హిందూరాజు, ఖాన్ శబ్దం బహమనీల సైన్యంలో ప్రదర్శించిన పరాక్రమానికి లభించిన బిరుదు. అతడు ఓరుగల్లులో స్వయంభూ దేవాలయం, అలాగే పాంచాల రాయాలయం ‘కుజన తురుమ్మలు’ పాడుచేసిన వాటిని పునరుద్ధరించినట్లు వరంగల్ శాసనంలో పేర్కొబడ్డాడు. తురకల ఆలయ మత విధ్వంసాలను ఇష్టపడని వీరిద్దరు రాజు సైన్యాధివతులుగా ఓరుగంటినేలి, హిందూ ధర్మాన్ని ఆలయాలను పునరుద్ధరించారు. పితాబ్ ఖాన్ పాకాల చెఱువును బాగు చేసినట్లు శాసనంలో ఉంది.

పెద్దన మహారాజ వైభవంతో ఉన్నాడు. అతని వైభవం ఈ కావ్యంలో వర్షించబడింది. ఈ వైభవం అంతా యుద్ధాల్లో విజేత కావడం వల్ల వచ్చింది.

ఆ విషయం “సంగ్రామోపాల్చిత భూరి భూపర సమగ్ర ప్రాభవా!” అని చిత్ర భారతంలో కృతికర్త చరిగాండ ధర్మన ఎనుముల పల్లి పెద్దనామాత్ముని (కృతిభూర్ణు) ప్రశంసించడం ధృవపరుస్తోంది. ఈ ప్రాభవం అంతా సంగ్రామాల్లో (యుద్ధాల్లో) ఉపాల్చితం (సంపాదించినది)గా పేర్కొనడం బట్టి తెలుస్తుంది. పెద్దనామాత్ముని తమ్ముడు సింగన కూడా అన్నగారు, తాతగారివలెనే యోధుడై షితాచ ఖాన్కు విజయాలు చేకూర్చి, భత్త చామరాందోళికాది సత్యారాలు పొందినాడని ఈ కావ్యంలో రాసి ఉంది.

పంపమహోకవికి వేములవాడనేలిన చాళుక్య ప్రభువు ఇమ్మడి అరికేసరి చేత ధారా-దత్తం ఐన గోదావరి తీరస్థ ధర్మపురి గ్రామం నేటికి గొప్ప చారిత్రక సాంస్కృతిక కేంద్రం. పింగళి సూర్యన తన కళాపూర్ణోదయంలో నాలుగు వేదాలు నలుగురు బ్రాహ్మణ కుమారులుగా ఈ గ్రామంలో పుట్టినట్టు రాసినాడు. ఈ ఉరిలోనే పుట్టిన చతుర్యోదులు నరసింహ భట్టు విజయవగర సామ్రాజ్యంలో చక్రవర్తి సదాశివరాయలచే మంత్రి అశీయ రామరాయల చేత పల్లీ మోయించుకున్న వేద స్పర్ధ విజేత. ఇలాంటి పొతుగడ్డపై పుట్టిన బ్రాహ్మణుడు ఎనుములపల్లి పెద్దనామాత్ముతుడు యోధునిగా, ఖడ్డవీరునిగా, యుద్ధ విజేతగా, మహామంత్రిగా మనోహర కావ్యకృతిభూర్ణగా, పదిహేనవ శతాబ్దిలో మెరిసి శాశ్వతయశఃకాయుడైనాడు.

రాము నేరేండ్ర కుమార్

949268 2285

గిలిజనుల నేత - రాంజీగోండు

నిర్వలు నగరమున నీచ నిజాముతో

రాంజి గోండు నాడు రణమొనర్చు

వేయి మంది యురిని వేయబడిరిచట

వినుర భారతీయ వీర చరిత..

సహ్యోది పర్వత శైఖల నదుమ కోట బురుజులతో, 13 గొలుసుకట్టు చెరువులతో, పచ్చని అడవులతో అలరారే ప్రాంతం నిర్మల్ నగరం. ఇప్పుడది ప్రపంచ ప్రసిద్ధి గాంచిన కొయ్యబోమ్మల నిలయం కూడా.. కేవలం కోట బురుజులు, కొయ్యబోమ్మలే కాదు భారత స్వప్తంత సంగ్రామ చరిత్రలో స్వర్జాకూరాలతో లిఫించబడ్డ ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామంలో పాల్గొని వేయమంది వనవాసీ వీరులను అందించిన నగరం కూడా ఈ నిర్మల్ నగరమే. ఈ వనవాసీ వీరుల నాయకుడే మన రాంజీగోండు. కొండల్లో, గుట్టల్లో అడవుల్లో ఉండేవారు కూడా, దేశమాత స్వేచ్ఛకోసం తిరుగుబాటు చేసి తమ దేహాన్ని ఆహాతిచ్చారని బురువు చేసిన ఉదంతానికి ప్రత్యక్షసాక్షి వేయి ఉరుల మరి.

వందల ఏళ్ళ కిందటే ఇక్కడి బిడ్డలకు పోరాట పాతాలు నేర్చిన వీరుడు రాంజీగోండు 1857లో ఉత్తర భారతంలో ప్రారంభమైన ప్రథమ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామాన్ని ఈ నేలన నడిపిన గోండు వీరుడే రాంజీగోండు. ఈ వీరుని

జననం:

-

మరణం:

1860

ఏప్రిల్ 9

నాయకత్వంలోనే ఏకకాలంలో అటు ఆంగ్లీయులు, ఇటు స్థానిక వైజ్ఞానికులతో పోరాటం కొనసాగింది. చెల్లాచెదురుగా చెట్టుకొకరు పుట్టుకొకరుగా ఉన్న ఆదిలాబాదు ప్రాంత వనవానులందరినే ఏకం చేసి బ్రిటిష్ కలెక్టరు నివాసప్రాంతమైన నిర్మల్ నగరాన్నే తన యుద్ధభాషిగా ఎంచుకున్న ధీరుడు రాంజీగోండు. ఈ వీరుని నేతృత్వంలో పనిచేసిన వనవీరులను రోహిల్లాలు అంటారు. ఈ రోహిల్లాల పోరాటానికి మన చరిత్రకారులు అసలు స్థానం కల్పించలేదు.

మధ్యభారతంలోని మహారాష్ట్ర, ఒడిశా, మధ్యప్రదేశ్, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాల్లో నివసించే అనేకమంది గిరిజన తెగల సమూహాల్లో గోండ్వానా రాజ్యం బ్రిటిష్ పొలకుల రాక ఫూర్యమే ఏర్పడి ఉంది. గోండుల పొలన క్రీ.శ 1240-1750 వరకు సుమారు 5 శతాబ్దాలపాటు కొనసాగింది. 9 మంది గోండు రాజులలో చివరివాడైన నీల్కంర్షో (క్రీ.శ 1735- 49)ను మరాఠీలు బంధించి చంద్రాపూర్ ను ఆక్రమించుకున్నారు. దీంతో గోండ్వానా ప్రాంతం మరాఠీల ఆధీనమైనా, వారు బ్రిటిష్ వారి ఒత్తిడికి తల్గాగి గోండ్వానాను తెల్లదౌరలకు

ఆప్పగించారు. దీంతో గోండుల పాలన అంతమై, ఆంగ్లేయుల, నైజాం పాలన ఆరంభమైంది. ఏరి పీడనకు వ్యతిరేకంగా గిరిజనుల తిరుగుబాటు మొదలైంది.

ఆదిలాబాద్ జిల్లాలోని రాంజీగోండు 1860 ప్రాంతంలో నాటి జనగాం (అసిఫాబాద్) కేంద్రంగా చేసుకుని బ్రిటిష్ సైన్యాలను ధీటుగా ఎదురొస్తు తొలి గిరిజన పోరాట యోధుడు. బ్రిటిష్ సైన్యంతో ఎదురొడ్డి రూస్నీ లక్ష్మిబాయి వీరమరణం పొందిన తర్వాత నానాసాహాబ్, తాంతియాతోపే, రావు సాహాబ్లు తమ బలగాలతో విడిపోయారు. తాంతియా అనుచరులైన రోహిల్లా సిపాయిలు పెద్ద సంఖ్యలో మహోరాష్ట్రలోని శేరంగాబాద్, బీదర్, పర్వతీ, ఆంధ్రప్రదేశ్లోని ఆదిలాబాద్ జిల్లాలోకి ప్రవేశించారు. వీరు అజంతా, బస్కుత్, లాధూర్, మఖ్తుల్, నిర్మల్లను పోరాట కేంద్రాలుగా చేసుకున్నారు. ఏరి నేతగా ప్రకటించుకున్న రంగారావు నిజాం ప్రభుత్వాన్ని పడగొట్టి, బ్రిటిష్ వాళ్లను తరిమేయాలని పోరాటానికి పూనుకున్నాడు. సైనిక బలగాల శిక్షణలో ప్రజల్ని ఉత్సేజితుల్ని చేసే క్రమంలో బ్రిటిష్ సైన్యానికి పట్టుబడ్డాడు. యావజ్జేవశిక్ష అనుభవిస్తూ అండమాన్ జైలులో 1860లో మరణించాడు. రాంజీ నేతృత్వంలో పోరాటం తీవ్రమైంది.

రోహిల్లాల పోరాటం ప్రధానంగా అసిఫాబాద్ తాలూకా నిర్మల్ కేంద్రంగా జరిగింది. అది ప్రధానంగా గోండులు, కోలాము, కోయ తెగల గిరిజనుల ప్రాంతం. రాంజీగోండ్ సారధ్యంలో తిరుగుబాటు ఉద్ఘతంగా మారింది. ఈ తిరుగుబాటు తుది కీలక ఘుట్టం 1860 మార్చి ఏప్రిల్లో జరిగింది. బానిన బతుకులు వెళ్లిదీస్తున్న గోండు గిరిజనులు వెట్టికి ప్రతిఫలం ఆశించడాన్ని తెల్లదొరలు వారి తాబేదారు నైజాం నవాబు సహించలేక పోయారు. ఆదిలాబాద్ ఏజెన్సీ ప్రాంతాలు బ్రిటిష్ వారి దౌర్జన్యంతో అల్లకల్లోలంగా మారాయి. రాంజీ నాయకత్వంలో వెయ్యి మంది రోహిల్లాలు, గోండులు కలిసి నిర్మల్ సమీపంలోని కొండలను కేంద్రంగా చేసుకుని బ్రిటిష్ పాలకులను ముప్పుతిప్పలు పట్టారు. నిర్మల్ కలెక్టర్ ఆధ్వర్యంలో నిజాం బలగాలు వారిపై దాడులు చేశాయి. ఆధునిక

ఆయుధాల ముందు, బ్రిటీషు వారి కుటీల యుక్కల ముందు ఆదివాసులు నిలవలేకపోయారు. తెగించి పోరాడుతున్న ఆది వాసులను వెనకనుండి నిర్ద్ధాక్షిణ్యంగా కాల్చి చంపారు. కడదాకా పోరాడిన రాంజీగోండుతో సహా వెయ్యి మందిని పట్టుకుని నిర్వుల్ ఎల్లపెల్లి మార్గంలో ఉన్న మరి చెట్టుకు 1860 ఏప్రిల్ 9న ఉరితీశారు. ఆ మరి చెట్టే వెయ్యి ఉరుల మరిచెట్టుగా ప్రసిద్ధి చెందింది. ఇలాంటి ఘుటనలు దేశ చరిత్రలో జరిగిన దాఖలాలు లేవు. ఒకేసారి ఒకేచెట్టుకు వెయ్యిమందిని ఉరితీసిన ఘుటన చరిత్ర ఘుటల్లో లేకపోవడం గమనార్థం. కానీ మాతృభూమి కోసం చిరునవ్యులతో ఉరికొయ్యాల ముద్దాడిన ఆవీరుల స్వార్థి తర్వాతి తరం స్వీతంత్ర యోధులకు ప్రేరణగా నిలచింది.

తెల్లదొరల దురాగతాలకు చిప్పుంగా నిలిచిన ఆ మరిచెట్టు తర్వాతి కాలంలో అంటే 1995లో వచ్చిన పెద్ద వడగళ్ల వానకు నేలకు ఒరిగింది. ఆ తర్వాత అప్పటి భాజపా నాయకులు సీ.పెట్ట. విద్యాసాగర్ రావు గారి నేతృత్వంలో అదే ప్రదేశంలో మరి మొక్క నాటితే కొందరు ముస్లిం దుర్మాక్షమణిదారులు ఈ స్థలం మాది అంటూ మొక్కను తొలగించారు. ఆ స్థలానికి దగ్గరలోనే రోడ్సుపై తర్వాత కాలంలో ఒక స్వాపం పెట్టారు. అదేవిధంగా నిర్వుల్ నగరంలో గొలుసుల దర్వాజ ప్రాంతంలో ఆ మహానీయుని విగ్రహం పెట్టారు. రాంజీగోండ నాయకత్వంలో సాగిన వీరోచిత పోరాటాన్ని చరిత్రకారులు నిర్కుణం చేశారు. తెలంగాణ పోరాట మూలాలను వెతుక్కుంటూ తనదైన చరిత్రను పునర్పిర్చించుకుంటున్న తరుణంలో రాంజీ చరిత్రను వెలుగులోకి తేవాలి. రాంజీ గోండ పోరాటాన్ని, త్యాగాల్చి భావితరాలకు అందించాలి. అదే ఆవీరునికి మనమిచ్చే ఘన నివాళి.

కందుకుర్తు ఆలండ్

99519 39737

స్వాతంత్ర సమర యోధుడు తురైబాజ్ ఖాన్

1762లో నాటి భారతదేశంలోనే అతి విశాలమైన ప్రాదురాబాద్ రాజ్యానికి నిజాం అలి రెండవ అసఫిజాగా పాలకుడయ్యాడు. ఒకవైపు మరాతాలు, మరోవైపు తీపు సుల్తాన్, నిజాం అలితో ఘర్షణ పదుతుండేవారు. ఘలితంగా బ్రెంచివారు, బ్రిటీష్ వారు రాజ్య వ్యవహరాల్లో జోక్యం చేసుకునేవారు. నిజాం అలి భయస్తుడు, చంచల స్వభావి అవడంతో బ్రిటీష్ వారి సైన్య సహకార పద్ధతికి ఒప్పుకున్నాడు. క్రమక్రమంగా 1800 నాటికి బ్రిటీష్ ప్రాబల్యం పెరిగిపోయింది.

నిజాం అలి తర్వాత 3వ నాల్గవ నిజాంలు పరిపాలన తెలియనివారు. విందులు, వినోదాలలో కాలక్షేపం చేసేవారు. వారికి పాలనలో సహయానికి కోరిలో బ్రిటీష్ రెసిడెంట్ ఉండేవాడు. బొల్లారంలో బ్రిటీష్ సైన్యం ఉండేది. రాజుల ప్రవర్తన వల్ల రాజ్యానికి అప్పులయినాయి. అలా అప్పుల బాపతుగా కర్ఱాలు, రాయలసీమ, కోస్తాంధ్ర, రాయాచూర్లను బ్రిటీష్ వారు గుంజుకున్నారు. క్రెస్టవ మిషనరీలు క్రమక్రమంగా అనేక మంది హిందువులను క్రెస్టవులుగా మార్చడం చేసేవారు.

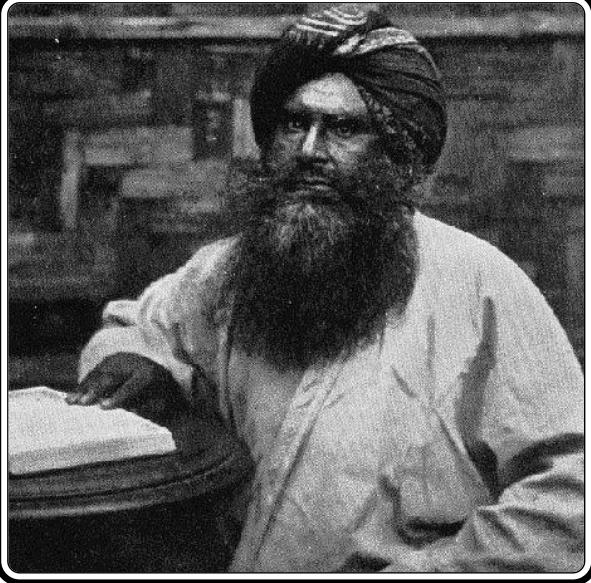
4వ నిజాం తమ్ముడు ముబారిజుద్దోలా అధికారం కోసం బ్రిటీష్ వారిని

జననం:

-

మరణం:

1857

పొరద్రోలాలని తలచి వహచి ఉద్యమాన్ని లేవనెత్తాడు. బ్రిటీష్ వారి సహాయంతో 4వ నిజాం యుబారిజ్ ఉద్రోలాను 1840లో ఖైదు చేయించాడు. ఇతర అప్పులు, తిరుగుబాటు భర్యులకు బదులుగా బిరార్ను 1853లో గుంజాకున్నారు బ్రిటీష్ వాళ్ళు. ఇలాంటి బ్రిటీష్ ఆగడాల వల్ల మౌల్ఫీలు, ఘకీరులు, సాధువులు, సన్మానులు, అరబ్బు సైనికులు రోహిల్లాలు బ్రిటీష్ వారి పట్ల తీవ్రమైన అసంతృప్తిలో ఉండేవారు.

తుపాకి గుండుకు పంది కొవ్వు లేదా ఆవుకొవ్వు పూసేవారు. ఆ తూటాను పేల్చే ముందు నోట్లో పెట్టుకోవలసి ఉంది. ఇలాంటి ఎన్నో కారణాలతో 1857 మే 10న మీరట్లో మంగళ పాండే తిరుగుబాటు శంఖారావం ఉండాడు. హైదరాబాద్ ప్రజలకు అది కొత్త ఉత్సాహాన్నిచ్చింది.

1857 మే నెలలోనే నాల్గవ నిజాం నాసిరుద్దోలా చనిపోయి అప్పులుద్దోలా రాజైనాడు. అదే సమయంలో బ్రిటీష్ వారికి అత్యంత అనుకూలుడైన సాలార్జంగ్ హైదరాబాద్ రాజ్యానికి దివాన్గా నియమించబడ్డాడు.

నిజాం సైన్యంలో రోహింల్లా దళపతి రుస్తంబాన్ కొడుకు తుర్చెబాజ్ భాన్, అతని మిత్రుడు మాల్వీ అల్లాట్దీన్లు స్వతంత్ర భావాలు కలవారు. మంగళ పాండే తిరుగుబాటుకు మద్దతుగా ప్రాదరాబాద్ రాజ్యంలో ప్రజలలో చైతన్యం కలిగించడం మొదలు పెట్టారు.

బేగం బజార్లోను, చార్లైనార్ చుట్టుపక్కల, లఘ్వర్ ప్రాంతంలో, బోయిన్స్ పల్లి కంటోన్మెంట్ పరిసరాలలో అనేక గోడ పోస్టర్లు వెలిశాయి.

ఫిరంగిలందరూ కాఫిర్లు

వారికి వ్యతిరేకంగా జిహోద్ చేయండి..

కిరస్తాని సువర్లలను వధించండి..

బహాదూర్ షా జఫర్ జిందాబాద్

... ముకుం ముర్దాబాద్

అని పోస్టర్లపై ప్రాయబడ్డాయి. నిజాం సైనికులు వాటిని చించి పారేశారు.

13 జూన్ 1857 జోహర్ నమాజ్ తర్వాత 12.30కి మక్కా మసీదులో వచ్చిన ముస్లింలతో ఉద్దేశ్యంగా ప్రసంగించాడు. మాల్వీ అల్లా ఉద్దీన్, “ఆదదానిలా గోఱుక్కోకండి, ధైర్యం లేకపోతే గాజులు తొడిగి ఇంట్లో కూర్చోండి, ఈ వతన్పై ఫిరంగిల జూలుంకు వ్యతిరేకంగా జిహోద్ చేయండి. అల్లా మనందరికి పాథ్ ఇస్తాడు”. అదే సమయంలో నగర కొత్తాల్ మక్కా మసీదు లోపలికి వచ్చి “ఎవరా బద్యాష్ బగావత్ చేసున్నది పట్టకొండి గిర్ష్టార్ కరో” అని అరిచాడు. ప్రజలంతా చెల్లా చెదురైనారు. ప్రజల్లో కలిసి పోయి ‘మాల్వీ’ మాయమయ్యాడు.

రెసిడెంట్ డేవిడెసర్ ప్రాదరాబాద్ రాజ్య తత్త్వాన్ని లోతుగా అర్థం చేసుకున్న వ్యక్తి. తన సాంత గుధచార వ్యవస్థను ఏర్పాటు చేసుకున్నాడు. 13 జూన్ మక్కా మసీద్ ఉదంతం రాజుకు, సాలార్ జంగీలకి తెలియక ముందే రెసిడెంట్కి తెల్పింది. పరిస్థితులు విషమించి రెసిడెన్సీ మీద దాడి జరగవచ్చ అని అనిపించి రెసిడెంట్ ఫిరంగుల్ని సిద్ధం చేశాడు. గేట్లను పట్టిపుం చేసి దాడికి వ్యతిరేకంగా స్థిరంగా ఏర్పాట్లు చేసుకున్నాడు.

భారతీయ స్వదేశీ సంస్థానాల తిరుగుబాట్లకు వ్యతిరేకించడానికి ప్రాదరాబాద్‌లోని బ్రిటీష్ సైన్యంతో పాటు కొంత నిజాం సైన్యాన్ని కూడా పంపాలని ఒప్పందం కుదిరింది. అనేక వదంతులు స్వదేశీ, బ్రిటీష్ వివాదాల మధ్య భారతీయ సైనికులు సంస్థానం బయటికి వెళ్ళడానికి నిరాకరించారు. “సర్హాండ్‌కే పార్ జాయింగ్ నహి; దీన్ కే ఊపర్ కమర్ బాంధెంగ్” అని నినాదాలు చేశారు. బ్రిటీష్ వారి క్యాంపులో కెప్టెన్ ఎలాట్ గట్టిగా ఆర్డర్ ఇచ్చాడు. ఘలితంగా కొందరు పారిపోయారు, మరికొందరు ఎదురుతిరిగారు. ఎదురు తిరిగిన వారిని కొందరిని బ్యారెక్స్‌లోనే ఉరిపీశారు. మరికొందరిని ఫిరంగి గుండ్లతో పేల్చిపుడేశారు.

ఈ కిరాతక చర్య తెలిసి చలించిపోయి బుల్లానా సైనిక జమేదార్ చిత్రాఖాన్ తన క్రింది సైనికులతో కలిసి బ్రిటీష్ సైనికులపై దాడి చేశాడు. కొందరు బ్రిటీష్ సైనికులు చనిపోయారు. తన మతస్తుడెన నిజాం రాజు ఏదోవిధంగా రక్కిస్తాడనుకుని తన పది మంది అనుచరులతో జెరంగాబాద్ నుండి ఆఫ్స్కప్టాలు పడుతూ 16 జూలై 1857 రోజున ప్రాదరాబాద్ చేరుకున్నాడు. కాని సాలార్ జంగ్ వెంటనే వాళ్ళను అరెస్టు చేయించి నేరుగా బ్రిటీష్ రెసిడెంట్ డెవిడ్సన్‌కే అప్పగించాడు. వాళ్ళను భూగృహంలో పెట్టి చిత్ర హింసలు పెట్టారు. ఈ విషయం ప్రాదరాబాద్ నగరంలో శరవేగంగా సాగిపోయింది.

17-7-1857 రోజున అనేక మసీదుల్లో పై సంఘటనను ఖండిస్తూ తీవ్రమైన ఉపన్యాసాలు ఇవ్వబడ్డాయి. ఒక మౌల్యీల బృందం చిత్రఖాన్‌ను విడిపించమని రాయబారం నడిపింది కాని రాయబారం విఫలమైంది. సాయంత్రం 4.45కి తుర్ఱెబాజ్ఫాన్ ఒకవైపు నుండి, మౌల్యీ అల్లా ఉద్దీన్ మరోవైపునుండి తమ 6000 మంది సహా చరులతో రెసిడెన్సీ మీద దాడికి వచ్చారు. పుత్రీబోలి దగ్గర చేరి నినాదాలు ఇచ్చారు. రెసిడెంట్ బొల్లారంలోని సైనిక పటూలానికి తంతి సమాచారాన్ని ఇచ్చాడు.

రెసిడెన్సీ ముందర జయగోపాల్ ఫిత్తు, పెస్తోంజి, అబ్బాన్ సాహెబ్ల ఇంద్రు

ఉన్నాయి. వాళ్ళు తురైబాజ్ భాన్కు పూర్తిగా సహకరించారు. తురైబాజ్ భాన్ తమ సహచరులను వారి ఇండ్ల పైకపుల పైకి ఎక్కించి రెసిడెన్స్‌పై కాల్పులు జరిపించారు.

గేట్ ముందర ఉన్న పనివాడు లోపలికి పారిపోయాడు. రిసాల్డార్ ఇస్కూయిల్ గుర్రంపై బయటికి వస్తుంటే తురైబాజ్ భాన్ అతనిపై కాల్పులు జరిపి గుర్రంపై లోపలికి పోయాడు. అతని సహచరులు వేగంగా లోపలి పోవడం ప్రారంభించారు. అది చూసి రెసిడెంట్ ఫిరంగులు కాల్పుండని ఆదేశించాడు. ఫలితంగా అనేక మంది ప్రజలు చనిపోయారు.

మరికొంతమంది వెనక్కి తిరిగి పారిపోయారు. రెసిడెన్స్ లోపల శవాల గుట్ట పడింది. రెసిడెన్స్ బయట ప్రజలు హోష్చకారాలు చేసారు. తెల్లవారు జామున 5గంటల వరకు గందర గోళం కొనసాగింది. అప్పుడు బొల్లారం నుండి సైన్యం వచ్చింది. దానికి భయపడి మాల్స్ అల్లా ఉద్దీన్ ఒక వైపు తురైబాజ్ భాన్ ఒకవైపు పారిపోయారు. వాతావరణం సద్గుమణిగింది.

19-7- 1857 రోజున మొగిలిగిద్ద పొద్దనగర్ దగ్గర (మహబూబ్ నగర్ జిల్లా) తురైబాజ్ భాన్ దొరికాడు. బెంగుళూరు దగ్గర మంగళంపల్లిలో మాల్స్ నసీరుద్దిన్నను పట్టుకున్నారు. కర్తృత్ అలిభాన్, ఘజలుల్లా గాలిబ్జంగ్లనే న్యాయవాదులు వీరిద్దరిని విచారించి వీరికి ద్విపాంతర వాసశిక్క వేశారు. రెసిడెంట్ అభ్యంతరం చెపుడంతో మాల్స్ అల్లా ఉద్దీన్ ను మాత్రం ద్విపాంతర వాస శిక్కను వేసి, తురైబాజ్ భాన్నను తిరిగి విచారించారు. మాల్స్ ని 28-6-1858 నాడు అండమానికి పంపించేశారు.

జైలులో తనకు తెలిసిన అధితకారుల సహయంతో తురైబాజ్ భాన్ 18-1-1859 రోజున తప్పించుకున్నాడు. సైన్యం గాలింపు చర్యలు మొదలు పెట్టింది. తురైబాజ్ భాన్నను అప్పగించిన వారికి నాటి అత్యధిక పారితోషికం 5 వేల రూపాయలు ప్రకటించారు.

24-1-1859 నాడు కుర్చ్చాన్ అలి అనే వ్యక్తి తురైబాజ్ భాన్ తుప్రాన్

దగ్గర ఉన్నట్లు పోలీసులకు సమాచారం అందించాడు. వెంటనే సైన్యం ఆయన మీద దాడికి వచ్చింది. తీవ్రమైన కాల్పులలో తుర్మిబాజ్ భాన్ తన ఇద్దరు సహచరులతో ఏర మరణం పొందాడు. అతని శవాన్ని తీసుకువచ్చి నేటి కొరి బస్సాండ్ చౌరస్తాలో నగ్నంగా వేలాడదీశారు.

1884లో మార్పీ అల్లాఉండ్రీన్ అండమాన్లో దయనీయంగా చనిపోయాడు. కాని సైజాం అష్టలు దోలాని మాత్రం గొప్పగా సన్మానించారు బ్రిటీష్ వారు.

1957లో కోలిలో తుర్మిబాజ్ భాన్ పేరిట స్కూరకం నిర్మించింది భారత ప్రభుత్వం. నాటి నుండి సాహసం ప్రదర్శించే వారిని ‘తుడుం భాన్’గా చెప్పసాగింది సమాజం.

కేను నడుస్తున్నప్పుడు చాలా ఛైర్యంగా ఎన్నో విషయాలు చెప్పాడు. “నేను తిరుగుబాటుకు నాయకత్వం వహించినందుకు గర్వపడుతున్నాను, చింతించడం లేదు. పవిత్రమైన నా ధర్మాన్ని నేను నేరవేర్చాను నాకెంతో తృప్తిగా ఉంది. నేను విజయం సాధించలేకపోవచ్చు కాని నా ఆత్మాభిమానాన్ని కాపాడుకున్నాను. సామాన్య ప్రజల నిరసనను ధిక్కారాన్ని ప్రపంచానికి తెలియజేశాను” అని గంభీరంగా ప్రకటించాడు తుర్మిబాజ్ భాన్.

వాణి సీక్స్ బాబు

99633 19644

తెలంగాణ తొలి దళిత పద సంకీర్తనాచార్యులు

మన్మహద్దాసు

“మనిషి జ్ఞాన మూలాలను తెలుసుకోవటాన్ని మించిన పారమార్థిక తత్వచింతన మరొకటి లేదని... వాస్తవిక జ్ఞాన ఎరుక తత్వానికి మూలమై” 19వ శతాబ్దపు తొలి అంకంలో భారత సమాజిక అట్టడుగు అంగుళం నుండి వికసించి, సామాన్యానికి అర్థమయ్యేవిధంగా తన బోధనల ద్వారా తత్వచింతనలో అతి ఉన్నత స్థానానికి తన ప్రస్తానాన్ని కొనసాగించి తన ప్రవచనముల ద్వారా భారత సమాజంలో అట్టడుగు స్థానంలో ఉన్నటువంటి అందరి హృదయాల్లో వికసించి జ్ఞాన కుసుమమై నిలిచిన మాదిగ తపస్యి దున్న ఇద్దాసు.

ఎంతోమంది సామాన్యాలను “రాజయోగమార్గము” ద్వారా తమ తమ పనులు చేసుకుంటూ కుటుంబ జీవనంలో సంపూర్ణంగా సార్కరత సాధించేలా తన బోధనలు చేస్తూ, నేటికీ ఎంతో మంది జనులు మధ్యయుగపు శివరామ దీక్షితుల వారి అచలజ్ఞాన తత్వానికి బోధనలకు వారథులుగా నిలిచేలా, ఆజీవన పర్యాంతం తన ప్రబోధములతో అట్టడుగు సమాజాన్ని మేల్కొలిపిన “మాదిగ యోగివేమనగా” పేరుగాంచిన మహానీయుడు దున్న ఇద్దాసు అనడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

జననం:	1811
మరణం:	1919
జూలై	8

ఆచంద్రార్థం ఈసృష్టి ఉన్నంత వరకు దున్న ఇద్దాను తెలిపిన పరమ వాస్తవిక తాతీవికబోధనలు మనకు మార్గదర్శనం చేస్తూ, జ్ఞాన మార్గం వైపుకు దారి చూపిస్తూనే ఉంటాయి.

తన 20వ ఏటనే జ్ఞానతత్వాలను తన యొక్క బోధనల ద్వారా, కీర్తనల ద్వారా, సామాన్య ప్రజలు వాడుకునే భాషలో - అలవోకగా, ఆశువుగా, ఎన్నో పాటలను పాడుతూ, ఆనాటి భారత సమాజంలో ఉన్న వివక్షతను ప్రశ్నిస్తూ, తన చుట్టూ ఉన్న ప్రజలకు తెలియజేస్తూ, కుల, మత, జాతి, లింగ, వివక్షత లేని సమసమాజ స్థాపన దిశగా, అడుగులు వేసి, తెలంగాణ ప్రాంతంలో “సామాజిక సమరసత్కై” పరితపించిన తొలితరం సామాజిక దళిత కవి దున్న ఇద్దాను.

ఈ మహానీయుడు ఎల్లమ్మ రామయ్య అనే పుణ్య దంపతులకు సాధారణ శకం 1811లో నల్గొండ జిల్లా, పెద్దవూర మండలం, చింతపల్లి గ్రామంలో జన్మించారు. బాల్యం నుండే ఎంతో సామాజిక చైతన్యంతో, తన చుట్టూ ఉన్న

వారిని “సంసారిక జీవనంతో” పాటు వాస్తవిక జీవన తత్వజ్ఞాన మార్గంవైపుకు నడిపిస్తూ, “బాహ్య శుద్ధి కన్నా అంతః శుద్ధి మిన్న” అని తన బోధనల ద్వారా వేలాది మంది జనులను తన శిష్యులుగా మలచుకొని, సామాజిక సమానత్వం కొరకు పాటుపడి నాడు.

జన్మతః ఇద్దాను దళిత కుటుంబంలో జన్మించడం వలన ఆనాటి సమాజంలో ఉన్న అంతరాల మూలంగా, విద్యాభ్యాసంను పొందలేక కుటుంబపరంగా వచ్చిన పనులన్నీ చేస్తూ ముందుకు కదిలాడు.

ఈ క్రమంలో చింతపల్లి గ్రామంలో మోతుబరి రైతు వద్ద గాయిదోనిగా కూడా కొంతకాలం పనిచేసి, మోట తోలుతూ, దున్న ఇద్దాను పాడిన సామాజిక చైతన్య తత్వ గీతాలు ఎందరినో వాస్తవిక తత్వజ్ఞానం వైపు నడిపించాయి.

ఈ క్రమంలో దున్న ఇద్దాను పాడే సామాజిక చైతన్య గీతాల ద్వారా అనతికాలంలోనే తన చుట్టుపక్కల గ్రామాలలో మంచి ప్రజాదరణ కలిగిన చైతన్య శీలిగా పేరు పొందిన వాడు ఇద్దాను.

బసవ జంగయ్య అనే మహోపరుషుని చేతిలో మలచబడి, “ఆచలతత్వాన్ని” స్వీకరించి తన గురువు చూపిన మార్గంలో వాస్తవిక జ్ఞాన మూలాలను ఆచలతత్వ బోధన ద్వారా, సామాన్య ప్రజలందరినీ జీవన పరమార్థాన్ని తెలుసుకునేలా “ఎరుక విజ్ఞానం” వైపు నడిపిస్తూ, నల్గొండ మరియు ఇప్పటి ఉమ్మడి పాలమూరు జిల్లాలలో ఎంతోమంది సామాన్యమైన ప్రజలందరినీ చైతన్య పరుస్తూ సాగిన దున్న ఇద్దాను బోధనలు దాచాపుగా 31 తత్వాలు, రెండు మేలుకొలుపులు, అందించిన తొలి దళితకవి.

ఆనాటి సమాజంలో ఆచరణలో ఉన్నటువంటి వివిధ శుభకార్యాలలో కుటుంబంలోని మహిళలందరూ ఎంతో నంతోషంగా పాడుకునే మంగళహోరతులు సైతం తన తత్వ బోధన ద్వారా వివరిస్తూ, విశేష సామాన్య ప్రజాదరణ పొందిన ఐదు మంగళ హోరతులను ప్రజలకు అందించిన ధార్మిక వేత్త దున్న ఇద్దాను.

నేటికీ దక్కిం తెలంగాణ ప్రాంతంలో ఆ మంగళ హరతులను ప్రజలు తమ శుభ కార్యములలో ఆలపించు కుంటూ నేటి ఆధునిక జీవనంలో సైతం దున్న ఇద్దాసుకి నీరాజనం పలుకుతూనే ఉన్నారు.

ఆధ్యాత్మిక వాదం పుట్టిగా ఉన్న దున్న ఇద్దాసు తత్త్వాలు పద సంకీర్తన సాహిత్య చరిత్రలో అగ్రస్థానమే నిలుస్తోంది.

దున్న ఇద్దాసు తెలిపిన తత్త్వాలలో చాలా ప్రాముఖ్యాతను పొంది ప్రజాదరణ పొందిన కీర్తన -

“దాటరా మాయను దాటరా....

దాటరా మాయను దాటరా...

ఈ కర్మ బంధము మాయ మనకు కన్నుతల్లి దాట నివ్వదు మనోకాంత సందు జెసుక మనో కాంతను బంధమేసి అల్లవాలికి కర్మలోనే పుట్టి పెరిగి కర్మలో సంకీర్తి నోది”.... ఆనీ సాగే దున్న ఇద్దాసు పాడిన కీర్తన “మానవ వాస్తవిక జీవన తత్త్వాన్ని తెలియజేసే రాజయోగ మార్గముగా” ఆనాడు ప్రజలకు అందించబడినది.

ఆనాటి సమాజంలో ఉన్న ఆధిపత్య కులాలపై సామాజిక సమానత్వం కోరుతూ, ఎక్కుపెట్టిన కీర్తనలు సామాన్యుల నాలుకలయందు నాట్యం ఆడాయి.

“ఆ సర్వేశ్వరుని ముందు అన్ని కులాల వారు సమానమేనని అంటరానితనం అమానుషమని ప్రభోధిస్తూ”, అగ్రవర్ష ఆధిపత్య భావనను ప్రశ్నిస్తూ సాగిన “మీరయ్యవారా? బ్రహ్మము గన్న వారయ్యగారూ మీరయ్య వారైతే, మిగుల చెన్నంపురి కంటి గురుని సేవ కనబరిచి తిరుగక, మీరయ్య...” అని.

సాగే సామాజిక చైతన్య గీతం “బాహ్యశుద్ధి కన్నా అంతః శుద్ధి ముఖ్యమైనది”... అని.

ఆనాటి సమాజంలో సామాజిక అంతరాలు రూపుమాపేలా సాగిన దున్న ఇద్దాసు పాడిన సమానత్వ గీతం అనటంలో అతిశయోక్తి ఎంత మాత్రము లేదు. అనలు వాస్తవిక జ్ఞానతత్త్వానికి ఉన్న పరిచయాన్ని ప్రజల చెంతకు

చేరుస్తూ “జ్ఞానికెరుకా... నుజ్ఞానుల మరుగు జ్ఞానికెరుకా... అజ్ఞానికెమెరుక హరుడుషండే మరుగు”.....

“నానా రుచులు తిన్న నాలుకకే ఎరుక... వంటశాలల దిరిగే గంటె కేమెరుకా.... జ్ఞానికెరుక”... అని సాగే “అనలు జ్ఞానతత్వాన్ని గుర్తించమని” దున్న ఇద్దాసు పాడిన కీర్తన సామాన్యాలు సైతం అలవోకగా అర్థం చేసుకునే విధంగా బోధనలు సాగాయి.

నిజమైన భగవత్తత్వాన్ని గుర్తించడం, ఆ మార్గంలో వెళ్ళడం, కేవలం, జ్ఞానులకే సాధ్యమని చెప్పిన ఈ గీతం. ఎన్నో ఉపమానాలతో ఆద్యంతం వాస్తవిక తత్వజ్ఞాన దారిని చూపిస్తోంది. జ్ఞానులుగా మారి భగవంతుని లీలలను ఆకళింపు చేసుకున్న అప్పుడే మానవ జీవితానికి పరమార్థమని దున్న ఇద్దాసు చెప్పిన తత్వం నేటికీ ఎంతో మంది పామరజనులను పండితులుగా మలుస్తున్నాయి.

‘ఇల్లు సంసారమ్య.. ఆలు పిల్లల అన్నదే రాజయోగము... అహము జంపి గూటిలోపల దీపము ఉన్నంతలోనే’.... అని భోతిక సుఖముల కుటుంబ జీవనం పొందుతూనే, భగవత్ తత్వాన్ని తెలుసుకొని, ఈ మానవ శరీరంలో, జీవం ఉన్నంత లోపే, అరిషండ్రగాలను జయించి సమున్నతమైన తాత్పోక స్థితిని చేరుకోవాలని దున్నఇద్దాసు తత్వాల ద్వారా ప్రచారం చేశారు.

దున్న ఇద్దాసు జీవన కాలంలో ధాత నామ సంవత్సరంలో సంభవించిన తీవ్ర కరవు కాటకాలు సైతం తన కీర్తనలలో అలనాటి కష్టసుఖాలను సామాన్య మానవుల జీవితాల్లో అలముకున్న దుర్భరమైన కరవు స్థితిని ఆనాటి సామాజిక ఆర్థిక మూలాలను సైతం అందరికీ తెలిసేలా దున్న ఇద్దాసు కీర్తనలు సాగాయి.

మానవుడుగా పుట్టిన ప్రతివాడు సాంసారిక జీవితాన్ని ఆస్పాదిస్తూనే, రాజయోగము ద్వారానే మోక్షము పొందుతూ, స్త్రీ పురుష బేధం పాటించకుండా, కులమత అంతరాలను పారద్రోలేల, దున్న ఇద్దాసు తన జీవించిన కాలంలో తన అనుచర గణాన్ని నిత్యం చైతన్యం చేస్తూ, నెలకొల్పిన ఆశ్రమాలు నెలకొల్పిన

ఆశ్రమాలు, నేటికీ కాన్ని వందలు ఉన్నాయి.

శ్రీ పోతులూరి వీరబ్రహ్మంద్ర స్వామి మనుమరాలు అయిన ఈశ్వరమ్మ పేరుతో దున్న ఇద్దాసు చే సాధించబడి, ఉమ్మడి పాలమూరు జిల్లా, నల్గొండ జిల్లాలలో అచల తత్త్వాన్ని ప్రచారం చేస్తూ, సామాజిక సమరసతకు పుట్టినిల్లగా నెలవై, కొలువై, నేటి ఆధునిక సమాజానికి మోక్ష మార్గం చూపిస్తున్నాయి.

19వ శతాబ్దం సంపూర్ణంగా తన జీవితాన్ని జీవించిన దున్న ఇద్దాసు 108 సంవత్సరాలు జీవించి, 20వ శతాబ్దపు తొలి అంకంలో అనగా 1919లో శివైక్యాంచెంది, సంపూర్ణ జీవన సాఫల్యతను పొందిన తత్త్వయోగి.

“జ్ఞానం, ఎరుక”... కలిగిన తత్త్వకవిగా, మాదిగ మహా వేమనగా, యోగిగా, దళిత కుటుంబంలో పుట్టిన, “జ్ఞాన తత్త్వాన్ని చేరుకోవటానికి అంతరాలు, అవాంతరాలు లేవని, చాటిచెబుతూ, దూరదృష్టి కలిగిన దార్శనికుడు”.

భారత సమాజంలో ఉన్నటువంటి ఆన్ని వర్గాల వారిని తన బోధనల ద్వారా అనుచరులుగా మార్పుకుని “ఎరుకతో” మురిసి మెరిసిన దళిత జ్ఞాని. వాస్తవికతతో బోధనను అందరికీ చేరువచేస్తూ, తన మాటలతో, పాటలతో, సామాన్య ప్రజల భాషలో తన బోధనలు ఆశువుగా, అలవోకగా సాగిన వైనం నేటికీ ఆదర్శప్రాయం, ఆచరణ మార్గమై నిలుస్తోంది.

మధ్యయుగంలో సామాజిక సమానతత్త్వాన్ని కోరిన యోగివేమన, అలాగే పోతులూరి శ్రీ వీరబ్రహ్మంద్ర స్వామి ఆయన మనవరాలు ఈశ్వరమ్మ ప్రభావం మరియు అచల తత్త్వానికి మూలమైన, శివరామ దీక్షితుల బోధనల ప్రభావం మరియు పూదోట బసవయ్య, పెనుగొండ బసవయ్య కాల్య కోటపు వంటి మహానీయుల తాత్త్విక ఆలోచనల ప్రభావం దున్న ఇద్దాసుపై అపూర్వం, అమోఘం. అందుకే తెలంగాణ తొలి దళిత కవి దున్న ఇద్దాసు బోధనలపై, తత్త్వాలపై, పరిశోధనలు చెయ్యడంలో ఉత్సాహం కలిగిన రచయితలు కవులు పరిశోధనలు చేస్తూన్నారు.

డా. వారె దస్తగీరి

95050 23001

న్యాయమూర్తి కేశవరావు కోరట్టుర్

హైదరాబాద్ నగర నడిబోడ్డున నారాయణగూడలో గల కేశవ మొమోరియాల్ విద్యాసంస్థలు చాలామందికి తెలుసు. కానీ ఆ కేశవరావ్ ఎవరో చాలామందికి తెలియదు. హైదరాబాద్ సంస్థాన మహాదేవ గోవింద్ రణాడేగా గుర్తింపు పొందిన న్యాయమూర్తి కేశవరావు కోరట్టుర్ స్కూలిలో వెలసిన విద్యాసంస్థలు అవి. పండిత కేశవరావు కోరట్టుర్ ప్రస్తావన లేని ఆధునిక హైదరాబాద్ సంస్థాన చరిత్ర అసంపూర్ణమే అవుతుంది. నిజాం ప్రభుత్వం దమన నీతిని, ఇస్లాం అధికారుల దురాగతాలను ఎదిరిస్తూనే, నిజాం ప్రభుత్వం ద్వారా న్యాయమూర్తిగా నియమించబడిన కేశవరావు చాణక్యం అనితర సాధ్యం. ఆయన సామాజిక సేవా కార్యం ఒక ప్రత్యేక పద్ధతిలో సాగింది. హైదరాబాద్ సంస్థానంలో దాదాపు అన్నిరకాల సామాజిక ఉద్యమాలకు ఆద్యనిగా ఆయన నిలిచాడు. నిజాం రాజ్య పరిస్థితుల దృష్ట్యా చేపట్టిన అన్ని సామాజిక ఉద్యమాలలో అతని పాత్ర కీలకమైనది. అనేకమంది సామాజిక కార్యకర్తలకు ఆయన ప్రోత్సాహం మార్గదర్శకమైనది. హైదరాబాద్ సంస్థాన చరిత్రలో 1896 నుండి నాలుగు దశాబ్దాలపాటు కేశవరావు కోరట్టుర్ పేరు ప్రముఖంగా కనిపిస్తుంది. హైదరాబాద్లో స్థానిక భాషల్లో విద్యాబోధనకు, సామాజిక సంస్కరణకు ఆయన చేసిన కృషి అనితర సాధ్యం. నిజాం రాజ్యంలో కనీస

జననం:
1867
మరణం:
1932
వే 21

హక్కులు కూడా లేని దీనస్థితిలో ఉన్న హిందువులలో రాజకీయ చైతన్యాన్ని నింపడానికి అందివచ్చిన ప్రతి అవకాశాన్ని వినియోగించుకున్నారు. ప్రౌదరాబాద్ ఆధునిక చరిత్రలో కీలక వ్యక్తులైన ధర్మపీర్ వామన్ నాయక్, స్వామి రామానందతీర్థ, మందుముల నరసింగరావు, దిగంబరరావు బిందూవంటి వారిపై ఆయన ప్రభావం ఉంది. నిరుపేద స్థితి నుండి స్వయం కృషితో అత్యున్నత స్థాయికి చేరుకోవచ్చునని నిరూపించిన కోరట్టుర్ జీవితం ఎందరికో మార్గదర్శకం.

సంప్రదాయ కుటుంబంలో జన్మించి సాంఘిక సంస్కరణల కోసం జీవితాంతం కృషి చేసిన మహానీయుడు కోరట్టుర్. మరాత్వాదాలోని పర్మాణు జిల్లాలోని పుర్ణల్ గ్రామంలో కేశవరావు 1867లో జన్మించాడు. తండ్రి సంతుక్త రావు పొరహిత్యం చేసేవాడు. ఎనిమిది మంది సంతానంలో రెండవవాడు కేశవరావు. తండ్రికి బరువు కాకూడదనే ఆలోచనతో చిన్నవయసులోనే పొరహిత్యం పనులు ప్రారంభించాడు. పుస్తకాలు కొనే ఆర్థికస్థితి లేని కారణంగా

సంవన్నలైన తన మిత్రుల దగ్గర పార్యపుస్తకాలు తెచ్చుకొని వాటిని రాసుకొని చదువుకున్నారు. చదువుకోసం కేశవరావు తొమ్మిదవ యీటు తన అక్క బాలూ బాయి, బావ హరిరావ్ శేషుల దగ్గరికి గుల్చర్లాకు వెళ్లారు. అక్కడ ఉర్దూ, పార్లీ భాషలను అధ్యయనం చేశాడు. పదిహేనేళ్ళ వయసులోనే కేశవరావుకు ఉర్దూ, పార్లీలలో చక్కని ప్రావీణ్యత ఏర్పడింది. బావ సహకారంతో కోరట్టుర్కు గుల్చర్లా తహసీల్దార్ కార్యాలయంలో నెలకు 15 రూపాయల వేతనంతో ఉద్యోగం లభించింది. కేశవరావు ప్రతిభ స్థానిక తహసీల్దార్ను బాగా ఆకట్టుకున్నది. కేశవరావుకు ఆర్థికంగా లాభం కలిగించాలనే ఉద్దేశ్యంతో తాహసీల్దార్ డబ్బు వచ్చే సెక్షన్లో పోస్టింగ్ ఇచ్చారు. ఆ సెక్షన్లో పనిచేసే ఇతర ఉద్యోగులైతే అవినీతికి పొల్పుడుతూ నెలకు రెండు, మూడు వందల రూపాయలు సంపాదించేవారు. కాని కేశవరావు మాత్రం వాటికి దూరంగా ఉన్నాడు. నిప్పు వంటి ఆ నిజాయితీయే కేశవరావును ఆదర్శప్రాయునిగా ఉంచుతూ, ఉన్నత శిఖరాలకు చేర్చింది. తరువాత కొంత కాలానికి కోర్టులో నెలకు ఇరవై ఐదు రూపాయల వేతనంతో ఉద్యోగం వచ్చింది. రెండేళ్ళపాటు అక్కడ పని చేశాడు. కాని కేశవరావుకు అలా మూసపద్ధతిలో ఉద్యోగం చేయడం నచ్చలేదు. అతని ఆశయం చాలా ఉన్నతమైనది. అందువల్ల అతను ఆ ప్రభుత్వ ఉద్యోగంలో పురోగతి సాధించలేమని గ్రహించారు. అక్కడ పని చేస్తున్న సమయంలో న్యాయవాదుల గురించి తెలుసుకున్నాడు. సమాజానికి మేలుచేస్తూ మంచి పేరు, డబ్బు సంపాదించే మార్గంగా న్యాయవాద వృత్తిని ఎంచుకున్నారు.

సరైన మార్గంలో పురోగతి సాధించడానికి ఏకైక మార్గం న్యాయవాద వృత్తి అని దానితో గౌరవంగా జీవించవచ్చని నిర్ణయించుకున్నాడు. కోర్టు ఉద్యోగంలో ఉంటునే న్యాయవిద్యను అభ్యసించాడు. అతను 1889లో ఒక సంవత్సరంలో జ్యుడీషియరీ, వకీల్ పరీక్షలు రాశాడు. జ్యుడీషియరీ పరీక్షలో ప్రథమ శ్రేణిలో, వకీల్ పరీక్షలో ద్వితీయ శ్రేణిలో ఉత్తీర్ణుడయ్యాడు. దానితో ప్రైవే కోర్టులో ప్రాక్టిస్ చేయడానికి అర్హత సాధించాడు. ఒక సంవత్సరం ప్రాక్టిస్

చేశాడు. కానీ ఆరోజుల్లో జూడీషియరీ సులభమైన పరీక్ష అనుకునే వారు. దాని ద్వారా న్యాయవాదిగా పని చేయడం పట్ల ఒక రకమైన చిన్న చూపు ఉండేది. దగ్గరి దారిలో వచ్చాడని భావిస్తారని అనుకున్న కేశవరావు రెండవసారి వకీల్ పరీక్ష రాసి మంచి మార్యులతో ఉత్తీర్ణ సాధించాడు.

న్యాయవాదిగా పని చేస్తానే జాతీయ సమస్యలపై జరిగే సమావేశాల్లో పొల్గొనడానికి పూణీ వేళ్ళేవాడు. అక్కడ జస్టిస్ మహాదేవ గోవింద రణదే, గోపాలకృష్ణ గోఖలే, విష్ణుశాస్త్రి చిప్పంకర్, మహారాజు ఆనంద సాహెబ్ పట్టవ్వబ్బన్ వంటి మహానీయుల ఆలోచనా విధానాలను క్లూషింగా అర్థం చేసుకున్నారు. వారు సాగిస్తన్న సామాజిక సేవల్ని, రాజకీయ కార్యకలాపాలను సన్నిహితంగా పరిశీలించి ఆకర్షితులయ్యారు. లోకమాన్య బాలగంగాధర తిలక్ అపూర్వ వ్యక్తిత్వం కేశవరావును అమితంగా ఆకర్షించింది. ఆయనకు ఏకలవ్య శిఘ్రమిగా మారిపోయాడు. తిలక్ కోరిక మేరకు 1897లో అజ్ఞాతంలో ఉన్న చాపేకర్ సోదరులకు పైదరాబాదులో వైద్య సహాయం చేయించాడు. పూణీ నగరంలో సర్వతోముఖంగా వ్యాపించిన చైతన్యం కేశవరావును ఎంతగానో ఆకర్షించింది. పైదరాబాద్ సంస్థానంలోను ఇటువంటి వాతావరణం రూపుదిద్దుకోవాలని ఆయన ఎంతగానో ప్రయత్నించారు.

కేశవరారావ్ సర్వోంట్స్ ఆఫ్ ఇండియా సాసైటీస్ చాలా సన్నిహిత సంబంధం కలిగి ఉండేవాడు. అతను సాసైటీ సమావేశాలకు క్రమం తప్పకుండా హాజరయ్యేవాడు. ఆయన పూణీ దక్కన్ ఎద్వ్యకేషన్ సాసైటీ కార్యకలాపాలను దగ్గరి నుండి పరిశీలించి వారు చేసే పనిని ఎంతో అభిమానించేవాడు. ఆర్థికంగా సహాయం కూడా అందించేవాడు. మరాతాల చరిత్ర పట్ల అమితమైన ఆసక్తిని చూపే కోరట్టుర్ భారత్ ఇతిహాస్ సంపోధక్ మండల్ సభ్యుడుగా చేరాడు. ఆ సదస్సులలో కొన్ని పరిశోధనా వ్యాపాలను కూడా సమర్పించారు. అమరావతిలో “విదర్భ సాహిత్య సంఘు” అధ్యక్షుడిగా పనిచేసిన ఆయన జాల్గావ్లో జరిగిన విదర్భ సాహిత్య పరిషత్ సమావేశానికి కూడా అధ్యక్షుడిగా ఉన్నారు. పూణీలో

జరిగిన “లైబరీ కొన్విల్” అధ్యక్షుడిగా ఉన్నారు. “మహోరాష్ట్ర సాహిత్య పరిషత్” సభ్యుడిగా సాహిత్య సమ్మేళన ప్రతి సమావేశానికి హోజరయ్యేవాడు. 1931లో కొన్విల్ అతనిని ఉపాధ్యక్షునిగా ఎన్నుకుంది. పూణీలోని “వసంత వ్యాఖ్యాన మాల” కార్యక్రమానికి తరచూ హోజరై అనేక ఉపన్యాసాలు కూడా ఇచ్చేవారు.

1897లో చట్టాల తయారీ కోసం పైదరాబాద్ రాష్ట్రానికి లెజిస్ట్రిషన్ కొన్విల్ ఏర్పడింది. ఆ కొన్విల్ సభ్యునిగా లోకల్ బాఢీ నుండి కొన్న సార్లు, ప్రైకోర్టు న్యాయవాదుల నుండి కొన్న సార్లు, అధ్యక్షుడి నియమకం ద్వారా కొన్న సార్లు కేశవరావు కోరట్టుర్ నియమితులయ్యారు. ఈ విధంగా, అతను చాలా సంవత్సరాలు కొన్విల్లో ఉన్న కారణంగా వారిని కొన్విల్ మెంబర్ కేశవరావు అని కొందరు పిలిచేవారు. వితంతు వివాహంపై కొన్విల్లో బిల్లు లైంగిక సమృతి గురించి. ఈ రెండు బిల్లులు నిజాం రాజ్యంలో సంచలనం సృష్టించాయి. వీటితో కొందరు సంప్రదాయవాదుల నుండి కూడా కోరట్టుర్ వ్యతిరేకటను ఎదుర్కొన్నాడు. కేశవరావు చాలా సంవత్సరాలు పైదరాబాద్ మునిసిపల్ కొన్విల్ సభ్యుడుగా పనిచేశారు. ఆనాటి పరిస్థితిలో సాధ్యమైనంత వరకు కేశవరావు పైదరాబాద్ నగరానికి సేవ చేశారు.

తోటి న్యాయవాది కున్వర్ బహదుర్ కేశవరావుకు ఆర్య సమాజ్ ను పరిచయం చేశాడు. అప్పటి నుండి జీవితాంతం ఆయన ఆర్య సమాజ్ కార్యక్రమాలకు అంకితమయ్యారు. కేశవరావు కోరట్టుర్ 1904లో పైదరాబాద్ ఆర్య సమాజ్ అధ్యక్షుడిగా ఎన్నికె, 1932లో మరణించే వరకు క్రియాల్ఫంగా పనిచేశాడు. పైదరాబాద్ సంస్థానంలో ఆర్య సమాజ్ అంటేనే కేశవరావు, కేశవరావు అంటేనే ఆర్య సమాజ్ అనుకునేంతగా పని చేశారు. హరిద్వార్ దగ్గర కాంగ్రెస్ ఆర్య సమాజ్ సిద్ధాంతాలకు అనుగుణంగా విద్యాబోధన జరుగుతుందని తెలుసుకొని తన పెద్దకుమారుడు వినాయకరావును అక్కడ చదివించారు. ఆరు సంవత్సరాలపాటు అక్కడే ఉండి చదువుకోవాలనే నియమం

ఉన్నందున కుటుంబ సభ్యులు అంగీకరించ లేదు. అయినా వారిని మభ్యపెట్టి వినాయకరావును అక్కడ చేర్చించాడు. వినాయకరావు అక్కడి విద్యాభ్యాసం పూర్తిచేసి విద్యలంకార్ పట్టా పొందే వరకు ఆరేళ్ళపాటు ఇంటికి రాకుండా అక్కడే ఉండి చదువుకున్నాడు. తరువాతి కాలంలో శాసన సభ్యునిగా చాలాకాలం జాతీయవాద భావజాలంతో పని చేశాడు వినాయకరావు.

గుల్మర్గాలో న్యాయవాద వృత్తి చాలా బిటీగా ఉన్నప్పటికీ హైదరాబాద్లో హిందూ న్యాయవాదుల అవసరాన్ని గ్రహించి హైదరాబాదులో ప్రాణీసు ప్రారంభించాడు. కేసులు ఎక్కువగా హిందు, ముస్లింల మధ్య ఉండేవి. న్యాయమూర్తులు అందరూ, న్యాయవాదులు ఎక్కువ మంది ముస్లిములైన కారణంగా హిందువులకు న్యాయం దొరికేది కాదు. తగాదాలు హిందువుల మధ్య ఉన్నప్పటికీ హిందూ న్యాయ పద్ధతిపై ముస్లిం న్యాయ వాదులకు అవగాహన లేని కారణంగా హిందువులకు అన్యాయం జరిగేది. ఈ పరిస్థితుల్లో కేశవరావు సేవలు హైదరాబాదులో అనివార్యంగా పరిణమించినవి. జెరంగబాద్, గుల్మర్గా, వరంగల్లులలో మతకల్లోలాలు సంభవించినపుడు హిందువుల తరపున నిర్మయంగా కేశవరావు వాదించి విజయం సాధించారు. వారి కారణంగా న్యాయవ్యవస్థలో ఒకరకమైన అలజడి ప్రారంభమైనది. న్యాయవాదిగా ఉంటూనే అనేక సామాజిక కార్యక్రమాల్లో విస్తృతంగా పాల్గొనేవారు. ఆనాడు హైకోర్టు బెంచిలో హిందూ న్యాయమూర్తి ఒక్కరూ లేకపోవడాన్ని కప్పిపుచ్చుకోవడానికి, కేశవరావు క్రియాశీలతను తగ్గించడానికి ఆయనను హైకోర్టు జడ్డిగా రెండుసంవత్సరాలపాటు నియమించారు. అయినా వారు హిందూ చైతన్య కార్యక్రమాలు మాత్రం ఆపలేదు. వారు ప్రభుత్వంతో పోరాడి మరో మూడేళ్ళు పదవిని పొడగించుకున్నారు. ఆనాడు నిజాం సంస్థానంలో ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడి పదవీ కాలాన్ని పొడగించుకున్న ఏకైక వ్యక్తి కేశవరావు మాత్రమే.

గుల్మర్గా కమిషన్, భుమ్ పరాండా కమీషన్, బీడ్ కమీషన్లలో కమిషనర్గా

కేశవరావును ప్రభుత్వం నియమించింది. కేశవరావు న్యాయమూర్తిగా ఉండగా, సీతారాంబగ్ దేవస్థాన్, రాజు శివరాజ్ బహదుర్ ఎస్టేబ్ నిర్వహణ కోసం ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసిన కమిటీలలో సభ్యుడిగా ఉన్నారు. ఇలా అనేక ప్రభుత్వ కమిటీలలో సభ్యునిగా ఉంటూ హిందువులకు సరైన న్యాయం జరిగేలా ప్రయత్నించేవారు. జడ్డిగా ఉంటూ ఎక్కువ కేసులను వేగంగా పరిష్కరించి హిందువులకు మేలు చేసేవారు. అనారోగ్యంతో ఆసుపత్రిలో విశ్రాంతి తీసుకునే సమయంలో కూడా న్యాయమూర్తిగా కోర్టుకు హోజురై కేసులను వేగంగా పరిష్కరించేవారు. ఇతర న్యాయమూర్తుల కేసుల లెక్కలో పోల్చితే కేశవరావు తీర్చు ఇచ్చిన కేసులు చాలా ఎక్కువగా ఉండేవి. అతని వేగాన్ని ఇతర న్యాయమూర్తులు అందుకోలేకపోయేవారు. జడ్డిగా పదవీ విరమణ చేసిన తరువాత కూడా కేశవరావు మళ్ళీ న్యాయవాదిగా మారాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. అలా హైకోర్టు బెంచ్ నుంచి దిగి, మరుసటి రోజు న్యాయవాదిగా ప్రసంగం చేసిన మొదటి వ్యక్తి కేశవరావు మాత్రమే.

విద్య ద్వారానే సామాజిక చైతన్యం సాధ్యమని భావించిన కేశవరావు విద్యారంగానికి వెలకట్టలేని సేవలు అందించారు. 1901లో స్థానిక మరాటి ప్రజలకొరకు రెసిడెన్సీ బజార్లో ఒక మరాటి మాధ్యమ పారశాల ప్రారంభమైనది. దాని స్థాపకుల్లో ఒకరుగా ఉన్నారు. 1907లో ఆ సంస్కు “వివేకవర్ధని విద్యాసంస్థలు” అని నామకరణం చేశారు. ఉర్దూ మాధ్యమంలో ప్రాధమిక విద్యాబోధన సాగుతున్న రోజుల్లో హైదరాబాదులో స్థానిక భాషల్లో విద్యాబోధన కోసం పారశాలల్ని ఈ సంస్కు ప్రారంభించింది. ఈ సంస్కు అనేకసార్లు అధ్యక్షులుగా వ్యవహరించారు. వారు మరణించే వరకు క్రియాశీలంగా ఉన్నారు. నిజాం ప్రభుత్వంలో ఉన్నత స్థానాలలో ఉన్నవారిని వార్షికోత్సవ అతిథులుగా పిలిచి వారి చేతనే పారశాలకు నిధులను కూడా సమకూర్చే చాతుర్యం వారిది.

తన స్నేహితుడు విరల్రావు దవల్రగావ్యక్తి కలిసి గుల్మగా నగరంలో “మాతన విద్యాలయ్” అనే సంస్కు కేశవరావు ప్రారంభించారు. సనాతన

ధర్మ ప్రచారం కోసం ఏర్పడిన “వైదిక ధర్మ ప్రకాశిక” అనే సంస్థలో కూడా ఆయనకు సన్నిహితమైన అనుబంధం ఉండేది. మరారీ భాషలో ప్రచురణ పొందిన “నిజాం విజయ్” అనే వారపత్రికలో ఆయన ఎన్నో వ్యాసాలు రాశారు. నిజాం ప్రభుత్వం ఆ పత్రికను నిషేధించిప్పుడు నిజాం సంస్థన భాగోళిక సీమల ఆవల నుండి ఒక పత్రికను ప్రచురించవలసినదిగా దిగంబరరావు బిందూకు కేశవరావు సలహా ఇచ్చారు. స్వయంగా పత్రిక నిర్వహణ కోసం 500 రూపాయలు విరాళంగా పంపించారు.

సర్వేష్టు ఆఫ్ ఇండియా సౌసైటీ ద్వారా పూణీలో ప్రచురితమయ్యే ప్రసిద్ధ “జ్ఞాన ప్రకాష్” పత్రికను తనదిగా కేశవరావ్ భావించేవాడు. ఆ పత్రిక ముద్రణాలయం అగ్నికి ఆహాతైనప్పుడు ఐదువేల విరాళం ఇచ్చాడు. నిషేధానికి గురైనప్పుడు కోర్టులో పోరాడి నిషేధాన్ని ఎత్తివేయించాడు. మరారీ మాసపత్రిక “రాజ్యహాంస్”ను స్వంతగా ప్రారంభించటానికి విశేషకృపించేశాడు. మందుముల నర్సింగరావు “రయ్యత్తీ” ఉర్దూ పత్రికను ప్రారంభించడానికి కేశవరావ్ స్వయంగా ప్రోత్సహించారు. హైదరాబాద్ నగరంలో మరారీ భాషీయుల విజాన త్రణను తీర్చేందుకు 1922లో కేశవరావు ప్రేరణతో “మరారీ గ్రంథ సంగ్రహాలయ్” ఆరంభమైంది. నిజాం రాజ్యంలో దళిత వర్గాలు అభ్యున్నతి కోసం భాగ్యరెడ్డివర్రు ప్రారంభించిన “ఆది హిందూలీగ్”కు కేశవరావు తన సంపూర్ణ సహకారాన్ని అందించారు.

కేశవరావు ప్రోత్సాహంతో హైదరాబాద్ “సోషల్ సర్వీస్ లీగ్” ప్రారంభమైంది. 1998లో మూసినదికి వరదలు సంభవించినపుడు, 1918లో ఇంప్యూయేంజ వ్యాధి ప్రబలినప్పుడు ఈ లీగ్ కార్బూక్రూలు గొప్ప సేవ చేశారు. వేలమంది ప్రజల ప్రాణాలను కాపాడారు. కేశవరావు సేవలకు గుర్తింపుగా నిజాం సర్పారు ఆయనకు ప్రశంసా పత్రాన్ని కూడా బహుకరించింది. 1915లో హైదరాబాద్ “సామాజిక సుధారణ సంఘ్” అనే సంఘునంస్కరణ సంస్థ ప్రారంభమైంది. దానికి కొంతకాలం అధ్యక్షుడిగా ఉన్నాడు. 1911 సంవత్సరంలో పూణీలో

ఒక సహవక్తి భోజన కార్యక్రమం జరిగింది. అస్పృశ్యలతో కలిసి కేశవరావు కూడా భోజనం చేశారు. అందువల్ల ప్రాదరాబాద్ లో అతని కుటుంబ సభ్యులతో, మిత్రులతో చాలా కష్టాలను ఎదురోపులని వచ్చింది. అయినా తన సంస్కరణాభిలాషను మార్చుకోలేదు. ముస్లిం మత ఉద్యమం అయినపుటికీ, భారత స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో భాగమైన ఫిలాఫత్ ఉద్యమంలో పాలుపంచుకున్నాడు. 1919లో తన కూతురు వివాహం రోజున కూడా ఫిలాఫత్ ఉద్యమంలో భాగంగా నిర్వహించిన ఒక సభకు అధ్యక్షుడిగా వ్యవరించారు. కుటుంబం కంటే నమ్మిన సిద్ధాంతానికి ప్రోధాన్యత ఇచ్చాడని ఈ సంఘుటన ద్వారా తెలుస్తుంది. ప్రాదరాబాద్ సంస్థానంలో హిందుత్వ చైతన్యానికి, సామాజిక సంస్కరణకు కృషి చేసిన ప్రతి సంస్థలో కలిసి వని చేసిన పండిత కేశవరావు అరవై ఐదేళ్ళ వయసులో మధుమేహం చికిత్స కోసం తన మిత్రుడు రాఘవేంద్రరావు శర్మ దగ్గరికి పూణీలోని వైదికాశ్రమానికి వెళ్ళారు. చికిత్స పొందుతూ అక్కడే 21 మే 1932న పరమాత్మలో ఐక్యం అయ్యాడు. ప్రాదరాబాద్ సంస్థానంలో సామాజిక చైతన్యానికి పురుషుపోసిన కేశవరావ్ విద్య, సేవ, రాజకీయ, సామాజిక, సాంస్కృతిక, న్యాయ, ప్రతికా మొదలైన అనేక రంగాలపై తనదైన ముద్రవేసి జాతీయవాదులకు మార్గదర్శిగా నిలిచాడు. ఆయన జీవితం ప్రతి సామాజిక కార్యకర్తకు పరనీయ గ్రంథం అనడంలో ఏమాత్రం అతిశయోక్తి లేదు.

డా. సి. భవానిదేవి

98668 47000

భాగ్యనగర్ ‘కోహినూర్’ రాజ్ బహాదుర్ వెంకట్రామారెడ్డి

పాశంఖరి వెంకట్రామారెడ్డి ఒకప్పటి నైజాం ప్రాంతంలోని నేటి తెలంగాణా రాష్ట్రంలో వనపర్తి జిల్లా దేవరకొండ తాలూకాలో రాయినాపేట అనే గ్రామంలో 1869 ఆగష్టు 22న జన్మించారు. వీరి ఇంటి పేరు పాశం వారు. తల్లిదండ్రులు కేశవరావ్, భారమ్మ. పుట్టిన కొన్ని మాసాలకే తల్లి భారమ్మ మరణించింది.

బాల్యంలో తొమ్మిది సంవత్సరాలు ఆయన అమ్మమ్మ కిష్టమ్మ గారి దగ్గర రాయిటిపేటలో పెరిగాడు. చిన్నప్పుడు ఆయన భూస్తీ బడిలో భారత, భాగవతాలు చదివారు. తరువాత నాలుగు సంవత్సరాలు వనపర్తి పారశాలలో ఉర్దూ, పార్సీ భాషలను చదువుకున్నారు. ఆ తరువాత విలియం వాహాబ్ దగ్గర కన్నడ, మరాటి భాషలు అభ్యాసప్రాయంగా నేర్చుకున్నారు.

ఉద్యోగ జీవితం

మేనమామ వాహాబ్ హాటార్ట్ మరణం బాల వెంకట్రామారెడ్డికి అశనిపాతమయింది. మేనమామ స్థానంలో వచ్చిన నాజర్ మహమ్మద్ సహయంతో 1886 సంవత్సరంలో ముడిగ్గు రాణాకు అమీన్ (సబ్ ఇన్సెక్షన్)గా నియమితులైనారు. నిజాయాతీ, సమర్థత, విధుల చాకచక్కం కారణంగా అనతికాలంలోనే పదోన్నతి లభించింది. మహాబూబ్ నగర్, నిజామాబాద్,

జననం:	
1869	
ఆగస్టు 22	
మరణం:	
1953	
జనవరి 25	

కరీంనగర్, గుల్బర్గా, అత్రాఫ్ బల్దా (రంగారెడ్డి) జిల్లాలో పోలీస్ అధికారిగా విధులు నిర్వహించారు. ఆ తరువాత రాజధాని నగరమైన హైదరాబాద్లో నాయెబ్ కొత్త్వాల్గో నియమితులైనారు. అనంతరం కొత్త్వాల్ (సిటీపోలీస్ కమిషనర్)గా నియమితులైనారు. కొత్త్వాల్ ఉద్యోగమంతే సామాన్యమైనది కాదు. దాని ప్రాముఖ్యతను బట్టి ముఖ్యమంత్రి ఉద్యోగం తర్వాత కొత్త్వాల్ ఉద్యోగానికి ఆనాడు ప్రాముఖ్యం ఎక్కువ.

ఏడుగురు అసప్పాహీ ప్రభువుల పాలనలో కొత్త్వాల్ పదవి పొందిన మొట్టమొదటి హిందువు వెంకటరామారెడ్డి. కొత్త్వాల్గో ఆయన ప్రతిరోజు నిజాం ప్రభువు వద్దకు వెళ్ళి శాంతి భద్రతల పరిస్థితి వివరించేవారు. తన వద్దకు ఏ సమయంలోనైనా కొత్త్వాల్ వెంకటరామారెడ్డి రావటానికి నిజాం అనుమతి ఇచ్చారు.

దాదాపు నలబై ఎనిమిది సంవత్సరాలు ఉద్యోగ జీవితం అనంతరం 1933 సంవత్సరం ఏప్రిల్లలో ఆయన పదవీ విరమణ చేశారు. అనంతర కాలంలో

నిజాం ప్రభువు ఎస్టేట్ సర్పేఖాన్ కు ప్రత్యేక అధికారిగా వ్యవహరించారు. ఆయనకు అనేక సన్మానాలు, సత్యారాలు జరిగాయి. 1921లో నిజాం రాజు తన జన్మదినోత్సవ సందర్భంగా వెంకట్రామారెడ్డిని “రాజ్ బహదూర్” బిరుదుతో సత్కరించారు. 1931లో బ్రిటిష్ పథ్ఫుత్పం ఆయనకు ఓ.బి.ఎసి. (ఆర్డర్ ఆఫ్ బ్రిటిష్ ఎంపైర్) బిరుదుతో సన్మానించింది. వేల్నీ యువరాజు ఎనిమిదవ ఎడ్వెర్ ప్రైస్‌ఏయ్ ప్రైచరాబాద్ నగరం వచ్చినప్పుడు ఆయన ఏర్పాటు చేసిన భద్రతా ఏర్పాట్లు అందరి మన్మహాలు పొందాయి. వేల్నీ యువరాజు ఆయనకు వెండింగరెట్ కేసు బహుకరించారు. రాజ్ బహదూర్ దర్శం ఏమిటో ఎవరికీ తెలియదు. కానీ గ్రామీణ ప్రజల నుండి అత్యస్తుత స్థానంలో ఉన్న వారు మాత్రం ఆయన పనులను గౌరవించేవారు. ఆయన ఉత్తర్వులను కాదన్నపారు లేరు.

రాజ్ బహదూర్ ఒక మహా సంస్థ వంటి వ్యక్తి. ఆయన నిజాం ప్రభువుకు ఎంత విధేయుడుగా ఉన్నాడు, ప్రజా సంస్థలకు, రాజకీయ పార్టీలకు, యువజన సంస్థలకు, విద్యార్థులకు సన్నిహితులుగా ఉండేవారు. రాజ్ బహదూర్ పరిపూర్ణ వల్లనే తమకు న్యాయం జరుగుతుందని రాజకీయపక్షాలు భావించిన సందర్భాలు కూడా ఉన్నాయి. తాను పెద్దగా చదువుకోకపోయినా పథ్ఫాలుగు సంవత్సరాలు ప్రైచరాబాద్ సిటీ పోలీస్ కమిషనర్గా పనిచేసి తెలుగు వారికి ఎనలేని సేవలందించారు. వేలమంది ఉద్యోగులు నిజాం స్టేట్ పథ్ఫుత్ప సర్వీసులలో పని చేశారు. కానీ ఏ ఒక్కరూ రాజు బహదూర్ వెంకట్రామారెడ్డిగారు చేరిన గౌరవ స్థానాన్ని పొందలేకపోయారు.

రాజ్ బహదూర్ వెంకట్రామారెడ్డి 19వ శతాబ్ది చివరి భాగంలో, 20వ శతాబ్ది మొదటి కాలంలో నిజాం మహామృదీయుల పరిపాలనా కాలంలో ప్రైచరాబాద్ కొత్తుల్గా పనిచేసిన మొట్టమొదటి హిందువు. అత్యంత అధికారాలు కలిగిన ఈ పదవిలో అప్పటిదాకా మహామృదీయులే ఉండేవారు. తన అభ్యుదయ భావాలతో ప్రైచరాబాద్ లోనే కాక బయట నగరాలలో కూడా బాల బాలికలకు

విద్యాలయాలు స్థాపించటం వల్ల ప్రజల అభిమానం చూరగొన్న రాజ్ బహుదూర్ వెంకట్రామారెడ్డి పైదరాబాద్ కోత్వాల్గా 1920-1934 కాలంలో 14 సంవత్సరాలు పనిచేశారు.

సమాజసేవతో వెంకట్రామారెడ్డి ఎన్నో సంస్థలను స్థాపించారు, పోషించారు. శ్రీకృష్ణదేవరాయాంద్రభాషానిలయం, వేమానాంద్రభాషానిలయం, బాల సరస్వతి గ్రంథాలయం పురోభివ్యక్తికి సహాయమందించారు. నారాయణగూడలోని బాలికల ఉన్నత పాఠశాలకు ఆయన పెన్నిధివంటి వారు. ఎవరు ఆయన దగ్గరికి వెళ్లినా మొదటి పత్రు, బాలికల పాఠశాలకు ఎంత విరాళం ఇస్తారని.. రాజూ బహుదూర్తో ఆ రోజుల్లో పనిలేని జాగీర్దారులు, సంస్థానాధీశులు లేరు. 1931 సంవత్సరంలో నారాయణగూడ బాలికల ఉన్నత పాఠశాల ఒక సమయంలో దాదాపు మూతపదేపరిస్థితిలో తాను ఘూర్తాగా సహకరించి బూర్లు రామకృష్ణరావు, మాడపాటి హనుమంతరావు, కె.వి. రంగారెడ్డి మొదలగు వారితో ఒక ట్రిస్టును ఏర్పాటు చేసి వాళ్ళచే పాఠశాల నజావుగా నిర్వహింపబడేట్లు చూశారు. 1945 సంవత్సరంలో ఓరుగల్లులో జరిగిన ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్ ద్వీతీయ వార్షికోత్సవాన్ని ఆయన ఆరంభించారు. 1946 సంవత్సరంలో జరిగిన 26వ ఆంధ్రప్రదేశ్ గ్రంథాలయ మహాసభకు వీరు అధ్యక్షత వహించారు.

పైదరాబాద్లో రెడ్డి విద్యార్థి వసతి గృహం నెలకొల్పారు. తెలంగాణ ప్రాంతంలో విద్యావ్యాప్తికి, రాజకీయ చైతన్యం పెంపాందించటానికి రెడ్డి హస్టల్ కీలక పాత్ర పోషించింది. హస్టల్ని ప్రారంభించేందుకు గద్వాల మహారాణి, వనపర్తి రాజూ, పింగళి వెంకటరామారెడ్డి, పింగళి కోదండరామ్ రెడ్డి, గోపాలవేట దోమకొండ రాజూ, జటపోలు రాజూ మొదలైన వారి నుండి దాదాపు లక్ష్ రూపాయల వరకు చందాలు పోగు చేశారు. అలా నగరంలో ఒక అద్దె ఇంటిలో రెడ్డిహస్టల్ ప్రారంభమైంది. తర్వాత 1918వ సంవత్సరంలో ప్రస్తుతం ఉన్న రెడ్డిహస్టల్ స్వంత భవనంలోకి మారింది.

రాజు బహదూర్ వెంకట్రామారెడ్డి ఆంధ్రబాలికోన్నత పారశాలకు స్వర్గస్థులయ్యే వరకు ఆంధ్రవిద్యాలయ కార్యవర్గానికి అధ్యక్షులుగా ఉన్నారు. 1926 సంవత్సరంలో “గోలకొండ” ప్రతిక స్థాపనకు ముఖ్య కారకులయ్యారు. ఆ కాలంలో వీరివలన సహాయం పొందని తెలుగు సంస్కరేదంటే అతిశయోక్తికాదు. ఉదారంగా ధనసహాయం చేశారు. ఈ క్రమంలోనే తదనంతరం 1933 సంవత్సరంలో రెడ్డి బాలికల హోస్టల్, నారాయణగూడలో ప్రారంభించారు. ఇతర ప్రభుత్వాధికారుల్లా సంపద, బిరుదులు పోగు చేసుకోకుండా వెంకట్రామారెడ్డి తన జీవితాన్ని సమాజసేవ కోసం ముఖ్యంగా విద్యా రంగానికి అంకితం చేశారు. దీని వలన వేలమంది విద్యార్థులకు ప్రయోజనం చేకూరింది.

ఉస్కానియా విశ్వవిద్యాలయ పూర్వ ఆచార్యులు డా॥ తిప్పురెడ్డి ఇలా అన్నారు - “ప్రైదరాబాదీలోని అనేక స్కూల్స్ తెలుగు, కన్నడం, మరాలీ మీడియం పారశాలలను నిజాం మూయించేసాడు. ఆయన ఉర్దూ మీడియం పారశాలలు మాత్రమే ఉండాలని భావించాడు. ఇప్పుడున్న కోలిలోని స్కూల కళాశాల ఆ కాలంలో ఆంగ్లేయుల రెసిడెన్సీగా ఉండేది. నారాయణగూడ బాలికోన్నత పారశాల మొదట బడిచోడీలో ఉండేది. ఆ పారశాలకు ఉస్కానియా విశ్వవిద్యాలయం గుర్తింపు లేనందున, పూనాలోని కార్ప్స్ సంస్కర్త తీసుకున్నారు. ఆ రోజుల్లో ప్రైదరాబాదీలోని అనేక పారశాలల పాలక మండళకు వెంకట్రామారెడ్డి అధ్యక్షులుగా ఉన్నారు.

వెంకట్రామారెడ్డి 14 సంవత్సరాలు సిటీ పోలీస్ కమిషనర్గా పనిచేసి గ్రామీణ విద్యార్థుల చదువులకోసం రెడ్డిహోస్టల్ స్థాపించి, ఎందరో తెలుగువారు వెలుగులోకి రావటానికి కారకుడైన మహానుభావుడు. తెలంగాణ వైతాళికులలో ఆయనది ప్రథమ స్థానం. పరిపాలనా దక్కతకు ఆంగ్లవిద్య గానీ, విదేశీయ శిక్షణ గానీ ఆవసరం లేదని వెంకట్రామారెడ్డి చరిత్ర తెలుపుతుంది.

సంఘ సంస్కర్త

వెంకట్రామారెడ్డి సంస్కరణాభిలాషి. ఆయన బాల్య వివాహాలను వ్యతిరేకించారు. అస్సుశ్రేతా దురాచారాన్ని ఖండించారు. హరిజనోద్ధరణకు ఏర్పడిన సంఘాలకు, అనాధ బాలల ఆశ్రమాలు, కుష్ట నివారణ సంఘం, జంతు హింసా నివారణ సమితి వంటి సంస్థలతో వనిచేసి, వాటికి సహాయమందించారు. ఆ రోజుల్లో పైదరాబాద్ రాష్ట్రంలో పెంపుడు పిల్లలను నవాబు, ధనవంతులు తమ సేవలో ఉంచుకొని శాశ్వతంగా బానిసులుగా చేసుకునేవారు. ఈ విధానానికి స్వస్తి చెప్పటానికి రాజ్ బహదూర్ శాసనసభలో ఒక శాసనం చేయించారు. పైదరాబాద్ లో ఆయన పేరుతో ఒక మహిళా కళాశాల స్థాపితమైంది. తేజోమూర్తి, జాతి వైతాళికుడు వెంకట్రామారెడ్డి 1953 జనవరి 25 వ తేదీన పైదరాబాద్ లో మరణించారు. పీరి సమాధి లోయర్ టాంక్ బండ్లోని దోమలగూడలో ఉన్నది.

గౌరవాలు

వెంకట్రామారెడ్డి కాంస్య విగ్రహం పైదరాబాద్ లోని నారాయణగూడా చౌరస్తాలో ప్రతిష్ఠించారు. వెంకట్రామారెడ్డి పేరుతో 1954లో పైదరాబాద్ లో ఒక మహిళా కళాశాల స్థాపితమైంది. దీనికి శంఖు స్థాపన జవహర్లాల్ చేయగా, డా॥ ఎస్.రాధాకృష్ణన్ ప్రారంభించారు. ఇది పైదరాబాద్ లోని ప్రాచీన స్త్రీల కళాశాలల్లో రెండవది. ఈ కళాశాల హాస్టల్సు 1965 వ సంవత్సరంలో ఇందిరాగాంధీ ప్రారంభించారు. నారాయణగూడలో 3.5 ఎకరాల విస్తరంలో ఈ కళాశాల ప్రాంగణం విస్తరించి ఉన్నది. ఇందులో 6 విద్యా భవనాలు, 48 తరగతి గదులు, 29 సైన్స్ లాబరేటరీలు 8 కంప్యూటరు లాబ్స్, 13 సిబ్బంది గదులు గాక హాస్టల్ కూడా ఉన్నది. ఇది అటునమన్ సంస్థగా 1989 సంవత్సరంలో గుర్తించబడింది. నాక్ “ఏ” ఎక్రదేషన్ పొందింది. 2013 వ సంవత్సరంలో యు.జి.సి వారి గుర్తింపుతో అత్యంత వనరులు, ప్రమాణాలు గల కళాశాలగా పేరు పొందింది.

వెంకట్రామారెడ్డి పేరు మీద ఒక ట్రిస్ట్ ఏర్పాటు చేసి, ఆ ట్రిస్ట్ ద్వారా

హైదరాబాద్, సైబరాబాద్ మూడు కమీషనరేట్ల పరిధిలో పని చేస్తున్న పోలీస్ అధికారులు విధుల్లో ప్రతిభ కనబర్టిన వారికి రాజ్ బహాదుర్ వెంకట్రామారెడ్డి అవార్డును అందజేస్తున్నారు.

వెంకటరామారెడ్డి సంస్లాపం, నిర్వహణలో ప్రముఖ పాత్ర :

- (అ) నారాయణగూడా బాలికల పారశాల ఇంపుడు ఇది మాడపాటి హనుమంతారావు పారశాలగా ఉన్నది).
- (ఆ) పరోపకారి బాలికల పారశాల, సికింద్రాబాద్
- (ఇ) ఎక్స్‌సెల్ సియర్ బాలుర మిడిల్ పారశాల
- (ఈ)రిపై - ఏ ఎమ్ పారశాల
- (ఉ) గొల్లఫీడ్కి బాలికల పారశాల
- (ఊ)బాలుర వసతిగృహం, ఎబిడ్స్
- (ఎ) నారాయణగూడాలోని రెడ్డి బాలికల వసతిగృహం
- (ఏ) నారాయణగూడాలో రాజ్ బహాదుర్ వెంకట్రామారెడ్డి మహిళా కళాశాల ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర విభజన జరిగాక తెలంగాణా ప్రభుత్వం ఆంధ్రప్రదేశ్ పోలీస్ అకాడెమీని “రాజ్ బహాదుర్ వెంకట్రామారెడ్డి తెలంగాణా రాష్ట్రపోలీస్ అకాడెమీ”గా మారుస్తూ ఉత్సవాలు జారీ చేసింది.

ముగింపు:

తెలంగాణ తొలితరం తెలుగు జాతి వైతాళికుడుగా పేరు పొందిన రాజ్ బహాదుర్ వెంకట్రామారెడ్డి ఉన్నత ఉద్యోగంలో ఉంటూ అటు ప్రభువుకూ ఇటు ప్రజలకు గౌరవనీయుడుగా ఎనలేని సేవలందించి చీరస్కరణీయుడయినాడు. వారు స్థాపించిన, పోషించిన విద్యా సంస్లలు తర తరాలకు జ్ఞానదీప కాంతుల్ని వెదజల్లుతూనే ఉన్నాయి. ఆయన చిరంజీవి.

ఇం॥ ఉద్దయ్ భారతి

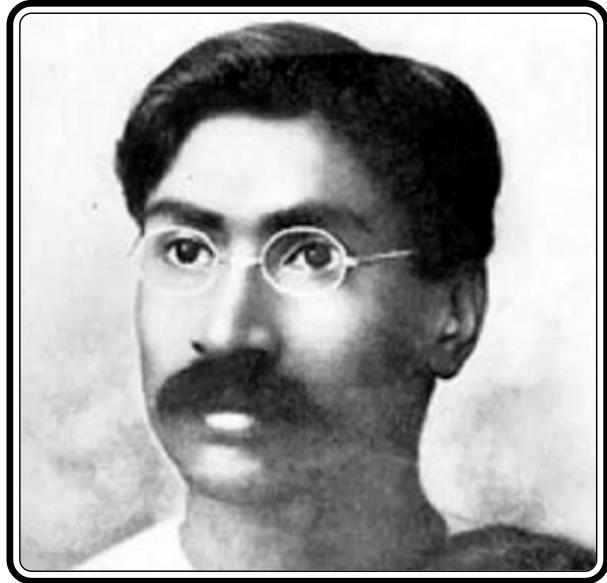
89199 96396

భాగ్యరెడ్డి వర్మ

పారశాలకు వెళుతున్న దశలో తండ్రిని కోల్పోయి, తల్లికి బరువు కాలేక ఇల్లు వదిలి టెన్నిసు కోర్టులో బంతి అందించే పనిలో కుదురుకున్న బాలుడు, పెద్దవాడై తన వర్గ అభ్యస్తుతికి ఉద్యమాలు చేసి, పత్రికలు నడిపించి, ప్రభుత్వ నిర్ణయాలను ప్రభావితం చేసిన దక్కుడు, విద్యార్థునే తన అభివృద్ధికి కారణమని చాటి చెప్పి, అంటరానివారు, పంచములుగా గుర్తించబడుతున్న తన వర్గం వారి అభ్యస్తుతి కోసం పారశాలలు నెలకొల్పిన దార్శనికుడు, జీవించి ఉండగానే హైదరాబాద్ నగరంలో ఒక వీధికి తనపేరు పెట్టేంత ప్రత్యేక గౌరవాన్ని పొందిన కీర్తిమంతుడు. అట్టడుగు వర్గాల సామాజిక చరిత్రలో ఆది హింద ఉద్యమ సారథిగా ప్రత్యేక పుటలో చెప్పుతగినవాడు, తన కాలం నుండి ఈనాటి వరకే కాదు ఏనాటికైనా నిమ్మకులాల చైతన్య స్వార్థ భాగ్యరెడ్డి వర్మ.

1888 మే 22న మాదిరి వెంకయ్య, రంగమాంబ దంపతులకు రెండవ సంతానంగా హైదరాబాద్ నగరంలో జన్మించిన బాలుడికి కుటుంబ గురువు చేత భాగ్యరెడ్డి అనేపేరు పెట్టబడింది. అతడు పాతికేళ్ల వయుసలో ఉన్నప్పుడు అంటే 1913లో హిందూ సమాజానికి అతడు చేస్తున్న సేవకు గుర్తింపుగా ఆర్య సమాజం వారు ఇచ్చిన వర్మ అనే బిరుదు చేరి భాగ్యరెడ్డి వర్మగా ప్రసిద్ధుడ్దయ్యాడు.

జననం:	
1888	
మే 22	
మరణం:	
1939	
ఖిబువలి 18	

బెన్నీస్ కోర్టులో పనితోపాటు నిర్వహకుల సహకారంతో చదువు కూడా నేర్చుకుని 1912లో మెన్సర్ కాంప్లాన్ అండ్ కంపెనీ లిమిటెడ్‌లో ఉద్యోగం సాధించిన భాగ్యరెడ్డి సంవత్సరం తిరిగేసరికి ఎలక్ట్రికల్ మీటర్ ఇన్‌సెప్టర్‌గా పదోన్నతి సాధించాడు. ప్రధానంగా చెప్పుకోవలసింది ఏమిటంటే ఆయన ఉద్యోగానికి కావలసిన చదువును మాత్రమే కాకుండా విజ్ఞాన చంద్రికా గ్రంథములు ప్రచురించే వివిధ పుస్తకాలు తెలుగు, ఆంగ్ల ప్రతికాలు చదువుతూ పుస్తక ప్రియుడిగా గుర్తించబడ్డాడు. తన వ్యక్తిత్వాన్ని తీర్చిదిద్దుకున్నాడు. ఈ చదువు ఆయనకు కులవ్యవస్థను గురించిన అవగాహనను కలిగించింది. అణగారిన కులాల వికాసమే తన సామాజిక బాధ్యతగా గుర్తింప చేసింది.

చరిత్రను, శాస్త్రాలను బాగా చదవటంతో ఆనార్యులుగా చెప్పిబడిన వారు నిజానికి భారతదేశ మూలవాసులకే ఆభిప్రాయం బలపడింది. అంటరానితనం ఆర్యుల కారణంగా వచ్చిందే కాని అంతకుముందు భారతీయ సమాజంలో ఈ దోరణి లేదనే విషయం అవగతమైంది. దానితో వర్ష వ్యవస్థను

వ్యతిరేకించటానికి బలమైన పునాదులు ఆయన వేసుకోగలిగాడు.

నిమ్న వర్గాల అభ్యస్తుతే జీవిత ధైయంగా జీవనం సాగించిన భాగ్యరేడ్ వర్ష కృషి ప్రధానంగా అయిదు రూపాలుగా సాగింది.

1. అట్టడుగు వర్గాల సామాజిక సంస్కరణ
2. నిమ్నజాతుల విద్యాభివృద్ధికి పారశాలల నిర్వహణ.
3. కుల వ్యవస్థ నిర్మాలనకు తాత్క్విక పరిష్కారాలు అన్వేషించడం
4. నిమ్నజాతుల హక్కుల కోసం ప్రభుత్వాలతో పోరాటాలు, రాజకీయయింద్ర్యమాలు.
5. మతాన్వేషణ.

భాగ్యరేడ్ వర్ష 1906లో జగన్ మిత్రమండలి అనే సంస్థను ఆరంభించి నిమ్నవర్గాల సంస్కరణ దిశగగా మొదటి అడుగు వేశాడు. ఇదే సమయంలో మొట్టాటి ఎల్లారేడ్ కూతురు లక్ష్మీదేవితో ఆయనకు వివాహం అయింది. విద్యావంతురాలైన లక్ష్మీదేవి బాధ్యతగల భార్యగా ఆయన మొదలుపెట్టిన పనులన్నింటికి సహకారం అందించింది. ఈవిడతోపాటు భాగ్యరేడ్ తలి రంగమాంబ, చెల్లెలు జీవరత్నమ్య ఆయన పనులకు తోడ్పడేవారు.

అట్టడుగు వర్గాల వారిని పంచములు, మాలలు, మాదిగలు వంటి పేర్లతో వ్యవహరించడాన్ని భాగ్యరేడ్ తీవ్రంగా వ్యతిరేకించేవాడు. భారతదేశపు మూలజాతివారు వీరనే విశ్వాసం ప్రగాఢంగా ఉండటంతో వీరిని ఆది హిందువులుగా వ్యవహరించాలని ఉద్యమించాడు. భారతదేశంలో అంటరాని వారుగా ముద్రపడిన వర్గాలవారిని ప్రాంతాలనుసరించి ఆది ఆంధ్రులు, ఆది కర్ణాటకులు, ఆది ద్రావిడులు, ఇత్యాదిగా వ్యవహరించటానికి ప్రభుత్వాలు ఒప్పుకునేలా కృషి చేయటంలో భాగ్యరేడ్ ప్రధానుడు. తెలంగాణ ప్రాంతంలో ఆయన కృషి ఫలితంగా 1931 జనాభాలెక్కుల సేకరణలో అంటరాని వర్గాలకు ఆది హిందువులుగా నమోదు చేయబడ్డారు.

1906లో ఆయన ఏర్పాటు చేసిన జగన్ మిత్రమండలి పేరు 1911లో

మన్సుసంఘంగా మార్చబడింది. మన్సుసంఘం ప్రథాన లక్ష్యాలతో అంటరాని పిల్లలకు చదువు చెప్పింటం, బాల్య వివాహాలను రూపుమాపటం, దేవదాసి, జోగిని, ముర్రీ వంటి సాంఘిక దురాచారాలను నిషేధించటం, శవయాత్రల ముందు త్రైల సృత్య ప్రదర్శన నిషేధించడం, పెళ్ళిళ్లు, చావులు, వేడుకల సమయంలో మధ్య మాంసాలను తగ్గించడం మొదలైనవి ముఖ్యమైనవి. ఈ మన్సుసంఘం 1922లో సోషల్ సర్వీసులీగ్‌గా మార్చబడింది.

1908లో విజయదశమి వండుగ సందర్భంగా బలి ఇవ్వటానికి సిద్ధం చేయబడిన గొప్రె దయనీయ స్థితిని చూసి చలించిపోయిన భాగ్యరెడ్డి ఆరోజు నుండి సంపూర్ణ శాకాహారిగా మారిపోయాడు. అంతేకాకుండా 1912లో ‘అహింసా సమాజం’ ఆరంభించాడు. ఇదే సంస్కరణ 1915లో ‘జీవరక్షా జ్ఞాన ప్రచార మండలి’గా రూపుదిద్దుకుంది. నిమ్మకులాలు అంటరాని వారుగా గుర్తించబడటానికి మాంసాహార భక్తి కూడా కొంత కారణమని భావించిన భాగ్యరెడ్డి మాంసాహారం తగ్గించమని ప్రచారం చేసేవాడు. ఈ రకమైన ఆలోచనలు ఆయునకు క్రమంగా బుద్ధుని మార్గం పట్ల ఆకర్షితుడిని చేశాయి. దానవలన 1913 నుండి పైదరాబాద్ లో వైశాఖపూర్ణిమ నాడు ప్రతి సంవత్సరం బుద్ధ జయంతి జరపటం ఆరంభించాడు. అంబేడ్కర్ బౌద్ధాన్ని సీకరించటానికి ఎంతోముందే భాగ్యరెడ్డి బుద్ధజయంతి నిర్వహించటం గమనించాల్సిన విషయం.

1912లో భాగ్యరెడ్డి స్వసిద్ధీ వలంబీర్ద సంఘం ఏర్పాటు చేశాడు. అంటు వాధ్యలు ప్రబలినప్పుడు ముఖ్యంగా 1925లో పైదరాబాద్ నగరాన్ని ప్లేగు వ్యాధి చుట్టూముట్టినప్పుడు ఈ సంఘు కార్యకర్తలు ప్రజలకు ఎంతోసేవ చేశారు. వీరి సహకారంతో భాగ్యరెడ్డి ఆది హిందువుల బస్తీలలో సభలు నిర్వహించేవాడు. అతిగా మధ్యమాంసాలను గ్రహించటం వలన కలిగే దుష్టులితాల గురించి బస్తీవాసులకు అవగాహన కల్పించడం, దేవదాసి, ముర్రీ, జోగిని వంటి సాంఘిక దురాచారాలను వారిచే నిషేధింపచేయటం, దేవతలకు బలులు ఇచ్చే క్షుద్ర పూజలకు బదులు సాత్మీక పూజలను చేసుకునేలా వారిని ఒప్పించడం,

అంటరాని వర్గాల ప్రజలు వారి హక్కుల గురించి తెలుసుకుని కలిసికట్టగా జీవించేలా చైతన్యవంతుల్ని చేయడంలో ఆయన కృషి అసామాన్యమైంది.

అట్టడుగు వర్గాలు విద్యావంతులైనప్పుడే అభ్యస్తుతి సాధ్యమని ప్రగాఢంగా నమ్మిన భాగ్యరెడ్డి వారికోసం పైదరాబాద్లో 26 పారశాలలు నెలకొల్పాడు. 1910లో ఆయన ఏర్పాటు చేసిన మొదటి బాలికల పారశాల ఈనాటికీ చాదర్స్థాట్లో ఆయన నిర్మించిన ఆదిహిందూ భవనంలో కొనసాగుత ఉండటం విశేషం. 1933 నాటికి ఆయన ఏర్పాటు చేసిన 26 పారశాలలో 2500కు పైగా విద్యార్థినీ విద్యార్థులు చదువుతుండేవారు. 1933లో పారశాలల నిర్వహణకు నిధులు సమకూర్చుమని ప్రభుత్వానికి విజ్ఞప్తి చేస్తే నిజాం ప్రభుత్వం పీటి స్వాధీనానికి ప్రతిపాదన పంపించింది. ప్రభుత్వ పారశాలలో ఉర్దూకు తప్ప ప్రజల భాష అయిన తెలుగు ప్రాధాన్యత లేని ఆ సమయంలో భాగ్యరెడ్డి తన పారశాలల విలీనానికి తెలుగులో విద్యాబోధన చేతి వృత్తుల శిక్షణ అనే ప్రతులు విధించి పాలకులను ఒప్పించాడు. మాతృభాషలో విద్యాబోధన కోసం భాగ్యరెడ్డి చేసిన ఈ ప్రయత్నం నిమ్మకులాల వారు అనేకమంది విద్యావంతులవటానికి దోహదం చేసింది.

మొదట కొంతకాలం ఆర్యసమాజంతో పాటు కలిసి నడిచిన భాగ్యరెడ్డి 1914లో అందులోంచి బయటకు వచ్చి బ్రహ్మసమాజంవైపు అడుగులు వేశాడు. ఆర్యసమాజం లాగా వేదాలు ప్రమాణాన్ని అంగీకరించకపోవటం, వర్ణ వ్యవస్థ, విగ్రహాధనలను వ్యతిరేకించడం వంటివి ఆయనకు బ్రహ్మసమాజం వైపు మళ్ళీ చేశాయి. పైదరాబాద్లో బ్రహ్మ సమాజ భవనం ఆకృతి, ముఖ ద్వారాలను భాగ్యరెడ్డి రూపొందించటమే కాకుండా నిర్మాణానికి నెల జీతాన్ని విరాళంగా ఇచ్చాడు.

భాగ్యరెడ్డి వర్ష మంచి చిత్రకారుడు. 1917 సంవత్సరంలో బ్రహ్మ సమాజ ఉత్సవాల సందర్భంగా కలకత్తా వెల్లినప్పుడు విశ్వకవి రవీంద్రనాథ రాగూర్కి ముఖ్యాతిథిగా ఒకరోజు గడపటమే కాకుండా తాను ప్రకృతిపై చిత్రించిన

కళాభండాన్ని రహిందునికి బముమతి ఇచ్చాడు. అదే సమయంలో కలకత్తాలో దివ్యజ్ఞాన సదస్సు, అఖిల భారత హాందూ సంస్కరణల సదస్సు ఒకే వేదికపై జరిగాయి. ప్రాచీన భారతంలో అంటరాని వర్గాలు ఉన్నత స్థితిని అనుభవించాయనే విషయాన్ని ఉదాహరణలతో భాగ్యరెడ్డి తన ఉపన్యాసంలో ప్రస్తావించాడు. దానితో పాటు తన సమకాలంలో దిగజారిపోయిన వారి స్థితిగతుల గురించి కూడా ఆయన అనర్థశంగా ఉపన్యాసించి ప్రేక్షకుల నుంచి, ఆ వేదికపైనే మొదటిసారి కలిసిన మహాత్మగాంధీ నుంచి ప్రశంసలు అందుకున్నాడు. 1929లో గాంధీజీ హైదరాబాద్ నగరానికి వచ్చినపుడు భాగ్యరెడ్డి ఆరంభించిన ఆదిహిందూ పాతశాలల్ని, ఆది హిందూ భవనాన్ని సందర్శించి ఆ సంఘ పనిశీరును మెచ్చుకున్నారు.

1922లో నేటి చాదర్ఫూట్ ప్రాంతంలోని విక్టర్ మైదానం దగ్గర ఆదిహిందూ భవన నిర్మాణం చేపట్టారు భాగ్యరెడ్డి. ఇందులో పదిహేను రోజుల కోకసారి ముఖ్యంగా శార్ట్ మి, అమావాస్య రోజులలో ఆదిహిందువుల స్వతంత్ర యువజన సమాఖ్య సమావేశం జరిగేది. ఇందులో బుద్ధి బోధనల గురించి భాగ్యరెడ్డి ప్రసంగించేవారు.

అంటరాని వాళ్లమనే భావనను తన జాతి జనుల మనసులలోంచి పోగొట్టి, మిగిలిన సామాజిక వర్గాలతో సమంగా జీవించే హక్కును సాధించే దిశగా ఆదిహిందువులను చైతన్యపరటానికి భాగ్యరెడ్డి వివిధ సంఘాలతో, విభిన్న వ్యక్తులతో కలిసి పనిచేశాడు. భాగ్యరెడ్డి కృషికి ఎంతగానో చేయుతనిచ్చి ప్రోత్సహించిన అగ్రకుల హిందువు హైకోర్టు న్యాయమూర్తి బాలముకుందరాయ్. ఆయన ఆదిహిందూ సోషల్ సర్వీస్ లీగ్స్ మరణించేవరకు పోషకుడుగా, అధ్యక్షుడుగా ఉన్నారు. మరణానంతరం తన శరీరాన్ని ఆదిహిందువులకే అప్పగించాలని వారిచేత తన కర్మలు నిర్వహింపచేయాలనే వీలునామా ద్వారా కోరుకున్న వ్యక్తి ఆయన. అంకితభావం కలిగిన అటువంటి వ్యక్తుల సాహచర్యంతో భాగ్యరెడ్డి తన జీవితాన్ని అగ్రకుల హిందువులకు సందేశంగా

అందించాడు. సాంఘిక, రాజకీయ కార్యక్రమాలలో పూర్తి స్థాయి బాధ్యతలు నిర్వహించటానికి అడ్డంకిగా భావించి ఎలక్ట్రికల్ మీటర్ ఇన్స్పెక్టర్ పదవికి 1920 మేలో రాజీనామ చేశాడు. తాను ఆరంభించిన జీవరక్కా జ్ఞాన ప్రచార మండలి కార్యానిర్వహక కార్యదర్శిగా పనిచేస్తూ గౌరవవేతనం అందుకునేవాడు.

ఆంగ్లీయుల అధికారం కింద ఉన్న ఆంధ్రప్రాంతాలలో కంపే హైదరాబాద్ సంస్థానంలోనే తన వర్గం వారి పరిస్థితి మెరుగ్గా ఉండని భాగ్యరెడ్డి వర్ష ఒక సందర్భంలో అభిప్రాయపడ్డాడు. 1917వ సంవత్సరం నవంబర్ నెలలో విజయవాడ పట్టణంలో మొదటి పంచమ సదుస్స భాగ్యరెడ్డి అధ్యక్షతన ఏర్పాటు చేయబడింది. అధ్యక్షపన్యాసంలో పంచమ అనే శబ్దాన్ని ఆయన ఖండించారు. వేదాలలో పురాణాలలో ఈ పదం ఎక్కడా లేదని అగ్రకుల ప్రయోజనాల కోసం ప్రభుత్వం అంటరాని వర్గాలకు ‘పంచమ’ అనే పేరు తగిలించిందని చెప్పాడు. భాగ్యరెడ్డి అభిప్రాయంతో ఏకీభవించిన సదుస్స నిర్వహకులు సదుస్సును ‘ఆది ఆంధ్రుల’ సదుస్సుగా మార్చారు. అప్పటి మద్రాసు ప్రెసిడెన్సీలో భాగంగా ఉన్న ఆంధ్రప్రాంతపు జిల్లాలో విస్తృతంగా పర్యాటించిన భాగ్యరెడ్డి కృషి వలన, సదుస్సులలో ఆది ఆంధ్రులు, ఆది ద్రావిడులుగా పిలవాలనే తీర్మానాల వలన మద్రాసు ప్రభుత్వం జీవో నెం : 817ను 1922 మార్చి 25న విడుదల చేసింది. దాని ప్రకారం పంచమ, పరయ పదాల ప్రభుత్వ రికార్డుల నుంచి తొలగించబడిన ఆది ఆంధ్రులు, ఆది ద్రావిడులు అనే పదాలు ఉపయోగంలోకి వచ్చాయి. హైదరాబాద్ సంస్థానంలో 1931 జనాభా లెక్కల సేకరణలో హరిజనులు, మాల, మాదిగ పేర్లకు బదులు ఆది హిందువులుగా నమోదు కావటం వెనక భాగ్యరెడ్డి కృషి ఎంతైనా ఉంది. ఉత్తర భారతదేశంలో 1920 నుంచి జరిగిన ఆది హిందూ సదుస్సులలో దక్కిణాదది రాష్ట్రాల ప్రతినిధిగా భాగ్యరెడ్డి పాల్గొనేవాడు. ఈ సదుస్సులలో భారతదేశ మూలవాసులు ఆది హిందువులు అనే విషయాన్ని చరిత్రకాథారాలతో నిరూపించడం, ఈ విషయంగా ప్రభుత్వానికి నివేదించడానికి కావాల్సిన తీర్మానాలు రూపొందించడం వంటి

పనులు భాగ్యరెడ్డి సమర్థంగా నిర్వహించేవాడు. భాగ్యరెడ్డి అధ్యక్షతన 1922లో ఆశీల భారత ఆది హిందువుల సామాజిక సదస్య మొదటిసారి పైదరాబాద్‌లో జరిగింది. తరువాతి కాలంలో కేంద్ర ఆది హిందూ సోషల్ సర్వీస్ లీగ్‌గా ఇది రూపొందింది. 1930లో జరిగిన ఆది హిందూ సదస్యులో ఆది హిందువులకు నిర్వంద ఉచిత విద్యావిధానాన్ని ఏర్పాటు చేయడం, ప్రభుత్వ పాలనా యంత్రాంగంలో, సంస్థలలో ఆది హిందువులకు తగినంత ప్రాధాన్యం కల్పించడం మొదలైన తీర్మానాలకు భాగ్యరెడ్డి ఎంతగానో మద్దతు ఇచ్చారు. ఈ తీర్మానాలు ఈనాడు దళితుల హక్కులకు చట్టబద్ధత కల్పించటానికి కరదీపికలుగా ఉన్నాయి.

పైదరాబాద్ సంస్థానంలో రాజకీయ సదస్యులకు నిజాం ప్రభుత్వం అనుమతి ఇవ్వనందు వలన బ్రిటీషు పాలిత బొల్లారం ప్రాంతంలో నిజాం రాష్ట్ర ఆది హిందువుల రాజకీయ సదస్య 1931లో వర్కు అధ్యక్షతన ఏర్పాటింది. దేవ స్థాయిలో భాగ్యరెడ్డి అధ్యక్షతన లక్నోలో జరిగిన సభలో చేసుకున్న తీర్మానాలని అంగీకరించటంతో పాటు నిజాం ప్రభుత్వం వెట్టిచాకిరీ రద్దు చేయాలని, పోలీసు, మిలటరీ ఉద్యోగాలలో ఆదిహిందువులను తీసుకోవాలని ఈ సభలో తీర్మానించారు. నిమ్మవర్గాల విద్యాభివృద్ధికి ప్రభుత్వం వసదులు కల్పించడం, అంటరానితనం అనే దురాచారాన్ని నిర్మాలంచడం గురించి ఈ సదస్యులలో తీర్మానాలు చేయించి అగ్ర కులాలను కూడా ఆది హిందువుల దుస్థితిపై చైతన్యవంతులను చేశాడు భాగ్యరెడ్డి. 1933 తరువాత క్షయవ్యాధి కారణంగా ఆరోగ్యం సహకరించక భాగ్యరెడ్డి ఈ సదస్యులలో పాల్గొనలేక పోయాడు. ఆదిహిందూ వర్గాలలో ప్రాచీన కాలం నుంచి ఉన్న పంచాయతీ కూటమికి తిరిగి ఊపిరిపోస్తూ గ్రామ పంచాయతీలు, సదర్ పంచాయతీలు ఆయన ఏర్పాటు చేయించి తన వర్గం న్యాయ సంబంధ విషయాలలో సాధికారికంగా వ్యవహరించేందుకు 1911 నుండి ఉగాది పర్వదినాన్ని ఆదిహిందువుల వికాస దినంగా నిర్వహిస్తున్న భాగ్యరెడ్డి 1935లో తన అధ్యక్షతన జరిగిన ఉగాది

పర్వదిన సదస్సులో ఆదిహిందువుల రాజకీయ చైతన్య దినంగా మార్చారు. ఈ సభలో ఆనాడు జంట నగరాలలో 80వేల మంది ఆది హిందువులు ఉన్నరుదున మున్సిపల్ కార్పొరేషన్లో కనీసం వారి వర్గానికి చెందిన ఇద్దరు ప్రతినిధులకు ప్రాతినిధ్యం కల్పించాలని, కష్టజీవుల సంక్షేమం కోసం ప్రభుత్వం కార్బూకశాఖను ఏర్పాటు చేయాలని తీర్మానాలు చేశారు. ఈ విధంగా ఆది హిందువులలో రాజకీయ చైతన్యం తీసుకురావటానికి భాగ్యరెడ్డి ఆరోగ్యాన్ని సైతం లెక్కించకుండా శ్రమించాడు.

1925లో హైదరాబాద్లో ఆది హిందువుల చేతివృత్తుల ప్రదర్శన ఏర్పాటింది. కురుకోటి శంకరాచార్య స్యామిని ఈ ప్రదర్శన ముగింపు సభకు అధ్యక్షునిగా ఆహ్వానించగానే వచ్చి వారి నైపుణ్యాలను ప్రశంసించారు. ఆ సందర్భంగా భాగ్యరెడ్డి ఆధ్వర్యంలో 'ఆర్య- ఆర్యేతరులు యుద్ధం' అనే నాటిక ప్రదర్శన జరిగింది. భాగ్యరెడ్డి ఆర్యేతరులుగా తన జాతి వారైన అంటరాని వర్గాన్ని నిరూపిస్తూ ఆర్యుల నక్కజిత్తుల వ్యవహరాలను నాటకం ద్వారా ఎండగట్టారు. నాటకం తరువాత ఇచ్చిన ఉపన్యాసంలో భాగ్యరెడ్డి, రామాయణ, భారతాలలో ఆర్యులు చేసిన కుట్టలను సోదాహరణంగా వివరించి సభలోని అగ్రకులాల వ్యతిరేకతను ఎదుర్కొన్నాడు. చివరకు కురుకోటి శంకరాచార్యులు తన శిష్యుడని పిలిచి వర్ణను భూజాలపై మోసి తెమ్మని ఆదేశించి వేదికపై తన పక్కన కూచో పెట్టుకుని గౌరవించారు. నిమ్మజాతి సంక్షేమానికి కృషి చేసిన కావ్యకంఠ గణపతిమని వంటి వారిని ఘనంగా సత్కరించటంలో చౌరవ చూపించడం ద్వారా అగ్రకుల హిందువుల నుంచి తాము ఆశిస్తున్నదేవిటో చెప్పకనే చెప్పుండేవాడు భాగ్యరెడ్డి.

విగ్రహాధనను తీవ్రంగా వ్యతిరేకించిన భాగ్యరెడ్డి తన వర్ధం వాళ్ల దేవాలయ ప్రవేశం కోసం ఉద్యమించటాన్ని ఇష్టపడలేదు. ఆర్యసమాజం, బ్రహ్మసమాజం వంటి సంస్థలతో తొలి రోజులలో కలిసి పనిచేసినా కాలక్రమేణా తన ఆత్మవికాసానికి ఈ సంస్థల అవసరం లేదని చిత్తశుద్ధి ఉంటే ఎక్కుడి నుంచైనా

సాధించవచ్చనీ తనశక్తి యుక్తుల్ని ఆ సంస్కరు ధారపోయడం వృధా ప్రయాస అనీ భావించాడు. భాగ్యరెడ్డి సమకాలీనులైన నిమ్మవర్గాల నాయకులు దేశ స్థాయిలో అంటరాని వర్గాలను మతం మార్చుకోమని సలహాలిచ్చారు కాని భాగ్యరెడ్డికి మతవాదాల పట్ల అయిష్టత ఉండేది. ఆది హిందూ ధార్మిక సభను 1931లో నిర్వహించి తన జాతి వారికి ధర్మాన్ని గురించిన స్పష్టమైన అవగాహన కల్పించేందుకు ప్రయత్నించాడు.

1938 ఫిబ్రవరిలో కాకినాడ దగ్గరి తాళ్లరేవు గ్రామంలో జరిగిన ఆది ఆంధ్ర సదస్య భాగ్యరెడ్డి పాల్గొన్న చివరి బహిరంగ సభ. మద్రాసు రాష్ట్రంలో ప్రవేశపెట్టిన దేవాలయ ప్రవేశ బిల్లుకు మద్దతుగా ఈ సభ ఏర్పాటు చేయబడింది దేవాలయ ప్రవేశానికి ఉద్యమించటాన్ని వ్యతిరేకించే భాగ్యరెడ్డి ఈ సదస్యులు అధ్యక్షత వహించటానికి మొదట అంగీకరించలేదు. చివరికి అంగీకరించి వెళ్లినా అధ్యక్షపన్యాసంలో దేవాలయ ప్రవేశ కార్యక్రమాన్ని తీవ్రంగా ఖండించాడు. భారతదేశంలోని మూలవాసులైన అంటరాని శ్రేణుల సంస్కరితిని నాశనం చేసిన ఆర్యవర్గం వారిని పూజించేందుకు దేవాలయ ప్రవేశం దోహదం చేస్తుందనే భాగ్యరెడ్డి అభిప్రాయం సభ చేత ఆమోదించబడి దేవాలయ ప్రవేశ తీర్మానం ఉపసంహారించబడింది.

మతం ఆత్మ కల్యాణానికి సంబంధించింది అనే అభిప్రాయం కలిగిన భాగ్యరెడ్డి తాను బౌధించైపుకు మళ్ళినా తన వర్గం వారిని అందులో చేరమని చెపులేదు. ఆది హిందువులైన స్త్రీ, పురుషులందరూ కుంకుమతిలకం ధరించాలని నూచన చేసేవారు. శుచి, శుభ్రత లేఖి, అతిగా మద్యమాంసాహారాలు స్వీకరించడం వలన అంటరానితనం మరింత పెరుగుతోందని పోచ్చరించి తన జాతి ప్రజల చైతన్యానికి నిరంతరం పరిశ్రమించిన జెత్తుద్దారకుడు భాగ్యరెడ్డి. 1931లో ‘భాగ్యనగర్’ పేరుతో మాసపత్రికను ఆరంభించి ఆదిహిందూ వర్గంతో పాటు అన్ని వర్గాలకూ ప్రేరణ అందించిన మానవతావాది భాగ్యరెడ్డి. ఎటువంటి సామాజిక కార్యక్రమానికైనా

విభేదాలు పక్కకి పెట్టి అందర్నీ ఆహ్వానించడం, కూడగట్టడంలో భాగ్యరెడ్డి చాకచక్కంగా వ్యవహారించేవాడు. తన అభిప్రాయాలతో విభేదించే వారి చేత కూడా గౌరవ మర్యాదలు అందుకనే విధంగా ఆయన ప్రవర్తన ఉండేది. చిన్న వయసులో నుండే ప్రజల కోసం అలుపెరుగకుండా వ్రష్టించి, ఆరోగ్యాన్ని నిర్మక్కుం చేయటంతో 1933 నుండి ఆయన ఆరోగ్యరీత్యా వివిధ సమస్యలు ఎదుర్కొన్నాడు. సరోజినీనాయుడు భర్త అయిన దాక్టర్ నాయుడు గారి సలహా మేరకు క్షయవ్యాధి చికిత్స కోసం మైసూరు శానిటోరియమ్లో కొంతకాలం గడిపాడు. ప్రైపరాబాద్ వచ్చాక తిరిగి తన సాంఘిక కార్యకలాపాలను కొనసాగించటంతో వ్యాధి ముదిరిపోయింది. 1938లో ఉస్కానియా ఆసుపత్రిలో ఛాతీ ఆపరేషన్ చేసి టూమర్ శొలగించినా వ్యాధి తీవ్రత తగ్గలేదు. శౌతృధరణకై అవిభాంతంగా కృషి చేసిన భాగ్యరెడ్డి 1939 ఫిబ్రవరి 18న 51 ఏళ్ల వయసులో నుదీర్ఘ విభాంతిలోకి జారుకున్నాడు.

ఆభిల భారత ఆదిపీందూ జాతీయ సదస్యులో భాగ్యరెడ్డి వర్కు అనే పేరులోని వర్కు ఆర్య సంస్థతిని గుర్తు చేస్తోందని అభ్యంతరం వ్యక్తం చేయటంతో ఆయన తన పేరు నుంచి దానిని తొలగించాడు.

ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

1. భాగ్యోదయం : అంగ్గమూలం - పద్మల్ ఎం.బి. గౌతమ్, తెలుగు - ఎస్. జగన్ రెడ్డి

2. వివిధ పత్రికా వ్యాసాలు

ఊ॥ తుమ్ములప్పల్లి వాణికుమారి

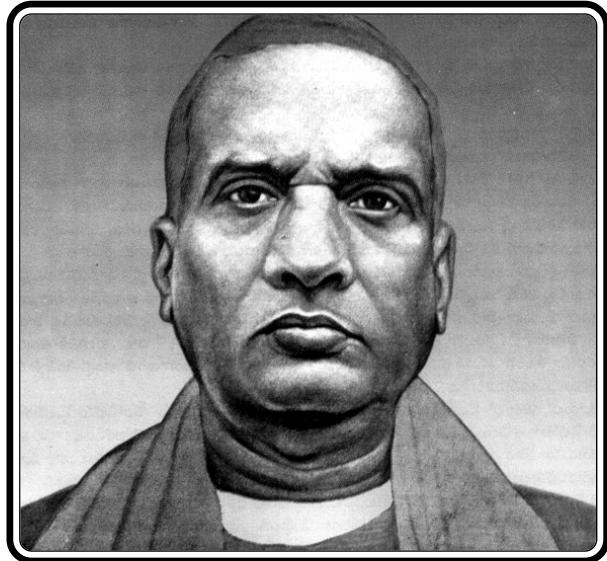
77807 16753

తెలంగాణ వైతాళికుడు సురవరం ప్రతాప రెడ్డి

తెలంగాణ ప్రజల చైతన్య స్వార్థి ప్రదాత సురవరం ప్రతాపరెడ్డి. అణగారిన తెలుగుల శారుషాన్ని జాగృతం చేసిన మహామనిషి సురవరం ప్రతాపరెడ్డి. సురవరం ప్రతాపరెడ్డి అనగానే మనకు మొట్టమొదట గుర్తాచేధి గోలకొండ పత్రిక. ప్రతికూల పరిస్థితులను ఎదుర్కొంటూ, దైర్యంగా, నిబధ్వతతో సురవరం వారు నడిపిన పత్రిక గోలకొండ. నాటి తెలంగాణ ప్రజలమైన ఆ పత్రిక చూపిన ప్రభావం అసమానమైనది. అయితే బహుముఖ ప్రజ్ఞాతాలి అయిన రెడ్డిగారు చేసిన అనేకమైన మహాత్మార్యాలలో గోలకొండ పత్రిక స్థాపించటం ఒకటి మాత్రమే. మేరునగధీరుడైన సురవరం ప్రతాపరెడ్డి జీవితంలోని కొన్ని అంశాలు:

సురవరం ప్రతాప రెడ్డి గారు 1896 మే 28న మహాబూబ్‌నగర్ జిల్లాకు చెందిన ఇటికాలపొడులో జన్మించారు. రంగమ్మ నారాయణరెడ్డి వీరి తల్లిదండ్రులు. చిన్నతనంలోనే గతించడంతో పినతండ్రి అయినా రామకృష్ణరెడ్డి దగ్గర పెరిగారు. ఎ.బి.యం. మిషనరీ పొతశాలలో ప్రాథమిక విద్యను అభ్యసించారు. తర్వాత పైదరాబాదులోని నిజాం కళాశాలలో, మద్రాసులోని రెసిడెన్సీ కళాశాలలోనూ, తిరువాస్కరులోను ఉన్నత విద్యాభ్యాసం చేసి బి.ఎబి.యస్. పట్టాలను పొందారు. ఎనిమిది సంవత్సరాలు న్యాయవాద వృత్తిని

జననం:
1896
మే 28
మరణం:
1953
ఆగష్టు 25

నిర్వహించారు. కానీ అపారమేధా సంఘన్యుడైన సురవరం ప్రతాపరెడ్డి ఆ వృత్తిని ఎక్కువ కాలం అంటి పెట్టుకొని ఉండలేకపోయారు. తెలంగాణ ప్రజలను జాగృతం చేసిన అనేక ఉద్యమాలకు ఆయన నాయకత్వం వహించారు. పుత్రికలను నడిపారు. గ్రంథ రచన చేశారు. తెలంగాణ సాంస్కృతిక చరిత్ర అనే గ్రంథంలో సురవరం ప్రతాపరెడ్డి ఒక అధ్యాయం. సురవరం వారు బహుభాషా కోవిదులు. తెలుగు, ఆంగ్లం, సంస్కృతం, ఉర్దూ, ఫారసి మొదలైన అనేక భాషలలో ఆయన నిష్ఠతుడు. నిజాం నిరంకుశ పాలనను వ్యతిరేకించి భోతికంగానూ, అక్కరాయుధంతోనూ పోరాడిన వీరుడు ప్రతాపరెడ్డి.

నాటి నిజాం ప్రభుత్వంలో రాజూ బహదుర్ వెంకట రామారెడ్డి పైదురాబాదు నగర కొత్తాలుగా పని చేశారు. వెంకటరామారెడ్డి ఆహ్వానం మేరకు ప్రతాపరెడ్డి రెడ్డి వసతిగృహం కార్యదర్శిగా పనిచేశారు. ఆ సమయంలో విద్యార్థులలో దేశభక్తి భావనలను పెంపాందించటానికి, తద్వారా నిజాం రాష్ట్ర ప్రజల దుస్థితిని మార్చటానికి ఎంతో కృషి చేశారు. రెడ్డి వసతి గృహానికి అనుబంధంగా ఉన్న గ్రంథాలయంలో పుస్తకాల సంఖ్యను పెంచి విద్యార్థులు తమ భాషా జ్ఞానాన్ని

విషయ పరిజ్ఞానాన్ని పెంపాందించుకోవటానికి తోడ్పడ్డారు. అక్కడ పనిచేస్తున్నప్పుడే ప్రజా సేవకోసం ఒక ప్రతికను స్థాపించాలని ఆలోచించారు. ఆ ఆలోచన ఫలితంగానే 1926 మే 10న గోలకొండ ప్రతిక జన్మించింది.

గోలకొండ ప్రతిక స్థాపించే నాటికి తెలంగాణలో అక్కరాస్యుత తక్కువ. నిరక్షరాస్యులను సైతం వెన్నుతట్టి వారు కవిత్వ రచనలలో ఆరితేరేటట్లుగా చేసిన ఘనత గోలకొండ ప్రతికదే. తెలంగాణ ప్రజలను జాగ్రూతులను చేయటం ఒక ఎత్తు అయితే, ప్రభుత్వ ఆంక్షలను ఎదుర్కొవటం మరొక ఎత్తు. ఈ చిక్కులను సవాలుగా తీసుకున్న ప్రతాపరెడ్డి గోలకొండ ప్రతిక ఆఫీసులో సంపాదకుని మొదలు జవాన్ వరకు అన్ని తానేఅయి అక్కంతిత దీక్షతే ప్రతికను నడిపారు. వృత్తిరీత్యా న్యాయవాది అయినా ప్రతాపరెడ్డి నాటి కట్టబాట్లను అనుసరించి మొదటి రెండు, మూడు సంవత్సరాలు ప్రచ్ఛన్ధంగానే సంపాదకత్వ బాధ్యతలను నిర్వహించారు. ప్రతాపరెడ్డి గారి వ్యక్తిత్వం గోలకొండలో ప్రతిఫలించింది. ప్రజల మేలు కోసం ఏ ఉద్యమం వచ్చినా ప్రతాపరెడ్డి అండగా నిలిచేవారు.

అసమాన దైర్యసాహసాలు, అపారమైన పాండిత్యం, తాను నమ్మిన విలువలకు కట్టబడి ఉండడం ఆయన మూర్తిమత్తు లక్షణాలు. గోలకొండ దైవార ప్రతిక. ప్రతి బుధవారం, శనివారం ప్రకటింపబడేది. ఆంధ్ర భాషా సేవ, జాతి అభివృద్ధి అనే రెండు లక్ష్యాలతో ప్రతాపరెడ్డి ప్రతికను నడిపారు. మాడపాటి హనుమంతురావు తరచూ సలహాలిచ్చేవారు. పైదరాబాదులోని పండితులే గాక ల్రిటిష్ నుండి ఆంధ్రా నుండి వచ్చే కవులు, పండితులు గోలకొండ కార్యాలయంలోనే సురవరం వారిని కలసి ముఖ్యటించే వారు. ఎన్ని కష్టాలు వచ్చినా లెక్కచేయక రెడ్డిగారు 1947 వరకు ప్రతికను దైవార ప్రతికగానే నడిపారు. 1947లో గోలకొండ ప్రతిక దినప్రతికగా మారింది. ముట్టారిలో కృష్ణారావు గారి సంపాదకీయాలకు ఎంత పేరు ప్రభ్యాతలు ఉండేవో, తెలంగాణ వైతాళికుడు ప్రతాపరెడ్డి గారి సంపాదకీయాలకు కూడా అంతటి పేరు ప్రభ్యాతలుండేవి. ఆ రోజుల్లో ‘గస్తే నిషాన్ 53’ అన్ని ప్రభుత్వ ఉత్తర్వు అమలులో

ఉండేది. ఈ ఉత్తర్వు ప్రకారం గ్రంథాలయాలు స్థాపించాలనా, సభలు నిర్వహించాలన్న తప్పనిసరిగా ప్రభుత్వ అనుమతి తీసుకోవలసి వచ్చేది. చాలాసార్లు అనుమతి లభించేది కాదు. ప్రతాపరెడ్డి గారు ఈ ‘గస్తి నిఫాన్ 53’ గురించి ప్రస్తావిస్తూ “ఇది వాగ్యంధన, శాసన శృంగారం తాండవ క్రియా విశేషం” అని చమత్కరించారు. గోలకొండ సంపాదకీయాలను గురించి ప్రభుత్వ హెచ్చరిక వస్తుండేవి. ప్రతాపరెడ్డి గారు వాటిని లెక్క చేసేవారు కాదు. గోల్కొండ దినపత్రికగా మారిన తర్వాత ప్రభుత్వం విధించిన ఆంక్షలలో ఒకటి - ప్రతిరోజు సంపాదకీయం సంపాదకీయాలను సమాచార శాఖకు పంపి వారు సూచించిన మార్గులను చేయటం. రెడ్డిగారు దీనికి ఒప్పుకోలేదు. అందుకు బదులుగా ప్రపంచంలోనే మహానీయులు అన్ని భాషల్లోనూ ప్రాసిన సూక్తులను, ముఖ్యంగా ప్రజల ప్రాథమిక స్వత్యాలకు సంబంధించిన వాటిని సేకరించి ఒకొక్క రోజు ఒకొక్క సూక్తిని ప్రకటించేవారు. ఈ సూక్తులు ప్రభుత్వానికి సంపాదకీయాలల కన్నా ఎక్కువ బాధ కలిగించేవి. ‘పత్రికల చరిత్రలో ఇది మరువరాని సన్నిఖేశం’ అంటారు దేవులపల్లి రామానుజరావు గారు ‘గోలకొండ పత్రిక సంపాదకీయాలు’ అనే పుస్తకం తొలి పలుకులలో. 1926లో ద్వేవార పత్రికగా ప్రారంభమైన గోలకొండ 1947 వరకు కొనసాగింది. 1947లో దినపత్రికగా మారి 1966 ఆగస్టు 22వ తేదీ వరకు నడిచింది. గోలకొండ దినపత్రికగా మారిన తర్వాత కూడా కొన్నాళ్ళు సురవరం వారే సంపాదకులుగా ఉన్నారు. తరువాత సూకల సర్వోత్తమరెడ్డి, ఆ తర్వాత దేవులపల్లి రామానుజరావు గోలకొండ పత్రిక సంపాదకులయ్యారు. తెలంగాణకు గోలకొండ పత్రిక చేసిన సేవలను గురించి కొండా వెంకట రంగారెడ్డి స్వీయ చరిత్రలో ఇలా ప్రాశారు - “ఓరుగల్లు సామ్రాజ్యం తరించిన తరువాత 600 సంవత్సరులు గాధనిద్రలో ఉన్న తెలంగాణమును మేలుకొలిపి వైజ్ఞానిక, సాంఘిక, రాజకీయ చైతన్యమును కలిగించుటలో ఈ పత్రిక చేసిన సేవ అపారము”.

ప్రతాపరెడ్డి రచనా శైలి విశిష్టమైనది. గత చరిత్ర పట్ల, వర్తమాన

రాజకీయాలపట్ల ఆయనకు సంపూర్ణమైన అవగాహన ఉండేది. చెప్పుదలుచుకున్న విషయాన్ని సూటిగా చెప్పుడం ఆయన ప్రత్యేకత. బహుభాషా కోవిదుడైన ప్రతావ్ రెడ్డి గారికి విలక్షణమైన శైలి ఆయన సంపాదకీయాలలో కూడా కనిపించేది. ఆ సంపాదకీయాలలో వ్యంగ్యం, అధిక్షేపం, తీవ్రత కొట్టువచ్చినట్లు కనిపించేవని అభిజ్ఞలంటారు. విషయానికి అనుగుణంగా శైలిని మార్చి ప్రాసేవారు. ఇతరులు ప్రాసిన సంపాదకీయాలకు రెడ్డిగారు ప్రాసిన సంపాదకీయాలకు భేదాన్ని పారకులు ఇట్టే పసిగట్టేవారట. ఆనాటి తెలంగాణ సామాజిక, రాజకీయ పరిస్థితులకు దర్శణం వంటివి సురవరం వారి సంపాదకీయాలు. గోలకొండ పత్రిక దినపత్రికగా మారిన కొద్ది కాలానికి నిర్వాహకులతో వచ్చిన విభేదాల కారణంగా ప్రతాపరెడ్డి గారు ఆ పత్రికలో సంబంధాన్ని వదులుకోవలసి వచ్చింది. అయినా నిరుత్సాహవదకుండా ప్రజావాణి అనే పత్రికను ప్రారంభించారు. కానీ దురదృష్టవశాత్తు ఆ పత్రిక ఎక్కువ కాలం నడవలేదు. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు ద్వారా గోలకొండ పత్రిక సంపాదకీయాలను వున్తకంగా ప్రచురించారు. ఆ సంపుటాలలోని సంపాదకీయాలను చదివితే ప్రతాప రెడ్డి గారి ప్రతిభ ఎంతటిదో అర్థమాతుంది.

ఆనాటి సాహిత్య పత్రికలో ప్రముఖమైనవి భారతి, శారద. వాటికి దీటుగా రెడ్డిగారు తెలంగాణలో ‘సుజాత’ అనే ఈ పత్రికను స్థాపించారు. 1927 జనవరిలో హైదరాబాద్ నుండి సుజాత తొలి వెలువడింది. పసుమాముల నరసింహశర్మ సంపాదకులుగా వుండేవారు. రెడ్డిగారు మద్రాసులో తిరువాసూర్య ఉన్నత విద్యాభ్యాసం చేస్తున్నప్పుడు ఆధునిక సాహిత్య పరిణామాలను అధ్యయనం చేసేవారు. ఆ అధ్యయన బలంతో ఆంధ్ర పత్రిక, భారతి వంటి పత్రికలు చూసిన ప్రేరణతో సుజాత అనే పత్రికను ఉన్నత ప్రమాణాలతో నిర్వహించారు. తెలంగాణ సాహితీ, సాంస్కృతిక చైతన్యానికి సుజాత కొత్త ఊపిరి పోసింది. 1940లో పత్రికా ప్రచురణ ఆగిపోయింది. కానీ 1950లో గడియారం రామకృష్ణ శర్మ సంపాదకత్వంలో సుజాత మళ్ళీ వెలుగు చూసింది. సురవరం వారు

చూపిన చౌరవ ఒరవడితో నుజాతను అదే ప్రమాణాలతో నడిపారు.

ప్రతాపరెడ్డి గారి అప్పుర్వమైన కృషికి ఫలితంగా ‘గోలకొండ కవుల సంచిక’ వెలువడింది. గోలకొండ పుత్రిక తొమ్మిదవ సంవత్సరాది సంచికలో ‘ఆధునిక భావ కవిత్వతత్త్వము’ అనే వ్యాసాన్ని ప్రాసిన ముడుంబ వెంకట రాఘువాచార్య ‘తెలంగాణలో తెలుగు కవులు పూజ్యము’ అనే వివాదాస్పద వ్యాఖ్యను చేశారు. ఈ వ్యాఖ్యకు తెలంగాణ కవులు తీవ్రంగా స్పుందించారు. “ఈ రాష్ట్రంలో కవులే లేరని మాటను ఇక్కడి వారు సహించరు గాక సహించరు” అని శేషాద్రి రమణ కవులు ఆవేశంతో అన్నారు. రాఘువాచార్యులు వ్యాఖ్యలకు నిరసనగా వందలమంది కవులు తమ రచనలను వెలువరించారు. ఒకరకంగా ఆచార్యుల వారి వ్యాఖ్య తెలంగాణ ప్రజల మనసులను నొప్పించిన చక్కని సంచిక వెలువడడానికి కారణమైంది. తెలంగాణ కవుల పట్టుదల, సురవరం వారి విజ్ఞత, శేషాద్రి రమణ కవులు విజ్ఞానం కలగలసి ‘గోలకొండ కవుల సంచిక’గా రూపొందాయి. గోలకొండ సాధించినా సారస్వత చైతన్యానికి ఈ సంచిక గొప్ప ప్రమాణం. వర్ధమాన కవులను రెడ్డిగారు వెన్నుతటి ప్రోత్సహించారు. ‘గోలకొండ కవుల సంచిక’కు సంబంధించిన ఒక ప్రకటన భావ నామ సంవత్సరం జ్యేష్ఠ బహుళ ఒకటి నాడు పదిహేనవ సంచికలో (గోలకొండ పుత్రిక) వచ్చింది.

గోలకొండ పుత్రికాధిపతులు తెలంగాణ కవుల రచనలను ఆహ్వానిస్తూ కొన్ని నిబంధనలను కూడా స్పష్టంగా ప్రకటించారు. కవి తప్పకుండా నిజాం రాష్ట్రానికి చెందిన వాడై ఉండాలి. సంచికలో పద్యాల ప్రచురణ మాత్రమే జరుగుతుంది. సంస్కృతంలో గాని, తెలుగులో గాని రచనలను పంపవచ్చా. కవుల పుట్టు పూర్వోత్తరాలను పంపాలి. రచన వివరాల్ని అందించాలి. భావ కవిత్వాన్ని కూడా పంపవచ్చా. తమ తమ భోటోలను అచ్చు కొరకు పంపితే మరీ మంచిది”. “బ్రిటిష్ ఆంధ్రాలపై మాకు ద్వేషం లేదు. నిజాం రాష్ట్రంలో కవి లేడని అంటున్నారు కనకనే మా ఈ ప్రయత్నం” అని కూడా స్పష్టం చేశారు. బ్రిటీషు ఆంధ్ర ప్రాంతంలోని పుత్రికలు, అనేకమంది పాత్రికేయులు

కూడా గోలకొండ పుత్రిక చేస్తున్న కృష్ణిని ప్రశంసించారు. 1934లో తెలంగాణ కవుల రచనలతో సర్వాంగ సుందరంగా అలంకరించుకుని ‘గోలకొండ కవుల సంచిక’ వెలువడింది. ఈ సంచికను అమరచింత ఆత్మకూరు సంస్థాన ప్రభుత్వి రాణి భాగ్యలక్ష్ము బహుమార్కెట్ వారికి అంకితమిచ్చారు. ఈ సంచికలో ఆత్మకూరు సంస్థాన చరిత్రను, ఆ సంస్థాన మూలపురుషుడైన గోపాల్ రెడ్డి గారి వంశవ్రక్కాన్ని ప్రమరించారు. 354 మంది కవుల కవితలను ప్రకటించారు. విషయాలను బట్టి 11 శాఖలుగా విభజించారు. ఈ విధంగా ప్రతాపరెడ్డి గారు ‘గోలకొండ కవుల సంచిక’ను తెలంగాణ రాష్ట్ర కవితానిగా సమకూర్చారు.

ప్రతాప రెడ్డి గారు బహుభాషా కోవిదులు. ఉత్తమ శ్రేణికి చెందిన పండితులు. మంచి పరిశోధకులు. తెలుగులో అనేక స్వభావాత్మక రచనలు చేసినవారు. కథలు, నాటకాలు ప్రాశారు. తెలుగు వచన రచనకు రూపురేఖలు దిద్దారు. విజ్ఞాన ప్రబోధకలైన ఎన్నో వ్యాసాలను ప్రాశారు. ప్రామాణికమైన గ్రంథాలు ప్రాశారు. ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్ర, రామాయణ విశేషాలు, సురవరం కథలు, మొగలాయిల కథలు, పైందవ ధర్మ వీరులు, సురవరం ప్రతాపరెడ్డి వ్యాసాలు, సురవరం కవిత్వం, ఉచ్చల విషాదము, భక్తతుకారాం (నాటకాలు) శుద్ధాంతకాంత మొదలైన ఆయన రచనలు. ప్రతాపరెడ్డి ప్రాసిన ఆంధ్రుల సాంఘిక చరిత్రకు కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం లభించింది. ఈ గ్రంథంలో రెడ్డి గారు సంఘ నియమాలు, కట్టబాట్లు, స్నేహపుల వేషధారణ, భాష, సాహిత్యం, శిల్పం, గ్రామ వ్యవస్థ, మతం మొదలైన అనేక అంశాలను ప్రస్తావించారు. ‘రామాయణ విశేషాలు’ అనే గ్రంథంలో రామాయణానికి సంబంధించిన సుమారు 160 వ్యాసాలున్నాయి. వీరి ‘హిందువుల పండుగలు’ చాలా ప్రామాణికమైన గ్రంథం. పుట్టినది వ్యవసాయ కుటుంబంలో, చదివినది న్యాయశాస్త్రం ఈ రెండింటితో ఏ మాత్రం సంబంధంలేని ఆసిధ్యారావుతం వంటి పుత్రికా నిర్వహణ చేపట్టి మిగిలిన నెగ్గిన ధీశాలి ప్రతాపరెడ్డి.

స్టేట్ కాంగ్రెస్ ఆందోళన ఫలితంగా 1938 నుంచి నిజాం ప్రభుత్వం

ప్రాథమిక స్వత్వాలపై విధించిన నిబంధనలను సదలించసాగింది. కొన్ని రాజ్యాలంగ సంస్కరణలను / సవరణలను కూడా ప్రవేశపెట్టింది. 1940 తర్వాత గ్రంథాలయ స్థాపన నిర్వహణ క్రమంగా పెరిగింది. రెడ్డి గారికి గ్రంథాలయాల పట్ల ఆసక్తి ఎక్కువ. సూర్యాపేట, జనగామ మొదలైన ప్రదేశాలలో ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయ సభలు జరగటానికి ప్రతాపరెడ్డి గారి తోడ్చాటు ఎన్నదగినది. 1942 నుంచి వివరి వరకు (మరణించే వరకు) ఆంధ్ర దేశ గ్రంథాలయ సంఘానికి ఉపాధ్యక్షులుగా ఉన్నారు. గ్రంథాలయ విజ్ఞాన, వాజ్యాయం లేని రోజులలో రెడ్డిగారు 'గ్రంథాలయోద్యమం' అనే గ్రంథాన్ని రాశారు. నాటి విశేషాలను తెలుసుకోవడానికి ఈ గ్రంథం ఎంతగానో ఉపయోగపడుతుంది. ప్రతాపరెడ్డి ఆరు దశాబ్దాల జీవితంలో "మూగవోయిన తెలంగాణలో మూలుగైనారు".

ప్రతాప రెడ్డి గారికి తెలంగాణలో అనేక ఉద్యమాలు, సంస్థలతో ప్రగాఢ సంబంధముండేది. ఆంధ్ర మహాసభ, గ్రంథాలయోద్యమం, శ్రీకృష్ణ దేవరాయాంధ్ర భాషా నిలయం, హరిజనోద్యమం, ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు, విజ్ఞాన వర్ధని పరిషత్తు, స్ట్రీ జనాభ్యుదయం వంటి సంస్థల అభివృద్ధికి, ఉద్యమాలకు చేయుతనిచ్చారు.

ప్రతాపరెడ్డి గారికి ఆయుర్వేదంపై అభిమానం ఎక్కువ. పిల్లల పాటలలోని ఆయుర్వేద రహస్యాలను కనుగొని ప్రకటించారు. ఆయుర్వేద సంస్థ ఆయన ప్రథమాధ్యక్షుడు. అనాడు ఆయన సేవలను పొందని సంస్థ తెలంగాణలో లేదు అనటంలో అతిశయోక్తి లేదు. 1952 హైదరాబాద్ రాష్ట్రానికి జరిగిన మొదటి ఎన్నికల్లో వనపర్తి నియోజకవర్గం నుండి శాసనసభకు పోటీ చేసి విజయాన్ని సాధించారు. తెలంగాణలో భాషాభిమానాన్ని, ఉద్యమస్వార్తాన్ని, సామాజిక చైతన్యాన్ని, రాజకీయ స్థిరతను సాధించిన ప్రతిభామూర్తి ప్రతాపరెడ్డి. ఈ విధంగా తన శక్తియుక్తులను, సంపాదనను, తన సర్వస్వాన్ని ప్రజాసేవకే అర్పించిన త్యాగ మూర్తి 1953 ఆగస్టు 25న లోకాన్ని విడిచి దివికేగినా నేటికీ ప్రజల గుండెల్లో శాశ్వతంగా నిలిచే ఉన్నారు.

రాం నేర్చు కుమార్

949268 2285

నిజాంను ఎదులించిన గండరగండడు

కొమురం భీం

స్వాతంత్య పోరాటంలో ధృవతారలా మెరిసి బ్రిటిష్ వారి గుండెల్లో దడపుట్టించిన మన్యం వీరుడు అల్లారి. సరిగ్గా అలాంటి ఛైర్యసాహసాలనే కనబరిచి తన జాతి కోసం జల్ (సీరు), జంగల్ (అడవి), జమీన్ (భూమి) కావాలంటూ పోరుసవ్వి) నైజాం నవాబుల గుండెల్లో రైళ్లు పరిగెత్తించిన గండరగండడు కొమురం భీం! ఆ వీరుడు నైజాం సేనలను ముఖ్యతిపులు పెట్టి బాబేరులి కొండల్లో పోరుసవ్వి ఆశ్వయుజ పౌర్ణమి రోజు అమరుడైనాడు.

ఈ గోండువీరుడు దట్టమైన అడవులతో అలరారే ఆసిఫాబాద్ జిల్లాలోని సుంకెపల్లి అనే మారుమాల గిరిజన గూడెంలో 1901 అక్టోబర్, 22న జన్మించారు. ఇక్కడి గిరిజనులు అడవిలోని సెలయేళ్ల వలే కల్పణం లేని మనసు గలవారు. అడవిలోని క్రూరమ్మగాలను సైతం మట్టపెట్టగల ధీరోధాత్ర హృదయం గలవారు. ధర్మం కోసం, తమ జాతి కోసం ప్రాణాలైనా లెక్క చేయని వీరులు ఈ గోండు గిరిజనులు.

ఈ అమాయక మనస్తత్వమే నిజాం నవాబు రక్కసి మూకల చేత నిలువు దోషించి గురైంది. ఈ మూకలు అటవీ అధికారుల ముసుగులో, దళారుల ముసుగులో మాయక గోండు గిరిజనంపై సాగించిన దౌర్జన్యం వర్ణనాతీతం.

జననం:	
1901	
అక్షోబర్	22
మరణం:	
1940	
అక్షోబర్	27

ఈ దౌర్జన్యాన్ని ఎదిరించే కొమురం భీం తండ్రి కొమురం చిన్న నైజాం సేనల మారణకాండకు బలైయ్యారు. తన తల్లిని కూడా 15వ ఏట కోల్పోయిన కొమురం భీం ఆడవల్లో వ్యవసాయం చేసుకుంటున్న సమయంలో కష్టాలు మొదలైనాయి. ఆ కాలంలో నైజాం ప్రభుత్వంలో భూమి పట్టాలు జారీ చేసేవారిని పట్టేదారు అనే వారు.

ఇలాంటి పట్టేదార్లలో సిద్ధిక్ అనే పట్టేదారుడు భీం సోదరులు వ్యవసాయం చేస్తున్న సంగతి గమనించాడు. వీరు చిన్న పిల్లలే గనుక బెదిరించి ఆ భూమిని, వారు పండిస్తున్న పంటను సొంతం చేసుకోవాలనుకున్నాడు. మిగిలిన అమాయక గిరిజనుల లాగే ఈ సోదరులు కూడా తనకు దాసోహం అవుతారు అనుకున్నాడు. కానీ తాను తలపడుతున్నది కొదమ సింహంతో అన్న సంగతి ఆ దురాక్రమణదారుడికి తెలియదు.

సిద్ధిక్ వచ్చి భీం సోదరులను బెదిరించగానే కొమురం భీం తిరగబడి తన చేతిలోని గొడ్డలితో సిద్ధిక్ను అక్కడికక్కడే నరికి పోగులు చేశాడు.

అందుకే మనం జయజయవేహ తెలంగాణ గీతంలో కొమురం భీంను గండరగండడిగా కీర్తిస్తున్నాం. తామాడింది ఆటగా, పాడింది పాటగా, ఆక్రమించిందే తమ భూమిగా అమాయక గిరిజనాన్ని బెదిరించి నిలువు దోషించి సాగించిన నైజాము సేనలకు గిరిజనం తిరగబడితే ఎలాగుంటుందో అప్పటికి గానీ తెలిసి రాలేదు.

వెంటనే నైజాం సైన్యం కొమురం భీంను బంధించడానికి సుంకెపల్లికి వెళ్లింది. దీనిని పసిగట్టిన భీం ఆ సేనను తప్పించుకుని మహోరాష్ట్రలోని చాంద (నేటి చంద్రాపూర్), అటు నుండి పూనా వెళ్లి తలదాచుకున్నాడు.

కొమురం భీం పూనాకు చేరుకున్న సమయంలో అక్కడ భారత స్వాతంత్ర్య సమరం మహోజ్యలంగా సాగుతోంది. అది 1935వ సంవత్సరం. ఒకే జాతి పక్కలన్నీ ఒక్కచోట చేరుతాయన్నట్లు పూనాలోని స్వాతంత్ర్య వీరులతో చేయి కలిపాడు కొమురం భీం. ఆ సమరయోధుల సహకారంతో రాయడం, చదవటం నేర్చుకున్నాడు. వారి తోడ్పాటుతో అస్సాంకు వెళ్లి ఆయుధ శిక్షణ తీసుకున్నాడు.

అస్సాం నుంచి తిరిగి వచ్చి కెరమెరి మండలంలోని బాలేరుఱి చుట్టుపక్కల గల టోకెన్స్ మోవాడ్, పిట్టగూడ, బాబేరుఱి, లైన్ పట్టార్, చాల్బాడి, పాటగూడ, కల్లెగాం, చిన్నపట్టార్పూర్, పెద్దపట్టార్పూర్, కొలాంగూడ, జోడేఫూట్, కొల్లారి మొదలగు 12 గూడేల వనవాసులను ఏకం చేశాడు.

వారికి అల్లారి, లాచిత్తబర్పుళాన్ పద్ధతిలో గెరిల్లా శిక్షణనిచ్చి ప్రత్యేక సైన్యం ఏర్పాటు చేశాడు.

ఈ 12 గూడేలలో గల వందలాది ఎకరాల అడవిని నరికి సాగుభూమిగా చేసి పోడు వ్యవసాయం మొదలుపెట్టాడు.

నైజాంకు శిస్తులు కట్టకుండా నిరాకరించి సహాయ నిరాకరణ చేస్తూ ఈ

జల్ (నీరు), జంగల్ (అడవి), జమీన్ (భూమి) ఈ భూమి బిడ్డలవేనని నినదించాడు. గోండు వీరుల్లో ఉత్సాహం నింపి వారిని మెరికల్లా తయారుచేశాడు. వీరిని అణచడానికి నైజాం సైన్యం, పోలీసులు రంగ ప్రవేశం చేశారు.

గోండు వీరులు భీం నాయకత్వాన గెరిల్లా పోరు సాగించి దొరికిన సైనికులను దొరికినట్టే మట్టబెట్టసాగారు. పరిస్థితులు విషమించడం నిజాం రాజు గమనించాడు. పోరుబాటలో భీంను దారికి తెచ్చుకోలేమని తలచాడు. సంధి నెపంతో ఆసిఫాబాద్ కలెక్టర్ ను భీం వద్దకు పంపాడు. వచ్చిన కలెక్టర్ బాబేరులి చుట్టుపక్కల గల భూములకు వట్టాలిచ్చి గిరిజనులకు భూ పంపిణీ చేస్తానన్నాడు.

ఈ నైజాం నక్క జిత్తులకు కొదమసింహం కొమురం భీం లొంగలేదు. వచ్చిన కలెక్టర్తోనే ‘ఈ జోడేఫూట్ ఒక్కటేగాదు చుట్టుపక్కల గల 12 గూడెంలకు చెందిన జల్ (నీరు), జంగల్ (అడవి), జమీన్ (భూమి) తమవేనని, వీటిని ఇంకొకరు గుర్తించి పట్టాలివాయినిన ఆగత్యం పట్టలేదని నినదించాడు. ఈ భూమిపై నైజాం ప్రభుత్వానికి ఎలాంటి హక్కులేదు’ అని తెగేసి చెప్పాడు.

అంతేగాక ‘నైజాం ప్రభుత్వం జైళ్లలో పెట్టిన తన అనుచరులను బేపురతుగా విడుదల చేయని పక్కంలో పోరు తీవ్రతరమవుతుందని’ పోచ్చరించాడు. చేసేదేమి లేక కలెక్టర్ వెనుదిరిగాడు.

వెనువెంటనే భీం పైండరాబాద్ పయనవై నైజాం దర్శారులో అడుగుపెట్టాడు. ఆ కాలంలో నిజాం అన్నా, అతని రాకాసిమూకల రజూకార్లన్నా సామాన్య జనం నిలువెల్లా వణికేవారు. కానీ గండరగండడు కొమురం భీం కొదమసింహం గనుక నైజాం దర్శారులో నిలబడి జోడేఫూట్ ప్రాంతంలో గల 12 గూడేలపై సర్వ హక్కులు గిరిజనానివేనని స్పష్టం చేశారు. ఇతరులను తన దుశ్చేష్టలతో వణికించే నిజాం సైతం కొమురం భీం సింహాదానికి నిశ్చేష్టుడైనాడు.

ఎదురుగా భీం ఉన్నప్పుడు ఏమీ చేయలేని నైజాం రాజు భీం తిరిగి వెళ్గానే గిరిజన గూడెలపై తన రజాకార్ సేనను ఉసిగొలిపాడు. అటు నిజాం సైన్యం, ఇటు రజాకార్లు గోండు గూడెల్లో తమ పైశాచిక కృత్యాలు మొదలుపెట్టారు. ఆడవారి మానప్రాణాలకు విలువలేకుండా చేయబూనారు.

అమాయక గోండు గిరిజనులపై అత్యాధునిక మారణాయుధాలు, తుపాకులు ఎక్కుబెట్టారు. తమ వద్ద అత్యాధునిక ఆయుధాలు లేకున్న కొమురంభీం ఇచ్చిన కొండంత అందతో గోండు గిరిజనులు గెరిల్లా పోరు మొదలుపెట్టారు.

భీం సైన్యాన్ని ఆయుధ పోరులో ఎదుర్కొల్ని నైజాం సేన కుయుక్తితో భీంను మట్టబెట్టాలనుకుంది. అదను కోసం చూసింది.

అది 1940వ సంవత్సరం అక్టోబరులో ఆశ్వయుజశౌర్యమి. అడవిలో వెన్నెల పిండారబోసినట్లుగా ఉంది. కొదమసింహం కొమురం భీం ఆ అడవిలో ఆదమరచి నిద్రిస్తున్నాడు. దైర్యంగా పోరుతో ఎదుర్కొల్ని నైజాం తాలూకార్ (ఆర్డీఓ) సైన్యం నిద్రిస్తున్న భీంను చుట్టుముట్టి కాల్పులు ప్రారంభించారు.

వెంటనే నిదుర నుండి మేలుకున్న కొదమ సింహం నైజాం పైశాచిక సేనలకు ఎదుర్కొడ్డి వీరోచిత పోరు సల్పారు. కానీ అత్యాధునిక ఆయుధ సంపత్తి, కుయుక్తులు తోడైన నైజాం రాక్షససేన ముందు కేవలం ఆత్మవిశ్వాసమే అలంబనగా పరిమిత వనరులతో పోరుసల్పుతున్న భీం సైన్యం ఇంకా నిలిచేనా?

చివరగా ముప్పుర మూకల దుష్పరపోరులో భారతమాత ముద్దుబిడ్డడు, గండరగండడు, కొదమసింహం కొమురం భీం సేలకొరిగాడు. ఆ ధృవతారను మరువని గిరిజనం ప్రతీ ఏడు జోడేఘూర్లో కొమురం భీంను స్వరిస్తుంది.

కొమురం భీం జల్ (నీరు), జంగల్ (అడవి), జమీన్ (భూమి) కావాలని పోరు సల్పిదు. కానీ అవి ఇంతవరకు ఆ గిరిపుత్రులకు హూర్తిస్థాయిలో అందడం లేదు. ఆ కొదమసింహం మనుమరాలు సోనుబాయి కట్టుకోవడానికి సరైన బట్టలు కూడా లేకుండా పూరి గుడిసెలోనే పట్టా సైతం కరువైన భూమిలో

బ్రతుకీదుస్తోంది. అక్కడి గిరిజనం తమ భూముల కోసం పట్టా పాసెబుక్కల కోసం ప్రతి అధికారిని వేడుకుంటున్నారు. గ్రామ పంచాయతీకి దిక్కులేక ప్రభుత్వ పథకాలకు దూరంగా గడుపుతున్నారు. కేవలం ఆఫీరుని వర్ధంతి రోజు వేసే తాత్యాలిక రోడ్సు, విద్యుత్ దీపాలను చూసి మరిసిపోయే దుస్థితి.

గిరిపుత్రులకు దన్నగా నిలిచే 1/70 చట్టాన్ని ఉల్లంఘించి ఇతరులు వారి భూములను సాగు వేస్తున్నారు, ఆక్రమిస్తున్నారు. అయినా ప్రభుత్వాలు వీరి గోదు వినడం లేదు. రానురాను అన్యక్రాంతమవుతున్న ఈ భూముల కోసం గిరిజనం మరోసారి కన్నెర్రజేయక ముందే ప్రభుత్వాలు, అధికారులు మేల్కొనాలి. వారి పట్టాలు వారికివ్వాలి. జోడేఫ్హాట్ నుంచి ఆసిఫాబాద్ వరకు, ఇటు కెరమెరి వరకు పూర్తిస్థాయి రోడ్లు సౌకర్యం కల్పించాలి. గిరిజనుల విద్యా, వైద్యానికి పూర్తి భరోసానివ్వాలి అదే ఆ వీరుడికి ఘననివాళి.

ప్రాంతీశ్వరుడు శివప్రసాద్

040-27425668

సాంస్కృతిక చైతన్యమూర్తి శంకరారాధ్యదు

ఒకజాతి స్వతంత్ర వాయువులను కేవలం రాజకీయ విముక్తి ద్వారా మాత్రమే పీల్చుజాలదు. సాంస్కృతిక, మత, ఆర్థిక, సామాజిక విముక్తి పొందినప్పుడు మాత్రమే అది స్వతంత్ర జాతి కాగలుగుతుంది. నిజాం నిరంకుశ పాలనలో హిందువులు కనీసం బహిరంగంగా గణేశ ఉత్సవం కూడా చేసుకోలేని దుస్థితిలో ఉన్న కాలంలో ఒక మహాపురుషుడు ఓరుగల్లులో లక్ష్మింబై ఆరు వేల కార్తీక గణార్థనలు ఎలా చేయగలిగాడు? ఇదొక అద్భుతం. ఇది నిస్పందేహంగా సాంస్కృతిక పునరుజ్జీవనమే (Cultural Renaissance).

కాకతీయ రాజుల స్వార్థితో ఓరుగల్లులోనూ, సికిందరాబాద్ లోనూ ఆయన నందిశ్వర ధ్వజాన్ని రెపరెపలాడించాడు. ఆ సాంస్కృతిక మూర్తి చైతన్యస్వార్థి పేరు శంకరయ్యగారు. భారతీయ ఆధ్యాత్మిక వేత్తలకు వన్నె తెచ్చిన మహానీయుడు ఈ శంకరారాధ్యదు.

భారతదేశము ఆనాదిగా తన భౌతికమైన వైభవముతోనూ, నాగరికతతోనూ మాత్రమే గర్వించటం లేదు. అది తన ఆధ్యాత్మిక మహాస్నుతితో ప్రపంచానికి తలమానికంగా ఉన్నది. వేదములు ఉపనిషత్తులు శాస్త్రములు ఎన్నో

మహర్షులచేత దర్శింపబడినవి. అటువంటి బుఫుల పరంపరకు చెందిన మన ఆంధ్రదేశాన్ని గత శతాబ్దిలో జీవించిన ఉన్న మహానీయుడు శివల్రిముదిగొండ శంకరారాధ్యులవారు.

కృష్ణ జిల్లా నందిగామ గ్రామంలో ఉద్ధంగారాధ్య వంశములో మంత్రారాధ్యుడు అనే మహో తపస్వి జీవిస్తూ ఉండేవాడు. ఆయనకు మంత్రారాధ్యుడు, వీరభద్రారాధ్యుడు అని ఇరువురు సంతానం. వీరిరువురూ మహోనైష్టికలు. వీరిలో మంత్రారాధ్యుడు పేరుకు తగినట్టే గొప్ప మంత్రవేత్త. గొప్ప తపస్వి. ఆయన సతీమణి జేజెమ్ము. వీరికి నలుగురు సంతానం. అందరికంటే చిన్నవాడే మన శంకరాధ్యుల వారు.

శంకారారాధ్యుడు జన్మించేసరికి ఆయన తండ్రి తెలంగాణ ప్రాంతంలోని పొట్లచెరువు తాలూకాలోని మందుగల గ్రామానికి వచ్చాడు. బసవేశ్వరుడు ప్రథాన మంత్రిగా ఉన్న పళ్ళిమ చాళుక్యుల రాజధాని కల్యాణ నగరానికి ఈ మందుగల గ్రామమే తుర్పున సరిహద్దు ద్వారం అని అనాదిగా ఒక ప్రతీతి ఉంది. శంకరారాధ్యుడు చిన్నతనంలో సంస్కృతాంధ్ర ఉర్దూ భాషలలో గొప్ప పాండిత్యము సంపాదించాడు. వ్యాకరణాది సమస్త శాస్త్రాలలోను మహో పండితుడైనాడు. హిందుస్తానీ సంగీతంలోనూ జంత వాద్యసంగీతాల్లోను నిష్టాతుడైనాడు. అందరు బాల్యంలో ఆటలతో పొద్దు పుచ్చుతూ ఉంటే కారణ జన్ముడైన శంకరుడు భక్తి భావనతోను తపస్సుతోను గడుపుతూ ఉండేవాడు. యుక్త వయస్సులో ఆయన బీరంగుట్టకు వెళ్లి తపస్సు ప్రారంభించాడు. అప్పుడు ఆయనకు ఆత్మ సాక్షాత్కారం కలిగింది.

ఆరాధ్య సాంప్రదాయంలో చతురాశ్రమ పాలన చాలా ముఖ్యమైన ధర్మము. అందువల్లన శివపురం కోటి లింగారాధ్యులు వారి కుమారై పార్వతీదేవిని శంకరారాధ్యుల వారికిచ్చి వివాహం చేశారు. ఈ శంకర పార్వతులకు కుమారుడు జన్మించారు. అతనికి కుమారస్వామి అని పేరు పెట్టారు. తరువాత కుమారై జన్మించింది. ఆమెకు జేజెమ్ము అని పేరు పెట్టారు. గృహస్థాశ్రమం

ఆయనకు సంసార బంధంలో చిక్కనీయలేదు. సరికదా ఆయన ఆధ్యాత్మిక వైరాగ్య దృక్పథాన్ని ఇనుమడింపచేసింది. ధార్మిక ప్రచారం చేస్తూ విశ్వతమైన పర్యటనల్ని తెలంగాణలో జరిపాడు. శివభజన కీర్తనలు, మల్లికార్జున శతకము ఆత్మ ప్రకాశిని కంరమాల, శ్యామలా పంచరత్నములు మొదలైనవి ఎన్నో ప్రాశాదు. సంస్కృతములో పాలుగ్గిరికి సోమనాథుడు రచించిన సోమనాథ భాష్యము తాళ పత్ర ప్రతిని పరిష్కరించి మొట్టమొదటిసారిగా వరంగల్లో ముద్రింపచేశాడు. ఆ కాలంలో ఆంధ్ర తెలంగాణాలలో శంకరారాధ్యుని శివభజన కీర్తనలు గానం చేయని భక్తుడే లేదనడం అతిశయోక్తి కాదు.

ఒకవైపు పర్యటన మరొకవైపు సాహిత్య దర్శనం నిర్వహిస్తానే శంకరారాధ్యుడు ఆధ్యాత్మిక చర్చలు సాగిస్తా అవసరమైనప్పుడు ప్రత్యర్థులను సభాముఖంగా ఎదుర్కొని శైవ ధర్మ ప్రతిష్ఠాపన చేశాడు. ఒకసారి ఒక పాంచరాత్ర పండితుడు శైవము, లింగపూజ వామాచార సంప్రదాయమునకు చెందినవని చెప్పగా సభాముఖంగా ఆయన్ను ఓడించి సికిందరాబాదులో జేజేలను అందుకున్నాడు. అనంఖ్యాక భక్తగణానికి దీక్షా గురువై మాగ్దదర్శనం చేశాడు.

ఆరాధ్యలల్లో అనాదిగా మహాకవి పండితులు ఉంటూనే ఉన్నారు. శంకరారాధ్యుల పినతండ్రి వీరభద్రారాధ్యులు కూడా మహాకవి. పల్నాటి వీర భారతము ద్వాదశారాధ్య చరిత్ర మొదలగు ప్రబంధాలు విరచించినాడు. అలాగే శంకరారాధ్యుని గ్రంథాలు కూడా అటు సాహిత్యపరంగా ఇటు మతపరంగా ప్రసిద్ధమైనవి. శివభజన కీర్తనలు, భక్తి ముక్తిదాయకములు. ఆత్మ ప్రకాశినీ కంరమాల వేదాంత గ్రంథం. మల్లికార్జున శతకం భావలింగశతకం శతక సాహిత్యానికే వన్నె తెచ్చిన పుస్తకాలు. తటస్థ గ్రామ పంచ రత్నములు ధర్మభూషణము తీర్థప్రసాద సంరక్షణ అద్భుత మత భంజనీ, శివదర్శనము, భావ కల్ప వనకృతి, కులపాలక, శృతి పరీమళము ఇత్యాది గ్రంథాలు శంకరారాధ్యుని బహుముఖ పాండిత్యానికి ఎత్తిన కరదీపికలు. ఇలా అనంఖ్యాకమైన గ్రంథాలు రచించడంతో పాటు పండితారాధ్య చరిత్ర, చెన్న

బనవ పురాణము వీర శైవ దీక్షాబోధ, ప్రభులింగ లీల, సోమనాథ భావ్యము, చిన్నయ దీక్ష, అంత్యేష్టి శివపూజావిధి శీలసంపాదన షర్ణిష్ఠల నిర్ణయము చెన్నమల్ల సీసములు మొదలగు అసంఖ్యాక ప్రాచీన గ్రంథములను పరిష్కరించి ముద్రింపించిన మహాపురుషుడు. ఈ కార్యక్రమము పరంగల్లో జరిగింది.

శంకరుని వైదువ్య భక్తి ప్రచారము ఒక యెత్తు. ఆయన దాన శీలము మరియుక ఎత్తు. పన్నెండవ శతాబ్దింలో బనవేశ్వరుడు లక్ష్మింబై ఆరువేల మంది మహేశ్వరులకు గణార్థున చేసి వారు భుజించనిదే తాను భుజించేవాడు కాదు. అలాంటి నియమమే కలిగిన రెండవ వ్యక్తి చరిత్రలో మనకు ఈ శంకరారాధ్యుడే కనబడుతాడు. ముందుగా లక్ష్మింబై ఆరువేల గణార్థును విజయవంతంగా నిర్వహించి ఆ తర్వాత ఆరు లక్ష్మల గణార్థును ప్రారంభించి దిగ్విజయంగా సాగించాడు. నవరత్నములు వెండి బంగారములు మాత్రమే కాదు భక్తుడు కనబడితే తన పైపంచే కూడా తీసి కప్పి పంపేవాడు. భక్తుని లోనే పరమేశ్వరుని సాకారంగా దర్శించిన మహా పురుషుడీయన.

పరంగల్లులోని సంస్కృత పాతశాల శంకరారాధ్యులు స్థాపించినదే. ఆయన భార్య పుత్రులు ఆకాల మృత్యువు వాతపడినా పామరులవలె దుఃఖించలేదు. సరికదా ఈ లౌకిక సంఘటనలు ఆయన ఆధ్యాత్మిక జ్యోతిని విశ్వవ్యాప్తిని చేసేందుకు సహాయపడ్డాయి.

ఇలా లక్ష్మలాది ఆరాధ్య శైవులకు గురుస్థానాన్ని అలంకరించిన ఆత్మశక్తితో జన జాగరణ సాధించి శైవమతోద్ధారణ చేసిన శంకరాధ్యుడు లింగైక్యం చెందిన తర్వాత సికిందరాబాదులోని కవాడిగూడలో సమాధి చేసి అక్కడ ఒక మరం స్థాపించారు. ఇది నేడు శంకరానంద మరము అనే పేర ప్రసిద్ధమై భక్తులకు యాత్రాస్థలంగా మారింది. ఈ మరం పైదరాబాదు దేవాలయ శాఖలో మరముగా నమోదు చేయించారు. శీశంకరారాధ్యుడు భారతీయ మహార్షి పరంపరలో అగ్రజేణికి చెందిన దివ్య పురుషుడు. ఆయన మానవాతీత శక్తులను గూర్చి డివ్యగుణములను గూర్చి తెలంగాణములో ప్రజలు నేటికే కథలు కథలుగా చెప్పుకుంటూ ఉంటారు.

ఱో పోద్దుటుఱి ఎల్లారెడ్డి

94405 10241

జానపద వీరుడు బండ్లోల్ల కుర్కున్న

స్వాతంత్య సంగ్రామంలో ప్రాణాలకు తెగించి పోరాటం చేసి ఎన్నో బలిదానాలు చేసి స్వాతంత్యం సాధించినా పైదరాబాదు సంస్థానానికి స్వేచ్ఛ లభించలేదు. నవాబు కబంధ హస్తాలనుండి విడి వడలేదు. బానిస బంధాలలోనే ఖిక్కబిఖ్కమంటూ దుఃఖించ సాగింది. ఆ దమనకాండను దగ్గరగా గమనించిన వీరులు తొడ గొట్టి గరించినారు. బందూ కులతోనే బస్తిమే సవాలంటూ ఎదురు తిరిగినారు.

అధికార మదోన్నతుడై నిజాం నవాబు నిరంకుశంగా ప్రజల్ని పీడించి జాగీర్దార్లు, జమీందార్ల చేత బలవంతంగా పన్నులు వసూలు చేస్తూ - సాధారణ రైతులను, వ్యాపారస్తులను వేధించేవాడు. నవాబు పేరు చెప్పుకొని ఆయన తాబేదార్లు ఎదురు తిరిగిన వాళ్లను బంధించి బాధించేవారు.

నిజాం నవాబు నిరంకుశ దమనకాండను యొదిరించి తొడగొట్టి సవాలు చేసిన జానపద వీరుడు బండ్లోల్ల కుర్కున్న సుప్రసిద్ధుడు. పలైటూరి వాడైనా ప్రభుత్వాన్ని ముప్పు తిప్పలు పెట్టినా, పేద ప్రజల పెన్నిధిగా, అణగారిన ప్రజల ఆశాదీవంగా సహాయమందించిన బండ్లోల్ల కుర్కున్న జెదార్యం ప్రశంసనీయం. సంపన్నులను లూరీ చేసినా ఆదంతా ఆసహాయులైన నిరుపేదల సంక్లేషణానికి పాటుబడ్డ బండ్లోల్ల కుర్కున్న వ్యక్తిత్వం హిమాలయ సమున్వతం. కుర్కున్న

శీమంతులను మాత్రమే దోచేవాడు. పేద ప్రజల జోలికి వెళ్లేవాడు కాదు. తాను కొల్లగొట్టిన ధనము, ధాన్యము, వెండి, బంగారము పేద ప్రజలకు పంచిపెట్టిన ధర్మదాత. కాబట్టి పోలిసులు ఎంత వెతికినా వాళ్ల చేతికి చిక్కుకుండా తప్పించుకోవడం వెనుక ఆయనపట్ల ప్రజాబాహుళ్యం, అభిమానం కొండంత సంపాదించుకున్నాడు. కాబట్టి కుర్కున్న ఆచూకి తెలిసినా ఆయన బేదార్యంతో ఆకలి దప్పులు తీర్పుకున్న ప్రజలు ఆయన ఆమాకి చెప్పక కంటికి రెప్పులా కాపాడుకున్నారు.

బండ్లోల్ల కుర్కున్న దొంగతనాలు చేసినా నీతి నిజాయటిలకు కట్టుబడ్డ నిజాయటి పరుడు. ఆజానుబాహుడు ఆరడుగుల తేజోవంతమైన శరీర దారుధ్వం గలవాడు. కోరమీసం జోనపాల జుట్టు విశాలమైన వక్షస్థలం దృఢమైన కండలు తిరిగిన వస్తాదు మనకధానాయకుడు. అయినప్పటికి ఆయన స్త్రీల జోలికి వెళ్లేవాడు కాదు. పర స్త్రీలను తల్లులుగా భావించే సాశీల్య సంపద గలవాడు. ఆయన వ్యక్తిత్వం హిమాలయ సమున్నతం. ధీరుడు ఉదారుడు గంభీరుడైన మన కుర్కున్నను చూస్తే ఒక భీముడు, ఒక భీముడు స్వరణకు వస్తాడు. సమున్నతమైన ఆయన వ్యక్తిత్వానికి ఎన్ని సమస్యారాలు చేసినా తక్కువే.

కుర్కున్న యిష్టంగా మాంసం తినేవాడు. కల్లు త్రాగేవాడు. చిన్న మందటి సారాయిని అతడెంతో యిష్టంగా సేవించేవాడు. అర్చుల అన్నము, తైద రొట్టెలు, తైదల అంబలి, తైదల సంకటి యిష్టంగా ఆరగించేవాడు. అప్పుడప్పుడు వేటకు వెళ్లి చంపిన జంతు మాంసాన్ని తన డబ్బులోని ఉప్పు రాసి నిప్పులతో కాల్పి మిరపకాయను నములుతూ నంజుకునేవాడు. ఒకలొట్టి కల్లు ఒకయాట మాంసం మొత్తం ఆరగించేవాడని ప్రచారంలో ఉంది.

కుర్కున్న యింటిపేరు బండివాడు. యితడు దూర దూర ప్రాంతాలను బండిలోనే ప్రయాణం చేసేవాడు. కేవలం రాత్రిపూట మాత్రమే ప్రయాణాలు చేసేవాడు. ఆ కాలంలో నేటి సాకర్యాలు లేవు. కాబట్టి బండ్లపైనే ప్రయాణాలు చేసేవారు. ఆ రోజుల్లో బర్తీ బండ్లు బాగా తిరిగేవి. కుర్కున్న కోసం ప్రజలు

కళ్ళలో వత్తులు వేసుకుని ఎదురు చూసేవారు.

“బండెనక బండి గట్టి పదహారు బంధ్లు గట్టి

ఏ బడ్డా వస్తువు కొడుకో బండ్లోల్ల కురమన్నా॥ 21-1

ఈ పాట చాలా సుప్రసిద్ధమైనది. తెలంగాణ స్వాతంత్రంలో పల్లె జనాల నాల్గులపై నాట్యమాడి ప్రజా జీవితంతో విడదీయరానంత అల్పి బిల్లిగా అల్లుకపోయింది. నేటికి ఈనాటికి పల్లెటూరి పిల్లలు కోలాటము వేసేటప్పుడు ఈ పాటను పాడుతు ఎగిరి దూకుతు ఎంతో మధురానుభూతిని పొందుతారు. చూపరులకు సైతం ప్రేరణ కల్గించే బండ్లోల్ల కుర్చున్న పాట తారక మంత్రమై మారు ప్రోగుతుండడం వెనుక కుర్చున్న వ్యక్తిత్వం అజరామరమైనదని చెప్పవచ్చు. పాలకులు కాల గర్జుంలో కలిసిపోయినా బండ్లోల్ల కుర్చున్న మాత్రం శాశ్వతంగా పాట రూపంలో ప్రతిధ్వనించడం ఆయన వ్యక్తిత్వానికి ప్రబల తార్మాణమని నా అభిప్రాయం.

అమృపల్లి సమీపంలోని దేవర్ల గుట్ట మోచర్ల దగ్గర సార్యాగట్టు రెండు అతనివాడ ప్రాంతాలుగా ఉండేవి. అమృపల్లిలో వన్నంతకాలం అతడా గుండుపైననే ఎక్కువ కాలం గడిపేవాడు. ఆ గుండుపై నిలబడితే చుట్టూ మూడు పరువుల దూరం కనిపించేదట. సారగట్టు మోచర్లకు దక్కిణంగా రెండు కిలోమీటర్లు ఉండేది. ఆసారెగట్టు పై ఒక సారంగం ఉండేది. దాన్ని కుర్చున్న తన స్థావరంగా చేసుకొన్నాడు.

కుర్చున్న గద్దాల, భీల్ల ఘనవురం, సానగల్లు ప్రాంతాలు ఎక్కువగా తిరిగేవాడు. కందూరులో ఆయన బంధువులు ఉండేవారు. అప్పుడప్పుడు అక్కడికి వెళ్ళేవాడు. కుర్చున్న దేవర్ల గుట్టపై వున్నప్పుడు గ్రామంలోని యొకురాల అక్కమ్మ సద్గమేస్తుండేది. బండ్లోల్ల కుర్చున్న తమ జౌలిని దాకుండా ఉండటానికి మందకొక్క యాట, గుంటి కొక్కలొట్టి, చేసుకొక్క కట్టె యచ్చేటట్లు కట్టడి చేసి అభిమానాన్ని తూచా తప్పకుండా పాటించేవాడని ప్రతీతి.

కుర్చున్న దొంగతనాలు చేస్తున్నా సాంత ఊరిలో దొంగతనం చెయ్యలేదు.

అక్కడ పెద్ద మనిషి తరహగా ఉండి పంచాయతీలను తీర్చేవాడట. పగలంతా బయలీనే తిరిగి, రాత్రికి గూటికి చేరేవాడట.

కుర్కున్న గుప్త నిధులు కూడా త్రవ్యి తీసేవాడట. నిధి వున్నచోట గిరిగీసి కొడితే టిక, టికమనే శబ్దం వస్తుందట. దాన్ని బట్టి నిధి నిక్షేపాలను కనిపెట్టేవాడు కుర్కున్న. బంగారు నగలను పేదవారైన ఆడబిడ్డలకు పంచిపెట్టేవాడట. నిరుపేద ఆడవాళ్ళు కుర్కున్నను దైవ సమానంగా ఆరాధించేవారు. ఆయనకు కులమతాల పట్టింపు వుండేది కాదు. పేద, ధనిక తారతమ్యాలుండేవి కావు. పేదలకు పంచగా మిగిలిన ధనాన్ని దామర్ల గడ్డమీద దాచేవాడని ప్రతీతి.

కుర్కున్నకు అన్నయ్య అనే జతగాదుండేవాడు. ఒకసారి పోలీసులు అన్నయ్యను బంధించి కుర్కున్న జాడ చెప్పుమని ఎంత వేధించినా, చిత్రహింసల పాల్జీసినా అతడు కుర్కున్నను కాపాడినాడు. విశ్వాసపాత్రులైన యెందరో మిత్రులను సమకూర్చుకొన్న కుర్కున్న వ్యక్తిత్వం ఆన్నయ్య సామాన్యమైనది.

కుర్కున్నను పట్టుకోవడానికి కందూరు దౌర సాయిరెడ్డి మనుషులు గూడ కత్తులు నూరికొని కడుపులో పెట్టుకొని, గొడ్డండ్ల నూరికొని గొంగట్ల పెట్టుకొని కాపు కాస్తుండేవారట. కాని కుర్కున్న వాళ్ళ కళ్ళల్లో కారం కొట్టి తప్పించుక తిరిగిన దైర్యశాలి. ఆ కందూరులోనే ఒక కాపు బిడ్డ నరసమ్మ కురమన్నకు మద్దతుగా వుండి సాయిరెడ్డి ఎత్తులను, జిత్తులను ముందుగానే కుర్కున్నకు చేరవేసి పొచ్చరించి దైర్యమిచ్చేదట.

ఒకమారు పాలమూరు పోలీసులు కుర్కున్నను పట్టుకున్నారు. ఆ దొండపడవిలో పట్టుకున్నట్లు పాటలో ఆనవాళ్ళు ఉన్నాయి. మరోమారు పాలమూరు పోలీసులు అతన్ని పట్టుకొని కాళ్ళకు, చేతులకే భేదిలు వేసి నడుముకు గొలుసులు వేసి తీసుకెళ్లారట. కుర్కున్న ఎప్పుడు తన మీసాలను మెలిపెట్టి వుండేవాడట. పాలమూరు అమీనుసాబు నీ మీసాలను దించుతానని ప్రతిజ్ఞ చేశాడట. జైల్లో బంధిస్తే ఆజానుబాహుడు అత్యద్భుత బలశాలియైన మన కథానాయకుడు కుర్కున్న దైర్య సాహసాలతో కుప్పించి యెగిరి జైలు

గోడలు దూకి తప్పించుకున్నాడు. కుర్రున్న సాహస సాందర్భములకు పై సన్నివేశమే ప్రబల సాక్షము.

ఈ పర్యాయం దేవరక్కడ పోలీసులు కుర్రున్నను పట్టుకొని బాగా చిత్ర హింసలు పోల్చేసి క్రూరంగా హింసించారట. ఆ నరక యాతనకు భయపడి తాను ధనం దాచిన స్థలం పోలీసులకు చూయించి పోలీసు చెరలో నుండి తప్పించుకున్నాడు.

కుర్రున్న యింట్లో నిద్రిస్తున్న సమయంలో అరవైమంది పోలీసులు యింటిని చుట్టి ముట్టినారట. కుర్రున్న తల్లి అది గమనించి తల్లడిల్లిపోయింది. ఏమీరా బిడ్డా యింటి చుట్టూ గింతమంది పోలీసులు నిలబడ్డారు. నీకు గింత గూడా భయం లేదాయని తల్లి ప్రశ్నించిందట. ‘అమ్మా! భయమెందుకు? పుట్టేది గానీ చచ్చేదిగానీ ఒక్కసారే అందుకు భయమెందుకు?’ అన్నాడట. మన కుర్రున్నలో ఒక తాత్పీకుడు కనిపిస్తాడు. ఆప్పుడతని బొడ్డులో జంబియా చేతిలో బరిసె మాత్రమే వున్నవి. దైర్య సాహసాలను ఉగ్గపాలతో ఆపోనన పట్టిన మన కుర్రున్న మహావీరుని మాదిరిగా పోలీసుల కళ్ళలో కారం కొట్టి పారిపోయాడు.

కుర్రున్నకు రెండు వివాహములైనవి. మొదటి భార్య పేరు గుంజమ్మ. ఈమెకు భర్త ప్రవర్తన నచ్చక కుర్రున్నను నిజామాబాదు జైలుకు పట్టుక పోయినపుడు చిట్టాలకు రెండవ మనువుపోయింది. అప్పటిదాకామెకు ఒక కొడుకున్నాడు. అతనికి పాతిక అంధత్వముండేది.

కుర్రున్న రెండవ భార్య కానాయపల్లె తిరుమలయ్య సోదరి పాపమ్మ. ఈమెకు యిద్దరు పుత్రులు జన్మించారు. వారే గట్టయ్య, చిన్నయ్యలు. బండ్లోల్ల కుర్రున్న చరిత్ర అజరామరమైనది. ఆయన సాగించిన పోరాటం అద్వీతీయమైనది.

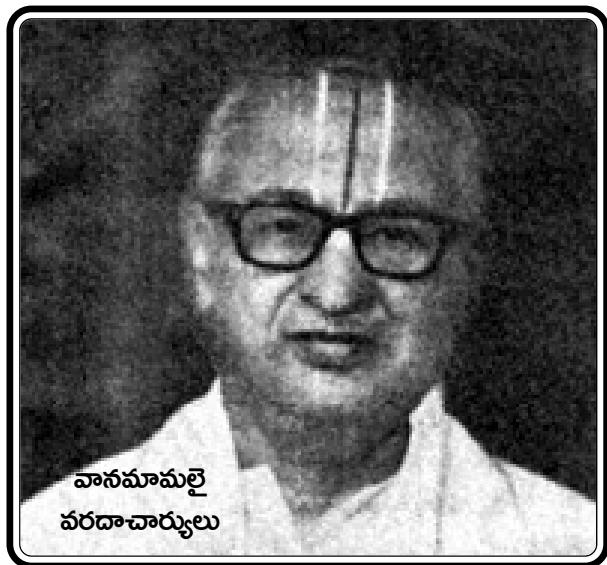
గాంధీవర్తి సంఘ్

91771 47891

తెలంగాణా జూతీయ కవి వానమాములై వరదాచార్యులు రైతు వాల్మీకి వానమాములై జగన్మాధాచార్యులు

“నేను కవిని - కవిత్వం ప్రాస్తాను
నేను భువిని - అన్నిటినీ నాలోపలే సృష్టిస్తాను
నేను రవిని - ఆర్పరాని అగ్నినై చూస్తాను
నేను రవిభువిని - లో కన్ముదమ్ముల వికసింప జేస్తాను
నా తమ్ముల కన్ముల వికసింప జేస్తాను
నేను - సుర కవిని, సుధారసాల వర్షిస్తాను
నేను - దివిని - నా ప్రపంచాన్ని అక్కరం అమరం చేస్తాను
- అంటూ వానమాములై వారు ‘కూలిపోయే కొమ్మ’ - వచన కవితా
సంపుటిలోని కొన్ని పంక్తులు కవి యొక్క బౌన్నత్యాన్ని, తాత్మికతనూ
ప్రకటిస్తున్నాయి.

జననం :
1912
ఆగస్టు 16
మరణం :
1984
అక్ష్యుబర్ 31

“నేను కవిని

నా గేయం అహింసా క్రాంతి

నా ధ్యేయం విశ్వశాంతి” అంటూ కవి ఎప్పుడూ అహింసా మార్గంలో పయనిస్తూ, తన ఉన్నత భావావిష్టరణలతో జాతిని మేలుకొల్పి విశ్వశాంతి సౌధానికి పునాది అవుతాడని వ్యక్తపరిచారు.

ఇంతటి మహాస్నత భావ బంధుర కావ్య నిర్మాణధురీఱులైన వరదాచార్యులు వారు మన తెలంగాణా ప్రాంతీయులు కావడం; అందునా స్వాతంత్ర్యోద్యమ కాలంలోనూ తెలంగాణా ఉద్యమంలోనూ పాలు వంచుకుని, తన దేశాభిమానాన్ని, ప్రాంతీయాభిమానాన్ని అనేక రూపాలైన రచనా వైవిధ్యాల ద్వారా చాటుకోవడం మన అదృష్టం.

తెలంగాణా ఉద్యమంలో ప్రత్యక్షంగా, పరోక్షంగా పాల్గొన్న ఎందరో జాతీయ నాయకులతో ఏ మాత్రం తీసుపోకుండా తమ రచనల ద్వారా, సందేశాత్మక కవితా నిర్మాణాల ద్వారా జాతిని ఉత్తేజపరచిన మహానీయులైన కవులు ఎందరో మన మనోఫలకాలపై తమ పాదముద్రలు వేసారు.

జననం :	
1908	
డిసెంబర్	
19	
మరణం :	
1995	
జూన్, 28	

తెలంగాణ ఉద్యమం :

“గంగా మహానదీ గాతమీ కృష్ణాది
రంగతరంగిఁ! రఘ్యమృతస్తునీ!
శాంత్యహింసా సత్య శాస్త్రాప్తధారిఁ!
వీరనారామఁ! విశ్వహిత కారిఁ!
వేదవేదాంత విజ్ఞాన ప్రదాయినీ!
బౌద్ధ సిద్ధాంత నిర్వాణ ప్రచారిఁ!
కాళిదాస వ్యాస కావ్యమందాకినీ!
సంగీత సాహిత్య సత్యకూ మోహినీ! (జయ భ్వజం)

అని వానమామలైవారు స్తుతించినట్లుగా హిమాలయ శిఖర సమున్నతమైన యుగయుగాల భారతీయ చరిత్రలో స్వాతంత్యోద్యమ ఘుట్టం సూర్యచందు లున్నంత వరకు ఏ భారతీయుడూ మరువలేనిది, మరువకూడనిది. అలాంటి స్వాతంత్య పోరాటంలో ఆసేతు హిమాచల పర్యంతమైన భరత భూమిలో దేశభిమానిమైన ప్రతి పొరుడూ తనకు చాత్మనెనంత పొత్త పోషించాడనే చెప్పాలి.

వందల సంవత్సరాల అణచివేత భారతీయుల గుండె చప్పుళ్ళలో లబ్-డబ్బుమనే జీవన మృదంగ ధ్వనులలో విలీనమైపోయింది.

తమ సంస్కృతులు, సంప్రదాయాలూ, ఆచార వ్యవహరాలు, వైదిక ప్రోక్రమైన ఆధ్యాత్మిక అధ్యయనాలూ, కళలూ, సాహిత్యం వంటి వాటిని కాపాడుకోవడం ఒక ఎత్తయితే, ప్రతి భారతీయునికి తమ జాతీయతనీ, స్వాధీమానాన్ని రక్షించుకోవడం మరో ఎత్తయింది. తమ ఉనికిని రక్షించుకోవడానికి నాటి దేశ ప్రజలు, జాతీయ నాయకులు పడిన శ్రమ మాటల్లో చెబితే తీరేదీ కాదు. వందల సంవత్సరాల బానిసత్స్వం తరువాత, స్వాతంత్ర్యోద్యమం మొదలవడంతోనే దానికోసమే వేచి చూస్తున్నట్లుగా ఎందరో దేశాభిమానులు స్వార్థరహితంగా, కుల, మత జాతి, వర్ణ, వర్గ భేదాలు లేకుండా తమను తాము అర్పించుకోవడానికి పరుగులు తీసారు.

“రారండోయ్ రారండోయ్ భారతరణ వీరులార!

భరతభూమి రక్షణకై ప్రాణాలిడు ధీరులారా..

నలుబదారు కోట్ల జనము నడుము కట్టి ధ్వజముబట్టి

కలిసి మెలిసి పదంపాడి కదం త్రాక్కి కదలిరండు...” (జయధ్వజం)

అంటూ నాయకులు పిలుపునిస్తే అఖండ భారతం కదిలింది. దక్కిణ భారత చరిత్ర పుటలు తిరగేస్తే, ఉద్యమ చరిత్రంలో ఎందరో తెలుగు వారు. అందునా ప్రత్యేకంగా తెలంగాణపు వీరుల స్వతంత్ర వాంచామయ గానాలు, నిరతిశయ త్యాగాలు పైది కాంతులు వెదజల్లుతూనే ఉంటాయి.

ఇక ఆనాటి తెలంగాణపు స్థితిగతులు, ప్రజలు అగచాట్లు, పాలకుల నిరంకుశత్వం విషయానికొస్తే అదొక దురదృష్టకరమైన పెద్ద చారిత్రక ఘుట్టం. నిజాం ప్రభువుల నిరంకుశ పాలనలో శ్రుగ్గపోతున్న తెలంగాణపు ప్రజలు తమ విముక్తికోసం పరితపిస్తున్న రోజులవి.

నాటి చరిత్రలో కొన్ని అంశాలు :

- ఒకనాటి సాయంకాలం హనుమకొండ చౌరస్తాలో కొందరు అరబ్బు

యువకులు తమకు ఎదురులేదన్నట్లుగా కత్తులు తిప్పుతూ స్వేరవిహం చేస్తున్నారు. ఆ మార్గంలో వారికి ఒక హిందూ యువకుడు ఎదురుయ్యాడు. “నిప్పుల్లో మనం పడ్డా, నిప్పు మన మీద పడినా మనకే ప్రమాదం”. దుష్టులు ఏ రకంగా మనకు తారసపడ్డా అది దురదృష్టమే. కరకు హృదయాలు, కలిన చర్యలూ చేసే ఆ యువకులు అనుకోకుండా మార్గంలో ఎదురుగా వచ్చిన ఆ కుర్రవాని చేతులు కర్కుశంగా నరికిపడేశారు. ఇంత దారుణ వర్యకు చలించిపోయిన కాళోజీ ప్రజలను కూడగట్టుకుని, సుబేదార్ కార్యాలయం ముందు హర్షాల్ చేసి, పోలీసులను ప్రశ్నించారు.

- ‘వందేమాతరం’ ఉద్యమంలో పాల్గొన్న విద్యార్థులను తమ కళాశాలలు, విద్యాలయాల నుండి తొలగించడం నిజాముల నిరంకుశత్వానికి పెద్ద ఉదాహరణ.

- ఆ కాలంలో ప్రజలు స్వస్థాన, దేశ, భాషాభిమానాలకు దూరమయ్యారు. సాంస్కృతిక జీవనం మిక్కిలి దయనీయంగా ఉండేది. “ఆసయా కుతుబ్భానా అనే గ్రంథాలయం స్థాపించింది అప్పటి నిజాం ప్రభుత్వం. ఆ గ్రంథాలయంలో అన్నీ ఉర్దూ, ఫార్సీ, అరబీ భాషలకు సంబంధించిన పుస్తకాలు ఉంచారు. కానీ తెలుగు, మరాటి, కన్నడ భాషలు ప్రాంతీయంగా మాటల్లడేవాళ్లు చదివి పొండిత్యం సంపాదించేవాళ్లు ఎంతోమంది ఉన్నా సరే, వాటిని (ఆ భాషా గ్రంథాలను) ఆ గ్రంథాలయంలో అసలు పెట్టనే లేదు. ఇది స్థానిక భాషా సంస్కృతులకు అసలు విలువేలేదనడానికి ఒక పెద్ద నిదర్శనం.

- తెలంగాణా ప్రాంత ప్రజలపై దాట్టికాలు చేయడం మాత్రమేగాక వారిపై ఇంకా హక్కులు, అధికారాలు సాధించడానికనట్లు 1939లో రాజ్యంగ సంస్కరణల పేరుతో ‘ఇన్డపోర్ట్’ అనే కొత్త చట్టం తీసుకొచ్చారు నిజాం ప్రభువు. ఏ మాత్రం ప్రజోపయోగం లేని, నేతి బీరకాయల వంటి ఆ సంస్కరణలు తెలంగాణా ప్రజలకు గానీ, నాయకులకు గానీ ఏ మాత్రం నచ్చలేదు. ‘కాళోజీ’ వంటి వారు వాటిని (ఆ సంస్కరణలు) ‘ఎంగిలి విస్తరికన్నా హేయమైన

సంస్కరణలు' అని నిరసించారు.

ప్రజాతంత్ర విరుద్ధమైన చర్యలను నిరసించే, తీర్మానాన్ని ప్రవేశపెట్టిన రావి నారాయణరెడ్డిని, కాళోళీ వంటివారు బలపరిచారు.

- ఆ రోజుల్లో రజాకార్లు చేసే రాక్షస చర్యలకు అంతేరేదు. వారి పైశాచికత్వాన్నికి, రాక్షసత్వాన్నికి భాష చాలదు.

- వరంగల్ కోటలో హాయగ్రీవావారి గారి ఆధ్వర్యంలో జూతీయజెండా ఎగురవేయడానికి ప్రయత్నం జరిగింది. దీన్ని పసిగట్టిన రజాకార్లు ఆ ప్రయత్నాన్ని విచ్ఛిన్నం చేయడమేగాక, అందుకు సహకరించిన మొగలయ్యను పాశవికంగా చంపారు. ఆ దృశ్యాన్ని సూచిన ఓ పసిపిల్లవాళ్లి కూడా నిర్దయంగా వధించారు.

స్పందించిన వానమామలై వారు :

“కార్యమిది య కార్యంబను గణన లేక
మించి దున్నపోతువలే చరించువారి
నెక్కికొట్టు భీకర నరకేషు వోచు

కనపడుదె మృత్యుదేవత కనపడుదె” అంటూ కార్యాకార్యాలను గూర్చి అలోచించక దుష్టత్వాలు చేసే రజాకారుల రాక్షసత్వాన్ని మృత్యుదేవతతో విన్నవించుకుంటారు వరదన్నగారు.

ఇలాంటి వాటికి, ఇలాంటి సంఘటనలను ప్రతిఫలిస్తూ పైదరాబాద్లో కేంద్ర శాంతి సంఘం' అనే పేరుతో 1946లో వరంగల్లులో శాంతి సభను ఏర్పాటు చేశారు. ఎన్నో సమస్యలు, ఎంతో నిరాశ, అనేకమైన కష్టాలు అనుభవిస్తున్న నిజాం రాష్ట్ర ప్రజలు ఒకే ఒక ఆశతో జీవితాలు గడుపుతున్నారు. అదే భారతదేశ స్వాతంత్యం! దేశానికి స్వాతంత్యం వస్తే తమకూ వస్తుందన్న ఆశతో ఉన్నారు తెలంగాణీయులు.

పైదరాబాద్ నవాబు మొండితనం - స్వతంత్రాభిలాపు :

పటేల్ తెగింపు :

1947 ఆగస్టు 15న భారతదేశం మొత్తానికి స్వతంత్రం సిద్ధించింది. కానీ

తెలంగాణా ప్రాంతం మాత్రం నిజాం ప్రభువుల కబంధ హస్తాల్సోంచి బయటపడలేదు.

1911లో సింహసన మెక్కిన నిజామ్ ఉస్కాన్ మొదట్టుండి తాను స్వతంత్ర రాజ్యాధిపతి కావాలన్న కోరికతోనే ఉన్నాడు. అందుకు కారణం హైదరాబాద్ సంస్థానం భారతదేశానికి హృదయం లాంటిది. 82 వేల చదరపు మైళ్ళ వైశాల్యం 160 లక్షల జనాభాతో, విలసిల్లుతూ ఉండేది. ఇందులో 15 శాతం మాత్రమే ఉన్న ముస్లింలు మిగతా హిందువులపై అజమాయిషీ చలాయించేవారు. నిజాం రాజ్యం ప్రపంచంలోని సంపన్న దేశాలన్నిటికంటే సుసంపన్నంగా ఉండేది. బంగారపు ముద్దలు, వజ్రాలు, ఆభరణాలు ఇవన్నీ నిజాం సౌంతం. ఆ కాలంలోనే నిజాముల సంపద 100 కోట్ల నుంచీ 300 కోట్ల వరకూ ఉండేదని ఒక అంచనా.

ఇంత వైభవోపేతమైన హైదరాబాద్ సంస్థానాన్ని కేంద్రంలో విలీనం చెయ్యానికి నవాబు ఎంత మాత్రం ఒప్పుకోలేదు. అగస్టు 15 నుండి హైదరాబాద్ సంస్థానం స్వతంత్ర రాజ్యంగా అవతరిస్తున్నదని జూలై 11న నిజామ్ ఒక ఘర్యానా జారీ చేసాడు. బ్రిటిష్ కామన్సెల్యూలో తన రాజ్యాన్ని సభ్య రాజ్యంగా గుర్తించవలసిందని బ్రిటీష్ ప్రభుత్వాన్ని కోరాడు. అందుకు వైప్రాయి మౌంట్బాటన్ అంగీకరించలేదు.

అగస్టు 15 తరువాత కూడా తనను స్వతంత్ర రాజ్యాధిపతిగా గుర్తించవలసిందిగా, ఒక ఒడంబడిక చేసుకొనడానికి భారత్ ప్రభుత్వంతో సంప్రదింపులు జరిపాడు. దానికి సమాధానంగా నిజామ్ రాజ్యంలోని ప్రజలతో సంప్రదింపులు జరిపి, జనవాక్య నిర్దారణ చేసి, తమకు వివరాలు పంపమని పట్టే పంపిన సందేశాన్ని తిరస్కరించాడు. అంతేగాకుండా సంప్రదింపుల కోసం ధీమీ వెళ్ళవలసిన, నిజాం ప్రతినిధులను, ముస్లిం నాయకుడైన కాశీం రజ్యే అనుచరులు గృహ నిర్వంధం చేసారు.

చివరకు కాశీం రజ్యేతో కూడిన ప్రతినిధుల బృందం పట్టేతో చేసిన

సంప్రదింపులు ఒక కొలిక్కి వచ్చాయని అందరూ భావించారు. ఈ వివరాలను శ్రీ కె.ఎమ్.ముస్తి “The end of an era” అనే గ్రంథంలో వర్ణించారు.

పటేల్ ఒత్తిడితో 50 శాతం లొంగి వచ్చినట్లుగా ప్రవర్తించిన రజ్యే ఒక ఒప్పందంతో తిరిగి వచ్చాడు.

కానీ మూర్ఖత్వం, క్రూరత్వం, స్వార్థం, మతోన్నాదం మూర్ఖవించిన నిజావ్మకు గానీ, రజ్యేకిగానీ (నిజా) ధిలీ ఒప్పందాలు కాలరాయదానికి ఎక్కువ సమయం పట్టలేదు.

కేంద్ర ప్రభుత్వంతో సంప్రదించకుండానే భారత ప్రభుత్వం కరేనీ, నాణెములు తన సంస్థానంలో చెల్లవని ప్రకటించాడు నిజామ్. తన సంస్థానం నుండి వెండి, బంగారం, ఏ విధమైన ద్రవ్యములు భారతీలోని ఇతర ప్రాంతాలకు పోరాదని నిషేధించాడు. నిజామ్ పాకిస్తాన్‌ను అన్ని రకాలుగా ప్రోత్సహించడం గమనించిన కేంద్రం నిరసన తెలిపింది. నిజామ్, రజ్యే అనుచరులైన రజాకార్లకు సహాయ సహకారాలందించి ప్రోత్సహించాడు. వారు నిజామ్ రాజ్యంలోనేగాక సరిహద్దు రాజ్యాల్లో కూడా వారి పైశాచికత్వాన్ని ప్రదర్శించారు. రజాకార్లు, కమ్యూనిస్టులు కలిసి హిందూ సంపన్ముల ఇండ్రపై దాడి చేసి హింసించారని అప్పటి ప్రభుత్వ నివేదికలు చెబుతున్నాయి.

హింసాకాండ సాగుతున్న ఆ సమయం తెలంగాణా చరిత్రలో చీకటి సమయంగా చెప్పాల్సిందే.

మార్చి 31న రజ్యే ఆయుధ వారోత్సవ సందర్భంగా “హైదరాబాద్ ఇస్లామ్ రాజ్యం. మా మీద భారత ప్రభుత్వ దురాక్రమణకు ఘూనుకుంటే, భారతీలో 4.5 కోట్లమంది ముస్లింలు తిరుగుబాటు చేస్తారు” అని ప్రకటించాడు.

అంతేకాదు “The end of an era” 144వ పేజీలో హిందువులు, వారి సంప్రదాయాలను గూర్చి, విచ్చలవిదిగా విమర్శించడమే గాక, కత్తి రులిపించ టమే వారికి (హిందువులకు) సమాధానమని వ్రాసాడు. జూన్ నెలలో 30 వేలమందిగా ఉన్న రజాకార్ల సంఖ్య ఒక్క నెలలోనే రెండు లక్షలయింది.

రజాకార్ల దృష్టర్యాలు :

ఈ ఉద్యమం చరిత్రకన్న పీడకలగా అభివర్ణిస్తారు ఆనాటి ఉద్యమ బాధితులు.

‘రజాకార్ల’ అనే పదం వింటనే తెలంగాణ ప్రజలు వెన్నులో వఱకు పుదుతుంది. గృహదహనాలు, బాటీలు, ఆడవారిపై వయసు తారతమ్యం లేకుండా అత్యాచారాలు, మగవారి కళ్ళముందే వారి భార్యలచేత నగ్నంగా బతుకమ్మ లాడించాడు, మనుషులను బానిసులుగా చేసి, వారిపై జరిపే హింసాకాండ, ఇలా చెప్పుకుంటూపోతే, ఎన్ని పేజీలైనా తరగదు. ఒకనాటి రాక్షసజాతి మళ్ళీ ఇలా రజాకర్లగా పుట్టిందేమోనన్న అనుమానం రాకమానదు.

దుష్టులను గని దూరమే తొలగవలయు

నమచు నెంతయొ గుట్టుగ మనెడి నిన్ను

సొట్టు సోదించి యెట్టులో పట్టుకొండ్రు

జగతి సుజనులు పడ నగచాటు లివియో

(మణిమాల)

ఎప్పుడు ఎవరు వచ్చి హింసిస్తారో, ఎవరికి ఏ ముప్పు వాటిల్లుతుందోనని ప్రాణాలు అరచేతిలో పెట్టుకొని బ్రతికేవారారోజుల్లో.

పసిపాపల్ని నిర్మాకిణ్యంగా తెగటారుస్తుంటే చలించిపోయిన కవి వరదన్న ఇలా అన్నారు.

“కనులు తెరవని గ్రుడ్డులుగావె పొప

మనుచు దయ విచారించెడి జనులు లేరా

నాదుకూన లవింత యనాథలు గడ

యనుచు మనమున నెంత యాయాస పడితో”

“ఎంత యేధ్నితొ యాపయి యేమయితివో

స్వియ సుఖమున్కై పరులు హింసింతురు గడ

మానవులు రక్కసుల కంటే మరి కలినులు” అంటూ నిజామ్ రాప్టంలో రజాకర్ల దాఫ్టికాలను, తన ఆవేదనను వెలిబుచ్చారు.

ఈ సందర్భంలో రాసిందే ‘విప్రలబ్ధి’..

హైదరాబాద్ సంస్థానంలో ఏడవ నిజామ్ రాజు మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ పాలనా కాలపు చివరి రోజులు భయంకరమైనవిగా చరిత్రలో నమోదుయ్యాయి. ఆయనకు సంస్థాన పాలనమీద పట్టుసడలిపోయింది. రాజుకార్ల అమానుష కాండ ప్రజల్ని భయభ్రాంతులకు గురిచేసింది. వీరు హిందువులను లక్ష్మింగా చేసుకున్నారు.

ఎంతో సాధు జంతువైన “పిల్లి కూడా గదిలో బంధించి కొడితే ఎదురు తిరుగుతుంది.” “సన్నటి తీగ కూడా బాగా బిగించి లాగి వదిలితే తిరిగి వచ్చి మన మొహనికే గాయం చేస్తుంది.” అలాగే ఎంతోకాలంగా కష్టాలను ఓర్చుకుంటున్న హిందువులు తమ వైఫలి మార్పుకున్నారు. హిందువులు ముస్లింలపై అయిష్టత ఏర్పరచుకుని, వారిని తరిమికొట్టడం ప్రారంభించారు. తమ దైర్య సాహసాలను ముస్లింలకు రుచి చూపాలని నిశ్చయించారు.

“ఘనుడగు వీరుండిందను

మును నిడుకొని యశము ప్రాణముల బలినిడియున్

ముని తెరగున సింగంబది

వెనుదిరుగుచు తోక ముడిచి వెడలునె యనిలో” (సుత్కి వైజయంతి)

“యుద్ధం రానంతరేవు సాత్మ్యికత చూపినా, అసలైన వీరుడు యుద్ధంలో సింహంలూ విజ్యంభిస్తాడేగానీ, కుక్కలూ భయపడి పారిపోడు.”

అలాగే హిందువులు, “మాటకు మాట, చేతకు చేత” అనే సిద్ధాంతాన్ని ఎంచుకున్నారు. ఈ సందర్భంలో ఇరు వర్గాల నుండి ఎందరో అమాయకులు బలయ్యారు.

సరిగ్గా ఇలాంటి సమయంలోనే ఒకనాడు స్వార్థపరులైన కొందరు దుండగులు ముతాలుగా బయల్దేరి, రామవరం అనే పల్లెలో ఒక ముస్లిం కుటుంబంపై దాడి చేయడానికి బయల్దేరారు. వారు మెరుపు దాడిలా హరాత్తుగా ఆ ఇంటి ముంగిట్లోకి ప్రవేసించారు. ఇది గమనించిన ఆ ఇంటిలోని వారు

వెంటనే భయంతో ఉయ్యాలలోని పసిపాపను కూడా వదిలి వెనుక ద్వారం గుండా పారిపోయి తమ ప్రాణాలు రక్షించుకుంటారు. దుండగులు లోపలికి వచ్చేసరికి, ఇంట్లో ఎవరూ లేకపోగా ఊయలలో వదినెలల పసికందు కనిపిస్తుంది.

పసిపాపను చూడగానే ఎవరికైనా సహజంగా కలిగే భావాలను వానమామలై వారు “మణిమాల”లో ఇలా చెబుతారు.

“పసిమి పాల బుగ్గల నెర్రా బడెడి యట్టు
లద్ది యా వంక నా వంక ముద్దు గొనక
యాగలేరు నీవోదారి కడ్డె యిడపు
పొత్తదేల? యందరికి నీ సొత్తుపైన” అంటారాయన.

అటువంటి ముద్దులోలికే పసిపాపను చూసినా, ఆ కరిన హృదయాలు కరగకపోగా, ఆ పాపను కడదేర్చడానికి సిద్ధమయ్యారు. అందులో పరుగున వచ్చిన పక్కింటి హిందూ కుటుంబం ఆ పాప తమదేనని చెప్పి రక్షించారు. అలా ముస్లింల ఇంట్లో పుట్టిన పాప హిందువులు యింట పెరిగింది.

ఈ నేపథ్యంలో వానమామలై వారు “కవిత్వం సంయుమనంతో కూడిన సమాజ నిర్మాణానికి దోహదం చెయ్యాల”న్న సత్యంకల్పంతో ‘విప్రలభ’ కావ్యాన్ని రూపొందించారు. ఇలాంటి కవితా వస్తువులలో ఆ సమయంలో మరే కావ్యం వెలువడక పోవడం విశేషం.

ఈ కావ్యాన్ని గురించి ఎన్నో విశేషణలు వచ్చాయి.

వాటిలో ఒకటి “ది హిందూ” తన సమీక్షలో –

“అత్యున్నత సాహిత్య ప్రమాణాల విషయంలో రాజీపడకుండా తెలంగాణా ప్రాంతియ అభివృక్తీకరణను సాధించిన కావ్యం” అని వ్యాఖ్యానించింది.

లక్ష్మీ ముస్లింల బిడ్డ అని తెలిసి, ఊరివారంతా చెవులు కొరుక్కుంటూ ఉంటారు. అది చూసి రాముడు మతాన్ని గురించి ఆలోచిస్తాడు.

“వేదము నీ పలు కేనట బైబిలు నీ పలు కేనట

భురాను నీ పలుకేనట పరస్పర విరోధాలట

దేవా నీవున్నావా! ఉండియె చేస్తున్నావా!

తగపులాట బెట్టి మాకు తమాష చూస్తున్నావా”

అంటూ దేవుళ్ళే ప్రశ్నిస్తారు ఈ సందర్భంలో కవి.

“మతము దేవుడంటేనే హౌనమూను సైంటిస్టు

అవసరమును బట్టి మతపు అండగొనును నాయకుడు

నా మత మొకటే ఖైకుంరపు తెరువను గురువర్యుడు

బ్రతుకు తెరువె దేవుండని ప్రపచించును సామాన్యాడు”

అంటూ సమాజంలో కష్టించి పనిచేసే వారికి ఈ మతాలను గూర్చి పెద్ద పట్టింపు ఉండడనీ, వారికి బ్రతుకు తెరువే భగవంతుడన్న సామాన్య సీతిని తెలియచేసారు కవి.

“మతము నేర్చునది అహింస మతము నేర్చు విశ్వాపేమ

మతము స్వారఘేడల గొట్టు మతమాత్మను చక్కపెట్టు

మదము నేర్చునది హింస మదము నేర్చు విధ్వషము

మాకు తెలియకడిగెదము మతమా మదమా వీరిది”

అంటూ మతమునకు, మదమునకు ఉండే తేడాలు చెప్పి, విశ్వాపేమను పంచే మతాన్ని కలుషితం చేయవద్దని చెప్పడమే కాకుండా, హింసాకాండ జరిపే వారిది నిజంగా మత పిచ్చా లేక మద పిచ్చా అని సూటిగా ప్రశ్నించారు.

ఇలా ‘విప్రలభు’ గేయ కథా కావ్యం ద్వారా నాటి రజాకార్ల ఉద్యమ సమయంలో సమకాలీన సామాజిక పరిధితులను నిర్మయంగా ఎలుగెత్తిచాటారు.

ఇలాంటి రచనల ద్వారా ప్రజలను మేల్కొల్పడానికి తనవంతు కృషి చేస్తున్న వరదాచార్యుల వారిపై, నిజాంకు వ్యతిరేకంగా పోరాటం జరుపుతున్నారని, వారిని తన రచనలతో రెచ్చగొడుతున్నారనీ అభియోగం మోపబడింది.

తెలంగాణ విముక్తి కోసం కాళోజీ, దాశరథి వంటి వారితో కలిసి చేసిన నిజాం వ్యతిరేక ఉద్యమంలో పాల్గొన్నవారు వరదాచార్యులు. దాని ఫలితంగా

పోలీసు నిర్వంధాన్ని పొందవలసి వచ్చింది. తాత్కాలికంగా కొన్ని ఘరతులతో కూడిన బెయిల్ లబీంచింది. ఆ తరువాత కుటుంబ సభ్యుల బలవంతం మీద, తనకు ఇష్టం లేకపోయినా మహారాష్ట్రలోని సిరివంచ గ్రామంలో, రెండేళ్లు గడిపారు. ప్రాదురాబాదు విముక్తి కాగానే తిరిగి చెన్నారుకు చేరుకున్నారు.

దేశభక్తి నరనరంలో జీర్ణించుకున్న వానమామలై వారు స్వాతంత్ర్యోద్యమ సమయంలో గానీ, వైనాతో యుద్ధం సమయంలోగానీ ప్రాసిన కవిత్వం జాతికి తరతరాలుగా గుర్తుంచుకోదగినది.

“మానవతా వాదికిన్ మతోన్నాది కీ నాడే
 దాపురించినది యుద్ధము తరిఖికొట్టువలె నేడే
 శాంతిని హింసించుటకై సత్యమును వధించుటకై
 కత్తిగట్టి వచ్చినాడు కలిసుండయ్యాబ్ కనాయి
 పాకిస్తాన్ మనభాయి వారిమేలే మనదోయి
 అనుకొను మన నపార్థమ్మ నొనరిచికొనె నా సిపాయి
 బుద్ధి చెప్పు మాట తీరు బూదిపోయి పస్తీరు
 యుద్ధమునకు సిద్ధపడుడు, ఓర్పు హద్దులను మీరు”

(జయధ్వజం)

అంటూ పాకిస్తాన్ పాశవికత్వాన్ని తిప్పికొట్టుమని ఆవేశంతో పలికారు.
 “యుద్ధాగ్నుల రగులుకొల్పు నూరక యిం పెండారి”
 “కించపరచె మహాత్ములను సిద్ధపరచు మనవారిని” అన్నారు.
 వంచన సహించబోము. “ఇంచుక రుచి చూపవలె నడెట్టిదొ మనకున్న సాము” అంటూ పాకిస్తాన్‌పై తెలుగువారికున్న అక్షణును వెళ్లిబుచ్చారు.

“ఎంగిలి కూటికి భ్రమపడి యిదేశమ్మును విస్తరి
 ముక్కులుగా ఖండించుట కుక్కుపనియొ కద భుట్టో” (జయధ్వజం)
 అంటూ తన మనసులోని ఏవగింపునంతా రెండు మాటల్లో వెలిబుచ్చారు.
 “చిటపట చిటపట చిల్లుచు సెగల పొగల వెలిగ్రక్కుచు

నిటాల నేత్రాగ్నులు దిక్కటూంచలమ్ముల గ్రసింహ”

“పసిపిల్లలు భారతాభిమన్యులగుచు బుసక్కాట్టీరి

ముసలయ్యలు వీర భీషమూర్ఖులై నడుముగట్టీరి..”

పరమశాంతమూర్తి ‘పోతన చరిత్ర’ ప్రాసిన వానమామలై వారు ఇంత రోషావేశాలను తన కవిత్వం ద్వారా వ్యక్తం చేసారంటే ఆయనలో ఎంతటి దేశాభిమానం వెల్లువలై పారుతోంది అని మనకర్థమౌవుతోంది. అందుకే ‘జయధ్వజం’ పుస్తకానికి ముందుమాట ప్రాసిన డా॥ ముదిగొండ శివప్రసాద్ గారు “జాతీయ యుగాని కెత్తిన జయ ధ్వజం” అన్నారు.

గాంధీజీ మరణం విన్న తరవాత చిగురుటాకులా చలించిపోయారాయన.

“అనుకొనలేదు కల్పనైన, నీ మరణ

మగు నిట్టులనుచు బాపూజీ”

“ఆటమ్ము బాంబులకు హడలు పుట్టించునీ

గుండెకాయ తుపాకి గుండు కెట్టు సందిచ్చే” (ఆహ్వానము)

గాంధీజీపై ఈయనకున్న ప్రేమకు, గౌరవానికి “ఆహ్వానము” ఒక మచ్చుతునక.

“రాజ ప్రముఖుడు నైజాము” అంటూ వీరు రాసిన గేయకవిత్వం నిజాముకు తెలుగువారిపై (హిందువులపై) గల కపట ప్రేమకు అద్దం పడుతుంది.

“నైజాము! నైజాము! - నైజము నీకీయాట

ప్రైజుల నిచ్చే విటుగని - వలచితి నిన్ననుపాట

కూరెంతో కారమంత - కుమ్మరించు సమత జూపి

తిన్నవారి కండ్లకెల్లి - కస్మీరును తెచ్చితివే

రక్కసి చేష్టలు చేసిరి - రజ్యోనీవో కాని

ఒక్కాక్కటి తలచికొనిన - ఒళ్లంతా ముండ్లు తేలు

అంటూ నిజాము నవాబు రజ్యోతో కలిసి చేసిన అఫూయిత్యాలను గుర్తు చేసుకుంటారాయన.

“కాలినట్టి యిండ్లల్లో - ప్రేలు మందుగుండ్లల్లో
 వెలగే నీ దీవ్యక్తిరి - చెలగే నీ భవ్యమూర్తి
 అరిగిన మా నాల కెరుక - తరిగిన ప్రాణాల కెరుక
 కాలుగాలు పిల్లివోలె - కష్టపడిన మా కెరుక
 నిజము సర్పరాలా - హజరత్ ఓసాయెబయా!
 రజ్య దయతో నేటికి - రాజ ప్రముఖుడవయ్యా”
 నిజము దాష్టికాల్చి, రజ్యాని పోత్తుహించిన విధానాన్ని దుయ్యబడతారు.
వానమామలై వాలి తెలంగాణ అభిమానం :

“జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ” అన్నమాట వరదన్నగారిలో ముమ్మాటికీ సత్యం. తెలంగాణ ప్రాంతంలోని ప్రతిపల్లి, ప్రతి నగరి, కళాఖండాలు, కొండలు, గుహలు, జాతరలు, సంస్కృతులు, సంప్రదాయాలు, వృత్తులు, పండితులు, పామరులు, కాద్రలు - ఇలా ప్రతి ఒక్కరిపైనా కవికి గల ఆభిమానం ఇంతింతని చెప్పులేనిది. వీరి ఆభిమానం అంతా ‘పోతన చరిత్ర’లో రాశులుగా పోసి, కడుపునిండా విందు చేసారు తెలంగాణియులకీయన. ‘పోతన చరిత్రలో వరదన్నగారు కవులను తమ కావ్యాలను రచించమని అభ్యర్థించారు. ఈ సందర్భంలో ఆయన-

“అదో త్రివర్ష పతాక తా నభయ మిడగ,

చక్రమును దాల్చు వరద హస్తమ్యు వోలె

నట్టి రెపరెపలాడ నీయంబరమున నెరి

స్వతంత్ర భాసూదయ నియతి దెలుపు.”

స్వతంత్ర భారతదేశంలో కవుల బాధ్యతను గుర్తుచేస్తూ, మరోచోట

“త్రివర్ష పరిధాన విశాల రసాల సీమలన్

విడివడె మూగవోయిన సువిశ్రత సత్యపి కోకిలధ్వనుల్”

స్వచ్ఛావాయువులు పీల్చిన కవివుంగవులు తమ మౌనాన్ని విడిచి కోకిల ధ్వనులు చేస్తాన్నాయంటారు.

ఇవి తెలంగాణ విషయానికాస్తే –

“అలితలాపణ్య సకల కళాప్రవీణ

ప్రథిత విజయ విలాస సంస్కృతాణ

భర్తుసందీప్తి రాజ్యాత్మంతముల జాణ

మా తెలంగాణ ముక్కోటి మణులవీణ.”

అంటారు వరదన్నగారు. దాశరథిగారు ‘కోటి రత్నాల వీణ’ అని ఒక కోటికే పరిమితమైతే మన వరదన్నగారు ముక్కోటి మణులవీణ’ అని చెప్పి త్రిగుణితమైన తన అభిమానాన్ని చాటుకున్నారు.

“మా తెలంగాణ పోతన సమాన మహాకవిగాంచు నంతగా

పూత చరిత్ర యయ్యానని భూజసులందరు సంస్తుతింప”

అని పోతనవంటి పుణ్యచరితుని కన్న తెలంగాణ అందరిచేత పవిత్ర చరిత్ర అని పొగడబండుతోందని తన భక్తి ప్రపత్తులను వ్యక్తపరిచారు.

తెలంగాణా పల్లెల వైభవాన్ని వర్ణిస్తూ ఈయన

“అది యొక పల్లెటూరు కలవందొక కొన్ని గృహాలు పెంకుచా

క్లందలఫరించి మోయు టెటులాయని సంస్కృతి భారమెంచి బా

ధండనరు పెన్నటుంబివలె దాపున మౌనులవోలె పూరియిం

డైద నమితాశ వీడు నెడ నీ బరువే తృణ తుల్యమౌ ననన్”

పల్లెటూరి ఇళ్ళగోడలపై సున్నుంతో గీయబడిన చిలుకలు, చంద్రవంకలు, లతాచిత్రాల నుండి ‘కుంపటి వలె నుండ కుక్కుటరాయడు’ ఇల్లెక్కి కూయడం, ముత్యాల చెండల వంటి జొన్నచేలు, కర్షకులశ్రమ, మొదలైనవన్నీ కళ్ళకు కట్టినట్లు చూపించారు మన వరదన్న. పాలుగ్గరికి జాతరను ఈయన వర్ణించిన తీరు మహోద్యుతంగా ఉంటుంది.

“రంగుల గుడారములు, అంగడి వీధుల్లో అమర్చి ఆయా సరుకులు సందర్శకులను ఆకర్షించేలా ఏర్పరచారు.

ముస్తే కచోరాలు బుక్కగుండ, గులాలు, తిరుకుంకుమ, దాసరి బెహోరి

అమరిస్తే, బలిజెగార్ గాజులు, మెట్టియలు, మొదలైనవి, పూసబేరి సవరాలు, ఈర్చెనలు, సూదులు, పూసలు, అద్దములు, ఇక రంగారి వర్తకుడు లక్ష్మీమృలు, బొంగరాలు కోలలు అమర్చారు. కజ్జపుండలు, పొంగరాలు, బత్తిసాలు మొదలైన తినుబండారాలు ఉన్నాయిక్కడ.

శివసత్తుల ఆటలు, పగటి వేషాలు, పులివేషాలు, నెమలిపురి నాట్యాలు, చెంములాటలు, దేవదాసీల ఆటలు ఇలా ఎన్నో విశేషాలు ఆ కాలంలోనే తెలంగాణ జాతరలను గూర్చి తెలియజేస్తాయి. ఇక్కడి తినుబండారాల విశేషాలను కూడా బోనాల ఆచారం ఈయన వివరించారు.

పంట కోతల సమయంలో వనభోజనాలు చేయడం, పొలంలో ఉండే దుర్గాదేవికి పూజచేసి, నల్లావుల పొలతో పొయసం చేయడం అనే తెలంగాణా వారి సంప్రదాయం వరదన్నగారు పోతన చరిత్రలో వివరించారు.

“అద్దరి కట్ట కొమ్ముకుంద్దయువేగ నేగి దుడి తల్లికి బోనము బెట్టి, మిమ్ములం బ్రీర్ధు జెలంగ రమ్మనిరి పోతన గారును వత్తరింతలో” అని అమ్మవారికి బోనం సమర్పించడాన్ని గూర్చి చర్చించారు వరదాచార్యుల వారు.

కాకతీయ సామ్రాజ్య వైభవానికి గుర్తుగా మిగిలిన వరంగల్లు కోటు, వేయిస్తంభాల గుడి మొదలైనవి వాటిని దర్శించేపుడు కలిగే భావోద్యగాల్ని వీరు మానసికంగా అనుభవించి వ్రాసారు.

“కూలిచను కోటతో గుండె కూలిపోవ
బెదరు శిల్పముగని భృతి చెదరి పోవ
చూడలేమని కనుపావ లోడిపోయి
తిరుగు కన్నీటి సుడుల రూపరిమనుంగ”

నిజాముగానీ, అంతకుముందున్న ముస్లిం పొలకుల హయాంలోగాని ప్రాందవ మతానికి, దేవాలయాలకీ, సంప్రదాయాలకీ కలిగిన నష్టం దుఃఖిత మతితో వ్యక్తపరుస్తారు వరదన్న.

“పొలపుంగట్టే తాగొడ్డలి పొట్టజొచ్చి కులపుకట్టేల నన్నింటి కూల్చినట్లు

ప్రాందవుడె తౌరుక్కుని యండజేరి జాతి విద్రోహచర్యలు సల్వనిటుల” హందువులే, తరుకలతో కలిసి జాతి విద్రోహచర్యలు చేస్తున్నారని వాపోయారాయన.

“తులువల్ కన్నుల నిప్పులద్దికొని తుత్తున్నల్ బడన్నైతిన్ తలలం గొట్టిన తోకలూడ్దినను నిధాత్రిన్ దగన్ బూడ్చనే మలిదెబ్బల్ తిని బిట్టుగొట్టిపడి నీయూహ ప్రపంచమ్ముతా నిలచెనబో యెదురాడి కాలజలధిన్ నిర్మిద్ర భద్రాక్షతిన్”

అంటూ “నీచులైన తురుమ్మలు కళ్ళలో నిప్పులు పోసుకుంటూ ముక్కలు ముక్కలు కొట్టి, తలలు, తోకలు నరికేసినా, ఉలిదెబ్బలు తిని ఇంకా గట్టిపడి తమ శిల్ప సౌందర్యాన్ని పోగొట్టుకోకుండా నిలిచి ఉన్నాయని” తమ ఆదేవనని వ్యక్తం చేస్తారాయన.

తెలంగాణా కోసం ఇంతగా పరితపించి, ఉద్యమ కాలంలో తన కవిత్వ ద్వారా ప్రజల్లో చైతన్యాన్ని నింపి, పోలీసు నిర్బంధంతో జైలుకు వెళ్ళి తన దేశభక్తి, స్వస్థానంపై గల ప్రేమను చాటుకున్న మహాకవి మన వాసమామలైన వారు.

ఎంత ఎదిగినా ఒదిగి ఉండే మనస్తత్వం వీరిది. అందుకే నిరాడంబరుడు, నిరహంకారి, వినయశీలి, వాగేశ్వరీ ఉపాసకులూ అయిన ఈయన పోతన చరిత్ర కృత్యాదిలో ఇలా చెప్పుకుని తన సౌశీల్యాన్ని చాటుకున్నారు.

“చదివిన వానివోలె గురుసాహసినోచు మహాప్రబంధ మిం పొదవగ ప్రాయబూనితిని ‘బీ’ యన నా‘యన రాదు’ గాని త్వ త్వద కమలాత్రితుండ, రసభావ పదార్థ మహాకవిత్వ సం పదల నొసంగి యేలవె కృపామతి, జ్ఞానరతీ సరస్వతీ!”

ఇంతటి మహామతియైన వరదాచార్యుల వారిని కన్నతల్లిదండ్రులు ‘శ్రీమతి సీతాంబ, శ్రీబక్షుయ్యశాస్త్ర శ్రీ లక్ష్మీ నరసింహచార్యులు. వీరిది చరిత్ర ప్రసిద్ధమైన వరంగల్లు జిల్లాలోని మడికొండ గ్రామం. గొప్ప పండిత వంశం వీరిది.

వరదాచార్యుల వారి తండ్రిగారు గొప్ప సంస్కృత పండితులు, హౌరాణికులు కూడాను. వరదస్వగారికి ముగ్గురు అన్నగార్లు, ఇద్దరు అక్కగార్లు, పెద్దన్న శీ వెంకటాచార్యుల వారు సంస్కృత భాషానిధి. వీరు బహుభాషా కోవిదులు. ఆధునిక గణిత శాస్త్రంలో దిట్ట. వీరు గాంధేయవాది. వీరు నిరాడంబరులు ఎచ్చటికీ వచ్చేవారు కారు. అయినా దేశభక్తి పరులు. ఎప్పుడూ ఖద్దరు కట్టేవారు.

తర్వాతి వారు లక్ష్మణాచార్యులు గారు. వీరు కూడా బహుభాషా పండితులు. తర్వాతే దాంతశాస్త్రాలలో నిష్టాతులు. వీరు కొంతకాలం ‘ఆహిరాజుగారి’ ఆస్తాన విద్యాంసులుగా ఉండేవారు. ఈ కాలంలో ఆయన కోయభాషకు లిపి, వాజ్యయములను కొత్తగా సృష్టించారు. ‘ప్రకృతిరాగము’ అనే తెలుగు ఖండ కావ్యమును, సంస్కృతంలో అనసూయా నాటకమును రచించారు. మూడవ అన్న జగన్నాథాచార్యులు గారు. వీరు సంస్కృత, ఆంధ్ర, ద్రవిడ భాషా కోవిదులు.

శీ వానమామలై జగన్నాథాచార్యులః

జగన్నాథాచార్యుల వారు సంస్కృత, ఆంధ్రభాషా పండితులు. ‘కార్యాసలక్ష్మీ’ అనే నాటకాన్ని రచించారు. ఈ నాటకం ముద్రణకు రాకముందే ఎవరిచేతనో తస్కరించబడింది.

‘రైతు రామాయణము’ అనే పేరుతో వీరు 3000 పద్మలతో మహోకావ్యాన్ని ప్రాశారు. ఆనాటి వ్యవసాయ పద్ధతులు, రైతులు పదేకష్టం ఇందులో కళ్ళకు కట్టినట్లుగా చూపించారు.

తెలంగాణా ప్రాంతంలోని భూస్వాముల చేతిలో రైతులు ఎలాంటి కష్టాలు పడుతున్నారనేది వీరు తన హృదయంలోని ఆశ్రతనంతా రంగరించి ప్రాసారు. వీరి రైతు రామాయణంలోని కొన్ని ఘుట్టాలకు ఉదాహరణలు మనకు, పూర్వపు “శీకృష్టదేవారాయ ఆంధ్ర భాషానిలయం”లోని చిత్రపటాలు, ఎద్దుల బదులు రైతులనే కాడికి కట్టి బలహీనతను, బానిసత్యంగా మార్చి నిజాం పాలకులు వారితోపాటు భూస్వాములు ఎంతటి అరాచకం సృష్టించారనడానికి ‘రైతు రామాయణం’ పెద్ద నిదర్శనం.

వ్యవసాయం వృత్తిగా చేసుకున్నారు జగన్నాథాచార్యుల వారు. రైతులతో కలిసి మెలసి తిరిగేవారు. అందువల్ల వారి భాష, జీవిత విశేషాలు, కష్టానిష్టాలు బాగా దగ్గరగా పరిశీలించగలిగారు.

రైతు రామాయణంలో ముఖ్య కథానాయకుడు సాగరయ్య అనే కష్టజీవి. జమీందారు ఆగడాలను కట్టడిచేసి ప్రజలను కాపాడడానికి ఆయన ఎప్పుడూ కష్టానిష్టాడిందేవాడు. ఇంగితం తెలిసినవాడు. లోతైన ఆలోచనలు గలవాడు. సేవాతత్త్వం కలవాడు.

“కలదొక కష్టజీవియట, కాపువనంపుగృహస్థ గ్రామపె త్తల జమిదారు కుట్టలు కుతంత్రము లెప్పటి కష్ట వేయిక స్నుల - గని పెట్టుచూరి ప్రజనొప్పిని సౌంతపు నొప్పిగా నెడం దలచి స్వజాతి సోదరుల ధర్మపు హక్కులకై తలడ్డిడున్”

ప్రజల కష్టాన్ని తనకష్టంగా భావించడం, ధర్మంగా రైతుల హక్కులకు ఏమైనా భంగం కలిగితే తన తల అడ్డపెట్టయినా పోరాటి కావడేవాడు.

ఇది శీరాముని లక్షణం. రైతు రామాయణానికి నాయకుడైన రైతు తన జాతివారి క్షేమమే తన క్షేమంగా భావించేవాడు. దేశ సంపదలో సింహభాగం వ్యవసాయ ఉత్పత్తులదే. దీన్ని సృష్టించేవాడు రైతు. అందుకే ఇతని జీవిత గాధ ఇతివృత్తంగా ఈ కావ్యం ప్రాసారు. ఇందులో రామాయణంలో లాగానే ఆరు కాండలు, శిశుకాండ, విజయ కాండ అనేవి ఆరు రైతు జీవితానికి అద్దం పడతాయి.

తెలంగాణా మాండలికాలు ఎన్నో ఇందులో ఉపయోగించి జగన్నాథాచార్యులు తమ తెలంగాణా ప్రాంతీయ భాషాభిమానాన్ని చాటుకున్నారు. ‘రైతు రామాయణం’ సృష్టికర్త అయిన వీరిని ‘రైతు వాల్మీకి’ అనే బిరుదుతో సత్కరించాయి ఎన్నో సాహిత్య సంస్థలు.

ఇలా వానమామలై సోదరులు తెలంగాణా ప్రాంత భాషా సాహిత్యాల అభివృద్ధి వికాసాల కోసం మహత్తర కృషి చేసారు. తెలంగాణా

విమోచనోద్యమంలో ప్రత్యక్షంగా పాల్గొని నిర్భంధంలోకి వెళ్ళివచ్చినవారు వరదాచార్యుల వారు. ఈ ప్రాంత ప్రజలు అందునా రైతులు ఎలాంటి బానిసత్యానికి గురవుతున్నారనేది తన కలం ద్వారా ప్రపంచానికి చాటి, నిజాముల, జమిందారుల నిరంకుశత్యాన్ని బాహ్య ప్రపంచానికి చాటిన మౌనయోగి జగన్నాథాచార్యుల వారు.

‘పల్లె అనగానే కవిగారి కలం విల్లులా మారి ఘూలబాణాల జల్లులు కురుపిస్తుంది. “భరతమాత పల్లెల్లో ఉంటుందన్న” మహాత్ముని మాటను కవితారూపంలో తెలియచేసిన గొప్ప రైతు ప్రేమికుడు మా జగ్గన్న’ అని అప్పటి ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆస్థానకవి, మహాకవి దాశరథి ఈ కావ్యానికి ప్రాసిన పీఠికలో జగన్నాథాచార్యుల వారిని ప్రశంసించారు.

“పంటలక్ష్మీకి తొలియాట పట్టు
బక్కకాపు జనముల పాలిటి బంగారు గట్టు
కదుపు మొత్తాలు పురికట్టు
కాటకాలు కరువులరిగట్టు
అది పెరటి కల్పకపు చెట్టు
పట్టణముల ఆయుపుపట్టు పల్లెపట్టు
అదియేలేక నగరజీవి ఆటకట్టు”

పల్లెటూళ్ళ ప్రాముఖ్యతను, అవిలేక పోకపోతే నగరాలకు ఆయువే లేదను విషయాన్ని చిన్నచిన్న పదాల్లో మనసుకు హత్తుకునేలా చెప్పారాయన.

ఇందులోని పద్యాలు ప్రజలనోళ్ళలో నాట్యం చేసేవి ఆ రోజుల్లో. ఈ కావ్యానికి ‘జాశువపంట’ అదే పేరుతో పీఠిక రాశారు డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి గారు. అందులో “మాండలికాలను బండ్ల కెత్తడం పీరి వినూత్తు స్వరం. తెలంగాణ గ్రామ జీవనం ఎన్నెన్ని అంచులు తీర్చుకున్నది! పల్లీయుల ప్రాకృతిక స్వచ్ఛత ఎన్ని మీగడలు పేర్చుకున్నది! జగన్నాథాచార్యుల వారి దార్శనికత ఎంత సుసూక్ష్మమో అంత విహాయసవిపులం” అంటూ అభివర్ణించారు.

రైతు రామాయణాన్ని ‘తెలంగాణా మాండలిక పదకోశం’గా భావించి తెలుగు పద సాహిత్య సమితి, నెల్లారు వారు ఆయనను రైతు వాల్మీకి’ బిరుదుతో సత్కరించారు.

ఎంతో గొప్ప సాహిత్య కృషి చేసిన జగన్నాధాచార్యుల వారికి రావల్సినంత పేరు రాకపోవడం శోచనీయమే. అయినా ‘రైతు వాల్మీకి’గా ఈయన తెలుగు వారి హృదయాల్లో శాశ్వతంగా నిలిచి ఉంటారు.

గొప్ప పండిత వంశంలో పుట్టిన వానమాములై సోదరుల పాండిత్యంతో పాటు దేశభక్తిని, తమ భాషా సంస్కృతుల పట్ల అభిమానాన్ని రంగరించుకుని నాటికీ, నేటికీ, ఏనాటికీ చెరిగిపోని గొప్ప సాహిత్యాన్ని సృష్టించారు. వీరు తెలంగాణా ప్రజల గుండెల్లో శాశ్వత స్థానాన్ని సంపాదించుకున్నారు.

జయంతి తే సుకృతినో రససిధ్మః కవీశ్వరాః

నాస్తి తేషాం యశః కాయే

జరామరణ జం భయమ్

లక్ష్మీ సుధాకర్

98496 85002

మువ్వనైల జెండా కోసం ప్రాణాలర్పించిన బత్తిని మొగిలయ్య గౌడ్

నిజాం నిరంకుశ పాలనలో ఒంటి చేత్తో రజాకార్లను ఎదుర్కొని మువ్వనైల జెండా రెపరెపలాడటం కోసం ప్రాణాలర్పించిన గొప్ప దేశభక్తుడు బత్తిని మొగిలయ్య గౌడ్.

1918 జనవరి 2న వరంగల్ కోటలో ముల్లయ్య - చెన్నమ్మ దంపతులకు బత్తిని మొగిలయ్య గౌడ్ జన్మించారు. అక్కడే ఉన్న ప్రాథమిక పారశాలలో 4వ తరగతి వరకు చదువుకున్నాడు. చిన్నతనం నుండే కులవృత్తి అయిన కల్లు గీయడం నేర్చుకున్నాడు. ఆయన భార్య లచ్చమ్మ

భారతదేశాన్ని బ్రిటిష్ వారి దాస్య శృంఖలాల నుండి విముక్తి చేయడం కోసం ప్రజలు ఉద్యమిస్తున్న రోజులవి. కానీ పైదరాబాద్ నిజాం సంస్థానంలో ఉన్న తెలంగాణ ప్రాంతంలో మాత్రం స్వాతంత్ర పోరాటం చేయవద్దని నిజాం ఆంక్షలు విధించాడు. అంతేకాక, భూమిమీద పన్నులు వసూలు చేసినట్లు, కల్లు మీద, తాటి చెట్ల మీద పన్నులు వసూలు చేసేవాడు. పన్న కట్టని గొడలను నిర్మింధించి చితకబాదే వారు నిజాం పోలీసులు.

బత్తిని మొగిలయ్య గౌడ్, ఆయన అన్న బత్తిని రామస్వామి గౌడ్లిద్దరు

జననం:	
1918	
జనవరి 2	
మరణం:	
1946	
ఆగస్టు 11	

ఆర్య సమాజంలో చేరి నిజాం వ్యతిరేక పోరాటంలో పాల్గొంటూ ఉండేవారు.

1946లో వరంగల్ జిల్లాలోని మదికాండ గ్రామంలో 12వ జాతీయ అంధ మహాసభలు జరిగాయి. ఆ సభలో తెలంగాణలోని ప్రజలందరూ ప్రతి ఆదివారం త్రివర్ష పతాకాన్ని ఎగుర వేయాలని తీర్మానించారు. ఆ తీర్మానం మేరకు బత్తిని సోదరులు ప్రతి ఆదివారం వరంగల్ కోట పైన ముఖస్నేల జెండాను ఎగరవేశేవారు.

ఎప్పటిలాగే 1946 ఆగస్టు 11న ఆదివారం ఉదయం ఏడున్నర గంటలకు భూపతి కృష్ణమూర్తి, ఎం.ఎస్. రాజలింగం, హాయగ్రీవాచారి తదితర నాయకులతో వరంగల్ కోటలో త్రివర్షపతాకాన్ని బత్తిని సోదరులు ఎగుర వేయించారు. ఆ తర్వాత ఆ నాయకులందరినీ బత్తిని రామస్వామి గౌడ్ తన ఇంటికి చాయ్ తాగడానికి పిలిచారు. జెండా ఎగుర వేయగానే బత్తిని మొగిలయ్య గౌడ్ వ్యవసాయ పనులు చేయడానికి గాను తన పొలానికి వెళ్లి పోయాడు. నిజాం పాలనలో జెండా ఎగురవేయడం కూడా నిషేధించారు.

వరంగల్ నగరంలో ఉన్న రజాకార్ల నాయకుడు కాసిం ఘరీఫ్కు వరంగల్

కోటలో జాతీయ జెండాను ఎగురవేసిన సమాచారం తెలిసింది. వెంటనే అతడు 200 మంది రజాకార్లను, నిజాం పోలీసులను వెంటబెట్టుకొని వెళ్లి జాతీయ జెండాను దించి, కాళ్ళతో తొక్కి కాలు పెట్టాడు. అంతటితో ఆగక జాతీయ జెండా ఎగురవేసిన వారి సమాచారం కనుక్కొని, వారంతా బత్తిని రామస్వామి గౌడ్ ఇంట్లో చాయ్ తాగుతున్నారన్న విషయం తెలుసుకొని వారిని చంపడానికి ఆ ఇంటి వద్దకు వెళ్లారు. విషయం పసిగట్టిన భూపతి కృష్ణమూర్తి వెంటనే కాంపాండ్ వాల్ గేట్కు గొళ్లెం పెట్టి నాయకులందరినీ రక్షించే ప్రయత్నం చేశాడు. బయటినుండి రజాకార్లు రాళ్ళతో దాడి ప్రారంభించారు. తన అన్న ఇంటిపై రజాకార్లు దాడి చేశారని సమాచారం పొలంలో ఉన్న బత్తిని మొగిలయ్య గౌడ్కు తెలిసింది. వెంటనే పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చి ఇంటి వెనక నుండి వెళ్లి చూరులో ఉన్న కల్లు గీనే కత్తి, తల్చుర్ తీసుకొని అభిమన్యుడిలా రజాకార్లపై విరుచుకుపడ్డాడు. దీంతో బెంబేత్తిన రజాకార్ల సైన్యం ప్రాణభయంతో తోకముడిచింది. ఒక్కడి చేతిలో ఓడిపోయామన్న విషయం ప్రజలకు తెలిస్తే పరువ పోతుందని ఒక గంట తర్వాత మరికొంత బలగాన్ని వెంటబెట్టుకుని మళ్ళీ వచ్చి కత్తులు, బరిసెలతో విరుచుకుపడ్డారు. కాసిం ఘరీఫ్ బల్లెంతో మొగిలయ్య గౌడ్ గుండెలో పొడిచాడు. అక్కడికక్కడే ఆయన వీర మరణం పొందారు.

వరంగల్ లోని జె.పి.ఎన్ రోడ్ లో 1954లో ఆయన స్వారకార్థం మొగిలయ్య స్వారక భవనాన్ని ప్రభుత్వం నిర్మించి నివాళులర్పించింది.

మీర్యమాముల దొత్తులైయ హర్ష

94410 39146

భక్తి 'భావనా' కేంద్రం భావానంద పాండురంగ క్షేత్రం

స్థిరిదానంద స్వరూపమైన పరబ్రహ్మతత్త్వం నిత్యసత్య చైతన్య అవతారమూర్తిగా ఆవిర్భవించి, తత్కాలీన సమాజంలో పెల్లుబికిన అనేకరకాల అవలక్షణాలను తొలగించి, ఉత్తమ సంస్కారాలను అందించి, జాతిని జాగ్రత్తపరచి, తన ప్రభావాన్ని కొన్ని తరాల వరకు కొనసాగించి నిష్ప్రమిస్తుంది. “యదాయదాహి ధర్మస్య....” అన్న శ్రీకృష్ణ పరమాత్మని అభయప్రదాయక పరదానానికి, ప్రతిజ్ఞకు లక్ష్మిం ఇదే. రామకృష్ణాది అవతారాలైనా, రామకృష్ణ పరమహంసైనా, ఆదిశంకరులైనా, భావానంద భారతీ భగవత్పాదులైనా... మహాత్ములందరి అవతారభూమిక ఒకటే. నిర్మమత్వంతో తమ కర్తవ్యాలను నెరవేచి సముస్తత ఆదర్శాలను నెలకొల్పి నిష్ప్రమించడమే ఆయా అవతారాల ఆంతర్యం.

20వ శతాబ్దపు తొలి ఉపోదయ వేళలో యావద్భారతజాతి ఆత్మవిస్మృతి పథంలో పడి కొట్టుమిట్టడుతూ అల్లకల్లోలంగా తయారైంది. దేశమంతా స్వేచ్ఛ సమరానికి సంసిద్ధమై ఉంటే, తెలుగు నాట మరీ ముఖ్యంగా తెలంగాణ సీమను అవిద్య, అజ్ఞానం, మూర్ఖనమ్మకాలు, అభ్రద్రతాభావం, దారిద్ర్యంవంటి దుర్భ

రుగ్మతలతో బాటు నైజాం నిరంకుశపాలన, రజాకార్ల ఆగడాలు, కమ్యూనిష్టుల తిరుగుబాటువంటి అనేక దురంతాలు కట్టి కుదిపేశాయి. ఈ స్థితికి తోదు పేగు, మలేరియా, కలరా వంటి అంటువ్యాధులు ప్రబలి తెలంగాణ పల్లెసీమలను అస్తవ్యాసుంగా మార్చివేశాయి. నైరాశ్యానికి గురిచేశాయి. ధనమన ప్రాణాలకు భద్రత లేకుండాపోయింది. భక్తిజ్ఞన వైరాగ్యాలు, తపము, జపము, భజనలాంటివి సామాన్య ప్రజానీకానికి కనీసం ఊహలలో కూడా లేని విషయాలైనాయి.

సరిగ్గా ఇలాంటి విపత్కుర పరిస్థితులలోనే విష్యంశసంభూతులైన ఏకాదశావతారంగా శ్రీశ్రీశ్రీ భావానంద భారతీస్వామివారి అవతార ఆవిర్భావం జరిగింది. శ్రీస్వామివారి జీవితాదర్శాలను తరచిచూస్తే, వారి బోధనలను - సాధనలను పర్యాలోచిస్తే వారు నెలకొల్పిన ఉత్తమ సంప్రదాయాలలో ఏకాన్నింటినేనా ఆచరించగలిగితే మానవుడే మహాత్ముడౌతాడన్నది అక్కరసత్యం. శ్రీస్వామివారు అనుష్టించి చూపిన సాధనలను, ప్రవచించిన బోధనలను

అక్కరాలా ఆచరించి చూపిన బ్రహ్మాలీ అప్పాల విశ్వనాథశర్మగారు (స్వామివారి పూర్వావ్యాప్తమ పుత్రులు) మహాత్ములై మరొకతరానికి శ్రీవారి సందేశాలను ఆచరణాత్మకంగా అందించారు. శ్రీరామకృష్ణ పరమహంసలాగా స్వామివారు సిద్ధాంతకర్తలైతే, స్వామివివేకానందుల లాగా మహాత్మ విశ్వనాథ గురుదేవులు అనుష్ఠాన వేదాంతిగా వెలుగులీనారు. శ్రీకృష్ణాద్యైత సిద్ధాంత స్థాపక ప్రవక్త స్వామివారైతే, ఆ సిద్ధాంతానికి ఆచరణాత్మక ప్రయోగశీలి, భాష్యకారులు విశ్వనాథులవారు.

జరవయ్యవ శతాబ్దిపు తొలి ఉషోదయ రేఖలు జగత్తిని జాగ్రుతి చేస్తున్న వేళ, సైజాం కరకు నియంత్రుత్వ పరిపాలనలో, రజాకార్ల రాజుల భయంతో తెలంగాణా ప్రజలు మగ్గి మరలమల మాడుతున్న వేళ ఒక ఆధ్యాత్మిక తేజోమూర్తి అవతరించి కొత్త శతాబ్దినికి జ్ఞాన భిక్షునందించి తన కర్తవ్యాన్ని నిర్మలంగా నిర్వహించారు.

మారుతున్న సామాజిక విలువల నేపథ్యంలో భారతీయుల భక్తి భావనా బలసంపదను తెలంగాణా ప్రజల వ్యాదంతరాలలో నింపి, సక్రమ పద నిర్దేశకులై నిప్పుమించిన ఆ పరిప్రాజక శ్రేష్ఠులే శ్రీభావానంద భారతీస్వామి.

మెదక్ జిల్లాలోని (నేటి సిద్ధిపేట జిల్లా) మరుకూకు ప్రాంతంలో శ్రీ పాండురంగాశ్రమ వ్యవస్థాపకులై నిరతాన్వదానం, నిరంతర నామ సంకీర్తనలతో ఆర్జన పరాయణతను - భక్తిభావ తత్త్వతరను ఏకకాలంలో చాటిన స్వామి వారి జీవితం - తరతరాలకు ఆదర్శప్రాయం.

“నాదం - సాదం” స్వామివారి నినాదాలు. నిత్యభక్తి సంకీర్తనలతో అపర వండరీపురాన్ని, నిరతాన్వదానంతో అపర కాశీక్షేత్రాన్ని ఆశ్రమంలో ఆవిష్కరించిన స్వామివారి ఆదర్శం - అందరికీ అనుసరణీయం. ఈనాటికీ ప్రతినిత్యం భగవన్యామ సంకీర్తనం ఆశ్రమ ప్రాంగణంలో మార్కోగుతుంది. అతిథులకు, అన్నార్థులకు నిత్యాన్వదానం నిర్విరామంగా కొనసాగుతుంది. ప్రతి యేటా ఆషాధమాసంలో ఆషాధ ఉత్సవాలు ఘనంగా జరుగుతాయి. తొలి

వికాదశి (ఆషాఢ శుద్ధ వికాదశి) రోజున, రోజంతా వేలాదిమంది భక్తులు ఉపవాసాలు, జాగరణ జరిపి, ద్వాదశి ఉదయాన తృప్తిగా భోజనాలు చేస్తారు. మెదక్, పరిసర జిల్లాలనుండి వచ్చిన దాదాపు 15-20 వేలమంది ఈ అన్న సంతర్పణలో పాల్గొంటారు.

పరమ పూజ్యశ్రీ భావానంద భగవత్పాదులకు నామస్నరణ పైనే ఎక్కువ మక్కువ. కనుకనే

హరే రామ హరే రామ రామ రామ హరే హరే!

హరే కృష్ణ హరే కృష్ణ హరే కృష్ణ హరే కృష్ణ హరే హరే!

అనే దివ్యానామామృతాన్ని తాను ఉపాసించి భక్తులకు, అంతేవాసులకు ఉపదేశించారు. స్వామివారి పాదసేవతో పావన జీవనం గడిపిన పాండురంగాశ్రమవాసులు, కీంశే॥ శ్రీఈశ్వరయ్య, యశోదమ్మ, నర్సమ్మగారలు నిరంతర నామస్నరణచే తరించారు.

శ్రీస్వామివారి మాటల బాటలోనే పయనిస్తూ శ్రీ అప్పాల విశ్వాధశర్మగారు ‘నామస్నరణ’లో –

“రామనామము జనమనోరంజికమ్ము

రామ నామము మోక్షసామ్రాజ్యికరమురీ”

అని చాటుతూ –

“కలిని ఔడశ నామముల్ గలవు జనుల

సుధరింపగ విధి దెల్పు నిధరితి

నోట నెవ్వడు సార్థక్తికోటి జపము

సేయునో వాడు హరిని తాజేరు నరుడ!” అని ప్రబోధించారు.

నామమే భక్తులపాలిటి కల్పతరువు, గురువు రక్షణ కవచం కూడా. అందుకే ‘నామస్నరణ’లో శ్రీశర్మగారు ఇలా ప్రబోధించారు.

“తారకమ్ము మనశ్శృధి కారకమ్ము

ఘోరసంసార జలధి సంతారకమ్ము

పాపతాపాది బాధా నివారకమ్ము

కరము సౌభాగ్య సంపూర్ఖకమ్ము నరుడ!?”

శ్రీ భావానంద భారతీ భగవత్పాదులు అన్నాన్ని సాక్షాత్ పరబ్రహ్మ స్వరూపంగా సంభావించడమే కాకుండా అన్నదాన ప్రతాన్ని జీవన కర్తవ్యంగా ఆచరించి తమ ఆర్త్ర్మాణ పరాయణత్వాన్ని చాటుకొన్నారు.

“దేహపోషణకై ఎక్కువ ఆశపడకండి. రుచికై తినకండి. ఆకలికై భుజించండి. బీదలను కన్నబిడ్డలవలె ఒక కంట చూడండి. భోజనం దుర్మినియోగం కానివ్యకండి. తల్లిదండ్రులను సేవించండి”. అని చాటిన స్వామివారి ఈ ఉపదేశం వెనుక సర్పోపనిషత్తుల సారాంశమంతా నిబిడీకృతమై ఉంది.

నాద మహామతో కలి బాధలేలా దూరం చేశారో స్వామివారు ప్రసాద వితరణతో ఆకలి బాధలనూ అలాగే రూపు మాపారు. అన్ని దానాల్లోకి అన్నదానాన్ని మించిన గొప్ప సంస్కారం మరొకటి లేదన్నది స్వామివారి అభిమతం. మనం స్వీకరించే ఆహారం న్యాయ్యార్జితమై ఉండాలనేది వారు ఏర్పరచిన మరో నియమం. అధర్య మార్గంలో సంపాదించిన సొత్తుతో పంచభక్త్యపరమాన్నాలు భుజించేకన్నా న్యాయపథంలో నడచి అంబలి తాగి బతకడం ఎంతో మేలన్నది వారి అభిప్రాయం. ఆశ్రమ నిర్వహణ, అన్న సంతర్పుణలకు ఎన్ని అవరోధాలెద్దురైనా పరమాత్మని తప్ప మానవమాత్రులెవరినీ యాచించని దృఢసత్య సంపన్నులు వారు. ఆశ్రమానికి వచ్చేవారు ఊరికే తిని కూర్చోకుండా విధిగా భగవన్నామ సంకీర్తనం చేయాలన్న స్వామివారి నిర్ణయం. నాదసాదాలకు చక్కని సమస్యయాన్ని కల్పిస్తూ ఆధ్యాత్మిక, ఆరోగ్యకర జీవన విధానానికి దారిచూపేడుతుంది శ్రీ పాండురంగాప్రమం.

‘త రామః’, ‘చి రామః’, ‘హ రామః’, స్నృరామః అనేవి ఆటవికుల వృత్తిపరమైన మాటలు. అయితే వృత్తి నెపంగా వాళ్ళు ‘రామ’ స్నృరణ కూడా చేసినట్లయింది. అందువల్ల పరమపదానికి యోగ్యులయ్యారట. ఒక బోయవాడు వాల్మీకి కావడం వెనుక “మరా” అనే నామ సాధనే ఉందని కొంతమంది

పెద్దలు చెబుతుంటారు. నిజంగా భగవానుడు ఎంత అకారణ కరుణాకరుడో దీనివల్ల తెలుస్తుంది.

అయితే - అజ్ఞతంగా చేసిన నామస్వరణ వల్లనే ఇంత ఘలితం ఉంటే, భక్తితో చిత్తశుద్ధితో, శ్రద్ధాబద్ధ బుద్ధితో చేసిన నామ స్వరణకు ఘలితం ఇతోధికంగా ఉంటుందని ఘలితాంశం. ఇందుకు గీతావాక్యమే ప్రబల ప్రమాణం.

"అనన్యాశ్చింతయంతోహం యే జనః పర్యపాసతే !

తేషాం నిత్యాఖియుక్తానాం యోగక్షేపం వహమ్యహం!" (గీత. 19/22)

భగవంతునికి ఆయన నామానికి మధ్య తేడా లేదు. కనుక నామస్వరణతో భగవత్ స్వరూప్యాన్ని సాధించవచ్చు. “శివమహాదేవేతి సంకీర్తనే సారూప్యం” అన్నారు ఆదిశంకరులు. మరో కోణం నుంచి ఆలోచిస్తే - భగవానుని కన్నా ఆయన నామానికి మహిమ ఎక్కువేమో అనిపిస్తుంది. కృష్ణార్జున యుద్ధ సందర్భంలో కృష్ణ స్వరణతోనే కృష్ణాణి ఎదురొచ్చగలిగాడు. అర్జునుడు రామాంజనేయ రణ సన్నివేశంలో రామస్వరణే అప్రంగా చేసుకొని రాముణ్ణి ప్రతిఫుటించగలిగాడు హనుమంతుడు. ఏమైనా నామస్వరణ చేసే భక్తునిదే అంతిమ విజయమన్నది సారాంశం.

భక్తుడు భగవంతుని ప్రతిరూపమే. భ్రమర కీటక న్యాయం వలె భక్తుడు భగవంతుడు కావడమనేది ఒక పరిణామక్రమం. భక్తుడై భగవంతునిగా పూజలందుకొంటున్న హనుమంతుడే ఇందుకు సరైన సంకేతం. “బ్రహ్మవిత్త బ్రహ్మావ భవతి” అని శాస్త్ర ప్రమాణం.

దీక్షతో చేసే మహా మంత్రోపాసనల వల్ల కలిగే ఘలితం నామస్వరణ వల్ల కూడా కలుగుతుంది. పైగా మంత్రాలు మానస మనసీయాలు, గోవనీయాలు. కాని భగవన్యామానికి అలాంటి నిబంధనలు లేవు. దాన్ని వైఖరీ రూపంలో బిగ్గరగా చెప్పాచ్చు. (నోరు నొవ్వంగ హరికీర్తి నుడువడేని - పోతన). మనసా వాచా స్వరించి తరించడానికి వీలయ్య సులభోపాయం భగవన్యామం. నేటికాలంలో మనిషి మనీషిగా సాంకేతికంగా యాంత్రికంగా ఎంత ఎదిగినా

జన్మ తరించడానికి ఏ యంత్రమూ అక్కరకు రాదు. దానికి ‘నామమంత్రమే’ కావాలన్నది స్వామి వారి సందేశం.

స్వామివారి జీవన గమనంలో ప్రతిఘట్టంలోనూ నాద సాధాలకు సముచిత స్థానం ఉంది.

వారి బాల్యం (దాదాపు 8 ఏళ్ళప్రాయం)లో వారి తల్లి అన్నం వండడానికి గిస్సెనిండా బియ్యం పోసుకొని కదుగుతుంటే వారి తండ్రిగారు మాసి “ఇన్ని బియ్యం ఎందుకు? ఉన్నవారికి తగ్గట్లుగా వండితే సరిపోతుంది కదా!” అని సహజ ధోరణిలో ప్రశ్నిస్తే పక్కనే ఉన్న నారాయణుడు (స్వామివారి పూర్వాప్తము నామధేయం) “అమ్మా! అన్నం మన కొరకు మాత్రమే వండుతుంటే ఎలా? అతిథులెవరైనా వస్తే పిడికెడన్నమైనా పెట్టడానికి ఉండొద్దా?” అనేవారట. తండ్రి గారిది సంసార నిర్వహణా భారమైతే తనయునిది విశ్వసంసార దురంధరత్వం కదా!

నిజంగానే అసంక్లిష్టంగా అతిథులు రావటం వండి వార్చిందంతా అయిపోవడం తల్లిదండ్రులనే ఆశ్చర్యపరిచేధట. నారాయణ బాబాగా గార్వాస్తు ధర్మాన్ని నిర్వర్తించినా, తురీయాశ్రమాన్ని స్వీకరించి పరిప్రాజకులైనా అనుయాయులకు, అతిథి అభ్యాగులకు, పేదసాదలకు అన్న తృతీణి అనుభవించేవారు. వితరణలోనే ఆనందాన్ని, భావానంద యతీంద్రులు.

“అభ్యాగతః స్వయం విష్టు” అనే సద్గ్యావనతో అర్థరాత్రి అపరాత్రి అనిలేక వచ్చిన వారందరికి అలుపుసాలుపు లేకుండా వండి వడ్డించడమే ఆశ్రమవాసుల కర్తవ్యంగా మారింది. ఇద్దరు ముగ్గురికని వండిన పదార్థాలు ఇరవై ముపై మందికైనా సరిపోవడం, అక్కయపాత్రలాగా భోజనపాత్రలలో ఆహారం సమృద్ధిగా ఉంచి హరాత్తుగా వచ్చిన వారందరికి భోజనాలు సమకూరడంవంటి వింతలు ఆశ్రమవాసులకు వింతేమీకాదు.

నామమహిమతో స్వామివారి జీవిత చరిత్రలో ఇలాంటి ఘుటనలు కోకొల్లలు. శిఘ్రయలకు, అతిథులకు భోజనం విషయంలో ఇబ్బంది కలిగించడం ఇష్టంలేకనే

స్వామివారు తమ వానప్రస్థాత్రమ ధర్మంలో అపక్షాహరాన్ని (ఉడికించని ఆహరాన్ని) తీసుకోవడమనే నియమాన్ని సదలించారు.

వారు అపక్షాహరాన్ని స్వీకరిస్తే ఆశ్రమ ప్రాంగణంలో పాయ్యారాజేసే అవసరమే లేకుండా పోయింది. ఆబాలవృద్ధులు కందమూలాలు తినవలసి వచ్చింది. అన్నార్థులైన ఇతర భక్తులకు ఆశ్రమ ప్రవేశం దుష్టరమైపోయింది. ఇదంతా గమనించి స్వామివారే భగవత్త్రేరణతో తమ నిర్ణయాన్ని మార్చుకొని యథావిధిగా అన్న సంతర్పణ విధానాన్ని కొనసాగించారు.

తెలంగాణను ఆధ్యాత్మిక భక్తిభావంతో ఓలలాడించిన భావానంద భారతీ స్వాముల జీవనం అతిపవిత్రమైనది. తమ భక్తులనేకాక సమస్త ప్రజాసేకాన్ని నిర్మాజ ప్రేమతో అలరించిన స్వామివారి జీవితం మహేశాన్నత మానవతా దర్శాలకు నిలయమైనది. అఖండ వైరాగ్య సంపన్ములు, అపార త్యాగధనులు, భావనాబల సంపన్ములు భావానంద యతీంద్రులు. దీనజన బాంధవులుగా అన్నార్థుల పాలిట నిత్యాన్నదాతగా, నిలిచిన స్వామివారు.

తీర్పిదిద్దినట్టుండే అయిన సౌష్టవం, నిలిమేఘచ్ఛాయతో అలరారే దేహం, అపారకరుణామృతాన్ని ప్రసరింపజేసే నేత్రద్వయం, అంతులేని ప్రశాంతతకు ఆలవాలమైన వదనారవిందంతోబాటుగా వక్షస్తలంపై శ్రీవత్స లాంఛనమైన పెద్ద పుట్టుమచ్చతో సాక్షాత్కుగా భూమిమై చరించే “విష్ణువితదే” అనిపించేవారు భావానందుల వారు. వారి పూర్వాత్మకమ నామధేయం అప్పాల సత్యనారాయణ, అందుకే భావంలోను, పూర్వాత్మకమ నామంలోనూ అక్షరాలా విష్ణుకల్పించి, విశుద్ధ మనసుండ్రి భావానందుల వారు భాసిల్పినారు. భక్తులందరూ కారణజన్మించేన, శ్రీవారిని ఆత్మబంధువుగా సంభావించి, వారి సందేశాలను అనుసరించేవారు.

తెలంగాణ సీమలోని వరంగల్లులో (నేటి వర్గల్ మండల కేంద్రం సనాతన వైదిక బ్రాహ్మణ దంపతులైన శంభయ్ రత్నమ్మల గర్భశుక్తి ముక్తాఫలంగా జన్మించారు సత్యనారాయణగారు, రత్నమ్మగారి కలలో ఒక దివ్య పురుషుడు కనబడి మామిడి పళ్ళ గంపనందించి ‘ఇవన్నీ నువ్వుతిను’ అంటూ

మాయమైపోయాడట. ఆ దివ్య స్వప్న విశేషఫలమేమో అదే నెల ఆమె గర్భాన్ని దాచ్చింది. శంభయ్యగారి నిరంతర శుంభు సేవా ఫలితంగా 1899వ సంవత్సరం అక్టోబర్ నెలలో పండంటి బిడ్డడు కలిగాడు. అతనే మహాత్ముడైన భావానంద భారతీ స్వామిగా పరిణతి చెందాడు.

ముద్దులొలికే పనివాని ఛాతీపై అరచేయంత పుట్టుమచ్చను చూసి అందరూ ఆశ్చర్యపడితులయ్యేవారు. జాతక చక్రం వేయిస్తే ఈ బాలుడొక మహాత్ముడౌ తాడని, గురూత్తముడై యతిశ్రేష్ఠుడౌతాడని తెలింది. దీర్ఘాయుష్మ కలిగి ఉంటాడని, తాను తరించి లోకాన్ని తరింపజేసి బ్రహ్మ సాయుజ్యాన్ని చేరుకుంటాడని తెలిపిన యోగలక్ష్మణాలు తల్లిదండ్రులను ఆనంద పరవశుల్ని చేశాయి.

చిన్నతనం నుండే సత్యనారాయణుడి ఆదర్శ నడవడిక ఆహ్లాదాన్ని పంచేది. అల్లారు ముద్దులతోనే హరిసంకీర్తనం చేస్తూ అందరినీ ఆనందాంబుధితో ఓలలాడించేది. బంధు హితులందరికి సత్యనారాయణ అంటే వల్లమాలిన అభిమానం ఏర్పడింది.

ఆనాటి మేళ్ళపాలనలో భక్తి రహితమైన జీవనాన్ని గడిపే స్థితిలో మన మహాత్ముని జననం ఒక చారిత్రక ఆవశ్యకతగా మారింది.

తల్లిదండ్రులతో బాటే ఒరగల్లు (నేడది వర్గల్గా మారింది) నుండి మరుకూరుకు మకాం మారింది. ఐదవయీటనే సత్యనారాయణకు అక్కరాభ్యాసం మొదలైంది. ఏకసంధాగ్రాహిగా, కమ్మని పద్మాలు-పాటలు ఆలపించేవారు. గర్భాష్టమంలో ఉపనయన సంస్కారం జరిగింది. తండ్రిగారి వద్ద పొందిన బ్రహ్మాపదేశంతో నిత్యం త్రికాల సంధ్యావందనం, వేలకొలది గాయత్రీ మంత్రానుష్టానం గావించేవాడు బాల సత్యనారాయణ.

“త్యాగేనైకే అమృతత్వమానశుసు” అన్నట్లుగా తమకున్నదాంట్లోనే అందరికీ అన్నీ పంచిపెట్టే తత్వం సత్యనారాయణునిది. తమ సంసారం కోసం కాక విశ్వసంసారం కోసం పనితనం నుండే పరితపించే వారాయన.

తమ సమీప బంధువు మాముదాల రామచంద్రయ్య గారి వద్ద వైదిక విద్యనభ్యసించారు కొంతకాలం. కేవలం రెండేళ్ళలోనే షోడశనంస్వార విద్యనవపోశన పట్టి, మృదుమధుర గాత్రంతో గురువుగారి మనసునాకట్టి వారి కుమారె యశోదమ్మను తమ ఇల్లాలిగా చేసుకున్నారు. సహజసిద్ధమైన కవితాధార అలవడింది. దానితోబాటే నిత్యం భజన సంకీర్తనలు నెరిపేవారు.

“సంసారంలో నరుడు ఉండవచ్చను కానీ నరునిలో సంసారం ఉండరాదు. హరి ఉండాలి” అన్నది శ్రీవారి సందేశం. అందుకు వారి జీవితమే ఆదర్శం, నిస్సార సంసార విజృంభణా తిరస్కార శుద్ధంతరంగులు సత్యనారాయణ గారు “సంసారమునందు నేనే కర్తని అభిమానించేవాడు బద్ధుడు. భగవంతుడే మహాకర్తయని సంసారమున నిరహంకారముగా అనాసక్తితో మెలగువాడు ముక్కుడు” అన్నది వారి అభిమతం.

‘భార్యతో కాపురం చేయాల్చిన వయస్సులో ఈ వైరాగ్య చింతనమెందుకనీ’ తండ్రిగారి వాదనను సున్నితంగా తిరస్కరించి నిరంతర భగవదారాధనతో, భజనలతో కాలం గడిపేవారు.

మరుకూరు గ్రామంలో ప్లేగు వ్యాధి ప్రబలింది. గ్రామస్థులంతా ఊరికి దూరంగా గుడిసెలు వేసుకొని ఆరుబయట నివసించసాగారు. సత్యనారాయణ గారు కూడా ఓ గుడిసెలో ఉంటూ గ్రామస్థులతో భజనలు చేయించసాగారు. మృత్యుభయంతో అల్లాడిపోతున్న వారికి ఈ భజనలు ఊరటనిష్టసాగాయి. కొందరేమో ఈ భజనలకు రాక దూరంగా ఉండి విమర్శలు చేయసాగారు. భగవంతునిపై భారం వేసి సత్యనారాయణ గారిచ్చిన అభయంతో ప్లేగు వ్యాధి భయాన్ని వీడిన వారెందరో.

1922-26 మధ్యకాలంలో ఒకసారి మరుకూకు గ్రామంలో చుట్టూప్రక్కల భయంకరమగు ప్లేగు వ్యాధి విజృంభించినది. గ్రామస్థులంతా ఊరు విడిచి దూరంగా ఒక అడవిలో గుడిసెలు వేసుకొని ఉండసాగారు. అప్పుడు స్వామి వారి ఇద్దరు ఆంతరంగిక శిష్యులలో వడ్డశివ్యయ్య అనే వ్యక్తికి ప్లేగు సోకినది.

అప్పుడతని తల్లిదండ్రులు కుమారుని ప్లేగు రోగం తమకు సోకి ప్రమాద కలుగుతుందని ప్రాణభయంతో ఊరికి దూరంగా నొక ఎత్తయినగడ్డమీద పడుకోబెట్టి నీడకోసం చొపు కట్టల్ని గుడిసెలాగా అమర్చి వెళ్లిపోయారు. పాపం శివయ్య కదలలేని స్థితిలో పడిపోయి ఒళ్ళంతా చెదవురుగులు కుట్టి పీడిస్తుంటే ప్రాణావశిష్టుడై సన్నగా మూలగసాగాడు. దీన్ని చూసిన కొందరు వ్యక్తులు పరుగు పరుగున స్వామి వారి వద్దకు వెళ్లి శిష్యుడు వద్ద శివయ్య స్థితిని తెల్పారు. ఆ సమయంలో స్వామివారు స్నానమాచరించి అనుష్టానంలో భాగంగా అధ్యాత్మ రామాయణ పారాయణం చేస్తున్నారు. ఈ వార్త విన్న వెంటనే సహజ దయాస్వరూపుడైన స్వామివారు అధ్యాత్మ రామాయణాన్ని అట్లే చేతిలోపట్టుకొని పరుగెత్తుకొని వెళ్ళాడు. వారు వెళ్లేసరికి శివయ్య శరీరం చాలా వరకు చెదలు కొరికి వేసి నెత్తుర్లు కారుతుంది. నోట మాట లేక చలనం లేక కదలక మెదలక పడి ఉన్నాడు. స్వామి వారు వెంటనే శివయ్యను కదిలించి చెదలను దూరం చేసి పరిపుట్టమైన స్థలంలో పడుకోబెట్టి పాలు తెప్పించి అతని నోట్లో పోస్తా భగవంతునిపై పూర్వవిశ్వాసంతో నుంచి అధ్యాత్మ రామాయణాన్ని పారాయణం చేయసాగాడు. బాలకాండము పూర్తియేయ సరికి రోగి శరీరంలో చలనం కలిగింది. పూర్తి గ్రంథ పారాయణం ముగించే వరకు పూర్తిగా స్ఫురా కలిగి స్వస్థడయ్యాడు.

తమ కుమారుడు తిరిగి ఆరోగ్యవంతుడైన సంగతిని విని అతని తల్లిదండ్రులు తమ వెంట తీసుకొని వెళ్లడానికి వచ్చారు. వచ్చిన తల్లిదండ్రులల్ని చూపి ఆగ్రహించిన శివయ్య ‘మీరు నా తల్లిదండ్రులే కాదు, మీ వెంట నేను రాను, మా గురువుగారి దగ్గరే ఉంటాన’ని మారాం చేస్తే స్వామివారే శివ్యయ్యను నచ్చజెప్పి “నాయనా! మీరు నీ తల్లిదండ్రులు, నీకు పూజనీయులు వారిని నిందింపరాదు. వారి కృత్యమునకు ఆ భగవంతుడే తగు రీతిగా శిక్షింపగలడు. నీవు వారి వెంట వెళ్లము” అని మృదువుగా సమాధానపరచి వారి ఇంటికి పంపించాడు. కారణ జన్ములైన మహాత్ముల ద్వారా కాని పని ఉంటుందా!

వారి సంకల్పాన్ని పూర్తిచేయడానికి భగవంతుడు సర్వదా సిద్ధంగా ఉంటాడనీ శాస్త్రాలు ఘోషిస్తున్నాయి. ఇలాంటి అత్యధ్యుత మైన ఘుట్టాలు శ్రీ స్వామివారి జీవిత చరిత్రలో అనంభ్యాకాలు. వారి చరిత్రలోని ఏ పుటను తిరగేసినా సరే అత్యంత మహిమాన్వితాలైన దివ్య సంఘటనలే గోచరిస్తాయి.

అనాటి గ్రామీణ ప్రజానీకం దుస్సితిని చూసి నారాయణబాబా గారు చాలా బాధపడేవారు. నైజాం నిరంకుశ పాలనలో గ్రామాధికారులు, నవాబులు, జమీందార్లు ప్రజలతో వెట్టిచాకిరి చేయించుకొనే దుర్దినాలవి. పెద్దల హుకుంల కింద నలిగిపోయే పేదలను చూసి గుండెలవిసేలా రోదించేవారు. నారాయణ గారు, ఉత్తమ సంస్కృతం లేని చదువు సంధ్యలు రాని కటిక దారిద్ర్యంతో అలమటించే ప్రజలను చూసి ఎంతో విలవిలలాడిపోయేవారు.

“నీకున్నదంతా ఈశ్వరునిచే అని భావించి, రేపటికి ఉంచుకోకుండా, లేనివారికి పేద ప్రజలకు దయాభావంతో పంచిపెట్టు-నీ కొరకై చింతించకు” అని స్థితమంతులైన తమ భక్తులకు ఉద్ధోధించేవారు. వారి ఆజ్ఞను తప్పకుండా అమలు పరిచే వారందరూ.

అవి నైజాం నవాబుల నిరంకుశ పరిపాలనా పదఘుట్టనల క్రింద నలిగిపోతూ మతస్యేచ్చయేగాక, ఎలాంటి స్వేచ్ఛ లేకుండా ‘నీ బాంచెన్ దొరా! కాల్చౌక్తా’ అంటూ దినదిన గండంగా బానిస బ్రతుకులను ఈచ్చుకొన్నున్న రోజులు. ధార్మిక, అధ్యాత్మిక చింతనలు అడుగంటి పోయి పొట్ట కూటి కొరకు కష్టపడడమే జీవిత పరమార్థంగా భావించే ప్రజానీకాన్ని వెన్నుతట్టి మేల్చౌల్చి వారి (అజ్ఞానాన్ని) తెలియని తనాన్ని పోగాట్టేందుకు ప్రేమతో ఆధ్యాత్మిక ధార్మిక భావాలను తనదైన శైలిలో ప్రచారమొనర్చారు. ఆశ్రమ పరిధిలోని పంట పొలాలను సేద్యం చేసి ఫలించిన ధాన్యాన్ని ఆన్నదానంగా, వచ్చిన అతిధులను శ్రీహరి స్వరూపులుగా భావించి వితరణ చేసేవారు. ఆపై వారి కష్ట సుఖాలను అత్యంత ఆత్మియునిగా ప్రశ్నించి తెలునుకొని తగు ఉపాయాలను తెలుపుతూ, భగవన్నామాన్ని స్వరీంపుమని, ప్రతి శాస్వత విశ్వాసమును కల్గియుందుడని, నిరంతరం

మన వెన్నంటి యుండి మన బాగోగులను చూస్తూ సర్వమునూ. ప్రసాదించు వాడు అతడేనని తేట తెనుగులో అనేక ఉదాహరణల ద్వారా తమ అనుభవజ్ఞానాన్ని కూడా వితరణ చేసినవారు శ్రీ భావానంద స్వామివారు. “భావమే బలమైనదని ఒక్క భావనాశక్తి చేతనే సర్వమును సాధింప వచ్చునని”, కూర్చున్న చోటనే నిర్మలమైన భావ సంశుద్ధి తోడ దృఢమైన సంకల్పము చేసిన యొదల అది వెంటనే సిద్ధించుననియు, అన్ని బలాల కన్న భావబలమే మిన్న అని, నూతన పంధాలో భావసూత్రాన్ని గూర్చి అన్ని వర్గాల ప్రజలకు అర్థమయ్యే రీతిలో సులభతైలో లోకమునకు చాటి చెప్పిన నవయుగ వైతాళికుడు. ఇంతటితో ఆగకుండా గ్రామ - గ్రామమున విస్తృతంగా పర్యాచీంచి పండితులను, పామరులను, ఆస్తికులను, నాస్తికులను సైతం భావనా బల సంపన్ముచ్ఛన భావానందుడు తన శుద్ధ సాత్మికమైన మూర్తిమత్వంతో, అవ్యాజమైన ప్రేమ భావంతో, అమృత సుధావృష్టిని గురిపించే మృదువైన వాక్కులతో తనవైపు మరల్చుకొని ఆధ్యాత్మిక భావబీజాలను నాటేవారు. సత్కప్రహరాల పేరిట ప్రతి ఉరిలో ఏడురోజుల పాటు జరిపే అఖండ నామస్వరణ, భారత భాగవతాదుల ప్రవచనాలు ఆకాలంలో ఒక భక్తి ఉద్యమాన్నే తెచ్చాయి. మౌళిక్తయంగా విశ్వాతులైన చుంచనకోట భువనేశ్వరీ మాతృపొనకులు ‘శతావధాని’ వితాల చంద్రమౌళి శాస్త్రిగారు, పురాణ ప్రవచనకర్త వితాల రాజమౌళి శాస్త్రిగారు, తందనాన రామాయణ కర్త విధుమౌళిశాస్త్రిగారు స్వామి వారి ఆధ్యాత్మిక దీధితులను వెలయిస్తుంటే, స్వామి వారి జీవితచరిత్ర రచించిన గౌరీభట్ల రఘురామ శాస్త్రి గారు, ‘శ్లేష యమక చక్రవర్తి’ యమవరం రామశాస్త్రి గారు, ‘కవి కిశోర శార్మాల’ గౌరీభట్ల రామకృష్ణ శాస్త్రి గారు, ఆకెళ్ళ సుందర శాస్త్రిగారు అంతేవానులై గురుస్తుతికావ్యాలు వెలయించారు. అవధాత సాంద్రానందస్వామి, యతివరులైన అఖండానంద స్వామి, మాసాయిపేట, రామానందస్వామి, బ్రహ్మనంద స్వాములవారి వంటి వారెందరో భావానంద భారతీస్వామి భక్తి ఉద్యమాన్ని ముందుకు తీసుకెళ్ళారు. క్షీరసాగరం అనే

గ్రామంలో స్వామి వారి పేరట శ్రీ పాండురంగ ప్రెస్ స్థాపించి రాళ్ళబండి రాఘవశర్మగారు ఎన్నో గొప్ప గ్రంథాలను ప్రచరింపించారు. వితండవాదులకు, విమర్శకులకు తగిన సమాధానాలను తమ ఆచరణ ద్వారానే బుజువు పరచి వారి చేతనే జేసేలు పలికించిన జగజైట్రీ శ్రీ స్వామి వారు” (..మదునూరు వేంకటరామశర్మగారి వ్యాసం ఆధారంగా)

44 ఏళ్ళ జీవితకాలంలోనే బ్రహ్మవర్ష్య, గృహస్థ, వాన్ప్రస్థ ఆశ్రమాలను ఆచరించిన నారాయణ బాబా గారు, 1943 మే నెల 6వ తేదీన తురీయాత్మమమైన సన్మాన ఆశ్రమాన్ని స్వీకరించారు. నాటి నుండి వారు శ్రీశ్రీశ్రీ భావానంద భారతీ స్వామిగా లోకవిభ్యాతులయ్యారు. వారికి దైవిక ప్రేరణతో సన్మాన దీక్షనిచ్చింది శ్రీ పాండురంగడే. ఆశ్రమ స్వీకారానికి కాషాయాంబరాలను అందించింది కాసుల రామచంద్రయ్యగారనే మరొక మహానీయుడు. ఈ రామచంద్రయ్య గారే తదనంతరం అఖండానంద సరస్వతీ స్వామిగా తురీయాత్మమాన్ని స్వీకరించారు. అదేవిధంగా కమండలాదులు అన్నీ అసంకల్పితంగా భావానంద భారతీ స్వాములకు లభించడం విశేషం.

పాండురంగాశ్రమంలోనే ఒక పెంకుటింట్లో స్వామివారు నిరాడంబరంగా నివసించేవారు. జీవన్యుక్తులైన యశోదమ్మగారు (శ్రీవారి పూర్వాశ్రమ సతీమణి), నరనమాంబ (శ్రీవారి పూర్వాశ్రమ సోదరిమణి), ఈశ్వరయ్య (శ్రీవారి అంతరంగిక సేవకుడు), విశ్వనాథశర్మ (శ్రీవారి పూర్వాశ్రమ పుత్రుడు) మొదలైన వారంతా ఆశ్రమంలో నివసిస్తూ శ్రీవారి ఆధ్యాత్మ సేవాతత్త్వరూలై జీవించేవారు.

“ప్రతి శ్యాసలో ఈశ్వరునిపై విశ్యాసము కళి ఉండమని ప్రతి శ్యాసను తుదిశ్యాసగా భావించి ఈశ్వర నామ జవము చేయ”మని ప్రబోధించేవారు. ఒక్క భావనాశక్తితో సర్వమూ సాధించవచ్చని స్వానుభవ పూర్వకంగా చాటి చెప్పారు.

రజుకార్ల విజృంభణతో తెలంగాణలోని పల్లెసీమలో కాళరాత్రులు విలయతాండవ మాడిన వేళలో స్వామివారు ‘రానున్నది ఫోర్కాలము,

మనకందరికీ పరమాత్ముడే దిక్కు భగవన్నామన్ని సామూహికంగా జపించండి. ఈశ్వర శరణాగతి తప్ప వేరొక దిక్కులేదు' అని ఎలుగెత్తి చాటి చెప్పారు.

ఆశ్రమాన్ని ధ్వంసం చేయాలనే కుత్సితంతో వచ్చిన రజుకార్లు - దోషిదీకై వచ్చిన కమ్మునిస్తులు అందరూ కూడా ఆశ్రమంలోకి అడుగు పెట్టగానే భక్తిభావ పులకితాంగులై.... కమ్మగా భోజనం చేసి వచ్చిన పని మర్చిపోయేవారట.

శ్రీ పాండురంగాశ్రమమునకు నలువైపులా గల ప్రాంతమంతటా ఒక ప్రభంజన రూపంలో భక్తి ఉద్యమాన్ని వ్యాపింపజేసారు. అటు నల్లగొండ జిల్లాలోని భువనగిరి తాలుకా వరకు, ఇటు రాష్ట్ర రాజధాని హైదరాబాదు నగరం వరకు, వరంగల్ జిల్లాలోని జనగామ తాలూకా మరోవంక కరీంనగరం వరకు మెదక్ జిల్లాలోని ప్రదేశములకు స్వామి వారి ఉపదేశ భావనలు ఆదర్శాలు సుడిగాలి వలె వ్యాపించాయి. ఆ సమయంలోనే స్వామి వారికి భగవానుని దివ్య సౌక్షమ్యాత్మరం లభించింది. అతి త్వరలోనే ఫోరకలి రామన్నదని ప్రజలందరూ కాపాడబడుటకు, వారికి బాసటగ నిలువుమని సూచించేను. వెంటనే స్వామివారు ఫోరకలిని గడ్డకాలాన్ని గుర్చి ప్రకటిస్తూ, కాలాన్ని క్షేమముగా దాటిపోవుటకు భగవన్నామ మొక్కలే మనకు దిక్కని ప్రచార మొనర్చుచుండిరి. విశ్వాసం గల వారు వెంటనే ప్రతి స్పందించి స్వామి వారి సూచన మేరకు 'నామ సప్తాహము'లను నిర్వహించి, భగవన్నామమును స్వరింపదొడగిరి, విశ్వాసము లేని వారలు ఎకసక్కెములాడి విమర్శించి మిన్నకుండిరి. కానీ సత్య సంఘలగు మహానీయుల వాక్కులు అసత్యాలు కావు కదా! స్వామి వారి సూచనకు సంకేతంగా ఏడో నిజాం మీర్ ఉస్మాన్ అలీభాన్ సర్వాధికారాలను తన ప్రధానమంత్రి లాయక్ అలీ గారి చేతిలో పెట్టడం, భాసీం రజ్యోలాంటి వచ్చి నెత్తురు త్రాగెడు నరహంతక గుండాలను రెచ్చ గొట్టడం జరిగింది. భారతదేశమంతటా స్వాతంత్య స్వేచ్ఛావీచికలు వీస్తుండటాన్ని చూచిన ఏడో నిజాం గుండె దడదడలాడిపోయి తన నైజాం రాష్ట్రం స్వతంత్ర దేశంగా ప్రకటించుకున్నాడు. తత్ఫలితంగా లాయక్ అలీ సైగతో ఇత్తీహదుల్ ముస్లిమీన్

సంస్కరోని మతచాందసులగు మేల్చులు ఒకవైపు, ఖాసిం రజ్యే సిద్ధపరిచిన రజాకార్లు వేరొకవైపు, విజృంభించి మన తెలంగాణా గ్రామములపై విరుచుకుపడి, మానవతా వాదాన్ని మంటగలిపి, కరదుగ్భీన గుండెలతో విచ్చుకత్తులు రఘుళిపించి, ఆమాయకులైన ఆడవారిని వసిపిల్లలను, యువకులను, వృద్ధులను, వారు వీరు అను విచక్షణ జ్ఞాన విహీనులై కుత్తుకలను ఉత్తరించసాగిరి. మరొకవైపు జాగీర్లారులు, దొరలు, దేశాయలు నైజాంతో కుమ్మక్కె ఆత్మాభిమానమును చంపుకొని గ్రామ ప్రజలపై దాడులు చేయించి అరాచకాలను స్పృష్టించారు. తెలుగు వాడికి స్నేచ్ఛ ఊపిరి సూరి పోయాలనే సత్సంకల్పంతో విప్లవవీరులై కమ్మానిస్టులు ఆయుధాలు చేబట్టి కదన రంగంలోనికి ఉరికారు. రజాకార్లను, పెత్తండ్రార్లను మట్టి కురిపించాలని, రైతుకు న్యాయం చేకూర్చాలని, ప్రజలను రక్కించాలనే వీరు కూడా గ్రామాలపైనే దాడులు జరుపేవారు. ఆనాడు ఒక్కొక్క రాత్రిని మహాయుగంగా, దినదిన గండంగా, గుండె చేతిలో పట్టుకొని, ఊపిరి బిగపట్టి బిక్కు బిక్కుమంటూ తెలంగాణలోని ప్రతివ్యక్తి ప్రతిక్షణము గడుపుచుండిరి. ఈ పరిస్థితిని గమనించిన ప్రజలందరికి భావానందస్యామి చేసిన పోచ్చరిక నిజమని విశ్వసించి తమనుతాము రక్కించుకొను తరుణోపాయమునకై తండ్రోపతండ్రాలుగా జనులు ఆత్మమునకు రాసాగిరి. స్యామి వారు తనను జేరవచ్చిన ప్రతి వ్యక్తికి ఆహారమిడుచు, భగవన్నామ మనెడు ఆయుధము నిచ్చి విశ్వాసమును పాదుకొల్పి సాగనంపుచుండెను.

స్యామి వారి ఆత్మమే తమ ధనానికి రక్షణగా నిలిచింది. ఎవరి ధనాన్ని వారే మూటగట్టి ఆత్మమంలో ఒక గదిలో దాచుకొనేవారట. భయం తగ్గాక ఎవరి మూట వారే భద్రంగా తీసుకొని పోయేవారట.

ఇక మధ్య తెలంగాణా ఆకాశ వీధిలో జెగజ్జేగీయమానంగా రెపరెప లాడుచున్న శ్రీ భావానంద స్యామి వారి కీర్తిపతాకములను గాంచి గిట్టని వాళ్ళ అసూయ చెందిలేని పోనివి కల్పించి శ్రీపాండురంగాత్మమంపై దాడి సలుపుమని

కొందరు రజాకార్లను ఉసిగొల్పారు. మరికొందరేమో కమ్మానిస్టులను రెచ్చగొట్టేవారు. ఆశ్రమంపై దాడి చేసి ఈ రోజు కూలద్రోయాలని సంకల్పించిన ఒక రజాకార్ల మూక ఒకనాటి రాత్రి ఆశ్రమమునకు చేరుకొంది. కరదు గట్టిన గుండెలతో, కరకు కత్తులతో, ఆశ్రమ ప్రాంగణానికి చేరుకొన్న రజాకార్లకు భగభగమండుచున్న నిప్పుల పై నీళ్ళు బోసినట్లు స్వామి వారి ప్రశాంత ఆధ్యాత్మిక భావవీభిల తరంగాలు సోకిన వెంటనే ఘూర్చిగా వల్లబడిపోయి వచ్చిన పనిని మరిచిపోయి స్వామివారిని సమీపించి, వారికి సాగిలపడి నమస్కరించి, మాకు ఆకలిగా నున్నది ఆహారమిదుమని వేడుకొనిరి. వెంటనే వచ్చిన వారందరిని ప్రేమాదరాలతో కూర్చుండబెట్టి ఆహారమిస్తే కమ్మగా తిని, టేపు మనుచూ, పొట్టలను నిమురుకొనుచు, మీకేమీ భయము లేదనుకుంటూ వెళ్ళిపోయారు. ఈ విధంగా అనేక పర్యాయాలు దాడి చేయుటకు కత్తులు దూసిన రజాకార్లు, కమ్మానిస్టులు నీరుగారిపోయి స్వామివారి సదుక్కులకు, ప్రేమ ఘూరిత వచనాలతో వారిచ్చే కమ్మని భోజనంతో కడువులు నింపుకొని వెళ్ళిపోయిన సంఘటనలు కోకాలలు. ఒక్కాక్కసారి ఇటు వైపు నుండి రజాకార్లు, అటు వైపు నుండి కమ్మానిస్టులు ఏక ముహూర్తంలో ఆశ్రమానికి చేరి, తమ వైరభావమును వీడి సహా పంక్తి భోజనాలు చేసి, స్వామి వారి మాటలు విని వెళ్ళిపోయేడివారు. అంతేకాదు స్వామివారి ప్రేమఘూరిత అమృత శీకరముల వంటి ఉపదేశవాక్యములను విని తమ హింసావాదమును విడనాడి అహింసామూర్తులుగా మారిన వారెందరో కలరు. (స్వామి వారి జీవితం చరిత్ర పుటలనుండి)

రామకృష్ణ పరమహంస మాదిరిగానే సాక్షాత్తు ఈశ్వర సందర్భం గావించుకొన్న ధన్యాత్ములు భావానంద భారతీ స్వామివారు. పలుమారులు రాధాకృష్ణుల దర్శనాలతో అలౌకికానంద తన్నయత్నాలలో మునిగితేలిన లీలాలోలురు స్వామివారు. ‘సంసార సాగరాన్ని దాటి స్వామిని చేరుటకు నామస్కరణమే నావ’ అన్నది స్వామి వారి సదూక్తి. కృత, త్రేతాయుగాలలో

కఠినోపాసులకే కనిపించేవాడు భగవంతుడు. మరి ఇప్పుడో నులభమైన 'నామస్వరణకే తన పరమపదాన్ని ఇస్తాడని నులభతరుణోపాయాన్ని సూచించారు.

'యద్భావం తద్భవతి' అన్న మాటను నిరూపిస్తూ నచ్చిలసద్భావ పరంపరలతో భగవదనుగ్రహణ్ణి పొందవచ్చునని స్వానుభవంగా చాటుతూ 'భావమేబలం' అన్నారు భావానందుల వారు.

ఈ సద్భావం ఎలా కలుగుతుందంటే 'మహాత్ములు స్వర్ఘవేది లాంటివారు. స్వర్ఘవేదివల్ల ఇనుము బంగారంగా మారినట్లు మహాత్ముల హాస్తమస్తక సంయోగంతో పతిత జీవులు సైతం సద్భావాన్ని కలిగి తరిస్తారన్నారు. నిజంగా అలాంటి సద్భావాన్ని కలిగించే స్వర్ఘవేది శ్రీభావానంద భారతీ స్వామివారు.

ప్రయత్నం, ప్రారథ్భం అనే రెండింటిలో ప్రయత్నాన్ని పరమాత్మ సేవకు, ప్రారథ్భాన్ని సంసారానికి వాడుకొమ్మని చెప్పిన స్వామివారి మాటలు అనర్థరత్నాలు, తపశ్చక్రవర్తిగా, పరిపూర్ణ జీవితానుభవ సంపన్మలుగా, అపార భక్తవాత్సల్య మూర్తిగా, కృష్ణాదైత సిద్ధాంత స్థాపకులైన యతీశ్వరులుగా ఈ భువిపై నడయాడిన భావానంద భారతీస్వామి 1960వ సంవత్సరం ఆగస్టునెల 10వ తేదీ శార్వీ శ్రావణమాసం చతుర్దినాడు 60 వసంతాలను పూర్తిచేసుకుని తన చిన్నయ సచ్చిదానందలోకానికి చేరుకున్నారు.

స్వామి వారు స్థాపించిన శ్రీపాండురంగ ఆశ్రమం నేటికీ ఒక పవిత్ర తపోవనంగా అలరారుతుంది. రుక్మిణీ పాండురంగస్వాముల, శ్రీసీతారామ లక్ష్మణులు, శివపంచాయతన ఆలయాలతో క్షేత్ర పాలకుడైన ఆంజనేయస్వామి వారితో ఈ ఆశ్రమం పరమ రమణీయంగా ఉంటుంది.

ఎల్లకంటి జ్ఞానీప్రసిద్ధాంగా

94931 12429

రజాకార్ల హింసకు బలైన బ్రాహ్మణులు

“ఆది 1947 -48 ప్రాంతం. అనేకమంది నాయకుల కృషి ఘరీతంగా అంగీయపాలన అంతమై ప్రజల కళ్ళల్లో ఆనందం పొంగి పొర్లుతున్నవేళ. తెలంగాణ మాత్రం నైజాం కబంధహస్తాల్లో మగిపోతున్నది.

సర్దార్ పటేల్ వంటి నాయకుల నేతృత్వంలో యావత్ భారతదేశాన్ని ఏకీకృతం చేయ సంకల్పించారు. తెలంగాణ ప్రాంతాన్ని భారతదేశంలో కలపడం నిజాం నవాబుకు ప్రాణ సంకటమైంది. నాయకులనుండి వత్తిడి పెరగడంతో నిజాం సంస్థానంలో కుట్ల మొదలైంది. ప్రతిఫలంగా నిజాం నవాబుకు వెన్నుదన్నగా నిలవడానికి లాతూర్ నుండి పరమ దుర్మార్గానైన ఖాసీం రజ్యేని రప్పించారు.

ఖాసీం రజ్యే ఆధ్వర్యంలో ఉన్న మిలిటెంట్లే రజాకార్లుగా చలామణి అయ్యారు. తెలంగాణ ప్రాంతమంతా విస్తరించి ప్రజలను ఊచకోత కోశారు.

రజాకార్లు విజృంభించి గ్రామాలపై పడి దోషించి మానభంగాలు హత్యలు కొనసాగిస్తున్న ఆ భయంకర వాతావరణంలో అక్కడక్కడ ప్రజలు కొందరు ధైర్యంతో ఎదురుతిరిగారు. ఆ సమయంలో నిజాం ప్రభుత్వం ప్రజలను మభ్యపెట్టడానికి శాంతి సంఘాలను ఏర్పరచి హిందువులను నమ్మింప చూసింది.

జనగాంలో ఏర్పరచిన శాంతి సంఘంలో వ్యవసాయ శాఖ సూపరైజర్

శ్రీశరగోపాచార్యులు, పరిశ్రమల శాఖ సూపర్ వైజర్ శ్రీయం.ఎన్. రెడ్డి గార్లను సభ్యులుగా నియమించి శాంతి సంఘాలలో హిందువులు కూడా ఉన్నారని నమ్మించారు. సభ్యత్వం ఇచ్చినా రజాకార్ల అన్యాయాలను ఎదిరించే స్వేచ్ఛ లేనేలేదు. ఒకసారి రజాకార్ల చర్యలను ఖండించినందుకు శ్రీశరగోపాచార్యులను పక్కకు తీసుకువెళ్లి జనగాం దారిలో కాల్చి చంపారు. రెడ్డిగారు మాత్రం ఓపికతో భరించి పైఅధికారులకు ఫిర్యాదు వేయగా అతనిని తుపాకీతో కాల్చేస్తామని బెదిరించి వదిలారు.

గ్రామాల్లో శాంతి సంఘాలు స్థాపించి ప్రజలకు రక్షణ కల్పిస్తామని నిజం ప్రభుత్వం ప్రచారం చేస్తుండేది. కానీ ఆ శాంతి స్థాపన ఎంత భయంకరంగా జరుగుతుండేదో రెడ్డిగారు ప్రత్యక్షంగా చూసిన ఒక సంఘటన ద్వారా ప్రజలకు తెలియజేశారు.

ఒకరోజు రెడ్డిగారు కొడకండ్ల రంగాపూర్ దారిలో వెళుతుండగా ఒకచోట చింతచెట్టుకు ఐదు శవాలు వేలాడుతున్నాయి. ఆయన వెంటనే దగ్గర్లో ఉన్న గ్రామ ప్రజలను విచారించగా ఆ ప్రాంతం విసునూరు పోలీస్ స్టేషన్కి ఆరు కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉందని అయిదు శవాలు బ్రాహ్మణుల వేనని నిర్ధారణ చేశారు. అంతకు క్రిందటి రోజే ఈ ఏడుగురు బ్రాహ్మణులు శ్రాద్ధ భోజనం చేసి వస్తుంటే ఒక రజాకార్ల ముతా ఎదురై వారందర్నీ పట్టుకున్నారు. ఇందులో ఇద్దరు బ్రాహ్మణులు మాత్రం పారిపోయారు. మిగతా ఐదుగురిని ప్రభుత్వ ఏజెంట్లుగా నిర్ధారణ చేసి వరుసగా చింత చెట్టుకు వేలాడదీసి ఐదుగురికి ఉరివేశారు.

శవాలు జుగుప్పాకరంగా భయంకరంగా ఉన్నాయి. శవాల చేతులకు కట్టిన లావటి తాడు కాలకుండా కింద మంటలు పెట్టారు. ఆ మంటల్లో కాలి బ్రాహ్మణులు ప్రాణాలు వదిలారు. మిగతా హిందువులకు గుణపారం కావాలని ఆ శవాలను అక్కడే వదిలివెళ్లారు. అందులో ముగ్గురు నడుములకు వెండి మొలతాళ్ళు ఉన్నాయి. అవి కాలి వంకరపోయాయి. వాళ్లకు సంభావనగా

లభించిన వెండి రూపాయలు నల్లగా మాడి బూడిదలో దొరికాయి. కట్టుకున్న ధోవతలు కాలి శవాలు నల్లగా మసకబారి భయంకరంగా కనపడుతున్న అమానుషమైన దృశ్యం చూసి ప్రజలు వణికిపోయారు.

ఎలాంటి దయాదాక్షిణ్యాలు లేని రజాకార్ల రాక్షస కృత్యాలు భయానకం కలిగించేవి. అడవాళ్ళ ముక్కు పోగులు చెవుల కమ్మలు లాగే దేహం రక్తసిక్తమైన పట్టించుకునేవారు. వద్దని చెప్పిన హిందువులను నిర్దాక్షిణ్యంగా కాల్పి పారేశారు.

రజాకార్లు హిందుత్వాన్ని అణచివేసే ధోరణిలో హింసాకాండను జరిపారు. మానసికంగా ప్రతిహిందువులో హిందుత్వ భావనలున్నా, ప్రత్యుషంగా కట్టు బొట్టు కనిపించేది బ్రాహ్మణులలో కనుక బ్రాహ్మణులను కిరాతకంగా హింసించారు రజాకార్లు. ఇల్లిల్లు తిరిగి పైశాచికంగా ఆడవారిని హింసించేవారు. మగవారిని నిర్దాక్షిణ్యముగా చంపేవారు.

జనగామ ప్రాంతంలో జీడికల్ ఒక గ్రామం. అక్కడ బ్రాహ్మణ కుటుంబంలో తండ్రి వద్దిచర్ల శ్రీరామయ్య గారు, కొడుకు వద్దిచర్ల శేషయ్య గార్లు మధ్యాహ్నం వేళ భోజనంచేస్తూ, చివరగా పెరుగనుం తింటుంటే రజాకార్లు కాల్పిపారేశారు. ఉదయమంతా రజాకార్లు బీభత్సమ్ చేయగా, రాత్రిత్థు కమ్మానిస్టులు తిరిగేవారు. కమ్మానిస్టులతో ఎవరైనా సాన్నిహిత్యంగా వున్నా, మాట్లాడినా, వారికి ఎవరైనా సహాయపడినా పసిగట్టి తెల్లారి రజాకార్లు హింసించేవారు.

మానాన్నగారు (గంగు వెంకట రాజయ్యశర్మగారు) ఎక్కువగా ఎరుని శాలువా ధరించేవారు. ఆరోజుల్లో జనగామ నుండి వద్దకొండ దారిలో పోరహిత్యానికి వెళ్లి సత్యనారాయణ ప్రతంచేయించి వస్తుంటే రైల్వేపేస్సులో రజాకార్లు చుట్టుముట్టారు. కమ్మానిస్టుని భావించి, కొంతసేపు ప్రశ్నలతో వేధించారు. యింకతనపని అయిపోయిందనుకున్నాడు. చేతి సంచిలో ఏముంది అని లాక్కుని కొబ్బరి, సత్యనారాయణ ప్రసాదం గుంజుకుని పంపారు. ఎంతటివాడైనా ఆకలికి లొంగవలసిందే కదా! ఆనాటి చరిత్రను కథలు కథలుగా చెప్పేవారు మా నాయన. రజాకార్ల చేతిలో చావకుండా తనను సత్యనారాయణ

న్యామి కాపాడాడు అనేవాడు.

రజాకార్లు మరీ విజ్యంభించి న వేళ జనగామ చుట్టుపక్కల ఉన్న బ్రాహ్మణాలు కుటుంబాలు స్వంత ఊళను, ఆసిపాస్తులనీ వదిలేసి వలసపోయారు. నవాబువేటలో మాది పెద్దయిల్లు. మా నాయన చాలా ధైర్య సాహసాలున్న వ్యక్తి. ఏదైనా తరుణోపాయం చెప్పాడని చాలామంది బంధువులు కుటుంబంతో వచ్చి మా ఇంట వేరారు. నేటిలాగా సంపాదించే మార్గాలు సరిగాలేక అందరూ కలిసి గుడివాడకు, రాజమండ్రికి బ్రతుకు తెరువుకోసం వెళ్లి, సైనికచర్య తర్వాత ఊర్లు చేరారు. అందరి మెదల్లో ఉన్న బంగారం మా నాయనకిచ్చి కాపాడమన్నారు. అన్ని ఒక పెట్టెలో పెట్టి మంచినీళ బావిలో వేసి వచ్చాక ఎవరి నగలు వారు తీసుకున్నారు. ఈ సంఘటనలన్నీ కళ్ళకు కట్టిసట్లుగా చెప్పేవారు.

ఇల్లు, గొడ్డు, గోదా పాడైపోతాయని కొందరు ప్రాణాలకు తెగించి ఇండ్లో వున్నా, ఉదయమంతా తొందరగా ఏదో కడుపు నింపుకుని పొలాలదగ్గర, యిండ్ల వెనుక పిడకల గూళ్ళల్లో దాచుకుని ప్రాణాలు కాపాడుకున్నారు. ముసలి వాళ్ళుంటే రజాకార్లు వాళ్ళను భయపెట్టి తిండి పదార్థాలు చేయించుకుని తీసేవారు. ప్రాణాలు కోల్పోయేవాళ్ళు కోల్పోగా యిలా సంసారాలు విచ్చిన్నమై, చెట్టుకొకరు, పుట్టకొకరై కొందరు ప్రాణాలు నిలబెట్టుకున్నారు.

రక్తస్నిక్తమైన తెలంగాణ

1948 సెప్టెంబర్, 13 వరకు రజాకార్ల దుర్మార్గాన్ని పైదరాబాద్ సంస్థానం భరించక తప్పలేదు. భారత ప్రభుత్వానికి సహకరిస్తే నిలువునా ప్రాణాలు తీస్తామని పైదరాబాద్ సంస్థానంలోని ప్రజలకు రజాకార్ల బెదిరించారు. దాదాపుగా 32 వేల మంది స్థానికులు ప్రాణభయంతో తలదాచుకున్నారు.

ఆఖరి నిజాం సెప్టెంబర్ 17న పైదరాబాద్ సంస్థానాన్ని వదిలేసి లొంగి పోవడంతో భారత ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకుంది. రజాకార్ల సైన్యంలోని చాలామంది పాకిస్థాన్కు పారిపోయారు. కొందరు ఇక్కడే మిగిలిపోయారు. గడ్డలు మీసాలు తీసివేసి హిందువులలో కలిసి ప్రాణాలు దక్కించుకున్నారు. ★

లక్ష్మి సుధాకర్

9849685002

భయమెరుగని కలం యోదుడు

పోయబుల్లా ఖాన్

నిజాం నిరంకుశ రజాకార్ల పాలనలో అణగారిన మానవ హక్కులకు అక్షర గొంతుకను అందించినవాడు పోయబుల్లా ఖాన్.

రజాకార్ల రాక్షస చర్యలపై కలం ద్వారా కన్నెర్ర చేసిన ధీరుడు పోయబ్. వదునైన అక్షరముతో నిజాం నిరంకుశ చర్యలను చీల్చి చెందాడిన తొలితరం ప్రజాపాత్రికేయుడు పోయబుల్లా ఖాన్.

1920 అక్టోబర్ 17న మహామృద్ హబీబుల్లా ఖాన్-లయహున్నసా బేగం దంపతులకు పోయబుల్లా ఖాన్ నేటి ఖమ్మం జిల్లాలోని సుబ్బేడ్ గ్రామం.

బాల్యం నుండే పోయబ్ కు గాంధీజీ సిద్ధాంతాలపై మక్కువ ఉండేది. ఆయన రచనలు ఎక్కడ దొరికిన చదివేవాడు. గాంధీజీ పట్ల ప్రభావితుడైన పోయబుల్లా ఖాన్ పైదరాబాద్ నిజాం రాజ్యం స్వతంత్ర భారత దేశంలో విలీనం కావాలని ఆశించాడు. జాతీయవాదిగా, గాంధీ మార్గాన్ని అనుసరించాడు. ఆయనకు అజ్ఞల్ ఉన్నసా బేగంతో వివాహం జరిగింది. ఈ దంపతులకు ఇద్దరు కుమార్తెలు.

ఉస్కానియా విశ్వవిద్యాలయం నుండి బి.ఎ జర్నలిజింలో డిగ్రీ పూర్తి

జననం:	
1920	
ఆక్షేబర్ 17	
మరణం:	
1948	
ఆగస్టు 22	

చేశాక ఆయన పాత్రికేయ వృత్తిని ఎంచుకున్నాడు. మొదట్లో 'టేజ్' అనే ఉర్దూ పత్రికలో సబ్ ఎడిటర్‌గా చేరాడు. ఆ పత్రికలో నిజాం అరాచకాలను బహిర్గతం చేస్తూ వార్తలు రాశేవాడు. దీంతో ముస్లిం యువత కూడా పోయబ్ వ్యాసాల పట్ల ఆకర్షితులవడం మొదలుపెట్టారు. ఇది సహించని నిజాం పాలకులు ఆ పత్రికను నిషేధించారు.

ఆ తరువాత స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు మందుముల నరసింహరావు నడుపుతున్న "రయ్యత్తు" అనే ఉర్దూ పత్రికలో చేరి తన వ్యాసాలు, వార్తల ద్వారా నిజాం నిరంకుశత్వాన్ని ఎండ కట్టడం ప్రారంభించాడు.

దీంతో రజాకార్లు ఆయనను బెదిరించటం ప్రారంభించారు. ప్రవర్తన మార్పుకో మంటూ భాసీం రజ్జీ నుండి బెదిరింపు లేఖ కూడా వచ్చింది. ఆయను ఏమీ చేయలేక నిజాం ప్రభుత్వం చివరికి రయ్యత్తు పత్రికను కూడా నిషేధించింది.

ఏ మాత్రం నిరాశ పడకుండా పోయబ్ తన కలం పోరాటాన్ని ఆపకూడదు

అని నిశ్చయించుకున్నాడు. తల్లి, భార్య మెడలోని బంగారు నగలు అమ్మి తానే స్వయంగా “ఇంగ్లీష్” అనే ఉర్దూ దిన పత్రికను 1947 నవంబర్ 15న ప్రారంభించాడు. అప్పటికే భారతీకు స్వతంత్రం వచ్చింది, కానీ హైదరాబాద్ సంస్థానం మాత్రం భారతదేశంలో విలీనం కాలేదు. రోజురోజుకు రజాకార్ల ఆగడాలు, రాక్షస కృత్యాలు నిజాం సంస్థానంలో ఎక్కువైపోయాయి. అమాయక ప్రజలను ఊవకోత కోయడం ప్రారంభించారు. నిజాం పాలనలో హైదరాబాద్ సర్వ నాశనం అవుతున్నదని, స్వతంత్ర భారతావనిలో హైదరాబాద్ సంస్థానం విలీనం చేయాలని కోరుతూ ప్రతిరోజు తన పత్రికలో వార్తలు, వ్యాసాలు, ప్రముఖుల అభిప్రాయాలు ప్రముఖంగా రాయడం ప్రారంభించాడు.

నిజాం నవాబు, రజాకార్ల నాయకుడు ఖాసిం రజ్జీ చేటిలో కీలుబోమ్మ అయ్యాడని రాశాడు. నిజాం ప్రభువు నిరంకుశ పాలన మీద, రజాకార్ల మతోన్నాదంపైనా విస్తృతంగా వార్తలు రాయడం మొదలుపెట్టాడు. దీంతో ప్రజల పత్రికగా ఇంగ్లీష్ కు మంచి గుర్తింపు వచ్చింది. నిజాం వ్యతిరేక వార్తలు వస్తుండటంతో నిజాం ప్రభుత్వం సెన్సార్ పరిధిలోకి పత్రికను తెచ్చింది. న్యాస్ ప్రింట్స్ ను తగ్గించి ఇబ్బంది పెట్టడం ప్రారంభించింది. భయం లేకుండా రాస్తున్న వార్తలను ఎంత సెన్సార్ చేసినా ఓయబ్ మాత్రం వెనక్కి తగ్గలేదు. నిజాం సంస్థానంలోని మెజారిటీ ప్రజలు స్వతంత్ర భారతీలో విలీనం కావడానికి మొగ్గుచూపుతున్నారని ఆయన తన సంపాదకీయాలలో రాయడం ప్రారంభించాడు. ఇది నిజాం ప్రభుత్వం మరీ ముఖ్యంగా రజాకార్ల నాయకుడు ఖాసిం రజ్జీకీ నచ్చలేదు. నిజాంకు వ్యతిరేకంగా వార్తలు రాసే వారిని వదిలిపెట్టనని ఖాసిం రజ్జీ ప్రకటనచేసినా ఓయబ్ భయపడలేదు.

1948 ఆగస్టు 19న హైదరాబాదీలో జమ్ముద్ మహాల్ సినిమా టాకీస్లో జరిగిన ముస్లింల సభలో రజాకార్ల నేత ఖాసిం రజ్జీ మాటల్లాడుతూ నిజాం సంస్థానం భారతీలో విలీనం కావాలని వార్తలు రాస్తున్న వారి చేతులు నరికి వేయాలని పిలుపునిచ్చాడు. ఈ పిలుపు అందుకున్న రజాకార్లు కొందరు ఓయబ్

అంతానికి పథక రచన చేశారు.

ఇమ్రోజ్ పత్రిక కార్యాలయం కాచిగూడలోని బార్గుల రామకృష్ణరావు ఇంట్లో ఉండేది. అక్కడికి దగ్గరలోని లింగంపల్లిలో ఇల్లు ఉండేది. షోయబ్కు ఐదిరింపు షోన్కాల్స్ వస్తుండటంతో జాగ్రత్తగా ఉండమని పొచ్చరిస్తూ ఉండేవాడు.

1948 ఆగస్టు 21న షోయబుల్లాభాన్ అర్థరాత్రి ఒంటిగంటకు పని ముగించుకుని కాచిగూడ లోని పత్రికా కార్యాలయం నుండి ఇంటికి బయలుదేరాడు.

బావమరిది మహమ్మద్ ఇస్లామీల్ భాన్ ఆయనతో పాటు ఉన్నాడు. బార్గుల సోదరుడి కుమారుడు బార్గుల నర్సింగరావు షోయబ్ కార్యాలయం నుండి బయటకు పంపి గేటు మూసి ఇంట్లోకి వెళ్ళషోయాడు.

ఆతను అటు వెళ్ళగానే బయట తుపాకుల మోత వినిపించింది. నరసింగ రావు వెంటనే గేట్ తీసుకుని బయటకు వచ్చి చూసేసరికి రక్తపుమడుగులో షోయబుల్లాభాన్ పడి ఉన్నాడు. ఆయన కుడి చేయి తెగి రోడ్డు మీదపడి ఉంది. ఎడమ భుజంపై బుల్లెట్లు దూసుకపోయాయి. ఆయన వెంట ఉన్న ఆయన బావమరిది ఎడమ చేయిని కూడా దుండగులు నరికివేశారు. ఇద్దరిని వెంటనే ఉన్నానియా ఆనుపత్రికి తీసుకు వెళ్ళినా బ్రతికించుకో లేకపోయారు. అబ్దుల్ మునీమ్ భాన్ రజాకార్లతో కలిసి ఈ హత్య చేశాడని తెలిసినా నిజాం ప్రభుత్వం ఏ చర్య తీసుకోలేదు.

పైదరాబాద్ విముక్తి కోసం అహర్నిశలు కృషి చేసిన గొప్ప దేశ భక్తుడు, జాతీయవాది, భయమెరుగని జర్వులిస్టు షోయబుల్లాభాన్ 28 ఏళ్ళకే 1948 ఆగస్టు 22న తెల్లవారుజామున వీరమరణం పొందాడు. నిజాలను నిర్ణయింగా రాసి రజాకార్ల చేతిలో బలైన పాత్రికేయుడు షోయబుల్లాభాన్.

లక్ష్మి సిద్ధాకర్

9849685002

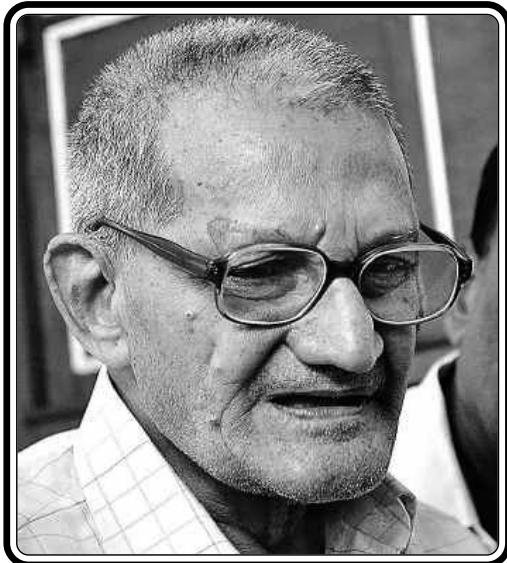
ఆంధ్ర భగత్ సింగ్

నారాయణరావు పవార్

భారతదేశానికి స్వాతంత్రం వచ్చినా తాను భారత్ యూనియన్‌లో విలీనం కానని స్వతంత్ర దేశంగా ఉంటానని భీష్మించుకు కూర్చొని లక్ష్మలాది మంది హిందువులను వూహకోత కోయించిన నిజం మీర్ ఉస్మాన్ అలీ ఖాన్‌పై బాంబు విసిరి అంతమొందించాలని ప్రయత్నించిన “తెలంగాణ భగత్ సింగ్” నారాయణరావు పవార్.

నారాయణరావు పవార్ 1926 అక్టోబర్ 3న వరంగల్ నగరంలో జన్మించారు. చిన్నతనంలోనే తల్లి మరణించింది. నారాయణ రావు తండ్రి పండరినాథ్ రావు బీదర్ జిల్లాలోని సౌలదాబ్ గ్రామం నుండి 1900 సంవత్సరంలో బ్రతుకు తెరువు కోసం వరంగల్ వచ్చి అక్కడ నిర్మాణమవుతున్న రైలు మార్గంలో కూలీగా చేరి ముఖ్యంగా పదోన్నతి పొందాడు. చిన్నతనములో నుండే నారాయణరావు పవార్కు స్వేచ్ఛ భావాలు ఎక్కువ. ఆర్య సమాజ సంస్కరణ వాద ఉద్యమాలు నారాయణరావు పవార్ను ప్రభావితం చేశాయి. 1944లో ఇంటర్వెడియట్ పాస్ అయ్యాక కొన్ని రోజులపాటు రేపున్ డిపార్ట్మెంట్లో ఉద్యోగంలో చేరి ‘లా’ కోర్సు చేయడానికి పైశాదరాబాద్కు వెళ్ళాడు. పైశాదరాబాదులో హిందువులపై విచ్చలవిడిగా కొనసాగుతున్న అత్యాచారాలు

జననం:	
1926	
అక్షోబర్ 26	
మరణం:	
2010	
డిసెంబర్ 12	

చూసి దాన్ని ఎదుర్కొంచులు ఆలోచనలు చేశారు. యువకులందర్నీ సమీకరించి “యువ క్రాంతి దళ” అనే సంస్థను ఏర్పాటు చేసి రాచరికంలో బందీ అయిన పైదరాబాద్ సంస్థనాన్ని విమోచనం చేయాలని ప్రణాళికలు రచించాడు. నుభావ్ చంద్రబాబున్ ఉపన్యాసాలు, నినాదాలతో ఆయన ప్రభావితమయ్యాడు. నిజాం విమోచన ఉద్యమం లేవదీయాలని పైదరాబాదులో ప్రయత్నిస్తున్న బాలకిషన్ అనే యువకుడితో నారాయణ రావు పవార్కు పరిచయం ఏర్పడింది. అతని దగ్గరే పవార్ విప్రవకారులకు సంబంధించిన సాహిత్యాన్ని చదివాడు.

‘లూ’ కోర్సు ప్రాచీన చేయడానికి గాను ప్రతిరోజు పైకోర్టుకు వెళ్తుండేవాడు. ఒకసారి నిజాం నయాపూల్ నుండి కారులో వెళ్తుండగా చూశాడు. ప్రతిరోజు నిజాం దారుల్ పిఫాలోని తన తల్లి సమాధిని సందర్శించి వస్తాడు అన్న విషయం తెలుసుకున్నాడు. ఈ అవకాశాన్ని ఉపయోగించుకుని నిజామును చంపాలని నారాయణరావు పవార్ నిశ్చయించుకున్నాడు. నిజాం హత్య వల్ల అతని ఇద్దరు కొడుకుల్లో అధికారం కొరకు ఘర్రణ జరగవచ్చని అప్పుడు తప్పనిసరిగా కేంద్ర ప్రభుత్వం జోక్యం చేసుకొని పైదరాబాద్ సంస్థనాన్ని భారత

యూనియన్‌లో విలీనం చేసుకుంటుందని భావించాడు. తమలాగే ఆలోచిస్తున్న దేవయ్య ఆర్య, భీష్మ దేవ ఆర్య, అనే యువకులతో నారాయణ రావు పవార్కు పరిచయమైంది.

నారాయణ రావు పవార్, బాలకిషన్ తమ విష్వవ సహచరులను సమీకరించి నిజాం వ్యతిరేక కార్యక్రమాలు చేయాలని నిర్ణయించుకున్నారు. నిజాం రైల్స్‌లో మాజీ కో-ఆఫీసర్ అయిన నారాయణస్వామి, గన్ ఫోండ్రీకి చెందిన విశ్వనాథ్, రెడ్డి పోచ్చనాథ్, గంగారాం, పాలంకోర్, జగదీష్ తదితర సహచరులతో కలిసి మొట్టమొదటటి ప్రయోగంగా నిజాం సైనిక దళానికి చెందిన రిజర్వ్ పోలీస్ అశ్వికదళం ఉన్న పేటల బిరుజు దగ్గర ప్రాంతాన్ని ధ్వంసం చేయాలని నిర్ణయించుకున్నారు. పథకం ప్రకారం నిర్ణిత స్థలంలో నారాయణరావు, గంగారాంలు వెళ్లి టైం బాంబు పెట్టి వచ్చారు. రాత్రి రెండు గంటలకు టైం బాంబు పేలింది. నిజాం ప్రభుత్వానికి వేలాది రూపాయల ఆస్తినష్టం జరిగింది. గుర్త్రాలు కాలిపోయాయి. నిజాం గూడచారులు ఎంత ప్రయత్నించినా గాని ఎవరూ పట్టుబడలేదు. ఇది వారు సాధించిన ప్రథమ విజయం.

ఈ సంఘటన తర్వాత బృందం మరో పథకాన్ని రచించింది. పైదరాబాద్ సంస్థానంలో హిందువులను అణిచివేయడానికి నిజాం ఇరుగు, పొరుగు రాష్ట్రాల నుండి వేలాదిమంది ముస్లింలను ప్రత్యేక రైల్ ద్వారా పైదరాబాద్ తీసుకువస్తున్నాడు. వీరిని తరలించే రైలును పేల్చడం వల్ల వారిలో భయం కలిగి వారు రావడం మానేస్తారని ఈ బృందం భావించింది. లోకో ఆఫీసర్లో పనిచేస్తున్న నారాయణస్వామి, విశ్వనాథ్ ల సహాయంతో పరికరాలు సంపాదించారు. ఘుట్కోసర్-మౌలాలి స్టేషన్ మధ్య ఒక చోటును ఎన్నుకొని రెండు గంటలు కష్టపడి రైల్స్ ట్రాక్ ఫిష్ ప్లేట్లను తొలగించారు. పక్కనే ఉన్న పొదలో దాక్కుని నారాయణరావు పవార్, నారాయణ స్వామి, విశ్వనాథ్ లు రైలు కోసం ఎదురు చూస్తున్నారు. అప్పుడే ఇద్దరు లైన్సెమెన్లు ట్రాక్ చెక్ చేసుకుంటూ వచ్చి ఫిష్ ప్లేట్లు తొలగించడం చూసి, ముందుకు వెళ్లి వచ్చే

రైలు నిలిపివేశారు. దీంతో ఆ కార్బూక్మం విఫలమైంది.

ద్విజాతి సిద్ధాంతానికి రూపకల్పన చేసి భారతదేశం ముక్కలై పాకిస్తాన్ ఏర్పడేలా చేసిన ఉస్కానియా విశ్వవిద్యాలయం ప్రోఫెసర్ డాక్టర్ సయ్యద్ అబ్బుల్ లతీఫ్‌ను ఎల్గైనా చంపాలని పవార్ నిర్ణయించుకొని ఆయన ఇంటికి రివాల్వర్ పట్టుకొని ముస్లిం వేషంలో అప్పుల్ హుస్సేన్ అనే పేరుతో వెళ్ళాడు. కానీ అక్కడ చాలామంది ఉండటంతో ఆ ప్రయత్నం సఫలం కాలేదు.

ఎల్గైనా నిజాంను చంపాలని నారాయణ రావు పవార్ నిర్ణయించుకుని తన మిట్రులైన దేవయ్య ఆర్య, భీష్మ ఆర్యతో ప్రణాలిక రచించాడు. రెడ్డి పోచ్ నాథ్ ద్వారా ఒక చేతి బాంబును సమీకరించుకున్నారు. ఆర్య సమాజ్ నాయకులు పండిత నరేంద్రజీ శత్రువులను ఎదురోపుడానికి ఆత్మరక్షణ కోసం ఇచ్చే బాంబులను తెచ్చుకున్నారు. పోలాపూర్లో రాజగోపాల్ అనే అతడు నిర్వాసితుల శిబిరం నిర్వహిస్తుండేవాడు. కొండా లక్ష్మీ బాపూజీ ఆర్థిక సహాయంతో అక్కడికి వెళ్లి మూడు బాంబులు, రెండు రివాల్వర్లు సంపాదించుకుని ఈ బృందం పైపురాబాద్కు తిరిగి వచ్చింది. నిజాంపై దాడి చేసే తేదీ, సమయం నిర్ణయించు కున్నారు. నిజాంపై మొదట నారాయణరావు పవార్ బాంబు విసిరి చంపాలని, ఒకవేళ అది తప్పితే సమీపంలో ఉన్న గంగారం దాడి చేయాలని, అది కూడా తప్పితే మరికొడ్డి దూరంలో ఉన్న జగదీష్ దాడిచేసి చంపాలని నిర్ణయించుకున్నారు. వారు ముగ్గురు రక్తంతో ప్రతిష్ట పత్రాలు రాసి సంతకాలు చేసుకున్నారు.

1947 డిసెంబర్ 4న సాయంత్రం నాలుగు గంటలకు కింగ్ కోటి రోడ్డు నుండి నిజాం కారు బయలుదేరి ఆల్ సెయింట్స్ పై సూర్యుల్ దగ్గరికి రాగానే గుంపులో నిలబడి ఉన్న నారాయణరావు పవార్ కారు దగ్గరికి పరిగెత్తి తన చేతిలో ఉన్న బాంబును బలంగా విసిరివేసాడు. అయితే ఆయన విసిరిన బాంబు నిజాం మీద పడకుండా కారు తలుపుకు తాకి రోడ్డు మీదపడి పేలిపోయింది. ఆ పేలుడు ధాటికి పక్కనే ఉన్న ఒక ముగ్గురు గాయపడ్డారు. నారాయణ రావు పవార్ చేతిలో ఉన్న సంచిలో నుండి మరొక బాంబు తీసి

వేయబోగా అక్కడ ఉన్నటువంటి పోలీసులు ఆయన మీదపడి చేతులు విరిచి పట్టుకుని, విపరీతంగా కొడుతూ బంధించి వేశారు. బాంబు పేలిన శబ్దం విన్న మిగతా సభ్యులు నిజాం మరణించాడని భావించి అక్కడి నుండి పారిపోయారు. నిజాం పోలీసులు పవార్ను పోలీస్ స్టేషన్లో నిర్వంధించి అమానుషంగా కొట్టడం ప్రారంభించారు. కుటు వివరాలు చెప్పుమని అతి కిరాతకంగా హింసించారు. ఆయన మాత్రం నోరు విష్టులేదు. ఆ తర్వాత నిజాం పోలీసులు పవార్ సహచరులలో గంగారాంను అరెస్టు చేశారు. జగదీమ్, బాలకిషన్ మాత్రం తప్పించుకొని వెళ్లి పోగలిగారు. బాలకిషన్ తండ్రిని అరెస్టు చేశారు. బాంబు విసిరిన ప్రాంతంలో దారికిన ఒక సైకిల్ ఆధారంగా వీరి ఆచూకీ కనిపెట్టారు నిజాం పోలీసులు. కోర్టులో విచారణ జరిగింది. తన కేసును తానే స్వయంగా వాధించుకున్నాడు పవార్. చివరికి పవార్కు ఉరిశిక్క, గంగారామ్ కు యావజ్ఞీవ కారాగార శిక్క విధించింది కోర్టు. 1948 సెప్టెంబర్ 10వ తేదీన పవార్కు ఉరి శిక్క అమలు చేయాలని తీర్చు ఇచ్చింది.

హైదరాబాద్ సంస్థానంలో శాంతిభద్రతల రక్షణ కోసం కేంద్ర ప్రభుత్వం 1948 సెప్టెంబర్ 17వ తేదీన ఆపరేషన్ పోలో పేరుతో కేంద్ర ప్రభుత్వం పోలీసు చర్య చేపట్టి, హైదరాబాద్ సంస్థానాన్ని భారత్ యూనియన్లో విలీనం చేయడంతో నారాయణ రావు పవార్ ప్రాణాలు దక్కాయి. ఆ తర్వాత 1949 ఆగస్టు 10న నారాయణరావు పవార్, గంగారాంలను విడుదల చేశారు. విడుదలయ్యాక పవార్ విద్యుత్ శాఖలో క్రెడిట్ గం సంపాదించాడు. ఆయన పేరు పోలీస్ బ్లక్ లిస్టులో ఉందని 45 రోజుల తర్వాత ఆయనను ఉద్యోగంలో నుంచి తొలగించి వేశారు. ఆనాటి ప్రభుత్వం చాలామంది దేశ భక్తుల పట్ల ఈ విధంగానే వ్యవహరించింది.

నిజాంపై బాంబు విసిరి అంధ్ర భగ్తి సింగీగా పేరు తెచ్చుకున్న నారాయణ రావు పవార్ వృద్ధాప్యం కారణంగా 2010 డిసెంబర్ 10న కన్నమూశారు. చరిత్రలో మాత్రం ఆయనకు తగిన ప్రాధాన్యత లభించలేదు.

ఆచార్య టీ. గౌరిశంకర్

94409 69130

ఆర్య సమాజం నాయకులు

పండిత్ రాజరత్నాచార్యులు

ఆనాటి పైదరాబాదు సంస్థానాన్ని పరిపాలించిన నిజాం ప్రభువులలో ఏడవ నిజాం అయిన మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ నిరంకుశునిగా, కరడు గట్టిన మతోన్నాదిగా పేరు పొందాడు. పొర హక్కులను తన ఉక్కపాదాలతో నిర్మాక్షిణ్యంగా తొక్కి వేశాడు. ప్రజల స్వేచ్ఛను వాక్ స్వాతంత్ర్యాన్ని ఆతీ కిరాతకంగా హరించి వేశాడు. ఇక్కడ తన ఆధిపత్యాన్ని సుస్థిర పరచుకోవడానికి పశ్చిమాసియా దేశాలలోని ఇస్లాం రాజులతో స్నేహబాంధవ్యాలను పెంపు చేసుకొన్నాడు. బ్రిటిష్ పాలకులతో సభ్యతను కలిగివున్నాడు. ఇక తను ఆడిందే ఆటగా, పాడిందే పాటగా పైదరాబాదు సంస్థానంలో నిరంకుశ పాలనను కొనసాగించాడు.

ఇందుకు మతాన్ని, భాషను ఆయుధాలుగా వాడుకొన్నాడు. అత్యధిక శాతం ప్రజలు మాటల్లాడే తెలుగు భాషను అణచివేసి, కేవలం పదిశాతం మంది ప్రజలు మాటల్లాడే ఉర్దూ భాషను అధికార భాషగా, బోధనా భాషగా ప్రజలపై బలవంతంగా రుద్దాడు. పెద్ద ఎత్తున మతం మార్పిడులకు పూనుకొన్నాడు. ఈ దురంతాలకు హిందువులు ముఖ్యంగా దళితులు బలయ్యారు. ఇటువంటి దుర్భర పరిస్థితుల

నుంచి హిందువులను కాపాడి, హైందవ ధర్మాన్ని సముద్ధరించడానికి తెలుగు భాషను పరిరక్షించుకోవడానికి కొందరు మహావ్యక్తులు, మహానుభావులు, మహాపురుషులు పూనుకొని, నడుం బిగించి, ముందుకు నడిచారు. కొన్ని సంస్థలు ఆవిర్భవించి సంఘు సంస్కరణలు చేపట్టాయి. అటువంటి సంస్థలలో ‘ఆర్య సమాజం’ ప్రముఖంగా ఎన్నడగినది.

భారతదేశంలోకి ప్రవేశించిన ల్రిటీష్ పోలకులు తమ మతాన్ని, భాషను, సంస్కృతిని విస్తృతంగా ప్రచారం చేస్తూ, భారతీయ సంస్కృతిని అవమానింప సాగారు. ఇక్కడి ప్రజల పట్ల చులకన భావంతో తమ బానిసలుగా చేసుకోసాగారు. హైందవ మతంలోని చాతుర్వ్యర్థ వ్యవస్థను అడ్డుపెట్టుకొని, హిందువుల నడుమ అంతస్కలహాలను రెచ్చగొట్టి, వారిని విడదీసి నిర్వీర్యాం చేయసాగారు. భారతీయాత్మను గొంతు నులిమి చంపడానికి బ్రిటీష్ వారు చేస్తున్న కుట్టను భగ్నం చేసి, భారతీయ ఆర్థ ధర్మాన్ని హైందవ సనాతన సంప్రదాయాన్ని నిలబెట్టుకోవడానికి ఉత్తర భారతదేశంలో స్వామి దయానంద సరస్వతి ‘ఆర్య సమాజాన్ని స్థాపించారు. దీని ద్వారా హిందువులను సంఘుటిత పరచి, వారిలో చైతన్యాన్ని రగిలించారు. కుల రహితమైన హైందవ సమాజాన్ని నెలకొల్పడానికి కృషి చేశారు. వైదిక పద్ధతిలో యజ్ఞ యాగాలను నిర్వహించారు. విగ్రహాధనను, చాతుర్వ్యర్థ వ్యవస్థను నిరసించారు. హిందూ ధర్మం పాటించే ప్రతి ఒక్కరు ఒకే కుటుంబానికి చెందిన వారనే నినాదాన్ని దేశ వ్యాపుం చేశారు.

ఆ రకంగా హైదరాబాదులో 1892లో ‘ఆర్య సమాజం’ స్థాపించబడింది. దీనిని ఇక్కడ దయానంద సరస్వతి ప్రోరంభించారు. వినాయక రావు విద్యాలంకార్, పండిట్ నరేంద్రజీ, దేవీ శ్యాంలాల్జీ, వేద ప్రకార్, ధర్మప్రకార్ వంటి నాయకులు, కార్యకర్తలు, తమ ప్రోణాలను పణంగా పెట్టి తెలంగాణలో ‘ఆర్య సమాజ్’ పరివ్యాప్తికి నిర్విరామ కృషి చేశారు. కోరట్టుర్ కుటుంబం తమ సర్వస్వాన్ని ఆర్య సమాజం అభివృద్ధి కోసం ధారపోసింది. మరాత్వాడ, కర్ణాటకలోని కొన్ని భాగాలు, తెలంగాణ - ఈ మూడు ప్రాంతాలు కలిసి

ఆనాటి పైదరాబాదు సంస్థానం ఉండేది. ఈ సంస్థానంలోని అన్ని ప్రాంతాలకు ఆర్య సమాజం శాఖలు విస్తరించాయి. హిందువులందరినీ ఏకం చేసి, ఒక తిరుగులేని శక్తిగా రూపొందించాయి. విద్యా వ్యాప్తి కోసం కేశవ మొమోరియల్ పారశాల, హింది మహావిద్యాలయ వంటి విద్యా సంస్థలు వెలిశాయి. ప్రజలను విద్యావంతులుగా తీర్చిదిద్ది, జ్ఞానార్జనకు తోడ్పడ్డాయి. విద్యపల్ల వివేకం, విజ్ఞానం పెరుగుతుంది. తమకు జరుగుతున్న అన్యాయం పట్ల స్ఫూర్హ కలుగుతుంది. తద్వారా ప్రశ్నించే తత్త్వం మొదలవుతుంది. అది ధిక్కార స్వరంగా మారి నిరంకుశ పాలనాధికారానికి చరమ గీతం పాడుతుంది.

ఈ విధంగా పైదరాబాదులో చెలరేగిన ఆర్య సమాజోద్యమంలో క్రియాశీలకమైన పాత్రను పోషించిన నాయకులలో పండిట్ దూల్చేట రాజరత్నాచార్యులు ప్రముఖంగా పేర్కొనుడిన వారు. వీరు 1988 డిసెంబర్ ను తేదీని పైదరాబాదులో జన్మించారు. బహుళ పైదరాబాదులోని దూల్చేట ప్రాంతంలో జన్మించినందు వల్ల, ఆ ప్రాంతమే ఇంటి పేరుగా మారి ఉంటుందేమో. ప్రాంతాల పేర్లు, ఊళ్ళ పేర్లు ఇంటి పేర్లుగా ఉండడం తెలుగు కుటుంబాలలో పరిపాటి. మా నాన్నగారు, తాతగారు తురుఫ్ బజారులో ఉండేవారు. కాబట్టి అది మా ఇంటి పేరుగా మారిందంటారు. పైదరాబాదీయులకు దూల్చేట ప్రాంతం గురించి బాగా తెలిసే ఉంటుంది. బహుళ దీని పేరు ధూలిపేట అయి ఉంటుంది. దాని అపథ్రంశ రూపమే 'దూల్చేట' కావచ్చు.

రాజరత్నాచార్యుల వారు సంప్రదాయ విశ్వ బ్రాహ్మణ వంశోద్ధవలు, సనాతన బుధి గోత్రజులు. వీరి తల్లిదండ్రులు పద్మాక్షమ్మ, భూమయ్యాచార్య. నిజాం కొలువులో సుబేదారుగా ఉన్న మునగాల రామయ్య కుమారె పద్మాక్షమ్మ. సుబా అంటే పెద్ద భూభాగం. ఈనాటి జిల్లాలాంటిది. సుబేదారు అంటే ఆ ప్రాంతానికి అధికారి అని అర్థం. తండ్రి గౌప్య శిల్పి, తల్లి ఉత్తమ ఉపాధ్యాయుని.

రాజరత్నాచార్యులు సికింద్రాబాదులోని మహాబాబ్ కాలేజీలో ఏడవ తరగతి చదువుతున్న సమయంలో వీరి తండ్రి పరమపదించడంతో వీరి చదువుకు

తాత్యాలికంగా అంతరాయం ఏర్పడింది. అయినప్పటికీ ఉన్నత చదువులపై ఆసక్తితో సారాన్ని గ్రహించారు. తెలుగు, సంస్కృతం, హింది భాషలలో మంచి పాండిత్యాన్ని గడించారు. ఇంకా మాస్టర్ ఆనంది ప్రసాద్ వద్ద ఆంగ్లం, ఉర్దూ, మౌజం అలీ సాహెబ్ దగ్గర అరబ్బీ, ఫారసీ భాషలను క్షుణ్ణంగా నేర్చుకొన్నారు. ఏడు రంగుల ఇంద్రధన్సులా, వీరు ఏడు భాషల విద్యన్నణిగా వెలుగొందారు. జీవనోపాధి కోసం అధ్యాపక వృత్తిని చేపట్టారు.

ఇసామియా బజార్లోని ఆంధ్ర విద్యాలయం, అనంతరం ఆర్య కన్యాపోతశాలలో ప్రథానాధ్యాపకులుగా ఉద్యోగించారు. రత్నమ్మసు వివాహమాడి గృహస్థాశ్రమ జీవితంలోకి అడుగు పెట్టారు. అయిదుగురు కుమార్తెలు, ఇద్దరు కుమారులతో పరిపూర్ణమై సాంసరి జీవితాన్ని అనుభవించారు.

ఇది రాజరత్నాచారి జీవితంలోని ఒక పార్ష్వం మాత్రమే. మరో పార్ష్వంలో ఆయనోక సాహితీ వేత్త, సంగీతజ్ఞుడు, రచయిత, ఉద్యమశీలి, ఆర్య సమాజ్ నాయకుడు. ఆనాటి రాజకీయ, సామాజిక పరిస్థితులు, హిందూ సమాజంపై జరుగుతున్న దాడులు, నిజాం నిరంకుశ పాలన రాజరత్నాచారి గుండెల్ని పిండేశాయి. ధర్మగ్రానిని సహించలేకపోయారు. అటువంటి విపత్కుర పరిస్థితులలో ఆయన ఆర్య సమాజ్ ఆదర్శాలకు ఆకర్షితులయ్యారు. ఆర్య సమాజ్ సభలు, సమావేశాలలో చురుగ్గా పాల్గొన్నారు. కార్యకర్త స్థాయి నుంచి నాయకత్వం స్థాయి దాకా అంచెలంచెలుగా ఎదిగారు. అందరితల్లో నాలికలా మెలిగారు. దయానంద సరస్వతి రచించిన ‘సత్యార్థ ప్రకార్థ’ గ్రంథాన్ని ఎన్నోసార్లు చదివారు. అందులోని ప్రతి అంశాన్ని బాగా జీర్ణించుకొన్నారు. అంధకారం అలుముకొన్న దారిలో చిరుదీపం వెలిగినట్లు, అలజడితో నిండిన ఆయన హృదయంలో ఆర్య సమాజ్, ముఖ్యంగా దయానంద సరస్వతి ‘సత్యార్థ ప్రకార్థ’ ఒక పెద్ద ఊరటనిచ్చింది, కొత్త ఊపిరి పోసింది, ఊతంగా నిలిచింది. రాజరత్నాచారి జీవితమనే పుస్తకంలో కొత్త పుటలు తెరుచుకొన్నాయి.

ఒక పక్క విద్యాబోధన చేస్తానే, మరొకవైపు ఆర్య సమాజ్ సిద్ధాంతాలను

ప్రజల్లోకి తీసుకొని వెళ్ళే పనిలోతలమునకలయ్యారు. ఊరూరా తిరిగి ప్రచారం చేశారు. సుల్తాన్ బజార్లోని ఆర్య సమాజంలో ప్రముఖ పురోహితులుగా నేవలందించారు. ప్రధాన కార్యకర్తగా ఆర్య సమాజ్ అభివృద్ధి కోసం అహారహం కృషిచేశారు.

దూల్ పేట్ ప్రాంతానికంతటికీ ఉత్తమ వైదిక ధర్మానుయాయిగా, ఆర్య సమాజం నాయకునిగా మంచి పేరు సంపాదించారు. మహార్షి దయానంద సరస్వతి రచించిన ‘సత్యార్థ ప్రకాశ్’ పూర్వ భాగాన్ని, ఉత్తర భాగాన్ని సంపూర్ణంగా సంశోధించి, మొట్టమొదటి సారిగా తెలుగులోకి అనువదించి వెలుగులోకి తీసుకొని వచ్చారు. ‘షోడశ సంస్కార విధి’, ‘పంచ మహాభూత విధి’, ‘ఆర్య సమాజం కరుణానిధి’, ‘శశ్యారీయమైన’ వేదాలు, ‘రామభక్తిలోని రహస్యం’, ‘హిందూ ధర్మ వినాశం’ వంటి అనేక గ్రంథాలను రచించి, ప్రచురించారు. వీరి రచనలలో ‘మానవ ధర్మం’, ‘విశ్వ దర్శణం’, వంటివి వీరికి బాగా పేరును తెచ్చి పెట్టాయి. ఇవి హిందీ, తెలుగు భాషలలో రచించబడినవి. ఇంకా ‘గీతా విమర్శనం’, ‘యుజుర్వేద శకతం’, ‘ద్రవిడ భాష్యం’, ‘గీతాభూమిక’ ‘భారతదేశంలో విగ్రహరాధన’ (రెండు భాగాలు - తెలుగులోకి అనువదింపబడినది) వంటి రచనలు వీరి అముద్రితాలు. పండిత సభలలో ప్రామాణికంగా, అనర్థంగా ప్రసంగించే వాక్యటిమ వీరి సొత్తు. అనేక సైద్ధాంతిక చర్చలలో పాల్గొని తన వాదనను ఒప్పించి, మెప్పించేవారు. భాషా సాహిత్యాధ్యయనమే కాదు సంగీతం పట్ల కూడా వీరి అభినివేశం పేర్కొనదగింది. వీరు శ్రీకృష్ణమహారాజ్ వద్ద శాస్త్రోక్తంగా సితార్ వాదనను నేర్చుకొన్నారు. హర్షోనియం వాయించేవారు. ఆ సంగీత పరిజ్ఞానంతోనే పాడి భజన కార్యక్రమాలను నిర్వహించి, రక్తి కట్టించే వారు. ప్రజలలోకి వెళ్ళి, సంధ్యావందనం విధానం, గాయత్రీ మంత్ర వరసం, యజ్ఞ వద్ధతి ప్రబోధించారు. తామర తంపరలా శిష్య పరంపరను వృద్ధి చేసుకొన్నారు.

రాజరత్నాచార్యులు తన జీవితంలో నాలుగు ఆశ్రమ ధర్మాలను పాటించారు.

బ్రహ్మ చర్యం, గృహస్థాశ్రమం, వానప్రస్థం, సన్యాసం అనే నాలుగు దశలను త్రికరణ శుద్ధిగా, ఆచరణాత్మకంగా అనుసరించారు. తన జీవితాన్నంతా తాను నమ్మిన సిద్ధాంతాల కోసం సర్వస్వాన్ని ధారపోసిన నిస్యార్థవరులు. రాజరత్నాచార్యులు 1975 ఆగస్టు 9వ తేదీన సన్యాసాశ్రమ స్వీకరించి, ‘స్వామి ఓమానంద సరస్వతి’గా పిలువబడ్డారు. ఇదే కాలంలో కిషన్ బాగ్లోని వైదికాశ్రమానికి ఆచార్యులుగా వ్యవహరించారు. భార్య బిడ్డలకు, సంసారానికి, ఇంటికి దూరంగా, కాచిగూడలోని ఆర్య సమాజంలో తుదిశ్వాస విడిచే దాకా అక్కడే చరమ జీవితాన్ని గడిపారు. చివరికి 1976 సెప్టెంబర్ 20వ తేదీన దివంగతులయ్యారు.

ఆర్య సమాజానికి పీరు చేసిన సేవలకు గుర్తింపుగా ఆర్య సమాజం వారు వీరిని ‘గజారోహణ’ సన్మానంతో సత్కరించారు. ఆ ఫోటో ఇప్పటికీ కాచిగూడలోని ఆర్య సమాజ్ భవనంలో ఉండడమే ఇందుకు నిదర్శనం.

అనుకూలవతి అయిన వీరి ధర్మపత్ని రత్నమ్మ వీరికి అన్ని విధాలా సహకరించడం వల్లనే ఇది సాధ్యమయ్యిందేమో అనిపిస్తుంది. వీరి ఇద్దరు కుమారులు హిందీ అధ్యాపకులుగా ఉద్యోగించి తండ్రిగారి ఆశయాలను కొంతవరకు అనుసరిస్తూ వచ్చారు. వీరి కుమారెలు సుశీలమ్మ, సౌభాగ్యవతమ్మ, సుమిత్రమ్మ, సుగుణమ్మ, పద్మలు అయితే, కుమారులు సురేశ్ ఆనంద్, సోమేశ్ ఆనంద్. సోమేశ్ ఆనంద్ పెద్ద కుమారె సుషుమ ఈ వ్యాసకర్త సతీమణి. ఏతావాదితా రాజరత్నాచారి మా తాతగారు.

జన్మభేట లీసింహా ప్రింస్

82972 63741

పండిత

మదన్ మోహన్ విద్యాసాగర్

ఈనాటి మన చర్చనీయాంశంలో ప్రౌదరాబాద్ విమోచన 1857-1948 వరకు జరిగిన స్వాతంత్ర్య పోరాట సమయంలో పాల్గొన్న వీరుల గురించి పర్యాపలోకనం చేసుకోవటం ఎంతో గొప్ప విషయం. కారణం ఈ రోజులలో చరిత్ర గురించి తెలుసుకోవాలి అంటే అదేదో పనికిమాలిన పని అని తలంచే రోజులు వచ్చాయి. దీనికి కారణం ఈనాటి సమాజంపై పాశ్చాత్య ప్రభావం మూలంగా ఏర్పడ్డ దుస్థితి. దీనికంతటికి మూలం మకారత్రయం మన భారతీయతకు ఈ మకారత్రయం ఎంతో హాని చేసింది మార్క్ష మోహమ్మద్, మెకాలే ఈ మకారత్రయం అంటారు.

ప్రస్తుత విషయానికి వస్తే తెలంగాణ విమోచన కొరకు పాటుపడి ఎందరో త్యాగధనులను స్వరించుకొనే సందర్భంలో ఎందరో మహానుభావులు తమ ధన మన ప్రాణాలను ధారపోసి చరితార్థులుగా మిగిలిపోయారు. అలాంటి వారిలో ఒకరు పండిత మదన్ మోహన్ విద్యాసాగర్ గారు.

వీరు పంజాబ్ రాష్ట్రానికి చెందినవారు గొప్ప మేధావి. మన తెలంగాణ ప్రాంతము విమోచనానికి హిందూ జూతి సమైక్యతకు ఎంతో అవిరభ కృషి

చేశారు. వీరు ఎన్నో గ్రంథాలు మన జాతీయ భావజాలం పెంపొందించటానికి కృషి చేస్తూ రచనలు చేశారు. సంస్కృత చాంద్రిల్ అనే గ్రంథాన్ని ప్రాశారు. మన సంస్కృతి సంప్రదాయాల గురించి చాలా విపులంగా ప్రాశారు. దేశ ప్రజలందరూ ఐక్యమత్యంగా ఉండి విదేశీ మతాలను ఏ విధంగా ఎదుర్కొప్పాలి అంటే మనం అందరం కలసి మెలసి ఉండాలి అని ప్రబోధాత్మకంగా ప్రాశారు. వీరి మాతృభాష పంజాబ్ అయినా, ఇక్కడికి వచ్చి మన తెలుగు భాషని నేర్చుకొని తన అద్భుతమైన ప్రసంగాలతో ఇక్కడి ప్రజలను ప్రభావితం చేశారు. వీరి సేవలు తెలంగాణ ప్రాంతానికే పరిమితం కాలేదు. ఆంధ్ర ప్రాంతాలలోని అట్టడుగు వర్గాల ప్రజలు తమ బీదరికానికి గురై ఆంగ్లేయుల ప్రతోభాలకు లోనై క్రిస్తువ మతానికి మారణారని ముందుగా ఉహించి ఉభయ గోదావరి జిల్లాలోను, కృష్ణ, గుంటూరు జిల్లాలలోనూ తమ అనుచరులతో పర్యాటించి రాష్ట్రాలు స్వయంసేవక్ సంఘు శాఖలను నెలకొల్పి అక్కడ ఉన్న వారిలో హిందూ ఏకాత్మత భావనను పెంపొందించి చాలా వరకు మత మార్పిడులను అట్టుకున్నారు.

వీరి వ్యక్తి విషయాలకు వస్తే, తమకు సంతానం లేనందుకు ఒక అమ్మాయిని దత్తత తీసుకొని వివాహం చేశారు.

నిస్యార్థ పరులు. వీరు తమ జీవిత కాలంలో ఎటువంటి ఇతర ఉద్యోగాలు చేయలేదు. రాష్ట్రాలు స్వయంసేవక్ సంఘానికి అంకితమైన త్యాగశీలి. తనకంటూ ఏమీ అస్తిపాస్తులు సంపాదించ లేదు. కనీసం సొంత ఇల్లు కూడా వీరికి లేదు. అప్పుడు కొంతమంది దాతలు వీరికి నారాయణగూడలో కొంత స్థలాన్ని దానముగా కేటాయించారు. కాని వారి అందుకు అంగీకరించక తనవంతుగా కొంత సొమ్ముసు సంఘు కార్యాలయానికి చెల్లించి తన నిజాయితీని నిరూపించుకొన్నారు. చివరి వరకు తన కష్టార్జితము మీదనే జీవించి స్వచ్ఛందంగా భరతమాత సేవలో తన జీవితాన్ని గడపిన ధన్యజీవి.

నంద్ధన నరసింహచార్

94409 27200

“ఉద్యమ సూప్రార్థకి ఉపాయిలి”

తెలంగాణా పత్రికలు

‘పత్రికాక్షరమున్న పదివేల సైన్యము
పత్రికాక్షరమున్న మిత్ర కోటి
ప్రజకు రక్షణ లేదు, పత్రిక లేనిచో
పత్రికే నియంత, పక్కలో బల్లము
పత్రిక ప్రజాలి పట్టుగొమ్మ
ప్రభుత వక్రమోను పత్రిక లేనిచో’

అన్న నార్ల వెంకటేశ్వరరావుగారి ఉక్కి ప్రకారం పత్రిక యొక్క లక్ష్ము, కర్తవ్యము అవగతమవుతాయి. పరిశోధకులందించిన వివరాల ప్రకారం తొలి తెలుగు పత్రిక 1832లో ప్రచరితమైందని తెలుస్తోంది. లండన్ మిషన్ వారి ఆధ్వర్యంలో తెలుగు జర్నల్ అనే పత్రిక వెలువడినదని, ఇది కేవలం మిత్రవాద ధోరణితో, వార్తలను యథాతథంగా ఎటువంటి వ్యాఖ్యానం లేకుండా, మత ప్రచారానికే పరిమితమైనట్లు అవగతమౌతోంది.

పత్రికలు సామాజిక పరివర్తనకు ప్రధాన భూమిక వహించాలి. 186 ఏళ్ల సుదీర్ఘ చరిత్ర కలిగిన తెలుగు పాత్రికేయ రంగం, నిబంధతతో భాషా, సాహిత్యాల

పట్ల అభిమానంతో, సాంఘిక రాజకీయ ఉద్యమాలలో సమాజానికి దిశానిర్దేశం చేస్తూ తమ బాధ్యతను, కర్తవ్యాన్ని యథాశక్తి నిర్వహించాయి.

1843లో వర్తమాన తరంగిణి కీర్తిశేషులు పువ్వడ వెంకటరావు గారి సంపాదకత్వంలో వెలువడి, సి.పి. బ్రోన్ వంటి మేధావులను సైతం ప్రభావితం చేసింది. సుజనరంజని ఆంధ్రభాషా సంజీవని, వివేకవర్ధని మొదలగు పత్రికలు ప్రజలను చైతన్యపరిచి మార్గదర్శనం చేశాయి.

తెలంగాణలో చైతన్యం కలిగించిన పత్రికలు

వైజాం రాష్ట్రం తెలంగాణలో 1913లో పత్రికలు ప్రారంభమయ్యాయి. 1922లో ఒద్దిరాజు సోదరులు తెనుగు వారపత్రికను ప్రారంభించారు. అనంతరం ఎన్.వి.ఆర్ నరసింహరావు గారి సంపాదకత్వంలో ప్రైదరాబాద్ రాజ్యంలో వెలువడినది

- పండిత సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రులు గారి సంపాదకత్వంలో “ఆర్య తిలక” (మాన పత్రిక)
- బి.శ్రీనివాసరావు గారి సంపాదకత్వంలో మహాబూబ్ నగర్ నుండి “హిత బోధిని”
- 1920లో నల్గొండ నుండి వెంకటరామ నరసింహరావు గారి సంపాదకత్వంలో “శ్రీ సబ్బ వీసు”.
- 1927లో దత్తాత్రేయ శర్మ గారి సంపాదకత్వంలో “ దక్కున్ కేసరి” అనే మాన పత్రిక వెలువడింది.
- 1927లో సురవరం ప్రతాపరెడ్డి గారి సంపాదకత్వంలో “సుజాత-1” మాన పత్రిక వెలువడింది.
- 1940లో “ప్రైదరాబాద్ సమాచారం” మాన పత్రిక, సాహిత్య చైతన్యం కలిగించింది.
- 1941లో “ప్రైదరాబాద్ సమాచారం” మాన పత్రిక.
- 1941లో బుక్కపట్టుం రామానుజాచార్యులు “తెలంగాణ” పేరట దినపత్రిక

1942 వరకు కొనసాగింది.

- 1947లో దేవులపల్లి రామానుజరావు గారి సంపాదకత్వంలో “శోభ” పత్రిక వరంగల్ నుండి వెలువడింది.
- 1948లో సురవరం ప్రతాపరెడ్లో గారు “గోలకొండ” పత్రిక ద్వారా చైతన్య శంఖం పూరించారు.
- 1950లో గడియారం రామకృష్ణ శర్మ గారు సుజాత-2 మాన పత్రిక వెలువడించారు.

“మనుగడ కోసం పోరాటం” అనే దార్యాన్ సిద్ధాంతం తెలంగాణ జన జీవన వికాస చరిత్రలో స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. కృష్ణ నది సరిహద్దు దక్షిణం-నేతి మహారాష్ట్రలోని బౌరంగాబాద్, హర్షని, భీడ్ నాందేడ్లు మరొక సరిహద్దుగా, కర్కాటకలోని గుల్బర్గా, రాయచూర్, భీదర్లు మరొక సరిహద్దుగా తెలంగాణ విరాజిల్లేది.

‘బృహత్తుథ’ గ్రంథకర్త గుణాద్యుదు మెదక్ జిల్లా కొండాపూర్కు చెందిన వాడుగా, వేములవాడ భీమకవి కరీంనగర్ జిల్లాలో జన్మించాడని, వ్యాఖ్యాన శిరోమణి మల్లినాథ సూరి మెదక్ జిల్లా ‘కొలిచెలిమి’ అని ప్రస్తుతం ‘కొల్చరం’ అని వ్యవహరిస్తున్నారు.

ఆధునిక తెలంగాణ చైతన్యం 1920వ దశకం నుంచే ప్రారంభమైంది. పెత్తందార్ల ఆరాచకాల వల్ల దొరలకు బీద సాదలకు మధ్య ఆంతర్యం చాలా ఉండేది. తెలంగాణలో సాంస్కృతిక ఉద్యమాల ఆరంభం గ్రంథాలయ స్థాపన ద్వారా ఆరంభమైంది. 1911లో హైదరాబాదులో శ్రీ కృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషా నిలయం, 1904లో హనుమకొండలో శ్రీ రాజ రాజ నరేంద్ర ఆంధ్ర భాషా నిలయం, 1913లో వరంగల్లో శబ్దానుశాసన గ్రంథాలయం, నల్గొండ జిల్లా సూర్యాపేటలో ఆంధ్ర విజ్ఞాన ప్రకాశని మొదలగు గ్రంథాలయాలు సామాజిక చైతన్యానికి నాంది పలికాయి.

తెలంగాణలో సమాజ హితాన్ని సాధించే లక్ష్యంతో “టప్పొఖనాలు”

పల్లెటూళ్ళలో చాప్రికానాలు తొలిదశలో ఆలోచనాత్మక, విశేషణాత్మక చైతన్యాన్ని కలిగించాయి.

ప్రతికల స్థాపన ద్వారా ప్రజలు చైతన్యవంతులైతే, నిజాం సర్కార్ అరాచకాలు, దుర్భాగ్యాలను ఎదిరించే చైతన్యం వస్తుందన్న భయంతో తీవ్రమైన అంక్షలు విధించింది.

ఈ సేవధ్యంలో ప్రతికల స్థాపన, నిర్వహణ కత్తి మీద స్థారీ, కత్తులు తయారయింది. అటువంటి నిరంకుశ వాతావరణంలో “తెనుగు” ప్రతికను స్థాపించిన ఒద్దిరాజు సోదరులు నిత్య స్వరణీయులు. వారప్రతికగా మూల పల్లెలో ఆరంభమైంది. అనంతరం శబ్దవీన్ వెంకట రామనరసింహ రావు గారి సంపాదకత్వంలో నల్లగౌండ జిల్లాలో ‘సీలగిరి’ వారప్రతిక తయారయ్యింది. తొలి - మలి తరాల ప్రతికలకు వారధిగా నిలిచింది గోలకొండ ప్రతిక. నిజాం రాష్ట్ర తెలుగు చైతన్యానికి మునాది వేసింది తెలంగాణ ప్రతికలే. గ్రంథాలయోద్యమం విస్తరణ, తెలుగు భాషా వ్యాప్తి, ఉస్కానియా విశ్వవిద్యాలయం ఉర్లూ భాషను అధికార భాషగా అదే ప్రయత్నం చేసినప్పుడు నిర్వంద్యంగా ఖండించింది ప్రతికలే. స్త్రీ విద్య వ్యాప్తి చెందడంలో, ప్రభుత్వం చేసే ప్రజాస్థామ్య వ్యతిరేక చర్యలను ఖండించి ప్రజలను ఆలోచనాపరులుగా చేసింది తెలంగాణలోని తెలుగు ప్రతికలే.

తెలంగాణలో సామాజిక సూచిత్రానిచ్ఛిన తెలుగు ప్రతికలు తెనుగు

కీర్తిశేషులు ఒద్దిరాజు సీతా రామచంద్ర రావు, రాఘవ రామచంద్ర రావు గార్లు 1922లో ఇనుగుర్తి పల్లెలో వార ప్రతికను ఆరంభించి సాంస్కృతిక, సారస్వత సేవకు శ్రీకారం చుట్టారు. మాడపాటి హనుమంతరావు గారు, పువ్వాడ వెంకటప్పయ్య, కోదాటి వెంకటేశ్వర రావు గార్లు తమ వంతు బాధ్యతగా ప్రతికకు సహకరించారు.

తెలంగాణలోని తెలుగు వారందరిని ఏకత్రాణిపైకి తీసుకు వచ్చే ప్రయత్నంలో ‘తెనుగు’ ప్రతిక విజయం సాధించింది ‘నన్నయ్య నానుడి’

“వార్తలందు జగము వర్ధిల్లుచున్నది
అదియులేని నాడు యథిల జనులు
అంధకార మగ్నులగుధరు, కావున వార్త నిర్వహింప

వలయు బతికీ” అన్న నన్నయ్య రుచిరార్థ సూక్తిని తెనుగు శీర్షిక క్రింద ప్రచురించి ప్రాచుర్యాన్ని కల్పించారు. ఈ పత్రికలో ఉపయోగించిన భాష, సాంప్రదాయ-ఆధునికతల మధ్య సమతుల్యత, క్లిప్పత లేకుండా స్పష్టత కలిగిన అభివ్యక్తి “తెనుగు” పత్రిక యొక్క విలక్షణ అంశాలు.

స్నేయ సాంస్కృతిక మూల్యాలను స్ఫురింపవేసే సంపాదకీయాలు, నవతరం రచయితల పరిచయం, తెలంగాణలో కొనసాగుతున్న సారస్వత, సాంస్కృతిక పరిశోధనల వివరాల ప్రచురణలతో “తెనుగు” పత్రిక, సాహితీ, సాంస్కృతిక, చైతన్య నేపథ్యం ఎందరికో మార్గదర్శనం చేసింది. శాసనాల సేకరణను తూము వరదరాజులు గారు సేకరించగా వాటిని ఆక్కరబద్ధం చేసి ప్రచురించిన ఘనత తెనుగు పత్రికదే. మితవాద పత్రికగా, నిజాం ప్రభుత్వ పోకడలకు అనుగుణంగా నిశ్చాభి చైతన్యంతో పూర్వడల్ తెలంగాణలో జన జాగ్రత్తి కలిగించిన ఆక్కర దీపం తెనుగు పత్రిక.

ఆంధ్రాభ్యుదయం

1920వ దశకంలో అజ్ఞత చరిత్రకు దర్శణంగా శ్రీ సీతారామ శర్మ గారి సంపాదకత్వంలో శేషాది రమణ కవుల ప్రోత్సాహంతో తెనుగు, నీలగిరి పత్రికల తర్వాత “ఆంధ్రాభ్యుదయం” పత్రిక వరంగల్లు పట్టణం నుండి వెలువడింది.

“మాతేవ రక్షణి, పితేవా హితే నియుష్ణే” అన్న శ్లోకం తప్పనిసరిగా ప్రతి సంచికలోను ప్రచురించారు సంపాదకులు. తెలుగు-ఉర్దూల సమ్మిళిత సంకర భాషను నిరోధించడంలో “ఆంధ్రాభ్యుదయం” పత్రిక విజయం సాధించింది.

‘ఆంధ్రాభ్యుదయం’ పత్రిక ‘త్రిలింగ గ్రంథము’ పేరుతో అనుబంధాన్ని ప్రచురించి, పత్రికల్లో ప్రచురణకు నోచుకోని రచనలను ప్రచురించి, రచయితలను ప్రోత్సహించేవారు. కొమురాజు వెంకట లక్ష్మీ నరసింహరావు

గారు తమ పూర్తి సహాయాన్ని అందించారు.

సారస్వత, చారిత్రక వారసత్యాల ఆధారాలను సేకరించి, వాటిని రాబోద్దు తరాలకు అందించడమే ఆంధ్రాభ్యుదయం ప్రతిక సంకల్పం.

అన్యభాషలపై స్థానిక ప్రజల వ్యాఖ్యాపాహోన్ని తొలగించి, ప్రాచీన వాజ్యయంలో తొలకరి వాతావరణాన్ని సృష్టించి, చరిత్రలో అభ్యుదయ భావాల ప్రతికగా నిలివిపోయింది “ఆంధ్రాభ్యుదయం”.

సమగ్రత, ప్రామాణికతల చిరుదీపిక సుజాత

1927 జనవరిలో ప్రారంభమైన “సుజాత” ప్రతిక తొలుత వసుమాముల నరసింహశర్య గారు సంపాదకులుగా సమగ్రతకు, ప్రామాణికతలకు పెద్దపీట వేసింది. మాడపాటి హనుమంతరావు గారు, సురవరం ప్రతాపరెడ్డి గారు, శేషాది కవుల తోడ్వాటుతో సుజాత ప్రతిక సర్వ సమగ్రత ప్రతికగా విరాజిల్లింది. వెలుగులోకి రాని ఎన్నో శాసనాలను పరిశోధించి వెలికి తీసిన ఘనత ‘సుజాత’ ప్రతికదే.

వివాదాస్వర రచయిత ‘చలం’గారి రచనలను ప్రచురించిన సాహస సారస్వత ప్రతిక సుజాత. మల్లాది రామకృష్ణశాస్త్రి గారు, ముని మాణిక్యం గారి కాంతం కథలు, ఆదిరాజు వీరభద్రరావు గారి రచనలను తెలంగాణ పాఠకులకు అందించింది సుజాత. జాతీయోద్యమ కాలంలో తెలుగువారు పాల్గొనవలసిన ఆవశ్యకతను వివరించి, సంపాదకత్వం బాధ్యతకే వన్నె తెచ్చారు సంపాదకులు నరసింహశర్య గారు.

శేషాది రమణ కవులు ప్రాసిన వ్యాసం ద్వారా 12వ శతాబ్దపు కవి పొలుగ్గరికి సోమనాథుని జీవితం, ఆనాటి సాంఘిక జీవన చరిత్రతో అనుబంధం - తొలి కవిగా పేరొన్న ప్రతిక సుజాత. హిందూదేశం దాదాపుగా యవనుల ఆక్రమిత ప్రాంతంగా మారి, హైందవులు అన్య మతాల పట్ల ఆకర్షితులైన తరుణంలో ‘భక్త రామదాను’ అవతరించడం “దాన బోధ” శీర్షికలో సవివరంగా వివరించబడ్డాయి.

తెలంగాణ ప్రతికలైనా తెనుగు, గోలకొండ, ఆంద్రాభ్యుదయం ప్రతికలలోని విలక్షణాలను అన్వయించుకుని, సమగ్రతతో, ప్రామాణికంగా చైతన్యాన్ని కలిగించిన తెలుగువారి బ్రియ ప్రతిక - మన ‘సుజాత’ ప్రతిక.

తెలంగాణ సాహిత్య, సాంస్కృతిక అక్షర పూదండ గోల్కొండ ప్రతిక

విద్యావంతులైన తెలుగువారి ఆలోచనలకు నిలువుటద్దం గోల్కొండ ప్రతిక. 1930 నుండి 1950 సంవత్సరాల క్లిప్పు పరిస్థితుల్లో ‘గోలకొండ’ ప్రతిక సాగించిన సాంస్కృతిక చైతన్య సేవ అనిర్వచనియం. కొన్ని కారణాల వల్ల “కొండా బాలకృష్ణారెడ్డి” గారి పేరు సంపాదకులుగా ప్రచురించినపుటికీ సురవరం వారే పరోక్ష సంపాదకులు. సంపాదకుని గానీ, రచయిత కలానికి అన్యాయాన్ని ఎదిరించే సాహసంతోభాటు, సంయుమనం చాలా అవసరం ఆన్న రీతిలో సురవరం ప్రతాపరెడ్డి గారు అత్యంత దైర్య సాహసాలతో ప్రతికను నిర్వహించారు. సంస్కృతాంధ్ర పండితులు మహామహాపాఠ్యాలు వేదం వెంకట రామశాస్త్రి గారి శిష్యులుగా సురవరం వారు, మాడపాటి హనుమంతరావు గారి సహచరులుగా, రచన, అధ్యాయునం, పరిశోధన అంశాలను సమపాళ్ళలో నిర్వహించారు.

ఈ ప్రతిక నిజాం - కోస్తాంధ్ర ప్రాంతాల భాషా, సాంస్కృతిక వారధిగా కీర్తించబడింది. దేశీయుల మత, సాంఖ్యిక, ఆర్ద్రిక, రాజకీయ వికాసమే గోలకొండ ప్రతిక ఆశయం. రైతుల సమస్యలు, మహిళా చైతన్యం విషయంలో సమయోచిత సంపాదకీయాలతో, సామాజిక చైతన్యం కలిగిస్తూ, ప్రతిక తన ధర్మాన్ని పరిపూర్ణంగా నిర్వహించిందనడం ఆక్షర సత్యం.

సారస్వత పరిషత్ కార్యక్రమాలకు విశేష ప్రాధాన్యాన్ని ఇచ్చింది గోలకొండ ప్రతిక. స్వాతంత్ర్యానంతర కాలంలో తెలంగాణ ప్రాంతంలో తెలుగు సాహిత్య వికాసానికి గోలకొండ ఎంతగానో తోడ్డుడి, తెలంగాణ రచయితల సంఘానికి అండదండలందించి, తెలంగాణ సాహితీవేత్తల ఐక్యతా స్వరం, సారస్వత అస్తిత్వానికి శ్రేరామ రక్షగా పేరొన్నది. గ్రంథ సమీక్షలు, కవుల ప్రతిభను

స్తుతించే రచనలు, చర్చావు చర్చలు, ప్రతి ఆదివారం సాహిత్య అనుబంధ వ్యాసాలతో, తెలంగాణ ప్రజలలో దాగి ఉన్న ఆత్మన్మానతా భావాన్ని తొలగించాలన్న ప్రయత్నంలో కృతకృత్యురాలైంది గోలకొండ.

తెలంగాణ సాహితీ, సాంస్కృతిక చరిత్రలో చైతన్య గతికి మూల కారణం గోలకొండ పత్రిక.

గోలకొండ కవుల సంచిక

“తెలంగాణలో తెలుగు కవులు పూజ్యం” అని అవగాహన రాహిత్యం వ్యాఖ్యాతో ముడుంబ వేంకట రాఘవాచార్యుల వారు తెలంగాణ కవుల ఆగ్రహానికి గురయ్యారు. అంతేగాక నిజాం సీమ తెలుగు కవుల ఐక్యతకు నాందీగా నిల్చింది. సురవరం వారి విజ్ఞత, శేషాది రమణ కవుల విజ్ఞానం, తెలంగాణ కవుల ఆత్మాభిమానాలు కలగలిసి గోలకొండ కవుల సంచిక 354 మంది కవులు (సంస్కృత కవులు 82, తెలుగు కవులు 272) జిల్లాల వారీగా రూపుదిద్దుకున్నది. గోలకొండ కవుల సంచిక చేసిన అసాధారణ కృషి వల్ల తెలంగాణ కవులలో ఆత్మన్మానతా భావం తొలగిపోయి స్వాభిమాన సాహిత్యానికి శ్రీకారం చుట్టింది.

గోలకొండ కవుల సంచిక కవిత్వాన్ని, కథా రచనను, నవల ప్రక్రియలను పరిచయం చేయడంవల్ల భాస్కరరఘ్రు కృష్ణారావు గారు (కథ), వట్టి కోట ఆళ్యార్ స్వామి గారు (నవల) ఎందరో అవధానులు, మహిళా కవయిత్రులకు వేదికగా నిల్చింది. సాంప్రదాయ కవిత్వ ఛాయాలే తప్ప, అభ్యుదయ భావ వ్యక్తిత్వం, విమర్శ వంటి ప్రక్రియలు ఈ సంచికలో అగుపించకపోవడానికి స్థానిక, నిరంకుశ తత్త్వమే కారణమని విజ్ఞల భావన.

ఈ విధంగా గోలకొండ కవుల సంచిక కవులందరినీ, ఒకే త్రాటిన నిల్చి, సారస్వత కాంతులను విరాజిల్ల చేయడంలో అన్నయి సామాన్య సేవలందించింది. **మలితరం పత్రికల అసామాన్య సేవ**

సికింద్రాబాద్ కేంద్రంగా రాచమళ్ళ సత్యవతి గారు సంపాదకులుగా తెలుగు

తల్లి' పత్రిక మీజాన్ పత్రిక, శోభ, సుజాత (పునఃప్రారంభం) శోభ, జయభారత్, పలైట్టూరు, సారస్వత జ్యోతి నాటి పత్రికల నాదాలను నిత్యజీవన నినాదాలుగా మారి చైతన్య దీప్తులయ్యాయి.

అధ్యుదయ అసంకల్పిత తెలుగు తల్లి

నిజాం ప్రభుత్వ విధివిధానాలను వ్యతిరేకించే సాహసం చేయడానికి పత్రికలు సంశయస్తుంటే 'తెలుగు తల్లి' పత్రిక విభిన్న మార్గంలో రాజ్య వ్యతిరేక (నిరంకుశ రాజ్య వ్యతిరేక) భావాలతో మూలంగా ప్రజాకవి కాళోజీ గారి రచనలు, తెలుగు తల్లి ప్రచురిస్తే, అదే స్వార్థితో జనవాణి పత్రిక తాఁఁ ధర్మరాపు గారు, తేనేటి సూరి, కొనకళ్ళ గారి రచనలతో వెలువడి జన హృదయాలలో నిలిచిపోయాయి.

కొముర్రాజు లక్ష్మణరావు గారు, గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు గారు, గొబ్బారి వెంకటానంద రాఘవరావు గారు, వేటూరి, రాయసం, ఎల్లాప్రగడ గాల్ల స్వార్థిదాయక వ్యాసాలకు చేయుత నిచ్చాయి తెలుగుతల్లి, నీలగిరి పత్రికలు. ప్రగతివాద కవితలు ప్రయోగాత్మక రచనలతో తెలుగు తల్లి పత్రిక కరదీపికగా మారింది.

కుందురి, సి.వి కృష్ణరావు, శీలీ, బల్లకట్టు పొపయ్య, మాధవపెద్ది గోఖలే, తెలికచర్ల వెంకటరత్నం, పంచాగ్నుల ఆదినారాయణ శాస్త్రి గార్లు వంటి ఎందరో రచయితలు, కవులు, విమర్శకులు, రాజ్య వ్యతిరేక శక్తిగా, సామాజిక న్యాయం కోసం పోరాదడం కూడా సాహిత్య లక్ష్మమని చాటిచెప్పారు.

మీజాన్ బినపత్రిక

బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి అడవి బాపిరాజు గారి సంపాదకత్వంలో నూతన సంప్రదాయాలకు పట్టు బోమ్మగా నిలిచింది మీజాన్ పత్రిక.

మూడు భాషలలో, స్వాతంత్ర్యాన్ని, సమతావాదాన్ని, సౌభ్రాత్మత్వాన్ని లక్ష్యాలుగా అడవి బాపిరాజు గారి సహృదయ దర్శణంగా భాసిల్చింది. నూడికారుపు సాగులు, మమకారపు సోయగాలకు నెలవుగా మీజాన్ నెలకొంది.

ఆరు దశాబ్దాల క్రితమే ధారావాహిక సీరియల్ రచనలను పారకులచే చదివింప చేసిన తొలి నవతరం ప్రతిక మీజాన్. అడవి బాపిరాజు గారి గోన గన్నారెడ్డి, అడవి, శాంతిల్సీ, తుఫాన్ వంటి నవలలను ప్రచురించి, నవల ప్రక్రియకు ధారావాహిక రూపంలో నిత్య నూతనత్వాన్ని కల్పించింది.

1947 నుంచి ప్రతి ఆదివారం “సాహిత్య కలాపం” పేరిట సాహిత్య అనుబంధ సంచికగా వెలువరించింది. సాహిత్య సమాచారం పేరిట సమకాలీన సాహిత్యరంగంలో జరుగుతున్న చర్చలు, వాదోపవాదాలను ప్రచురించి సాహిత్యాభిమానులను ఆలోచింప చేసేది. ‘శృంగాటకమ్’ పేరుతో సమీక్షలు, ఈ వారం కథ పేరుతో కథలను, ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్ పరిచయం వారి వార్తలను ప్రచురించేది. నిజాం సర్ఎర్ దమనీతిని ఖండించిన సందర్భాలు ఎన్నో ఉన్నాయి. గ్రంథాలయోధ్యమానికి బాసటగా నిల్చింది. ఈ విధంగా సాంస్కృతిక, సాహిత్య, సామాజిక అభ్యుదయానికి అడవి బాపిరాజు గారి మీజాన్ ప్రతిక కృషి అన్నయి సామాన్యమైనది.

శోభ

దేవులపల్లి రామానుజరావు గారి సంపాదకత్వంలో 1950లో ఉన్నత విలువలతో, ఉత్తమ అభిరుచులతో వెలువడినది. తొలుత 1948లో వరంగల్ నుండి వెలువడినా, తూప్రాన్ (మెదక్ జిల్లా)లో జరిగిన ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్ కార్యక్రమాల ప్రత్యేక సంచికగా వెలువరించారు. పురావస్తు పరిశోధనల విషయంలో జరుగుతున్న జాప్యాన్, నిర్రక్ష్యాన్ విమర్శస్తు రచించిన ఆదిరాజు వీరభద్రరావు గారి వ్యాసాలను శోభ ప్రతిక ప్రచురించింది. నాటి త్రివేణి సంపాదకులు కోలవెన్న రామకోటేశ్వరరావు గారు ప్రాసిన భారతీయ సాహిత్య సింహావలోకనం వ్యాసాన్ని ప్రచురించి జాతీయతను పెంపొందింప చేసింది శోభ ప్రతిక. కథ, కవిత్వం, నాటకం వంటి ప్రక్రియలకు విశేష ప్రాధాన్యతనిచ్చింది. తెలంగాణ కథా వికాసానికి కృషిచేసిన ప్రతికలలో శోభ ప్రథమ స్థానంలో నిలిచింది.

శ్రీసాధన

స్వాతంత్ర్య ఉద్యమ స్వార్థితో పప్పారు రామాచార్యులు గారు శ్రీసాధన పేరుతో 1926లో రాయలసీమ కెంద్రంగా వెలిసింది. “ఆంధ్రలో కృష్ణ పత్రిక, తెలంగాణలో గోలకొండ, రాయలసీమ నుండి శ్రీ సాధన పత్రికలు త్రిఫల రసాయనంగా పనిచేసాయి” అని స్వాతంత్ర్య సమరయోధులు వావిలాల గోపాలకృష్ణయ్య ప్రస్తుతించారు రాళ్లపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ, చిలుకూరి నారాయణ రావు, విద్యాన్ విశ్వం వంటి ఎందరో రచయితల వ్యాసాలతో వ్యంగ్యి, విమర్శనాత్మక, చురకలను అంటిన్నా, మార్పు కోసం కృషి చేసిన పత్రిక శ్రీసాధన. వ్యక్తి దూషణకు, పక్షపాత వాదాలకు, వర్గ వైపుమ్యాలకు అణీతంగా ఉండే రచనలు, ముఖ్యంగా ప్రభుత్వంలోని అవసీతిని, లంచగొండితనాన్ని ఎందగట్టిన పత్రికా చురకత్తి శ్రీసాధన. పప్పారు రామాచార్యులు గారు ప్రత్యక్షంగా స్వాతంత్ర్య ఉద్యమంలో పాల్గొన్నప్పటికీ జైలు జీవితాన్ని అనుభవించినప్పటికీ, 1947లో అనంతపురం మున్సిపల్ చెర్చన్గా, 1955లో ధర్మపురం శాసనసభ్యులుగా ఎన్నికెనప్పటికీ పత్రికను నిరాటంకంగా నడిపి చైతన్యాన్ని నింపింది అనడానికి 1986లో వజ్రోత్సవ (60 సంవత్సరాల) వేదుకలు జరుపుకున్న అత్యున్నత పత్రిక శ్రీసాధన.

సుజాత (నవజాత) రెండవ భాగంగా పునరుద్ధరణ

1927లో పి.ఎన్. శర్మ గారి సంపాదకత్వంలో ఆరంభమై సాహిత్య, సాంస్కృతిక మాసపత్రికగా విరాజిల్లిన సుజాత పత్రిక సుగంధాన్ని తిరిగి అందించాలనే లక్ష్యంతో 1950 దశకంలో ప్రసిద్ధ సాహితీవేత్త గడియారం రామకృష్ణశర్మ గారు అదే పేరుతో పునరుద్ధరించారు. కొత్త పుంతలు త్రికూతున్న తెలంగాణ సాహిత్య, సాంస్కృతిక వికాసం వైపు సాహిత్య లోకాన్ని పయనించ చేసింది సుజాత.

దూపాటి వెంకట రమణాచార్యులు వారి “తెలంగాణ - ప్రాచీనాంధ్ర వాజ్యమం”, మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మ గారి “తెలంగాణ చరిత్ర” దాశరథి

గారి “నా తెలంగాణ” కేశవపంతుల నరసింహశాస్త్రి గారి “తెలంగాణా గీతం” అనే స్వార్థిదాయక, విజ్ఞానాత్మక రచనలతో స్వాతంత్ర్యానంతరం తెలంగాణలో కలిగిన నవ చైతన్యానికి వేదికగా నిలిచింది సుజాత పత్రిక.

జయభారతీ

1949లో వెలువడిన భారత-భారతి స్వాతంత్ర్యానంతర ప్రౌదరాబాద్ విముక్తి చెందిన తర్వాత ప్రజలలో వారి ఆలోచనలలో కలిగిన ఆలోచనలకు అద్దం చుట్టింది జయభారతీ. వెద్దండి ప్రభాకరామాత్మ్య సంపాదకులుగా తెలుగు వారంతా ఏకం కావాలన్న తపనతో వెలువడింది.

బలివాడ కాంతారావు కాళీపట్టం రామారావు, ఇచ్చాపురపు జగన్నాథారావు మొదలగు కథకుల, కథలతో పత్రిక అలరారింది. ‘గల్విక’ ప్రక్రియను ప్రోత్సహించింది జయభారతీ పత్రికే.

ప్రశ్న-జవాబు శీర్షిక, సాంస్కృతిక వార్తలు, బాలలకోసం ప్రత్యేక శీర్షికల నిర్వహణలో ఫోటో కవిత అనే క్రొత్త శీర్షికకు శీకారం చుట్టింది జయభారతీ పత్రిక.

పల్లెటూరు :

పల్లెసీమ సమస్యలను, వాటి నివారణ కొరకు కృషి చేసే ఉద్దేశ్యంతో పల్లె ప్రజల జీవన అంతరంగంపై అక్షర కాంతులు విలసిల్లి చేసిన పత్రిక పల్లెటూరు. వ్యవసాయం, విద్యావిధాన సంస్కరణలు, పల్లెటూళ్ళ పునర్భూతించి, వ్యవసాయ పద్ధతులు, ఎరువులు, వాటి ఉపయోగం వంటి అనేక వ్యాసాలతో తన పేరును సార్థక్యం చేసుకుంది ‘పల్లెటూరు’ వద్దేవారి పెండ్లి పాటలు, దంపుడు పాటలు వంటివి సేకరించి ప్రచురించిన ప్రత్యేకత పల్లెటూరిది. సి.నా.రె., వీరమల్ల గౌడ్, రామ్గోపాల్ వంటికవుల కవితలను ప్రచురించింది. 1951-52 సంవత్సర కాలంలో అశేష కృషి చేసిన యదార్థ రైతు బంధు ‘పల్లెటూరు’

సారస్వత జ్యోతిః :

జన జీవనంలో సర్వోదయ సౌభాగ్యం వెల్లి విరియాలన్న తపనతో, గ్రామ

గ్రామాన, ఇంటింటికి తిరిగి ప్రచారం చేసిన గాంధీయవాది బోయినపల్లి వేంకట రామారావు గారు సంపాదకులుగా ‘సారస్వత జ్యోతి’ పత్రికను 1954 ఫిబ్రవరిలో ప్రారంభించారు. ‘గుణభూమి మా తెలంగాణ’ అనే లక్ష్మం ముఖచిత్రం ద్వారానే ప్రకటించారు. సాధికారమైన పరిశోధనకు అగ్ర తాంబూలాన్నిచ్చి, విమర్శ, తన భుజస్సుంధాలపై వహించి, నోరి నరసింహశాస్త్రి గారి వంటి చారిత్రాత్మక వ్యాసాలు కూడా ప్రమరించింది. కవిత్వంలో వినూత్తు స్వేచ్ఛ ధోరణులను ప్రోత్సహించింది. కాళోజీ మాత్రమే “యదార్థ ప్రజాకవి” అని ప్రకటించిన గూడూరి సీతారాం గారి వ్యాసాన్ని ‘సారస్వత జ్యోతి’ తన లక్ష్మాన్ని సాధించింది. పరిమిత వనరులతో అపరమిత సేవలందించిన ఈ పత్రికను సంపూర్ణంగా ప్రజల మద్దతు పలకకపోవడం శోచనీయం.

సమకాలీన సమస్యలను, చారిత్రక అంశాలను శాసనాల వివరాలను పరిశోధించి, రచనల ద్వారా చైతన్య సూటినిచ్చాయి తెలంగాణాలోని తెలుగు పత్రికలు.

జాతీయతను, దేశభక్తిని, స్వాతంత్య ఉద్యమ స్వార్థిని ఇచ్చిన పత్రికలు యదార్థంగా ప్రజాభిమానాన్ని సాధించిన ‘ప్రజా పత్రికలు’.

అటువంటి అపురూప, అపూర్వ చైతన్య దీపిని స్వరించుకోవడం అమృతోత్సవ స్వాతంత్య ఉత్సవాల సందర్భంగా స్వరించుకోవడం ప్రతి ఒక్కరి ధర్మం. వాటి సేవలు నిత్య స్వరణీయం. నాటి త్యాగధనుల అనుపమాన త్యాగానికి పత్రికాధిపతుల, సంపాదకుల, రచయితల, కవుల వీరోచిత రచనలకు, అక్కర నివాశులు అర్పించడం సాహితీ ప్రియుల కర్తవ్యం.

పుస్తక ప్రచురణకి ధన సహాయం చేసిన ద్రవ్యదాతలు

పెనుమాక శ్రీనివాస	-	5001
సంగ్రహిత రామమూర్తి	-	5000
తాళ్ళ శ్రీధర్	-	5000
వెంకట రావు	-	4000
శివాజీ రావు	-	2000
శేషు సాయి	-	1500
వినాయక గద్రె	-	1500
వంశీ కృష్ణ	-	1500
అశ్వయ్య	-	1000
బి. హరి ప్రసాద్	-	1000
నండూరి అనంత రామ్	-	1000
బి. దాట్లాయణీ మూర్తి	-	1000
చంద్రశేఖర్	-	1000
సతీష్ కుమార్ చల్లు	-	1000
రామచంద్ర రావు	-	1000
బి. సాయి రామ్	-	1000
కార్తిక, ఉజ్వల	-	500
ఆర్. సాయి రామ్	-	500
దానం సుధాకర్	-	500
సత్యా సార్	-	500
యూజ్లైవల్ఫ్రె ప్రభాకర	-	300
డి.పరమేశ్వరి	-	110